

Wegwijs in het doolhof rondom terugkeer

**Achtergrondinformatie
&
Onderzoek**



**Haagse Hogeschool
Afstudeerproject
Mei 2004**

**Gemaakt door:
Arianne van der Meer
Bianca van Helden
Patricia Parreira Cavaco
Yvonne Maas**

**In opdracht van:
VluchtelingenWerk Den Haag
Dianne Knijff,
hoofd afd. maatschappelijk en juridische begeleiding
Hooftskade 87-88-91
2526 KB Den Haag**

**Haagse Hogeschool
Projectbegeleider:
Martine de Lange
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EN Den Haag**

Inleiding

Allereerst zullen wij ons even voorstellen. Wij zijn vier studenten van de Haagse Hogeschool, waar we de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening volgen. Momenteel zitten we in ons laatste jaar, dat in het teken staat van een afstudeerproject. Het derde leerjaar hebben we alle vier stage gelopen bij Stichting VluchtelingenWerk. Deze stichting kampte met problemen betreffende het omgaan met uitgeprocedeerde asielzoekers. In dit jaar is dan ook het idee voor ons afstudeerproject ontstaan. Onze opdrachtgever is VluchtelingenWerk Den Haag, die samen met ons de volgende probleemstelling heeft geformuleerd:

Hoe kan een maatschappelijk werker van VluchtelingenWerk Haaglanden adequaat begeleiding bieden aan uitgeprocedeerde asielzoekers in het kader van het huidige beleid van de overheid?

In dit document komt u verschillende onderwerpen tegen. De informatie die hierin staat hebben we gebruikt om een antwoord op bovenstaande vraag te formuleren.

We hebben ervoor gekozen om bij ieder deelonderwerp te beginnen met een samenvatting, zodat de lezer de keus heeft om alleen de samenvatting te lezen in plaats van het gehele document.

De eerste twee onderwerpen hebben betrekking op de juridisch aspecten waarmee asielzoekers te maken krijgen. De asielprocedure legt de verschillende stappen uit die een asielzoeker moet doorlopen voordat hij een uiteindelijke beslissing krijgt. Het tweede onderwerp heeft betrekking op het terugkeerbeleid. Dit onderwerp kijkt naar de gronden waarop iemand uitgeprocedeed raakt en welke (juridische) stappen er eventueel nog genomen kunnen worden. Ook verschaft het onderwerp meer informatie over verschillende overheidsinstanties en wat hun rol is in het asielbeleid.

Het derde onderwerp heeft betrekking op de politieke partijen, hierin wordt een overzicht van meningen en uitgangspunten van verschillende politieke partijen uitgewerkt.

Vervolgens geven we informatie over VluchtelingenWerk Nederland: hun doelstelling, werkwijze en de verschillende taken die zij verrichten. Ook laten we zien welke cursussen en trainingen er door VluchtelingenWerk Nederland worden aangeboden ter verbetering van de begeleiding aan asielzoekers.

Dan volgt het onderwerp begeleiding en hulpverlening. Hierin worden een aantal mogelijkheden en aandachtspunten beschreven die betrekking hebben op de begeleiding van uitgeprocedeerde asielzoekers. Het laat zien waar een maatschappelijk werker van VluchtelingenWerk rekening mee moet houden, bijvoorbeeld culturele verschillen en psychosociale problemen. Ook geeft het verschillende manieren van hulpverlening aan, zoals bijvoorbeeld crisisinterventie en psychosociale ondersteuning.

Het laatste onderwerp heeft betrekking op het onderzoek dat heeft plaatsgevonden. Er zijn verschillende interviews afgenomen, die in dit onderwerp worden uitgewerkt. De geïnterviewden zijn de verschillende VluchtelingenWerkgroepen binnen de regio Haaglanden en de Vreemdelingenpolitie. Ook de cursus van Pharos over uitgeprocedeerde asielzoekers wordt in dit onderwerp uitgewerkt.

Wij wensen u veel plezier bij het lezen van dit document: 'Achtergrond en Onderzoek' en hopen dat u het kunt gebruiken in de begeleiding aan (uitgeprocedeerde) asielzoekers.



Asielprocedure

Inhoudsopgave

Bladzijde

Samenvatting	1
Asielprocedure:	2
Toegang tot Nederland	4
Aanmelding bij een aanmeldcentrum	4
Doorzending naar een tijdelijke noodvoorziening	5
De AC-procedure:	6
Schema: Procedure in de aanmeldcentra in Zevenaar, Rijsbergen en Ter Apel	6
De start van de procedure in het aanmeldcentrum	8
Het eerste gehoor	8
Beslissing IND over de verdere behandeling van het asielverzoek in het AC	8
Nader gehoor in het aanmeldcentrum	9
Rapport nader gehoor en voornemen tot afwijzing van het asielverzoek	10
Aanvullingen en correcties en zienswijze	10
Beslissing IND: doorzending naar de normale procedure of afwijzing van het asielverzoek	10
Beroepen en Voorlopige voorziening	11
Beslissing van de rechter	11
Vertrek uit Nederland of Hoger Beroep	12
Vertrektermijn voor mensen die in het AC zijn afgewezen	12

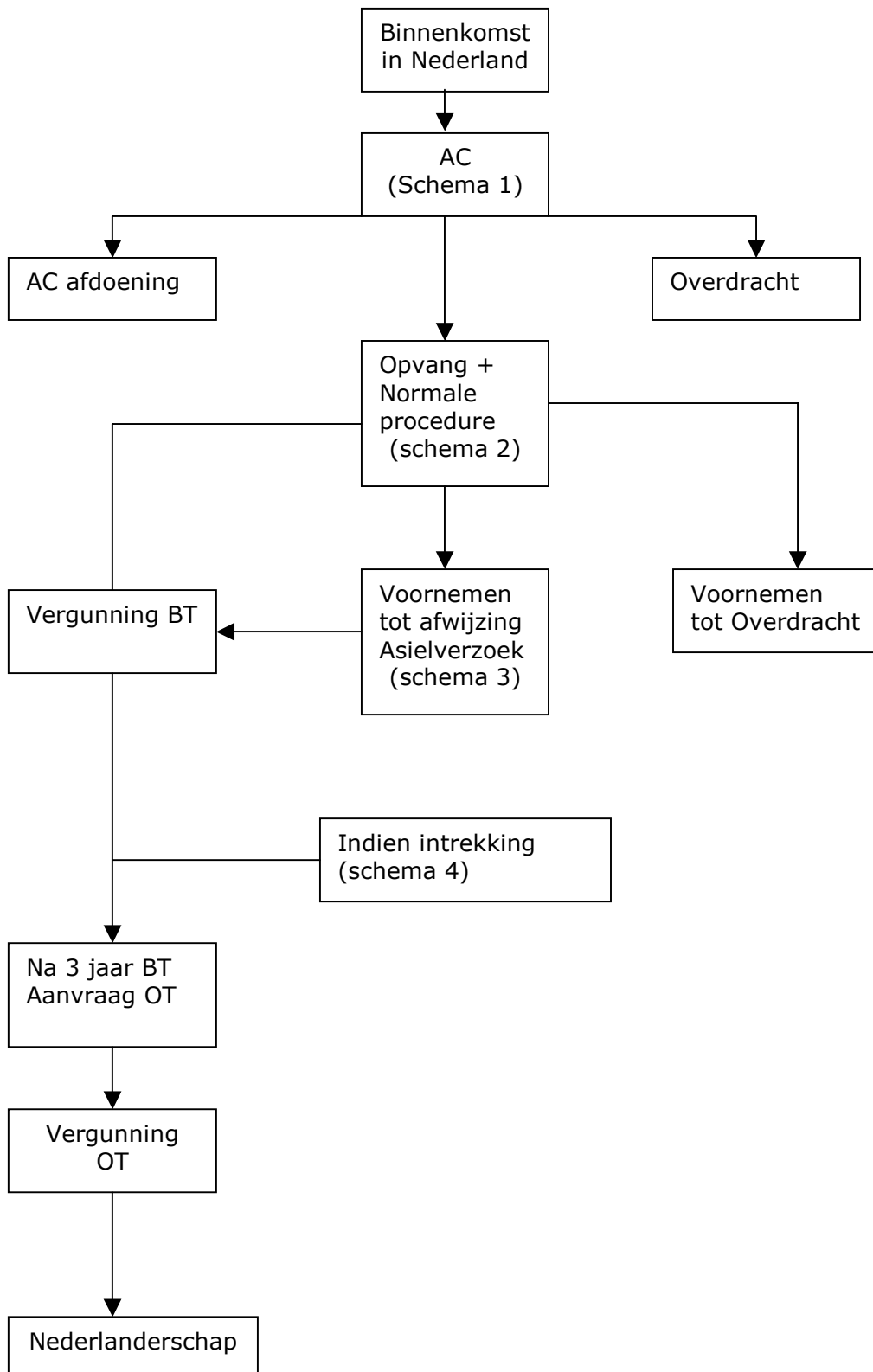
Motie	13
De normale asielprocedure:	14
Schema: De normale procedure	14
Inleiding	15
Opvang door het COA	15
Het recht op opvang	15
Het nader gehoor	17
De beslissing van de IND	20
Beslistermijnen, verlenging van de beslistermijn en besluitmoratorium	20
Procederen tegen het besluitmoratorium en het vertrekmoratorium	20
Het voornemen tot afwijzing van het asielverzoek	22
Schema: Voornemen tot afwijzing van de vergunning voor bepaalde tijd asiel in de normale procedure	22
De zienswijze van de asielzoeker	23
Eventueel nader voornemen tot afwijzing door de IND en de nadere zienswijze	23
De (meeromvattende) beslissing van de IND	24
Beroep instellen?	24
De beslissing van de rechtbank	25
Hoger beroep instellen en vovo	25
Intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd	27

Schema: Procedure tot intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd asiel	27
Een regelmatig verblijfsrecht?	31
Ontruimingsbevel wanneer iemand zijn recht op zorgwetvoorzieningen heeft verloren	32
Terugkeer	32
Driejarenbeleid	32

Samenvatting

Schematische weergave van de asielprocedure.

Schema Hoofdlijnen in asielprocedure



Asielprocedure

In het regeerakkoord van 1998 is afgesproken dat er een nieuwe vreemdelingenwet moest komen. Het doel van deze nieuwe wet is de asielprocedure te versnellen door een aantal schakels in de bestaande procedure te verminderen en het aantal statussen te reduceren. Asielzoekers moeten sneller duidelijkheid krijgen of ze mogen blijven of terug moeten keren.

De Vreemdelingenwet 2000 (Vw 2000) breekt nogal rigoureuus met het systeem van de oude Vreemdelingenwet. Gekozen is voor een eenvormige asielstatus en een zogenaamd 'volgtijdelijk stelsel' waarbij in eerste instantie een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd (asiel) wordt verleend. Het maakt niet meer uit op welke grond de asielzoeker in aanmerking komt voor de status. Het verschil in rechtspositie dat de oude Vreemdelingenwet toekende aan de houder van de A-status (de erkenning en toelating als vluchteling in de zin van het vluchtelingenverdrag), de C-status en de VVTV (Voorwaardelijke Vergunning Tot Verblijf, de asielzoeker wordt toegelaten omdat hij zoveel heeft doorgemaakt dat terugsturen onmenselijk is.) is daarmee komen te vervallen. Na drie jaar kan de verblijfsvergunning voor bepaalde tijd worden omgezet in een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. De voorwaarden voor omzetting zijn omschreven in artikel 33 en artikel 34 Vw 2000.

De wet maakt een scherp onderscheid tussen reguliere vergunningen en verblijfsvergunningen asiel. Een aantal onderwerpen dat traditioneel onder het asielrecht werd gerekend, is overgeheveld naar het reguliere gedeelte. Dit geldt bijvoorbeeld voor de verblijfsvergunning op grond van driejarenbeleid, de verblijfsvergunning aan alleenstaande minderjarige vreemdelingen en de verblijfsvergunning 'vanwege het buiten schuld niet kunnen terugkeren naar het land van herkomst'.

Een belangrijke vernieuwing van de asielprocedure is het afschaffen van de bezwaarfase en, ter compensatie daarvan, de introductie van de voornemenprocedure en het Hoger Beroep.

Een novum in de nieuwe Vreemdelingenwet is het kunnen verlengen van het maximum beslistermijn met maximaal 6 maanden in verband met onderzoek en met maximaal één jaar vanwege ingesteld besluitmoratorium.

Artikel 29 Vw 2000 noemt de gronden waarop aan iemand een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd asiel kan worden verleend. Deze vergunning kan worden verleend aan de vreemdeling:

- a. Die verdragsvluchteling is (verwezen wordt hiermee naar het Vluchtelingenverdrag);
- b. Die aannemelijk heeft gemaakt dat hij gegronde redenen heeft om aan te nemen dat hij bij uitzetting een reëel risico loopt om te worden onderworpen aan folteringen, aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen;
- c. Van wie naar het oordeel van de minister op grond van klemmende redenen van humanitaire aard die verband houden met de redenen van zijn vertrek uit het land van herkomst, in redelijkheid niet kan worden verlangd dat hij terugkeert naar het land van herkomst;
- d. Voor wie terugkeer naar het land van herkomst naar het oordeel van de minister van bijzondere hardheid zou zijn in verband met de algehele situatie aldaar (het oude VVTV-beleid).

De volgorde in de verleninggronden heeft overigens wel een betekenis. De vluchtelingenstatus blijft nu eenmaal de hoogste norm en de d-grond de laagste. Immers, de verplichting om bescherming te bieden volgt bij de a-grond uit het Vluchtelingenverdrag. Daarbij worden op grond van dit Verdrag ook hoge eisen aan de intrekking van de status gesteld. Bij de d-grond is dit onduidelijker, omdat het hier gaat om nationaal beleid. Dat wil niet zeggen dat de asielzoeker die op de d-grond wordt toegelaten, geen goede reden heeft om in Nederland bescherming te vragen.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft geoordeeld dat de minister bij het verlenen van een verblijfsvergunning asiel verplicht is om de volgorde van art. 29 Vw aan te houden. Dat betekent dat op de eerste grond die zich voordoet de vergunning verleend moet worden.

In de jurisprudentie is uitgemaakt dat niet kan worden doorgeprocedeerd voor een vergunning op een andere grond (bijvoorbeeld een vergunning op grond van artikel 29 onder a in plaats van 29 onder d). De Raad van State heeft geoordeeld dat er geen procesbelang is om in beroep te gaan als een vergunning voor bepaalde tijd asiel is verleend. Een procesbelang ontstaat pas bij intrekking van de vergunning.

Wanneer een asielzoeker bijvoorbeeld een status op de d grond heeft gekregen, dan zal bij de intrekking daarvan worden beoordeeld of de weigering van de vergunning op de a,b of c grond juist was.

Dit geldt ook voor gevallen waarin onder de oude wet een VVTV was verleend, die vervolgens is omgezet in een vergunning voor bepaalde tijd asiel. Het bezwaar of beroep tegen het niet verlenen van een A-status of een C-status wordt niet-ontvankelijk verklaard.

De Vw 2000 heeft de meeromvattende beschikking geïntroduceerd. Deze houdt in dat uit de afwijzende beschikking een aantal daaraan van rechtswege verbonden gevolgen voortvloeien, zoals de plicht van de vreemdeling om Nederland te verlaten, de beëindiging van de opvang, de mogelijkheid tot uithuiszetten en de bevoegdheid tot uitzetting. Hiermee wordt beoogd aparte procedures tegen de uit de afwijzing voortvloeiende gevolgen uit te sluiten.

De gevolgen van het beëindigen van de opvang en van de verplichting tot terugkeer treden niet in werking als een vertrekmoratorium is ingesteld. Het vertrekmoratorium is te zien als een vorm van uitstel-van-vertrekbeleid zoals dat onder de oude wet gold. Het gaat om situaties waarin, nadat de aanvraag onherroepelijk is afgewezen en de vreemdeling Nederland dient te verlaten, de situatie in het land van herkomst zodanig wijzigt dat onzeker is of daarnaar kan worden uitgezet.

Als een uitgeprocedeerde vreemdeling een herhaalde aanvraag indient, is hij/zij gehouden om nieuwe feiten en omstandigheden te vermelden bij deze aanvraag. Indien die niet worden vermeld, kan de minister de aanvraag (versneld) afwijzen onder verwijzing naar de eerdere afwijzende beschikking. Dit volgt uit artikel 4:6 van de Algemene Wet bestuursrecht. Volgens vaste jurisprudentie is er sprake van nieuwe feiten en omstandigheden in de zin van deze artikel, indien deze:

- Op het moment waarop de eerdere aanvraag werd afgewezen niet bekend waren of redelijkerwijs niet bekend konden zijn; en
- Aanleiding geven tot heroverweging van de afwijzing van de eerdere aanvraag.

Uitgangspunt is dus dat de vreemdeling bij de eerste aanvraag alle hem bekende informatie en documenten overlegt.

Toegang tot Nederland

Aan een asielzoeker mag de toegang tot Nederland in het begin niet geweigerd worden, als hij asiel wenst aan te vragen. Aan iemand die asiel wil indienen mag de toegang alleen geweigerd worden op grond van een bijzondere aanwijzing. Voorkomen moet worden dat iemand teruggezonden wordt naar een land waar hij vervolging te vrezen heeft. De ambtenaren belast met het grenstoezicht moeten iemand die op een of andere manier te kennen geeft dat hij asiel wenst te vragen of zou willen vragen doorzenden naar een plaats waar hij een asielverzoek kan indienen.

Aanmelding bij een aanmeldcentrum (AC)

In het Vreemdelingenvoorschrift, een ministeriele regeling op grond van artikel 3.108 Vreemdelingenbesluit, wordt aangegeven op welke plaatsen in Nederland een asielverzoek kan worden ingediend. Als een asielzoeker over land komt, kan dat in een AC in Rijsbergen of Zevenaar. Als iemand per vliegtuig of per boot komt, kan dat in het AC Schiphol. Er is ook een aanmeldcentrum in Ter Apel, waarheen de asielzoeker kan worden verwezen.

De procedure in aanmeldcentrum Schiphol verschilt van de procedure in Rijsbergen en Ter Apel en zal dus apart behandeld worden. Dit verschil heeft te maken met het feit dat aan asielzoekers die via Schiphol of per boot in ons land arriveren, de juridische toegang kan worden geweigerd.

Een asielzoeker meldt zich bij het aanmeldcentrum in Ter Apel of Rijsbergen bij de marechaussee die de bewakingstaken uitvoert. Hij vertelt dat hij asiel wil aanvragen. Dit melden moet onmiddellijk na binnenkomst in Nederland gebeuren. Wacht de asielzoeker eerst een tijd na binnenkomst in Nederland met de melding dat hij asiel wil aanvragen dan kan dat hem tegengeworpen worden in de asielprocedure. Direct nadat de asielzoeker te kennen heeft gegeven dat hij asiel wil gaan aanvragen kan hij al gefouilleerd worden en kan zijn bagage doorzocht worden op de aanwezigheid van reisdocumenten of identiteitsdocumenten, documenten of andere bescheiden. Deze maatregel van toezicht is ingevoerd om te voorkomen dat aspirant-asielzoekers bewijsmiddelen zoek maken. Het kan van belang zijn voor de IND om bonnetjes, kledinglabels, reispapieren etc te vinden. Die zouden immers een bijdrage kunnen leveren aan het 'bewijs' dat de asielzoeker eerder in een land is geweest. Dat zou in het vervolg van de asielprocedure kunnen leiden tot overdracht van de verantwoordelijkheid van de behandeling van het asielverzoek aan een ander land of terugzending naar dat land, omdat daar bescherming gevonden moet worden. Indien documenten of reispapieren ingenomen worden, krijgt de asielzoeker daarvan een schriftelijke bevestiging.

Bij een herhaalde aanvraag geldt een bijzondere procedure. Deze is beschreven in hoofdstuk C5/20 van Vreemdelingencirculaire. Voor het indienen van een tweede of volgende asielaanvraag wordt vooraf een afspraak gemaakt met een vreemdeling. De vreemdeling moet zich daarom eerst telefonisch melden (0599-568116). Een medewerker van de IND bepaalt dan waar de asielaanvraag moet worden ingediend.

In sommige gevallen vragen personen in het land van herkomst asiel aan bij een ambassade van een ander land. Doordat deze asielzoekers zich op dat moment (nog) in het land waarvan hij/zij de nationaliteit bezit of het land van zijn gewone verblijfplaats bevinden, zijn zij geen vluchtelingen in de zin van het Vluchtelingenverdrag. Dit was ook de reden van Nederland om deze aanvragen van een Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) met als doel 'asiel' aan banden te leggen, middels TBV 2003/33. In dit TBV staat dat de inwerktreding van de Vw 2000 in juridische zin het einde betekende van de mogelijkheid om een verzoek tot overeenkomst voor asiel in te dienen in het land van herkomst.

Dit is gelegen in het feit dat de Vluchtelingendefinitie in de Vreemdelingenwet gelijk is aan die van het Vluchtelingenverdrag. Onder het Vluchtelingenverdrag kan iemand die zich in het land van herkomst bevindt 'de jure' niet als vluchteling worden erkend.

Om nu praktijk in overstemming met het juridisch kader te brengen, is besloten om de mogelijkheid tot het indienen van verzoeken tot overkomst voor asiel in het land van herkomst te beëindigen.

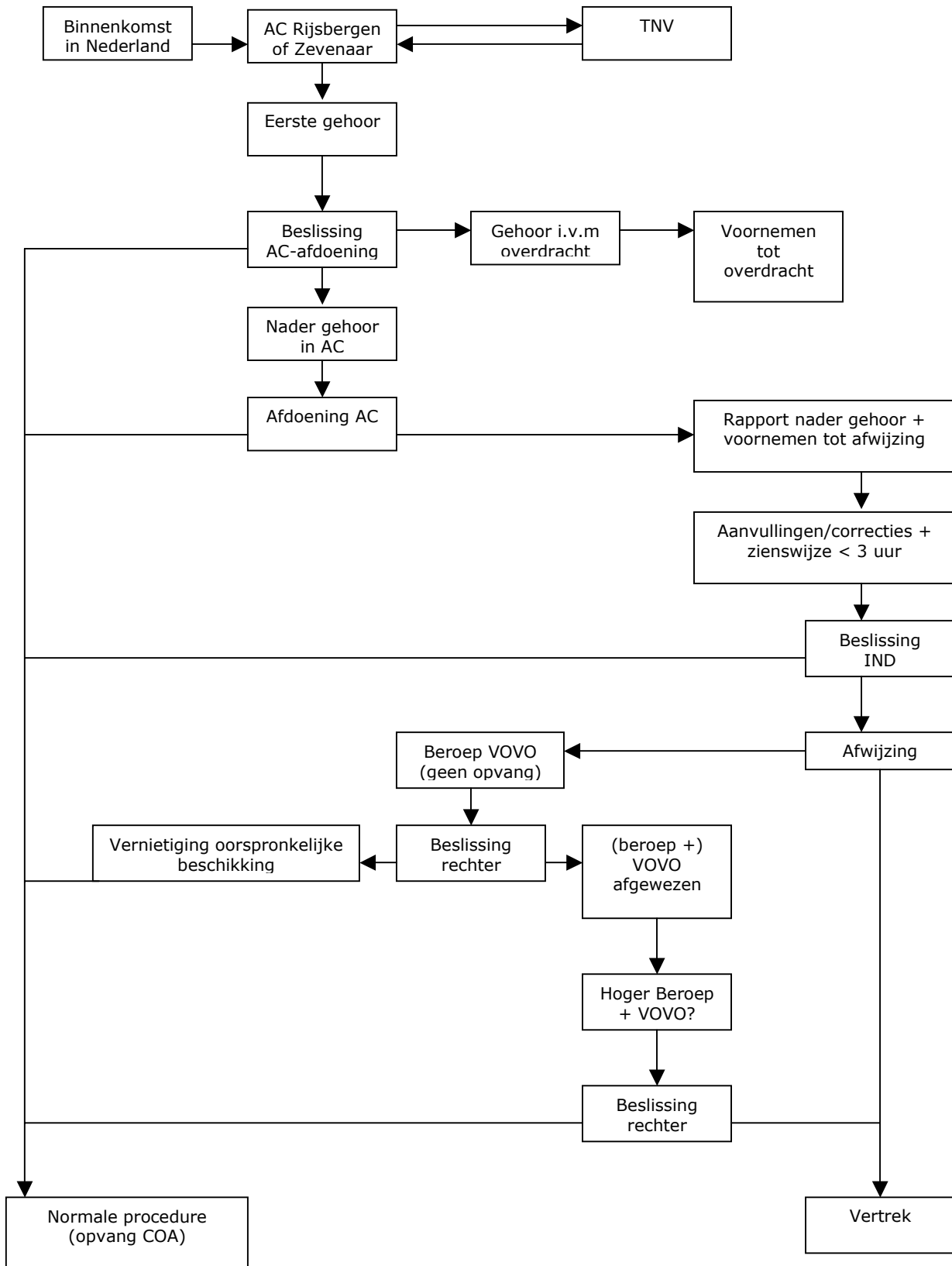
Het verlenen van diplomatiek asiel is een bevoegdheid van de minister van Buitenlandse Zaken en dit blijft mogelijk. Er kan op de diplomatieke post tijdelijke bescherming worden geboden aan een vreemdeling die zich in een acute noodsituatie bevindt. In exceptionele gevallen kan het zijn dat met het tijdelijk bieden van onderdak niet kan worden volstaan. De ambassade neemt in deze gevallen contact op met het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Doorzending naar een tijdelijke noodvoorziening (TNV)

Sinds enkele jaren werkt de IND met een afsprakensysteem voor het indienen van een asielverzoek. Daarmee wordt beoogd de beschikbare menskracht (IND, tolken, rechtshulpverlening) zo optimaal mogelijk in te zetten. Bovendien is voor de procedure in het aanmeldcentrum slechts een bepaalde tijd (48 uren) beschikbaar. Indien de aantallen asielzoekers niet gereguleerd zouden worden, zouden bij grote drukte asielzoekers doorgezonden moeten worden naar de normale procedure omdat de maximale termijn van 48 uur in veel gevallen overschreden zou worden. Slechts in bijzondere gevallen (zieken, kleine kinderen of als er voldoende capaciteit is) kan na aanmelding direct een start gemaakt worden met de procedure in het aanmeldcentrum. In andere gevallen krijgt de aspirant-asielzoeker een afsprakenbrief mee, waarop staat wanneer hij verwacht wordt in een van de aanmeldcentra voor het formeel indienen van het asielverzoek. In de tussenliggende periode kan hij verblijven in een van de TNV's in Ermelo of Mill.

De AC-procedure

Procedure in de aanmeldcentra in Zevenaar, Rijsbergen en Ter Apel



Onder de nieuwe wet is dit AC-criterium (Dit criterium geeft aan welke aanvragen er wel en welke aanvragen er niet in het aanmeldcentrum mogen worden afgewezen.) komen te vervallen. In de wet is geen inhoudelijke AC-criterium opgenomen. In de Vw 2000 is geen AC criterium opgenomen. De raad van State heeft geoordeeld dat het er bij de toetsing of de aanvraag in een aanmeldcentrum mocht worden afgewezen, om gaat of het desbetreffende besluit binnen 48 uur op zorgvuldige wijze is genomen. Uit de wet blijkt niet dat bepaalde categorieën aanvragen niet in het aanmeldcentrum mogen worden afgewezen. Ook alleenstaande minderjarige asielzoekers mogen in het AC afgewezen. Volgens beleid gebeurt dit alleen als het kind ouder is dan 12 jaar of begeleid wordt door een volwassene. Die volwassene hoeft geen wettelijke verantwoordelijkheid voor het kind te hebben. Het gaat dus bijvoorbeeld om een meerderjarige broer of zus.

Wel staat in de Vreemdelingencirculaire dat asielverzoeken die zonder tijdrovend onderzoek binnen de AC-procedure kunnen worden afgewezen, in het AC kunnen worden afgedaan. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft met enkele opzienbare uitspraken niet alleen bevestigd dat er geen inhoudelijke AC-criterium meer bestaat, maar ook dat alle uren die beschikbaar zijn voor het onderzoek meetellen voor de 48-uurstermijn.

Naar aanleiding van deze jurisprudentie is de AC-procedure op bepaalde onderdelen gewijzigd TBV 2002/52. Verder zijn naar aanleiding van een uitspraak van het Haagse gerechtshof van 31 oktober 2002 over vrijheidsontneming in de land-AC's, de verblijfsomstandigheden aangepast. Ten slotte is het van belang te weten dat de procedure in AC-Schiphol afwijkt van die in de land-AC's, omdat er sprake is van toegangswegering aan de buitengrens van het Schengengebied en vrijheidsontneming. De AC-procedure mag maximaal 48 (proces)uren beslaan, waarbij de uren tussen 22.00 en 08.00 uur niet worden meegeteld. Met de invoering van TBV 2002/44 is het onderscheid tussen de eerste en tweede 24 uur komen te vervallen. De Raad van State heeft bepaald dat onder procesuren de uren dienen te worden verstaan, die voor het onderzoek naar de aanvraag beschikbaar zijn. De minister moet aannemelijk maken dat bepaalde uren redelijkerwijs niet konden worden benut voor het onderzoek en dus geen procesuren zijn.

De 48-uurstermijn op het land-AC's vangt aan op het moment dat de Vreemdelingendienst met het onderzoek begint en op Schiphol geldt het zogenaamde deurkrukcriterium (het moment van het binnentreden van het aanmeldcentrum). Voor de land-AC's geldt een maximale wachttijd van maximaal 4 uur alvorens de 48-uurstermijn start. Externe omstandigheden (hoge instroom) kunnen aanleiding zijn voor overschrijding van deze wachttijd bij de KMAR.

De rechtsbijstandverlener heeft 2 uur voor de voorbereiding van het nader gehoor en 3 uur voor de nabespreking van het nader gehoor en het schrijven van de zienswijze. Bij overschrijding van de uren die voor de rechtsbijstandverlener zijn bedoeld, telt de tijd die de rechtsbijstandverlener extra gebruikt gewoon mee voor die 48 uur. De klok wordt dan dus niet stilgezet, zoals dat onder de oude wet gebeurde. Evenmin gaat de klok opnieuw lopen als na een leeftijdsonderzoek een nieuwe geboortedatum door de IND is toegekend aan de asielzoeker.

Het gevolg van het ontbreken van een AC criterium is dat in principe elke zaak in het AC kan worden afgewezen als dat maar zorgvuldig gebeurt (en wat zorgvuldig is daar kun je dan van mening over verschillen). Dit heeft het hoge percentage AC-afdoeningen mogelijk gemaakt.

De start van de procedure in het aanmeldcentrum

Al dan niet na een verblijf in de TNV start voor iedere asielzoeker de asielprocedure met een procedure in het aanmeldcentrum. Een asielverzoek kan alleen worden ingediend in een van de aanmeldcentra. De AC's waren ooit bedoeld om asieltoerisme te voorkomen en flinterdunne asielverzoeken versneld af te doen.

De tijd dat een asielzoeker in de TNV heeft verbleven, telt niet mee bij de berekening van allerlei periodes. Pas na het ondertekenen van de asielaanvraag in het aanmeldcentrum is hij formeel asielzoeker. In de eerste fase van de procedure in het aanmeldcentrum worden identificatiefoto's en vingerafdrukken gemaakt. Verder wordt de asielzoeker gefouilleerd en worden documenten die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van het asielverzoek of ter waarborging van mogelijk vertrek ingenomen.

Het eerste gehoor

Een asielverzoek moet worden ingediend op een speciaal formulier. De aanvraag kan alleen door de asielzoeker zelf of door zijn wettelijke vertegenwoordiger worden ingediend. Dat betekent dat ook kinderen een asielverzoek kunnen indienen. Voor alleenstaande minderjarige asielzoekers betekent dit dat ook zij ongeacht hun leeftijd een aanvraag moet indienen in het aanmeldcentrum. De asielzoeker kan de asielaanvraag mede doen ten behoeve van inwonende kinderen beneden de leeftijd van 15 jaar. Indien beide ouders aanwezig zijn, tekent alleen de moeder de asielaanvraag namens het kind.

Na indiening van de asielaanvraag krijgt iedere asielzoeker in het aanmeldcentrum een eerste gehoor. In het eerste gehoor staan de identiteit, nationaliteit en reisroute centraal. In voorkomende gevallen kan de IND gebruik maken van nationaliteitschecks, taalanalyses of leeftijdsonderzoek. In het eerste gehoor wordt niet gevraagd naar vluchtmotieven of over het asielrelaas dat de asielzoeker naar voren brengt. De IND maakt echter wel aantekeningen daarvan, waar ze op een later stadium, tijdens het nader gehoor, op terug kan komen.

Daarnaast moet iedere asielzoeker alle gegevens verstrekken, waaronder relevante documenten, op basis waarvan beoordeeld kan worden of iemand een verblijfsvergunning moet krijgen.

Van het eerste gehoor en de eventuele onderzoeksresultaten wordt een verslag gemaakt door de IND waarvan de asielzoeker een kopie ontvangt. Indien de asielzoeker daar geen bezwaar tegen heeft krijgt de rechtshulpverlener een kopie. Daarnaast krijgt de asielzoeker ook een apart blad waarop de personalia vermeld staan. Op grond van die persoonsgegevens begint de asielzoeker zijn administratieve leven in Nederland.

Beslissing IND over de verdere behandeling van het asielverzoek in het AC (AC-criterium)

Na het eerste gehoor beslist de IND of het asielverzoek zich leent voor verdere afhandeling in het AC. Er is door veel organisaties gepleit voor het opnemen van een AC-criterium (wanneer leent een asielverzoek zich voor verdere afhandeling in het AC) in de wet of in het Vreemdelingenbesluit. Immers de verdere behandeling in het asielverzoek in het aanmeldcentrum is aan tijd gebonden. Er zijn maar 48 procedures beschikbaar voor het eerste en nader gehoor. De uren tussen 22.00 uur en 08.00 uur worden niet meegeteld, dus het verblijf in het aanmeldcentrum kan enkele dagen duren. Dit betekent dat er een grote tijdsdruk ligt op het geheel en dat er wellicht minder zorgvuldigheid betracht kan worden bij de beoordeling van het asielverzoek. Daarnaast is er voor de rechtshulpverlener minder tijd om met zijn cliënt het asielrelaas door te spreken en de asielzoekers zijn vaak nog vermoeid van de reis.

Volgens Vreemdelingencirculaire wordt de aanvraag in ieder geval in het AC afgedaan:

- Als er sprake is van contra-indicaties inzake openbare orde;
- Als er niet geloofwaardige verklaringen zijn over de identiteit, reisroute of nationaliteit;
- Als een ander land verantwoordelijk is voor het asielverzoek of verlenen van bescherming;
- Als er beleidsmatige of wettelijke contra-indicaties voor statusverlening zijn;
- Als er sprake is van asieltoerisme.

Alleen asielzoekers die behoren tot een categorie waaraan categoriale bescherming wordt geboden of waarvoor een besluit- of vertrekmoratorium geldt, lenen zich op voorhand niet voor AC-afdoening.

Als de IND een voornemen bekend maakt tot afwijzing van het asielverzoek is maar 3 uur beschikbaar voor het geven van een zienswijze. In deze periode moeten ook de aanvullingen en correcties worden ingediend op het rapport van nader gehoor. Kortom de tijdsdruk in het AC is groot en het risico van een onzorgvuldige behandeling van het asielverzoek is levensgroot. Daarnaast zijn aan de afwijzing van het asielverzoek in het aanmeldcentrum ook andere rechtsgevolgen verbonden dan aan de afwijzing in de normale procedure. Zo is aan het instellen van beroep niet automatisch een schorsende werking verbonden en is de beroepstermijn maar een week in plaats van vier weken.

Bovendien wordt bij afwijzing van het asielverzoek in het aanmeldcentrum geen opvang geboden hangende de beroepsprocedure, terwijl een asielzoeker die in beroep gaat tegen een afwijzende beslissing in de normale procedure gedurende de beroepsfase wel opvang blijft behouden.

De regering heeft geweigerd een AC-criterium in de Wet of het Vreemdelingenbesluit op te nemen. Door de staatssecretaris werd gesteld dat ook in een AC de behandeling zorgvuldig dient te geschieden en dat het uiteindelijk de rechter is die bepaalt of een zaak zich inderdaad leende voor behandeling in het AC.

Het is van groot belang dat de asielzoeker begrijpt dat in het nader gehoor gegevens worden verzameld voor de beoordeling van de vraag of hij wel of geen bescherming nodig heeft. Daarom krijgt de asielzoeker voorafgaande aan het nader gehoor in het AC voorlichting over de betekenis van het nader gehoor. De rechtshulpverlener krijgt voor het doorspreken van het verslag van het eerste gehoor en de overige onderzoeksresultaten uit de eerste fase van het AC en voor de voorbereiding op het nader gehoor twee uur de tijd.

Nader gehoor in het aanmeldcentrum

Indien de IND besloten heeft dat het asielverzoek voor verdere behandeling in het AC in aanmerking komt, volgt het nader gehoor. Het nader gehoor richt zich op de asielmotieven van de asielzoekers. Indien de IND op grond van het eerste gehoor denkt dat wellicht een ander land verantwoordelijk is voor de behandeling van het asielverzoek, volgt een gehoor in verband met de mogelijke overdracht. De IND kan overigens in iedere fase van het AC-proces besluiten om de asielzoeker toch door te zenden naar de normale procedure. In dat geval wordt de asielzoeker aangemeld bij het COA (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers) voor het krijgen van opvang. Een verslag van het gehoor wordt nagezonden als al een nader gehoor heeft plaatsgevonden of als dat is afgebroken.

In het nader gehoor, dat in beginsel niet verschilt van het nader gehoor in de normale procedure, moet de asielzoeker aannemelijk maken dat hij bescherming nodig heeft in Nederland. Indien de asielzoeker onvoldoende aannemelijk maakt kan het asielverzoek afgewezen worden.

De combinatie van het ontbreken van een AC criterium en de afwijzingsgronden van artikel 31 g, h en j maakt het risico dat asielzoekers in een zo kort tijdsbestek onvoldoende aannemelijk kan maken dat ze vervolging te vrezen hebben, zeer groot.

Daarnaast zal het voor asielzoekers die bijvoorbeeld traumatische ervaringen hebben of slechte ervaringen met autoriteiten, vaak moeilijk zijn om in de korte periode dat ze in Nederland zijn al zoveel vertrouwen te schenken aan de Nederlandse autoriteiten om direct al met hun persoonlijke verhaal te komen.

Rapport nader gehoor en voornemen tot afwijzing van het asielverzoek

Na het nader gehoor beslist de IND opnieuw of ze zal overgaan tot verdere behandeling van het asielverzoek in het AC of tot doorzending naar de normale procedure. Wordt besloten tot verdere behandeling in het AC, dan wordt het rapport van nader gehoor uitgereikt aan de asielzoeker en de rechtshulpverlener samen, met een voornemen tot afwijzing van het asielverzoek. In tegenstelling tot de normale procedure wacht de IND niet eerst de correcties en aanvullingen op het rapport van nader gehoor af, maar brengt de IND direct een voornemen tot afwijzing uit.

Aanvullingen en correcties en zienswijze

Na het uitbrengen van het rapport van het nader gehoor en het voornemen tot afwijzing heeft de rechtshulpverlener in het AC slechts 3 procedures voor het uitbrengen van de correcties- en aanvullingen op het rapport en voor het uitbrengen van een schriftelijke zienswijze. Deze drie uur starten zodra een tolk beschikbaar is. Het niet op tijd indienen van de zienswijze heeft tot gevolg dat de IND kan beslissen zonder dat die bekend is met de zienswijze. Wordt de zienswijze later, maar nog voor de beslissing van de IND op het asielverzoek aan de IND bekend gemaakt, dan zal de IND die zienswijze in zijn beslissing moeten betrekken. Het kan zijn dat de IND op grond van de zienswijze, toch blijft bij het voornemen tot afwijzing, doch dit op een andere grond baseert. In bijzondere gevallen wordt een nieuw voornemen bekend gemaakt, waarop opnieuw een zienswijze bekend gemaakt kan worden. In de praktijk zal, gezien het totaal aantal beschikbare uren in het AC, voor een tweede voornemen nauwelijks ruimte zijn. Dit zou dan moeten betekenen dat de asielzoeker doorgestuurd wordt naar de normale procedure want er is blijkbaar meer tijdrendend onderzoek nodig.

Beslissing IND: doorzending naar de normale procedure of afwijzing van het asielverzoek

Ook na het uitbrengen van het voornemen en de zienswijze kan de IND nog besluiten tot doorzending naar de normale procedure. Besluit de IND toch tot verdere afhandeling van het asielverzoek in het AC, dan wordt de beslissing op het asielverzoek genomen. Dat doet de IND op grond van de informatie uit het eerste en nader gehoor en op grond van informatie uit ambtsberichten en andere landen informatie. De IND kan het asielverzoek afwijzen op de afwijzingsgronden van artikel 30 en 31 Vw 2000. De beschikking is een meeromvattende beslissing. Het rechtsgevolg is niet alleen dat de asielzoeker geen bescherming in Nederland krijgt, maar ook dat hij vanaf het moment dat de beslissing is uitgereikt niet langer rechtmatig in Nederland is. Omdat ook gedurende de beroepstermijn schorsende werking wordt onthouden, moet direct een beroepsschrift worden ingediend en een voorlopige voorziening worden gevraagd. Als daarvan wordt afgezien, moet de vreemdeling Nederland onmiddellijk verlaten.

Beroep en Voorlopige voorziening

De beslissing tot afwijzing van het asielverzoek in het aanmeldcentrum kan worden aangevochten bij de (vreemdelingen)rechter. In dit geval moet het beroep binnen een week worden ingesteld. Als een asielverzoek wordt afgewezen in het AC heeft het instellen van beroep geen automatische schorsende werking tot gevolg. Dat betekent dat aan de rechter een voorlopige voorziening moet worden gevraagd dat de uitzetting achterwege blijft zolang niet op het beroepsschrift is beslist. Het is beleid dat de beslissing op een voorlopige voorziening (VoVo) in Nederland mag worden afgewacht. Gedurende de periode waarin de zaak aanhangig is bij de rechter, krijgt de asielzoeker geen opvangvoorziening, hetgeen het contact houden met de rechtshulpverlener uiterst moeilijk maakt.

Beslissing van de rechter

De rechter zal op grond van het beroepsschrift beslissen. Op grond van artikel 8:86 Awb kan de rechter in een keer beslissen over het verzoek tot het treffen van een vovo en de hoofdzaak. Nieuw is dat de rechter ex nunc moet toetsen. Dat betekent dat hij alle nieuwe feiten en omstandigheden die bekend zijn geworden na de beslissing, moet meewegen in zijn beslissing. Daarmee wordt het contact houden met de asielzoeker nadat hij uit het aanmeldcentrum op straat is gezet met een negatieve beslissing nog belangrijker voor de rechtshulpverlener. Immers uit een nader gesprek kan informatie naar voren komen die in de beroepszaal een rol kan spelen. Onder de oude wet moest voor het inbrengen van nieuwe feiten of omstandigheden een nieuw asielverzoek worden ingediend. Indien nieuwe feiten of omstandigheden naar voren worden gebracht, zal de rechter aan de IND vragen of zij, als deze informatie wel bekend zou zijn geweest, ook tot afwijzing van het asielverzoek was overgegaan.

Feiten en omstandigheden die bestonden voordat de afwijzende beschikking genomen werd, worden niet door de rechter meegenomen als zij voor de eerste beschikking naar voren gebracht hadden kunnen en dus moeten worden.

Dit wordt duidelijk in de jurisprudentie die de Raad van State heeft gevormd over het als nieuwe feiten naar voren brengen van traumatische gebeurtenissen. De Raad van State vindt dat zelfs traumatische gebeurtenissen altijd, hoe summier ook, voor de afwijzende beschikking genoemd moeten worden. Anders kan iemand deze gebeurtenissen in beroep en/of in een tweede procedure niet meer als nieuw feit inbrengen.

Documenten die stellingen onderbouwen die voor de afwijzende beschikking naar voren gebracht zijn, zijn alleen nieuwe feiten als bedoeld in artikel 83 van de Vw 2000 als zij voordat de afwijzende beschikking genomen werd, niet naar voren hadden kunnen worden gebracht. De aanvrager moet zelf aannemelijk maken dat de documenten niet eerder naar voren hadden kunnen worden gebracht.

Nieuwe feiten die alleen betrekking hebben op de rechtsgevolgen van de afwijzing, zoals de beëindiging van de opvang of de uitzetting, worden niet door de rechter meegenomen. *Bijvoorbeeld: een asielzoeker legt in het beroep tegen de afwijzing van de asielaanvraag een document over waaruit blijkt dat hij psychische problemen heeft. Hij betoogt dat hij vanwege deze psychische problemen niet uit de opvang mag worden gezet. Het document zal niet als nieuw feit worden meegenomen. Dat iemand niet uit de opvang gezet kan worden kan niet leiden tot gegrondverklaring van het beroep tegen de afwijzing van de asielaanvraag.* Dus nieuwe feiten of omstandigheden die op zichzelf niet tot verlening van een asielvergunning kunnen leiden worden niet beschouwd als feiten die ex nunc door de rechter meegenomen kunnen worden.

De rechter kan de beslissing van de IND tot afwijzing van het asielverzoek in stand houden en dus het beroep ongegrond verklaren of het beroep gegrond verklaren. In dat geval wordt de afwijzing vernietigd en zal de IND een nieuwe beslissing moeten nemen op het asielverzoek. Nu deze beslissing niet binnen de AC- procedure valt, dient de asielzoeker net als iedere andere asielzoeker behandeld te worden en krijgt hij gelijke rechten op opvang via het COA.

Vertrek uit Nederland of Hoger Beroep

Indien de rechter het beroep ongegrond heeft verklaard, dan wel het verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening heeft afgewezen, dan zal de afgewezen asielzoeker Nederland moeten verlaten. Als de rechter zowel in de vovo als in de hoofdzaak uitspraak heeft gedaan kan tegen de beslissing van de rechter in AC- zaken ook hoger beroep worden ingesteld onder de Vw 2000. Het instellen van hoger beroep bij de Raad van State heeft onder de VW 2000 nooit schorsende werking. Dat betekent dus dat altijd een vovo moet worden aangevraagd. Omdat asielzoekers al een eerste vovo hangende de beroepsfase hebben ingediend, zullen zij deze tweede vovo- procedure niet in Nederland mogen afwachten. Dat betekent dat asielzoekers die na afwijzing in het AC in hoger beroep gaan het risico lopen dat ze al uitgezet worden voordat de Raad van State zich kan buigen over de zaak.

Aan het instellen van hoger beroep is geen schorsende werking verbonden. Als een asielzoeker de uitkomst van het Hoger Beroep wil afwachten, kan hij aan de Voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een voorlopige voorziening vragen. Die voorlopige voorziening wordt echter afgewezen als er nog geen datum voor de uitzetting bekend is. Volgens de voorzitter van de Afdeling is er in dat geval namelijk geen spoedeisende belang (wat nodig is om een voorlopige voorziening te kunnen toewijzen).

Wanneer het de eerste keer is dat de asielzoeker een voorlopige voorziening heeft gevraagd, mag hij de beslissing daarop in Nederland afwachten. Als er echter geen spoedeisende belang is, zal de voorlopige voorziening vrij snel worden afgewezen. De voorlopige voorzieningen en het Hoger Beroep worden vaak apart behandeld. Dat betekent dus ook dat iemand dan de opvang moet verlaten.

Vertrektermijn voor mensen die in het AC zijn afgewezen

De vertrektermijn voor mensen die in het AC zijn afgewezen is 0 dagen. Zij moeten het land dus onmiddellijk verlaten. Wanneer deze mensen beroep instellen en de uitkomst daarvan in Nederland willen afwachten moeten zij een voorlopige voorziening vragen aan de rechtbank. Gedurende de periode dat de afgewezen asielzoeker wacht op de behandeling van het beroep en het verzoek tot het treffen van een vovo bestaat geen recht op opvang. Meestal wordt het vovo-verzoek en het beroep tegen de afwijzing tegelijkertijd behandeld. Het komt ook voor dat de vovo apart wordt behandeld en wordt toegewezen, terwijl er nog niet beslist wordt door de rechtbank op het beroep. Na een gewonnen vovo in een eerste asielprocedure wordt opvang geboden sinds de beleidswijziging van 4 december 2002.

Motie:

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Vw 2000 is een motie ingediend waarin aan de regering werd gevraagd om te onderzoeken of verlenging van de termijn van de behandeling in het aanmeldcentrum mogelijk was met maximaal drie weken om de mogelijkheid tot onderzoek in de aanmeldcentra naar identiteit, nationaliteit en reis van ongedocumenteerden te vergroten.

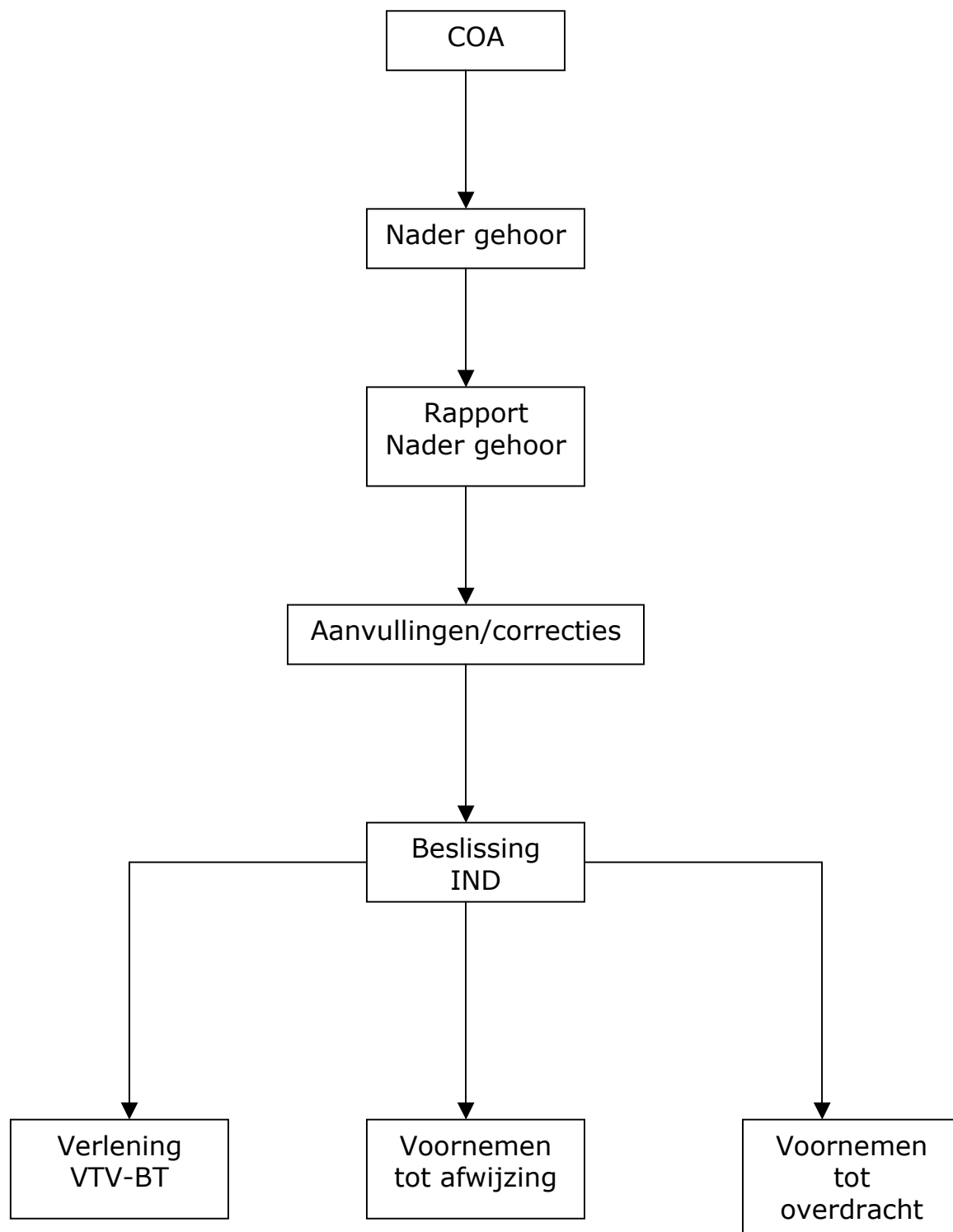
De regering werd verzocht:

- Te bevorderen dat het onderzoek naar de identiteit, nationaliteit en reis van ongedocumenteerden in de aanmeldcentra worden voltooid;
- De periode die thans in de aanmeldcentra voor dit doel beschikbaar is verruimd wordt met ten hoogste drie weken;
- Te bevorderen, dat de vreemdeling hangende het onderzoek opvang wordt geboden;
- Te waarborgen, dat het uitgangspunt blijft dat het onderzoek naar identiteit, nationaliteit en reis zo snel mogelijk wordt afgesloten, met inachtneming van het vereiste zorgvuldigheid.

Het antwoord van de regering was dat deze zou onderzoeken of en hoe de motie kan worden uitgevoerd en dat ze daarover in de Tweede Kamer nog in 2000 zou informeren. Tot op heden is nog niet duidelijk of de voorgestelde verlenging van de eerste fase van de AC- procedure er komt.

De motie verlenging AC procedure is nog steeds niet uitgevoerd. In een brief aan de Tweede Kamer van 17 oktober 2001 rapporteerde de staatssecretaris van Justitie over een onderzoek dat de IND naar aanleiding van deze motie heeft gedaan. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het percentage asielverzoeken dat in het AC kon worden afgedaan door de uitvoering van de motie met een kleine 2 % zou stijgen. Er kleefden ook nogal wat risico's aan de uitvoering. De staatssecretaris wilde ter uitvoering van deze motie op termijn de periode van onderzoek in het aanmeldcentrum verlengen met maximaal drie weken. Deze verlenging moet de IND de mogelijkheid geven leeftijdsonderzoeken van AMA's af te ronden, onderzoek naar herkomst van asielzoekers en eventuele Dublinclaims te doen en taalanalyses te voltooien binnen de AC procedure. Hierdoor zou het afdoeningpercentage in het AC verder moeten kunnen worden verhoogd. De staatssecretaris wijst op het belang van een zorgvuldige invoering hiervan en stelt een implementatie voor die zeven tot twaalf maanden duurt. Op dit moment is de IND met een projectgroep aan de slag met een nieuwe inrichting van de AC procedure.

De normale asielprocedure



Inleiding

De normale procedure begint met de beslissing van de IND in het Aanmeldcentrum dat het asielverzoek zich niet leent voor de afdoening in het Aanmeldcentrum. Dat kan zijn omdat de beschikbare tijd in het Aanmeldcentrum onvoldoende bleek te zijn. Het kan ook zijn dat op voorhand al na het eerste gehoor in het Aanmeldcentrum duidelijk was dat de zaak te ingewikkeld zou zijn om zorgvuldig te behandelen in het Aanmeldcentrum. Deze asielzoekers worden in de normale asielprocedure opgenomen. Ook komen mensen in de normale procedure die eerst een afwijzing hebben gehad op hun asielverzoek in het Aanmeldcentrum en die daarna in beroep zijn gegaan bij de rechter. De rechter kan dan in voorlopige voorziening bepalen dat de zaak zich niet leende voor afdoening in het aanmeldcentrum en dus in de normale procedure moet worden behandeld. Sommige asielzoekers die in de normale procedure komen, hebben dus al een nader gehoor gehad in het aanmeldcentrum. Deze groep krijgt in de regel een nieuw kader gehoor in de normale procedure. Andere asielzoekers hebben alleen een eerste gehoor gehad. Met de inhoudelijke behandeling van hun asielverzoek wordt dus pas begonnen in de normale procedure.

Opvang door het COA

De beslissing van de IND om iemand toe te laten tot de normale procedure is tevens de beslissing om iemand toe te laten tot de opvangvoorzieningen van het COA. De asielzoeker krijgt dan een vreemdelingendocument dat bestemd is voor asielzoekers (het W- document).

Het recht op opvang

Er is een uitzondering op dit recht op opvang, nadat het asielverzoek in behandeling is genomen. Dat is het geval als een asielzoeker al eerder in Nederland een asielverzoek heeft ingediend. Er is dan sprake van een tweede of volgend asielverzoek. Sinds oktober 1998 heeft de indiener van een tweede of volgend asielverzoek geen recht op opvang. Alleen als er bijzondere humanitaire omstandigheden zijn kan de IND beslissen dat de asielzoeker wel opvang van het COA mag krijgen. Het recht op opvang blijft bestaan zolang de asielprocedure loopt en de betrokkene niet rechtmatig verwijderbaar is. Rechtmatig verwijderbaar is een asielzoeker als hij in de loop van de procedure een afwijzing op zijn asielverzoek heeft gekregen en na de vertrektermijn die hem bij die beslissing is gegund niet zelf uit Nederland is vertrokken. De ambtenaren belast met het grenstoezicht kunnen hem of haar dan gedwongen uit de opvang verwijderen en gedwongen uitzetten. Deze gevolgen van de negatieve beslissing op het asielverzoek worden opgeschort als de asielzoeker tijdig (binnen 4 weken) beroep instelt tegen de negatieve beslissing.

Een uitzondering vormen die asielzoekers voor wie de IND, nadat ze al doorgeplaatst waren naar de normale procedure toch nog een claim legt bij een ander land dat naar de mening van de IND verantwoordelijk is voor de behandeling van het asielverzoek. Het leggen van een claim heeft, behoudens uitzonderingssituaties, tot gevolg dat het recht op opvang vervalt.

Het recht op opvang van asielzoekers is verder geregeld in de Regeling verstrekkingen asielzoekers (RVA). Daarin is bijvoorbeeld geregeld dat het recht op opvang vervalt als de asielzoeker geen gebruik meer maakt van de opvang, zich niet houdt aan de meldingsplicht bij de vreemdelingendienst, zich ernstig misdraagt of als hij niet tijdig verhuist naar een andere opvangplaats.

In de RVA is ook geregeld welke verstrekkingen een asielzoeker krijgt. Zo krijgt hij:

- onderdak op een plaats die het COA aanwijst;
- Een persoonlijke toelage. De RVA is een voorliggende voorziening op de bijstand. Zo lang iemand onder de RVA valt, kan hij geen bijstanduitkering krijgen. Ook niet als inmiddels een verblijfsvergunning is verkregen;
- Een ziektekostenregeling. Voor alle asielzoekers die onder de RVA vallen heeft het voorzieningen die ook in het kader van de Ziekenfondswet worden vergoed (behalve IFV en geslachtsveranderende operaties.);
- Een verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid;
- Een buitengewone kostenregeling. Als een asielzoeker bijzondere kosten moet maken kan hij na voorafgaande schriftelijke toestemming een extra vergoeding krijgen bijvoorbeeld voor een babyuitzet, een bril etc;

Soorten opvang

Sinds 1 januari 1996 is het COA de instantie die zorg draagt voor de opvang van asielzoekers. Voor die datum waren ook gemeenten verantwoordelijk voor de opvang van deze mensen door huisvesting van asielzoekers in ROA-woningen (Regeling Opvang Asielzoekers).

De ROA wordt sinds die tijd afgebouwd. Er komen geen nieuwe asielzoekers meer bij en er zijn plannen om ook de uitvoering van de ROA- regeling over te hevelen naar het COA. Voor opvang is de asielzoeker dus afhankelijk van het COA. Het COA heeft daarvoor zeer verschillende opvang locaties. Het COA is aan het reorganiseren en heeft in het land 35 clusters waaronder verschillende typen van opvang in die regio vallen. Na het AC kan de asielzoeker terecht komen in een van de volgende typen van opvang in die regio vallen.

- Pre- OC of wachtlijstlocatie: een tijdelijke opvang voor asielzoekers die net tot de normale procedure zijn toegelaten. Als er nog geen plaats is in een opvangcentrum wordt een asielzoeker tijdelijk onderdak geboden in een pre- OC.
- OC (Opvang en Onderzoekscentrum): dat is een opvangcentrum met minstens 400 plaatsen, waarin niet alleen het COA aanwezig is, maar waar ook faciliteiten zijn voor de IND. In het verleden werd in dit type opvangcentra de eerste fase van de asielprocedure (nader gehoor) gedaan door de IND. Maar ook de IND is aan het reorganiseren en gaat steeds meer in op IND-kantoren (behandelkantoren) buiten de centra het nader gehoor afnemen. De verwachting is dat in de loop van de komende jaren het onderscheid tussen OC's en AZC's gaat vervallen. In de meeste OC's zijn speciale afdelingen voor de opvang van alleenstaande minderjarige asielzoekers.
- AZC (asielzoekerscentrum): dat is een COA- opvangcentrum van circa 400 plaatsen of meer waar asielzoekers opvang geboden wordt. Asielzoekers werden in het verleden na een verblijf in een OC naar een AZC overgeplaatst.
- AVO: een aanvullende opvanglocatie: omdat er de afgelopen jaren steeds een tekort aan opvangplaatsen was heeft het COA contracten gesloten met pensionhouders, recreatieparken, hotels etc. om daar tijdelijk asielzoekers te huisvesten. Voor allerlei voorzieningen moeten de asielzoekers die in AVO's wonen soms gebruik maken van het dichtstbijzijnde asielzoekerscentrum.
- KCO (Kleinschalige Centrale Opvang): dit zijn woningen die het COA huurt in gemeenten waarin asielzoekers gehuisvest worden. Meestal zijn deze asielzoekers die al langere tijd in de asielprocedure zitten. Ook deze asielzoekers zijn voor hun inkomen afhankelijk van de RVA.
- ZZA (zelfzorgarrangement): Begin 1998 was het tekort aan opvangplaatsen in de opvangcentra zo nijpend dat besloten is om de ZZA in het leven te roepen. Aan asielzoekers die al zes maanden in Nederland zijn en nog geen aanzegging hebben om uit Nederland te vertrekken kan op hun verzoek toestemming worden verleend door het COA om bij familie of kennissen te gaan wonen. In plaats van onderdak krijgen zij van het COA een extra toelage voor de huisvestingskosten. Momenteel verblijven 10.000 asielzoekers bij familie of kennissen op grond van deze ZZA-regeling. Gemeenten hebben vanaf het begin zeer veel bezwaren gehad tegen deze regeling, onder andere omdat daardoor het aantal asielzoekers in een gemeente ongecontroleerd fors kan groeien.

- Bijzondere opvangvoorzieningen: voor bijzondere groepen asielzoekers, zoals asielzoekers met psychische problemen zijn er speciale instellingen zoals de Abri, de Vonk, AMOG's (opvangcentra voor asielzoekers die tijdelijk niet gehandhaafd kunnen worden in een gewoon opvangcentrum door het gedrag dat ze vertonen). Voor alleenstaande minderjarige asielzoekers zijn er daarnaast speciale opvangvoorzieningen die door de voogdij-instelling de Opbouw worden verzorgd (woongroepen, kleine wooneenheden).

Het COA bepaalt waar een asielzoeker opvang krijgt. De meeste asielzoekers moeten gedurende hun asielprocedure soms enkele keren verhuizen.

Het nader gehoor

Nadat de asielzoeker door de IND vanuit het Aanmeldcentrum naar de normale procedure en dus de opvang van het COA is verwezen, komt de asielzoeker in een opvangcentrum terecht.

In het Vreemdelingenbesluit staat dat de asielzoeker minstens zes dagen de tijd krijgt na het indienen van zijn formele asielverzoek om zich voor te bereiden op het nader gehoor over zijn asielmotieven.

In het verleden werden de nader gehoren door de IND afgenomen in het OC. De IND voert echter een systeem van behandelkantoren in waardoor asielzoekers niet meer op de woonlocatie worden gehoord maar op een IND regiokantoor of behandelkantoor. Dat betekent dat asielzoekers een oproep krijgen om daar op een bepaald tijdstip te verschijnen.

Inhoud van het nader gehoor

In het nader gehoor wordt de asielzoeker door een ambtenaar van de IND ondervraagd over zijn asielmotieven. Daarbij is het rapport van het eerste gehoor (in het verslag daarvan staan feiten vermeld over de reisroute, de identiteit, de nationaliteit, gezinssamenstelling) een belangrijk uitgangspunt. Indien er al (een deel van) het nader gehoor heeft plaatsgevonden in het aanmeldcentrum zal hiervan een verslag beschikbaar zijn dat bij de voorbereiding van het nader gehoor in de normale procedure moet worden betrokken. Indien de IND op enig moment tot de conclusie komt dat het asielverzoek niet door Nederland inhoudelijk beoordeeld zou moeten worden maar door een ander land, dan wordt het nader gehoor niet gehouden maar komt in plaats daarvan een gehoor in verband met overdracht.

De asielzoeker moet gehoord worden in een taal waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat hij die kan verstaan. Dat betekent dat er in vrijwel de meeste gevallen een tolk aanwezig moet zijn bij het nader gehoor. Asielzoekers die een taal spreken waarvoor weinig tolken beschikbaar zijn moeten daardoor soms lang op hun nader gehoor wachten.

Het rapport van het nader gehoor tesamen met het rapport van het eerste gehoor, een eventueel eerder nader gehoor, ambtsberichten en andere landeninformatie vormen de basis voor de beslissing van de IND op het asielverzoek. De IND moet onder de Vw 2000 echter niet alleen beoordelen of iemand in aanmerking komt voor een vergunning voor bepaalde tijd asiel, maar moet ook beoordelen of iemand uitgezet kan worden en het recht op opvang kan worden onttrokken. De IND moet immers een meeromvattende beslissing nemen. Dat betekent dat met de komst van de Vw 2000 aan het nader gehoor een nieuw element moet worden toegevoegd. Dat heeft te maken met het rechtsgevolg dat het recht op opvang van rechtswege vervalt nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is geworden. Als bijvoorbeeld een vrouw hoogzwanger is of als iemand ernstig ziek is, zal dit in het nader gehoor gemeld moeten worden, zodat de IND dit bij zijn beslissing kan betrekken.

In het nader gehoor verzamelt de IND niet alleen alle feiten en omstandigheden die al dan niet moeten leiden tot de verlening van de vergunning omdat iemand verdragsvluchteling is, maar ook moet beoordeeld worden of er bij uitzetting een reëel risico bestaat om te worden onderworpen aan onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffingen. Ook moet de IND nagaan of er redenen zijn om iemand een vergunning te verstrekken omdat er humanitaire gronden zijn voor toelating. Pas als dat nagegaan is kan vervolgens de vraag aan de orde komen of iemand uit een land waarheen terugkeer van bijzondere hardheid zou zijn in verband met de algehele situatie aldaar. VluchtelingenWerk heeft in de loop van de parlementaire behandeling van deze nieuwe wet er steeds op gewezen dat er in het nader gehoor al deze toelatingsgronden moeten worden beoordeeld ook al is er sprake van een dermate slechte situatie in het land van herkomst dat daarheen door Nederland niet wordt teruggestuurd. De asielzoeker heeft er belang bij dat hij al zijn vluchtmotieven naar voren kan brengen in het nader gehoor. Immers als de situatie in het land van herkomst wijzigt, kan iemand die alleen is toegelaten op grond van de slechte situatie aldaar eerder zijn vergunning kwijt raken dan iemand die vluchteling is in de zin van het Vluchtelingenverdrag. Als een asielzoeker pas bij intrekking de gelegenheid krijgt om zijn vluchtmotieven naar voren te brengen verkeert hij in een moeilijker positie omdat bepaalde feiten of situaties niet meer helder voor de geest kunnen staan. In de parlementaire geschiedenis is meerdere malen benadrukt dat voor de bewijslastverdeling aangesloten wordt bij de paragrafen 195-205 van het UNHCR- handboek. Daarin staat dat op de asielzoeker de plicht rust om aannemelijk te maken dat hij vluchteling is en op de Staat rust een onderzoeksplicht. Ook bij toepassing van begrippen als veilige landen van herkomst en veilige derde landen heeft de regering aan de eerste kamer toegezegd dat er geen eenzijdige bewijslast bij de asielzoeker komt te liggen. Dit wordt uitgewerkt in de Vreemdelingencirculaire.

Nader gehoor en besluitmoratorium

Onder de Vw 2000 is het mogelijk dat een besluitmoratorium wordt afgekondigd voor alle asielverzoeken van mensen die komen uit een bepaald land of een bepaald gebied. Het afkondigen van een besluitmoratorium (is een collectieve verlenging van de beslistermijn op het asielverzoek van maximaal een jaar) kan zolang er niet is beslist op het asielverzoek door de IND. Aan de asielzoeker die nog geen beslissing op zijn asielverzoek heeft, wordt een mededeling gestuurd waarin staat dat de beslistermijn ten gevolge van de instelling van het besluitmoratorium is verlengd tot een in die mededeling te noemen tijdstip. Tegen deze mededeling kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State. De regering heeft uitdrukkelijk gesteld dat de instelling van een besluitmoratorium niet zal betekenen dat er geen nader gehoor zal plaatsvinden. In ieder geval krijgt iedere asielzoeker een eerste gehoor in het AC waarin zijn identiteit, nationaliteit en reisroute wordt vastgelegd. Is er op dat moment al een besluitmoratorium van kracht dan zal bekeken worden of er geen imperatieve weigeringsgronden bestaan (artikel 30 Vw 2000). Behoort de asielzoeker tot de groep voor wie het besluitmoratorium geldt, dan wordt hij doorgestuurd naar een opvangcentrum. Of het nader gehoor, in het geval van een besluitmoratorium, snel zal plaatsvinden is volgens de regering afhankelijk van de reden van het besluitmoratorium.

Er bestaan drie gronden voor het instellen van een besluitmoratorium. Deze worden hieronder besproken, tesamen met de eventuele gevolgen daarvan voor het nader gehoor.

- A. Als er sprake is van een situatie waarin naar verwachting voor een korte periode onzekerheid zal bestaan over de situatie in het land van herkomst (artikel 43, onderdeel a, Vw 2000) dan is het volgens de regering niet goed denkbaar dat in een nader gehoor beoordeeld wordt of er gronden zijn voor de verlening van een vergunning. In die gevallen is het dus denkbaar dat het nader gehoor uitgesteld wordt totdat er wel meer duidelijkheid bestaat over de situatie in het land van herkomst.
Dit kan voor asielzoekers die dit treft, betekenen dat ze langdurig (maximaal een jaar langer dan de normale beslistermijn van een half jaar) in onzekerheid blijven of ze wel of geen verblijfsvergunning krijgen. Bovendien zullen ze gedurende die periode afhankelijk blijven van de opvangvoorzieningen van het COA.
- B. In de situaties waarin een besluitmoratorium wordt afgekondigd omdat de regering verwacht dat er op zich wel redenen zijn voor het verstrekken van een vergunning maar dat dit van korte duur zal zijn (artikel 43 onderdeel b), ligt het anders. In die situatie is er dus wel voldoende kennis over de situatie op dat moment in het land van herkomst en heeft de asielzoeker er belang bij dat hij zo snel mogelijk gehoord wordt over zijn Vluchtelingenverdrag en dan is een verbetering van de situatie in het land van herkomst (bijvoorbeeld de totstandkoming van een vredesakkoord) nog onvoldoende reden om van een verdragsvluchteling te verwachten dat hij naar het land terug keert zolang er geen spraken is van een fundamentele en stabiele situatie. Hoe langer gewacht wordt met het nader gehoor des te moeilijker kan het worden voor een asielzoeker om zijn verhaal naar voren te brengen. Bovendien kan het na verloop van tijd ook steeds moeilijker worden om getuigen te vinden die het verhaal kunnen onderbouwen. De lange asielprocedure betekent daarnaast dat de asielzoeker niet kan beginnen met het verwerken van traumatische ervaringen. Een normaal menselijk overlevingsmechanisme dat men ervaring tracht te verdringen zou in zijn nadeel kunnen werken. Het gevolg van de afkondiging van een besluitmoratorium in dit soort situaties is wel dat ook als is vastgesteld naar aanleiding van het nader gehoor dat iemand in aanmerking zou kunnen komen voor een verblijfsvergunning, hij dit niet hoort. Pas nadat het besluitmoratorium is opgeheven of na de maximale termijn van een jaar in het individuele geval, zal de IND pas een vergunning verstrekken. Het besluitmoratorium blijft van kracht in de individuele zaak ook al is het besluitmoratorium ingetrokken of niet meer van kracht.
- C. Ten slotte zal ook in de situatie waarin er sprake is van een zeer groot aantal asielverzoeken van een bepaalde groep uit een bepaald land of een bepaalde regio het nader gehoor zo spoedig mogelijk moeten plaatsvinden, ook al zal er geen vergunning worden verstrekt zolang het besluitmoratorium nog van toepassing is op de individuele aanvraag.

Het rapport van nader gehoor – aanvullingen en correcties

Na het nader gehoor ontvangt de asielzoeker of zijn rechtsbijstandverlener een verslag van het gehoor van de IND. Daarbij wordt een reactietermijn van 10 dagen gegeven voor het indienen van aanvullingen en correcties. Omdat nu een vergunning voor bepaalde tijd asiel bestaat die op verschillende gronden gegeven kan worden, is het van belang dat er bij de aanvullingen en correcties scherp op wordt gelet dat alle feiten met betrekking tot gronden voor de toelating als vluchteling, op humanitaire gronden of vanwege mogelijke blootstelling aan onmenselijke behandeling bij terugkeer naar voren zijn gebracht. Zeker als er sprake is van een algehele slechte situatie in het land van herkomst of als er een besluitmoratorium geldt, bestaat het gevaar dat onvoldoende doorgevraagd is naar de individuele vluchtmotieven. Dat kan bij intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd problemen opleveren.

De beslissing van de IND

Na het nader gehoor moet de IND een beslissing nemen op het asielverzoek. De IND kan drie beslissingen nemen:

- verlening van een vergunning voor bepaalde tijd
- het voornemen om over te gaan tot afwijzing van het asielverzoek
- het voornemen om de asielzoeker over te dragen aan een ander land dat verantwoordelijk is voor de behandeling van het asielverzoek.

De IND kan zelfs na een nader gehoor nog beslissen dat ze toch een voornemen tot overdracht wil uitbrengen. Voorwaarde is wel dat voorafgaande aan het nader gehoor een voorbehoud is gemaakt in deze zin.

Als de IND een besluit neemt om een voornemen bekend te maken tot afwijzing van het asielverzoek kan ook nog een lang traject volgen. Binnen vier weken kan de asielzoeker dan zijn zienswijze bekend maken op dit voornemen, waarna de IND de beslissing op het asielverzoek neemt.

Beslistermijnen, verlenging van de beslistermijn en besluitmoratorium

In normale situaties moet de IND binnen zes maanden na indiening van het asielverzoek een beslissing nemen. Die tijd hoeft de IND niet te gebruiken. Er mag dus eerder beslist worden. Als de IND na zes maanden nog geen besluit kenbaar heeft gemaakt kan de asielzoeker beroep instellen bij de rechtbank. De rechtshulpverlener zal de asielzoeker moeten adviseren over het al dan niet in beroep gaan tegen het niet tijdig beslissen op de aanvraag. Gedurende de asielprocedure kan de IND ook besluiten om de beslistermijn te verlengen met 6 maanden. Dat kan als de IND van mening is dat onderzoek voor derden nodig is om te beoordelen of een asielzoeker in aanmerking komt voor een vergunning. In de wetsgeschiedenis is aangegeven dat de IND in een zo vroeg mogelijk stadium onderzoek moet doen. Als die informatie niet op tijd beschikbaar is, kan er aanleiding zijn om de beslistermijn te verlengen. Het gaat hier om de informatie van derden bijvoorbeeld een individueel ambtsbericht. De asielzoeker krijgt van een individuele verlenging van de beslistermijn op het asielverzoek bericht van de IND. Deze verlenging van de beslistermijn is niet van invloed op de ingangsdatum van de vergunning die verleend wordt. Dit in tegenstelling tot de collectieve verlenging van de beslistermijn (besluitmoratorium). Indien een besluitmoratorium van toepassing is geweest gaat de vergunning niet op datum aanvraag asiel in maar op een later tijdstip (datum beslissing doch uiterlijk een jaar na datum asielaanvraag).

Procederen tegen het besluitmoratorium en het vertrekmoratorium

Nergens in de wetgeving staat dat de asielzoeker gehoord moet worden binnen een bepaalde periode na indiening van het asielverzoek. In de wet staat slechts dat de beslissing binnen zes maanden genomen moet worden en dat die beslistermijn in het individuele geval verlengd mag worden met een half jaar, als onderzoek door derden nodig is met maximaal een jaar als er een besluitmoratorium wordt afgekondigd. Tegen het niet horen binnen een redelijke termijn kan op zich niet geprocedeerd worden (ook al kan de asielzoeker daardoor ernstig in zijn belang geschaad worden). wel kan geprocedeerd worden tegen het instellen van het besluitmoratorium.

Dat asielzoeker maar ook rechtspersonen, zoals VluchtelingenWerk Nederland, die rechtstreeks door het besluit zijn getroffen in algemene of collectieve belangen zij blijkens hun doelstellingen en feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen. Het beroep moet ingesteld worden bij de Raad van State, die dan moet beoordelen of er inderdaad voldoende redenen aanwezig zijn om een besluitmoratorium af te kondigen.

De Raad van State kan het besluit tot instelling van het besluitmoratorium vernietigen maar kan ook beslissen tot vernietiging met instandhouding van de gevolgen. In dat geval blijft de verlenging van de beslistermijn op deze grond in stand maar kan het niet meer toegepast worden op nieuwe asielverzoeken die na uitspraak worden ingediend.

Opvallend detail is dat afhankelijk van de reden voor het instellen van een besluitmoratorium, het in het belang kan zijn van asielzoekers in procedure om zich te verzetten tegen een besluitmoratorium, terwijl dit voor een andere groep een uitkomst zou betekenen. Namelijk voor die ex-asielzoekers uit dezelfde groep die op het moment van afkondiging al uitgeprocedeerd waren en dus geen opvang meer hadden. Zij kunnen na indiening van een nieuw asielverzoek, behoudens contra-indicaties, een nieuw asielverzoek indienen, waarna zij opvang zullen krijgen voor de duur van het moratorium. Dit in tegenstelling tot alle andere indieners van een tweede of volgend asielverzoek. Immers een gevolg van het instellen van een besluitmoratorium voor een bepaalde groep kan zijn dat er weliswaar al een negatieve beslissing op hun asielverzoek hadden ontvangen maar nog wel in de opvang verbleven geldt op grond van artikel 45, vijfde lid dat zij gedurende de periode dat het besluitmoratorium opvang blijven behouden.

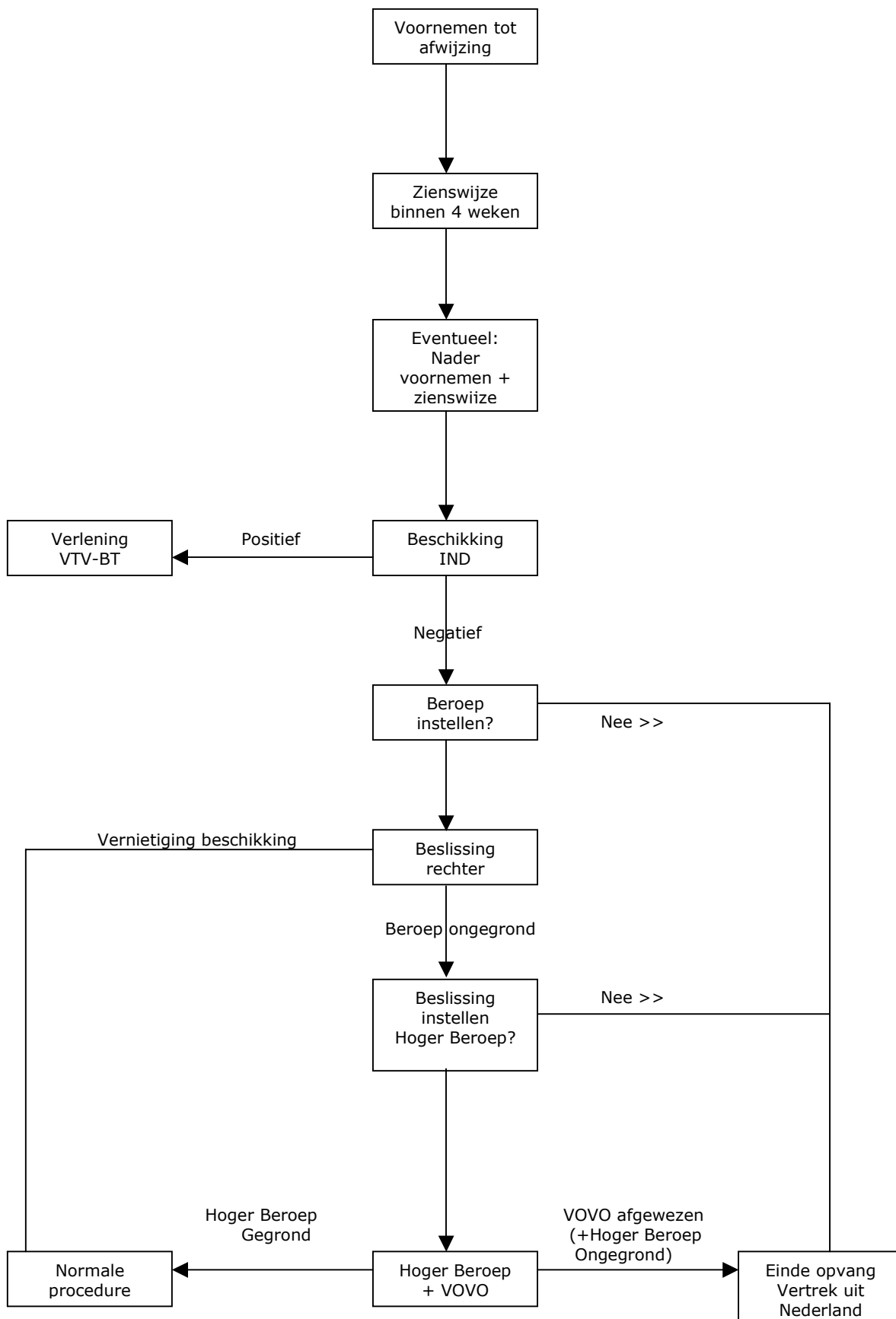
Indien deze situatie langer dan een jaar duurt zullen zij een nieuw asielverzoek moeten indienen. Het is overigens niet zo dat een besluitmoratorium altijd samenvalt met een vertrekmoratorium. Of ze tegelijkertijd afgekondigd worden hangt af van de grond waarop een moratorium wordt ingesteld.

In de wet is verder niets geregeld over het instellen of intrekken van een vertrekmoratorium. In de wet is slechts bevoegdheid gegeven aan de Minister (staatssecretaris) om de opvang niet te beëindigen van bepaalde categorieën vreemdelingen.

Door de staatssecretaris is meerdere malen benadrukt dat het besluitmoratorium alleen in uitzonderlijke gevallen toegepast zal worden. VluchtelingenWerk is van mening dat het besluitmoratorium een slechte zaak is, omdat asielzoekers zo snel mogelijk zekerheid moeten krijgen over hun verblijfsrecht en naar onze mening de beslistermijnen ruim genoeg zijn gesteld.

Het voornemen tot afwijzing van het asielverzoek

Voornemen tot afwijzing van de vergunning voor bepaalde tijd asiel in de normale procedure.



Als de IND een negatieve beslissing wil geven op het asielverzoek, moet ze eerst het voornemen daartoe schriftelijk bekend maken aan de asielzoeker. Het voornemen is geen concept- beschikking, maar moet wel de redenen bevatten waarom de IND het voornemen heeft de vergunning af te wijzen. De asielzoeker moet in de gelegenheid zijn om inhoudelijk te reageren.

Aangezien de asielzoeker vier weken de tijd krijgt om een schriftelijke zienswijze bekend te maken aan de IND, zal de IND het voornemen op een tijdstip moeten uitbrengen waarop het nog mogelijk is om binnen de normale beslistermijn van zes maanden een beslissing te geven. Als de doelstelling van de wet gehaald wordt dat er sneller beslist gaat worden zal een voornemen dus bekend gemaakt moeten worden op een tijdstip dat er nog voldoende ruimte is voor de zienswijze en het maken van de uiteindelijke beslissing. Of dat ook de praktijk zal worden moeten we afwachten. Tegen het voornemen kan geen procedure worden aangespannen omdat het een voorbereiding is van de beschikking en dus zelf nog geen rechtsgevolgen in het leven roept.

Er wordt geen voornemenprocedure gevolgd als de IND een vergunning verleent aan de asielzoeker.

De zienswijze van de asielzoeker

Op het voornemen van de IND tot weigering van de vergunning voor bepaalde tijd asiel kan de asielzoeker reageren met een zienswijze. Dat is een schriftelijke reactie, waarin de asielzoeker kan aangeven waarom het voornemen niet juist is. Ook kunnen nog feiten of omstandigheden worden ingebracht die de IND blijkbaar niet heeft meegewogen in het maken van het voornemen. Ook kan naar voren gebracht worden dat de IND bepaalde feiten of omstandigheden verkeerd geïnterpreteerd heeft.

De zienswijze moet uiterlijk vier weken na het bekend maken van het voornemen verstuurd worden naar de IND. Als het voornemen tot weigering van de vergunning wordt omgezet in een beslissing tot weigering van de vergunning heeft dat ook rechtsgevolgen voor de uitzetting en de opvang. De beslissing is immers onder de Vw 2000 een meeromvattende beslissing. In de zienswijze kunnen daarom ook relevante feiten en omstandigheden met betrekking tot het recht op opvang, bijvoorbeeld ernstige ziekte of vergesvorderde zwangerschap, gemeld worden.

Eventueel nader voornemen tot afwijzing door de IND en de nadere zienswijze

In het vreemdelingenbesluit is de mogelijkheid geopend dat de IND na het uitbrengen van het eerste voornemen kennisneemt van

- a. Nieuwe feiten of omstandigheden.
- b. De feiten en omstandigheden als bekend waren maar naar aanleiding van de zienswijze anders worden beoordeeld of gewogen.

Als deze feiten of omstandigheden aanmerkelijk belang kunnen zijn bij de afwijzing kan de IND een nieuw voornemen bekend maken, waarop de asielzoeker opnieuw zijn zienswijze bekend kan maken. Ook in dit geval zal dat in beginsel schriftelijk moeten gebeuren.

Als de IND op grond van de eerste zienswijze toch een vergunning wil verlenen hoeft de IND geen nieuwe voornemen uit te brengen. Immers een voornemen wordt alleen uitgebracht als de IND van plan is een vergunning te weigeren of in te trekken.

De (meeromvattende) beslissing van de IND

De IND kan, ook nadat ze in eerste instantie een voornemen tot weigering van de vergunning voor bepaalde tijd asiel heeft uitgebracht, besluiten tot het verlenen van een vergunning.

Als de IND ook na kennisname van de zienswijze van mening blijft dat de vergunning wordt geweigerd brengt ze een meeromvattende negatieve beslissing uit. Deze beslissing heeft als rechtsgevolgen, dat de asielzoeker;

- geen verblijfsvergunning krijgt,
- niet meer rechtmatig in Nederland is,
- nadat de vertrektermijn van vier weken is verstreken uitgezet kan worden uit Nederland,
- het recht op opvang kwijt raakt als de asielzoeker niet uit de opvang vertrekt voor het moment dat in de RvA wordt bepaald,
- Gedwongen uit de opvang kan worden gezet als hij daaruit niet vertrekt.

Al deze rechtsgevolgen treden van rechtswege in en kunnen alleen opgeschort worden als tijdig beroep wordt ingesteld bij de rechtbank.

De afwijzing van het asielverzoek heeft tot gevolg dat:

- De asielzoeker niet langer rechtmatig in Nederland is.
- De asielzoeker binnen 4 weken Nederland moeten verlaten.
- De opvangvoorzieningen worden beëindigd.

Er kunnen omstandigheden zijn waardoor (één van) de rechtsgevolgen niet zouden moeten intreden. Iemand kan bijvoorbeeld heel ziek zijn waardoor de opvang niet kan worden beëindigd. Zo'n omstandigheid, die niets te maken heeft met de reden waarom een persoon naar Nederland is gevlucht, kan niet leiden tot toewijzing van een verblijfsvergunning. De rechter mag een afwijzende beslissing op het asielverzoek vanwege zo'n omstandigheid alleen ook niet vernietigen. Wel kan iemand later een beroep doen op artikel 64 van de VW 2000 om niet worden uitgezet en opvang te krijgen. In de Vreemdelingencirculaire staat dat uitstel van vertrek aangevraagd kan worden op het moment dat uitzetting aan de orde is. Dus aan het einde van de vertrektermijn van 4 weken. De situatie kan zich dus voordoen dat de politie iemand ontruimd uit de opvang terwijl er nog niet beslist is op het verzoek tot het verlenen van uitstel van vertrek op grond van artikel 64.

Beroep instellen?

De rechtsgevolgen van een afwijzende beslissing op het asielverzoek zijn groot. De asielzoeker moet binnen vier weken Nederland verlaten en het recht op opvang vervalt van rechtswege. Die vertrekplicht kan alleen opgeschort worden als tijdig beroep wordt ingesteld bij de rechtbank (vreemdelingenkamer). Het instellen van beroep heeft in het algemeen automatisch schorsende werking onder de nieuwe wet. Dat betekent dat alle rechtsgevolgen opgeschort worden totdat de rechter heeft beslist. Wordt niet tijdig (binnen vier weken na het bekendmaken van de beschikking) beroep ingesteld dan treden alle rechtsgevolgen in. Er moet dus direct na bekendmaking (door toezending of uitreiking) van de beschikking overleg plaatsvinden met de rechtshulpverlener.

Ook als beroep wordt ingesteld zijn er gevolgen verbonden aan de negatieve beslissing. Op grond van herziene terugkeerbeleid zal het COA stoppen met op integratie gerichte activiteiten. Dat betekent dat de asielzoeker wel in de opvang mag blijven maar dat hij geen Nederlandse taallessen meer zal krijgen via het COA. Het COA zal ook een eerste gesprek in het kader van terugkeer voeren met de asielzoeker.

De beslissing van de rechtbank

De rechtbank moet ex nunc oordelen op het beroepsschrift. Dat betekent dat nieuwe feiten of omstandigheden in de procedure kunnen worden in gebracht. Als de IND nog geen kennis heeft kunnen nemen van deze nieuwe feiten of omstandigheden zal de rechter vragen of bekendheid met deze nieuwe feiten of omstandigheden tot een andere beslissing op het asielverzoek had geleid. In de wet is hiervoor geen termijn gesteld. De rechter kan ook beslissen als de IND niet reageert.

Feiten en omstandigheden die bestonden voordat de afwijzende beschikking genomen werd, worden niet door de rechter meegenomen als zij voor de eerste beschikking naar voren gebracht hadden kunnen en dus moeten worden.

Dit wordt duidelijk in de jurisprudentie die de Raad van State heeft gevormd over het als nieuwe feiten naar voren brengen van traumatische gebeurtenissen. De Raad van State vindt dat zelfs traumatische gebeurtenissen altijd, hoe summier ook, voor de afwijzende beschikking genoemd moeten worden. Anders kan iemand deze gebeurtenissen in beroep en/of in een tweede procedure niet meer als nieuw feit inbrengen.

Documenten, die stellingen onderbouwen die voor de afwijzende beschikking naar voren gebracht zijn, zijn alleen nieuwe feiten als bedoeld in artikel 83 van de Vw 2000 als zij voordat de afwijzende beschikking genomen werd, niet naar voren hadden kunnen worden gebracht. De aanvrager moet zelf aannemelijk maken dat de documenten niet eerder naar voren hadden kunnen worden gebracht.

Nieuwe feiten die alleen betrekking hebben op de rechtsgevolgen van de afwijzing, zoals de beëindiging van de opvang of de uitzetting, worden niet door de rechter meegenomen. Bijvoorbeeld: een asielzoeker legt in het beroep tegen de afwijzing van de asielaanvraag een document over waaruit blijkt dat hij psychische problemen. Hij betoogt dat hij vanwege deze psychische problemen niet uit het opvang mag worden gezet. Het document zal niet als nieuw feit worden meegenomen. Dat iemand niet uit de opvang gezet kan worden kan niet leiden tot gegrondverklaring van het beroep tegen de afwijzing van de asielaanvraag. Dus nieuwe feiten of omstandigheden die op zichzelf niet tot verlening van een asielvergunning kunnen leiden worden niet beschouwd als feiten die ex nunc door de rechter meegenomen kunnen worden.

De rechter kan de oorspronkelijke beschikking vernietigen. In de wetsgeschiedenis is gesteld dat geen deelvernietiging van de meeromvattende beschikking mogelijk is. In de motivering kan wel op de verschillende rechtsgevolgen worden ingegaan. Hoe de rechtspraak om zal gaan met de meeromvattende beschikking met zeer uiteenlopende rechtsgevolgen zal moeten blijken.

De IND kan hoger beroep aantekenen tegen de beslissing van de rechtbank. In dat geval blijft de asielzoeker in dezelfde positie als hij was voor de vernietigde beschikking.

Als de rechter het beroep ongegrond verklaart en dus de negatieve beslissing in stand laat, herleven alle rechtsgevolgen van de oorspronkelijke afwijzing. Terugkeer is dan aan de orde.

Hoger beroep instellen en vovo

Tegen de beslissing van de rechtbank waarbij de afwijzing van het asielverzoek in stand blijft (of de rechtsgevolgen in stand blijven), kan hoger beroep aangetekend worden onder de nieuwe vreemdelingenwet. Het instellen van hoger beroep heeft echter niet automatisch schorsende werking. Dat betekent dat ook een vovo moet worden gevraagd om de procedure in Nederland te mogen afwachten.

Het beroepsschrift moet binnen vier weken worden ingediend en dient alle onderdelen en grieven te vermelden tegen (onderdelen van) de uitspraak van de rechtbank. De grieven kunnen niet later aangevuld worden.

Het is gebruik dat de eerste vovo (mits tijdig ingediend) in Nederland mag worden afgewacht en dat de betrokkene gedurende die periode in beginsel niet uitgezet wordt. De Raad van State die het Hoger beroep behandelt kan tegelijkertijd uitspraak doen in de vovo- zaak en in het hoger beroep zelf, ook als de zaak buiten zitting is afgedaan. De Raad van State beoordeelt het Hoger Beroep ex tunc. Dat betekent dat feiten en omstandigheden die zich hebben voorgedaan na de uitspraak in beroep niet worden meegewogen.

Wordt de asielzoeker in het gelijk gesteld, dan moet de IND een nieuwe beslissing nemen op het asielverzoek. Is de Raad van State van mening dat de vergunning terecht is geweigerd of als de uitspraak niet in Nederland mag worden afgewacht, dan zal de asielzoeker uit Nederland moeten vertrekken.

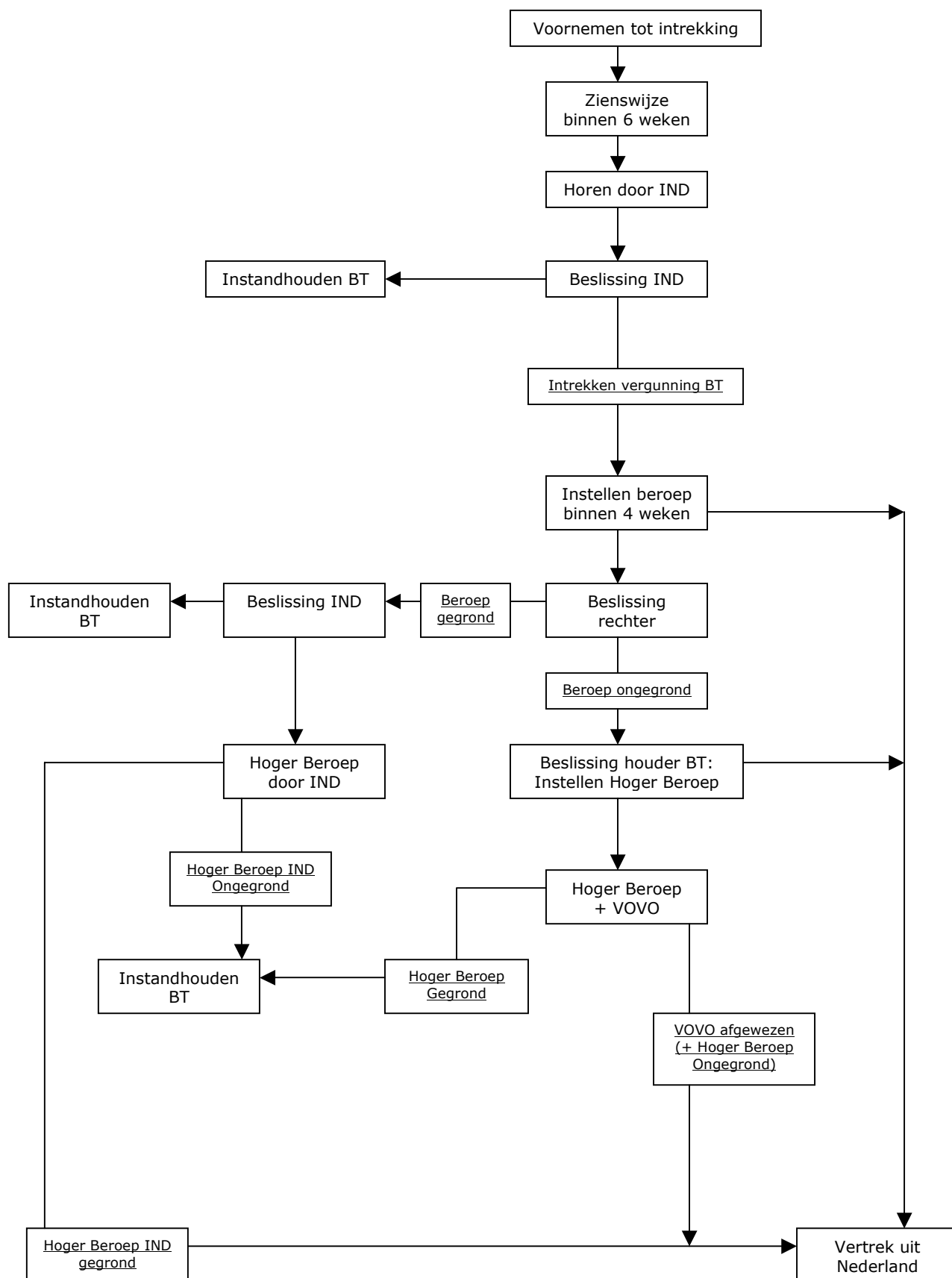
Aangezien de eerste vovo in Nederland mag worden afgewacht en de finale vertrektermijn voor het verlaten van de opvang pas start nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is, zal in de nieuwe RvA geregeld moeten worden dat de opvang behouden blijft als iemand tijdig het rechtsmiddel van hoger beroep heeft aangewend en een vovo heeft aangevraagd.

Aan het instellen van hoger beroep is geen schorsende werking verbonden. Als een asielzoeker de uitkomst van het Hoger Beroep wil afwachten, kan hij aan de Voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een voorlopige voorziening vragen. Die voorlopige voorziening wordt echter afgewezen als er nog geen datum voor de uitzetting bekend is. Volgens de voorzitter van de Afdeling is er in dat geval namelijk geen spoedeisende belang (wat nodig is om een voorlopige voorziening te kunnen toewijzen).

Wanneer de eerste keer is dat de asielzoeker een voorlopige voorziening heeft gevraagd, mag hij de beslissing daarop in Nederland afwachten. Als er echter geen spoedeisende belang is, zal de voorlopige voorziening vrij snel worden afgewezen. De voorlopige voorzieningen en het Hoger Beroep worden vaak apart behandeld. Dat betekent dus ook dat iemand dan de opvang moet verlaten.

Intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd

Procedure tot intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd asiel



Voornemen tot intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd

Als de IND van mening is dat er redenen zijn om de vergunning voor bepaalde tijd in te trekken, stuurt ze een schriftelijk voornemen daartoe naar de vergunninghouder. Het voornemen moet de grond voor de intrekking vermelden en ook gemotiveerd zijn. Het is geen concept- beschikking, maar de informatie in de brief moet wel zo uitgebreid zijn dat de vergunninghouder daarop inhoudelijk kan reageren. In de brief zal een termijn van zes weken genoemd worden waarbinnen de vergunninghouder een zienswijze bekend kan maken.

De vergunninghouder woont inmiddels in een gemeente en heeft een (huur) huis, misschien een baan, de kinderen gaan naar school etc. Een dergelijke brief zal dan ook hard aankomen. Goede voorlichting over de procedure en over de rechtsbeschermingmogelijkheden is daarom van groot belang. Daarnaast is dit wel een moment waarop de vergunninghouder er ook serieus mee rekening moet gaan houden dat een definitieve intrekking van de vergunning kan volgen. In veel gevallen zal er geen contact meer zijn met de rechtshulpverlening en het eerste dat geregeld moet worden is dus het contact leggen met de vroegere of een nieuwe rechtshulpverlener.

De zienswijze van de vergunninghouder

Binnen zes weken na bekendmaking van het voornemen tot intrekking kan de vergunninghouder zijn zienswijze op het voornemen bekend maken aan de IND. Hij is nog steeds vergunninghouder, want de vergunning is nog niet ingetrokken. Er is slechts een voornemen tot intrekking dat op zich nog geen rechtsgevolgen heeft. De vergunninghouder behoudt dus alle rechten en aanspraken die verbonden zijn aan de vergunning.

De zienswijze is een schriftelijke reactie waarin gereageerd wordt op het voornemen van de IND tot intrekking. Binnen zes weken moet de zienswijze per post bezorgd worden. Als geen zienswijze wordt opgestuurd of als de zienswijze te laat wordt opgestuurd, dan kan de IND toch een beslissing nemen. Met een te laat ingediende zienswijze moet de IND rekening houden als die binnenkomt voor het nemen van de beslissing.

De inhoud van de zienswijze zal per situatie verschillen. Zowel het persoonlijke vluchtverhaal als de beoordeling van de situatie in het land van herkomst zullen van belang zijn. Dat betekent dat voor het schrijven van de zienswijze zowel kennis van het asiëldossier nodig is, als kennis van de actuele situatie in het land van herkomst en kennis van de situatie van de betrokkene op dat moment.

Indien de vergunning voor bepaalde tijd asiel is verleend vanwege vrees voor vervolging in de zin van het Vluchtelingenverdrag, zal er bij intrekking sprake moeten zijn van een fundamentele wijziging van de situatie in het land van herkomst waardoor niet langer bescherming geboden hoeft te worden in Nederland. Dit vergt dus een beoordeling van de situatie aldaar. Maar zelfs als de situatie aanzienlijk verbeterd is, dan nog kunnen er redenen zijn waarom van deze persoon niet gevergd kan worden dat hij terugkeert. Dat betekent dus kennis van de persoonlijke vluchtmotieven en van de huidige situatie van de betrokkene. In de zienswijze zullen al die elementen naar voren gebracht moeten worden. Dit is een taak voor de rechtshulpverlener waarbij VluchtelingenWerk natuurlijk de betrokkene kan ondersteunen.

Maar het kan ook zijn dat de vergunning is verleend vanwege de algehele situatie in het land van herkomst. Doordat iedere houder van een vergunning voor bepaalde tijd asiel dezelfde rechten krijgt onder de nieuwe wet, is het niet mogelijk geweest om door te procederen over de grond voor de verlening van de vergunning.

Het kan dus zijn dat de vergunninghouder altijd al van mening is geweest dat hij voldeed aan de criteria van het Vluchtelingenverdrag en dat de vergunning dus pas ingetrokken mag worden als er sprake is van een fundamentele wijziging in de situatie van het land van herkomst. Als een voornemen tot intrekking bekend gemaakt wordt aan deze persoon, herleeft in feite de asielprocedure. Immers in de zienswijze zal opnieuw de vraag aan de orde moeten komen of de betrokkene vluchteling was of op enig moment is geweest. Als dat zo was, worden er immers door het Vluchtelingenverdrag zwaardere eisen gesteld aan de verbetering van de situatie in het land van herkomst. De vraag die dan gaat spelen is ook of de IND de betrokkene tijdens de asielprocedure voldoende in de gelegenheid heeft gesteld om zich uit te laten over zijn vluchtverhaal. Dit kunnen ingewikkelde procedures worden, waarvoor een rechtshulpverlener ingeschakeld moet worden.

Hoe en of de intrekking van de vergunning die verleend zijn op humanitaire gronden zal gaan verlopen is onduidelijk. In het verleden was deze vergunning niet intrekbaar. Onduidelijk is hoe de toets zal worden gedaan of er geen bescherming meer nodig is.

Horen

Uit artikel 41, tweede lid van de Vreemdelingenwet volgt dat de IND de vergunninghouder moet horen voordat de beschikking tot intrekking wordt geslagen. Van het horen kan alleen worden afgezien als de betrokkene te kennen geeft dat hij niet gehoord wil worden. In de nieuwe wet is niet meer voorgeschreven dat de ACV (adviescommissie vreemdelingenzaken) moet worden ingeschakeld. Onder de oude wet moest bij intrekking van de A-status wel altijd de ACV ingeschakeld worden.

De beschikking tot intrekking van de vergunning

De beschikking tot intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd asiel moet bekend gemaakt worden uiterlijk op de laatste dag van de geldigheidsduur van de vergunning voor bepaalde tijd als de intrekking gebaseerd is op het niet meer aanwezig zijn van de grond voor de verlening. Die reden tot intrekking bestaat immers alleen gedurende de drie jaar dat de vergunning voor bepaalde tijd asiel geldig is. De andere gronden intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd zijn tevens gronden om de vergunning voor onbepaalde tijd in te trekken.

Het kan dus voorkomen dat de vergunning voor onbepaalde tijd al is aangevraagd (dat kan tussen vier weken voor afloop van de vergunning bepaalde tijd en de laatste dag van de geldigheidsduur van de vergunning voor bepaalde tijd) en dat er dan toch nog een intrekkingbeschikking bekend wordt gemaakt. Ook als een voornemen tot intrekking bekend is gemaakt, moet de vergunning voor onbepaalde tijd aangevraagd worden binnen de bovengenoemde termijn. Het is immers mogelijk dat de IND het voornemen tot intrekking niet omzet in een beschikking tot intrekking.

In de beschikking moet de IND ingaan op de zienswijze van de betrokkene en ook anderszins moet de beschikking gemotiveerd zijn. Vermeld moet worden op welke grond de vergunning is ingetrokken.

De beschikking tot intrekking van de vergunning is een meeromvattende beschikking. Dat betekent dat de betrokkene na het bekend maken van de beschikking;

- niet meer rechtmatig in Nederland is
- binnen vier weken uit Nederland moet vertrekken
- als hij na vier weken niet is vertrokken kan hij uitgezet worden
- Geen aanspraak meer heeft op voorzieningen. De rechten op bijstand, studiefinanciering, verrichten van arbeid etc. moeten op regelmatige wijze beëindigd worden. Dat betekent dat de instanties de betrokkene een beschikking moeten sturen dat niet langer recht op de voorzieningen bestaat omdat de betrokkene niet meer rechtmatig in Nederland verblijft.

Deze rechtsgevolgen van het besluit tot intrekking worden van rechtswege opgeschort gedurende de termijn die openstaat voor het instellen van beroep en als tijdig beroep wordt ingesteld, dat wil zeggen binnen vier weken na bekendmaking van de beschikking. Wordt geen beroep ingesteld of te laat, dan treden alle rechtsgevolgen in. De betrokkene moet dan onmiddellijk Nederland verlaten. Gedurende de periode dat iemand in beroep is heeft hij net als asielzoekers weer een meldplicht bij de Vreemdelingendienst. Op de huurovereenkomst heeft het besluit tot intrekking als zodanig geen invloed. De huurovereenkomst is een civiele overeenkomst die alleen door de verhuurder kan worden beëindigd als de huurder zijn verplichtingen (o.a. huur betalen) niet nakomt. Het al dan niet in het bezit zijn van een geldige verblijfsvergunning is niet van invloed op de huurovereenkomst.

Beroep

Tegen de beschikking tot intrekking van de vergunning kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank. De bezwaarschriftenprocedure is afgeschaft in asielzaken. Het beroepsschrift moet uiterlijk binnen vier weken na bekendmaking van de intrekkingbeschikking worden ingediend. Is men te laat dan treden alle rechtsgevolgen van de intrekking in werking. Als tijdig beroep ingesteld wordt heeft dat van rechtswege schorsende werking. De betrokkene blijft dan recht houden op de meeste voorzieningen.

De rechter oordeelt ex nunc. Dat betekent dat nieuwe feiten en omstandigheden ingebracht kunnen worden voor zover die van belang zijn bij de intrekking van de vergunning en de daaraan verbonden rechtsgevolgen. Indien de IND die niet kende, zal door de rechter aan de IND gevraagd worden of ze tot een andere beslissing waren gekomen als die feiten en omstandigheden wel bekend waren geweest.

De rechter kan de beschikking vernietigen (het beroep is gegrond) en dan herleeft de situatie zoals die was voor intrekking. Indien inmiddels de drie jaar vergunning voor bepaalde tijd om is, loopt er als het goed is, een aanvraag voor de vergunning voor onbepaalde tijd. Daarop moet de IND dan beslissen. Is de drie jaar vergunning voor bepaalde tijd nog niet verlopen dan kan de IND een nieuw voornemen tot intrekking bekend maken en start het hele traject rond intrekking opnieuw.

Het kan echter ook zo zijn dat de IND hoger beroep instelt tegen de beslissing van de rechtbank. In dat geval blijft de betrokkene in procedure over de intrekking van de vergunning en behoudt hij alle rechten die hij gedurende de schorsende werking had.

De rechter kan het beroep ook ongegrond verklaren. Dan is de vergunning dus ingetrokken en herleven de rechtsgevolgen die verbonden zijn aan de intrekking.

Hoger beroep

Als het beroep ongegrond is verklaard door de rechter, hetgeen betekent dat de vergunning ingetrokken blijft, dan kan onder de nieuwe wet nog hoger beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Het beroepsschrift moet de grieven tegen de uitspraak van de rechtbank bevatten. In de wet is uitgesloten dat die later worden aangevuld. Hoger beroep moet worden ingesteld binnen vier weken na de bekendmaking van de uitspraak van de rechtbank. Er wordt geen griffierecht geheven.

Omdat aan het instellen van hoger beroep niet automatisch schorsende werking is verbonden, moet tegelijkertijd ook een voorlopige voorziening (vovo) worden gevraagd aan de Voorzitter van de Raad van State, waarin gevraagd wordt te bepalen dat het Hoger Beroep in Nederland mag worden afgewacht. Het is gebruikelijk dat de periode waarin de vovo in behandeling is in Nederland mag worden afgewacht. De rechter kan beslissen om de vovo en het Hoger Beroep in een keer te behandelen. De Raad van State oordeelt ex tunc.

Niet alleen de betrokkene maar ook de Staat kan hoger beroep aantekenen tegen de uitspraak van de rechtbank. In dat geval blijft de rechtspositie van de betrokkene gelijk aan de situatie voordat de IND een besluit nam tot intrekking, want dat besluit is nu juist door de rechtbank vernietigd, als de IND hoger beroep instelt.

Een regelmatig verblijfsrecht?

Regelmatig wordt de vraag gesteld of na intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd asiel een regulier verblijfsrecht kan worden verkregen bijvoorbeeld voor verblijf bij echtgenoot of partner of voor het verrichten van arbeid. Daarbij speelt steeds de vraag of dan het MVV- vereiste geldt. In artikel 17 Vw 2000 staat dat de aanvraag voor een reguliere vergunning niet afgewezen wordt wegens het ontbreken van een geldige MVV als de aanvrager onmiddellijk voorafgaande aan de aanvraag in het bezit was van een vergunning voor (on)bepaalde tijd asiel evenmin is dat het geval als een wijziging van het verblijfsdoel wordt gevraagd. Voorwaarde is wel dat de vergunning wordt aangevraagd binnen zes maanden na afloop van de geldigheidsduur van de eerder verleende vergunning. Daarnaast zal in beginsel aan alle andere voorwaarden voor die vergunningen moeten worden voldaan.

Het gaat hier dus om aanvragers van een reguliere vergunning die eerder in het bezit waren van een vergunning op asielgronden.

Voor ex-asielzoekers die afgewezen zijn, ligt de zaak heel anders. Zij kunnen in beginsel niet in aanmerking komen voor een reguliere verblijfsvergunning als zij niet in het bezit zijn van een geldige MVV.

Nederland voert een stringent vreemdelingenbeleid. In artikel 13 van de vreemdelingenwet is neergelegd dat een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning slechts wordt ingewilligd indien:

- a. Internationale verplichtingen daartoe nopen;
- b. met de aanwezigheid van de vreemdeling een wezenlijk Nederlands belang gediend is, of
- c. Klemmende redenen van humanitaire aard daartoe nopen.

Een aanvraag voor een vergunning op reguliere gronden wordt dan ook afgewezen wegens het ontbreken van een geldige MVV, tenzij de Minister van oordeel is dat de toepassing van het MVV-vereiste naar zijn het oordeel zal leiden tot een onbillijkheid van overwegende aard.

Een vergunning voor medische behandeling zal slechts verleend worden als aan de voorwaarden van Vc B8 wordt voldaan (voldoende middelen, Nederland het meest aangewezen land, geldig paspoort, ziektekostenverzekering). Alleen als de terugkeer van de vreemdeling naar het oordeel van de Minister van onevenredige hardheid zou zijn in verband met een medische noodsituatie, dan kan worden afgezien van deze eisen. Onder medische noodsituatie wordt verstaan: het achterwege blijven van de medische behandeling leidt naar alle waarschijnlijkheid op korte termijn tot betrokkene's overlijden dan wel een (vrijwel) volledig verlies van de ADL (Activiteiten dagelijks leven)-zelfstandigheid of gedwongen opname in een psychiatrische kliniek in het kader van de wet BOPZ.

Indien wordt overwogen om een vergunning voor medische behandeling aan te vragen voor een uitgeprocedeerde asielzoeker is het raadzaam daarbij een rechtshulpverlener te raadplegen. Indien er geen aanspraak is op een vergunning voor medische behandeling kan er soms wel een reden zijn tot het verlenen van uitstel van vertrek op grond van artikel 64 Vw 2000. Uitstel tot vertrek op grond van artikel 64 geeft aanspraak op RVA-voorzieningen.

Ontruimingsbevel wanneer iemand zijn recht op zorgwetvoorzieningen heeft verloren.

Indien de rechtmatig verwijderbare asielzoeker nog in zijn woning verblijft, zal de gemeente op een gegeven moment een ontruimingsbevel vragen bij de civiele rechter. In deze kortgedingprocedure kan de rechtshulpverlener van de asielzoeker aangeven of er omstandigheden zijn op grond waarvan volgens hem de opvang moet worden gecontinueerd. De gemeente huurt een woning van een woningbouwvereniging of een particuliere verhuurder, en sluit vervolgens een bruikleenovereenkomst met de ex-VVTV'er. De woningbouwvereniging of de particuliere verhuurder moet dan zelf een ontruimingsbevel aanvragen als de ex-VVTV'er nog in de woning blijft. De civiele rechter toetst marginaal en het blijkt dat er maar weinig omstandigheden zijn die de rechter aanleiding geven om het verzoek om een ontruimingsbevel te weigeren (zie ook het jurisprudentieoverzicht over opvangbeëindiging in NAV 2001 nr.9)

Terugkeer

Als de intrekking van de vergunning voor bepaalde tijd onherroepelijk is geworden zal de betrokkene Nederland moeten verlaten binnen vier weken. Doet hij dat niet dan kan hij uitgezet worden. Hij is niet meer rechtmatig in Nederland en kan dus geen aanspraak meer maken op voorzieningen. De Koppelingswet maakt alleen een uitzondering voor rechtsbijstand, medisch noodzakelijke zorg en onderwijs aan kinderen onder de 18 jaar. Een eenmaal aangevangen opleiding mag gevolgd blijven worden doch dat schort de uitzetting niet op.

Het recht op bijstand houdt op, want de sociale dienst zal een besluit tot beëindiging nemen. Ook mag de betrokkene niet langer werken in Nederland. Hij kan dus niet meer op legale wijze in zijn onderhoud voorzien. Als een huis wordt gehuurd is de intrekking van de vergunning echter geen reden voor het opzeggen van het huurcontract. Reden om de huurovereenkomst te ontbinden is slechts aanwezig als de huurder de verplichtingen die voortvloeien uit de huurovereenkomst niet meer nakomt, dat is dus het geval als de huur niet meer betaald wordt.

Driejarenbeleid

Een belangrijk doel van de Vw 2000 is verkorting van de asielprocedures. Men kan zich afvragen of een driejarenbeleid dan nog wel nodig is. Dat beleid is bedoeld om, op grond van humanitaire redenen, een einde te maken aan de lange periode van onzekerheid bij de asielzoeker als gevolg van te lange asielprocedures. Uiteraard is te hopen dat de asielprocedure onder de Vw 2000 zorgvuldig en snel gaat verlopen. Maar het valt niet uit te sluiten, dat in individuele gevallen een asielprocedure toch lange tijd in beslag neemt. Daarom is het goed dat het driejarenbeleid blijft gelden.

De basis voor het driejarenbeleid onder de Vw 2000 is art. 3.4 Vb. In eerste instantie was het de bedoeling om het driejarenbeleid uit te werken in het Vreemdelingenbesluit zelf. Uiteindelijk heeft de wetgever hiervan afgezien, omdat het beleid onder het oude recht nog onvoldoende 'uitgekristalliseerd' was. De uitwerking van het driejarenbeleid is daarom (opnieuw) neergelegd in de Vreemdelingencirculaire. Ook onder het 'nieuwe' driejarenbeleid blijft gelden: 'drie jaar is niet altijd drie jaar'. Dat wil zeggen, niet iedere periode van de asielprocedure zal meetellen voor het driejarenbeleid. Telkens zal moeten worden bekeken of sprake is van 'relevant tijdsverloop'. Hierbij gelden vele voorwaarden en uitzonderingen, die het 'driejarenbeleid' erg ingewikkeld maken.

De status die wordt verleend aan asielzoekers die voldaan aan het driejarenbeleid, heet voortaan formeel; (*reguliere*) *verblijfsvergunning voor bepaalde tijd onder de beperking verband houdende met het feit dat na drie jaren niet onherroepelijk is beslist op een asielaanvraag*.

In het reguliere toelatingsbeleid wordt een onderscheid gemaakt tussen verblijfsvergunningen die naar zijn aard van tijdelijke duur zijn (vb. Verblijf als au pair, verblijf voor studie etc.) en vergunningen die niet tijdelijk zijn. De status is een zogenaamde 'niet-tijdelijke' reguliere verblijfsvergunning. Dat wil zeggen dat de status niet kan worden ingetrokken, omdat de beperking waaronder de status is verleend, is komen te vervallen. Dat is logisch: is eenmaal vastgesteld dat drie (relevante) procedure- jaren zijn verstreken sinds de aanvraag om een asielstatus, dan komt daarin geen verandering meer. De status kan nog wel ingetrokken worden vanwege andere, algemene intrekingsgronden (bijvoorbeeld 'openbare orde').

Voorwaarden voor het driejarenbeleid; relevant tijdsverloop

De berekening van de periode voor verlening van de vergunning op grond van het driejarenbeleid wijkt op het eerste gezicht in grote lijnen niet af van die onder het 'oude recht'. Hier en daar is het beleid echter restrictiever geworden.

De periodes waarin de asielzoeker rechtmatig verbleef in Nederland, tellen in principe mee. Gerekend wordt vanaf de ontvangst van de asielaanvraag. De Vreemdelingen-circulaire gaat hierbij uit van de datum van invullen van het aanvraagformulier voor een verblijfsvergunning asiel. Of dit een redelijke toepassing is van het driejarenbeleid, zal moeten blijken. Het komt immers voor dat een asielzoeker zich eerder meldt en pas later, na verblijf in een TNV, in de gelegenheid gesteld wordt een asielverzoek in te dienen. Onder het 'oude recht' wordt dan in de regel uitgegaan van de datum van melding.

De volgende periodes van rechtmatig verblijf tellen mee:

- De periode gerekend vanaf de datum van aanvraag tot en met de datum van de beslissing op het asielverzoek, mits deze procedure mag worden afgewacht.
- De periode gerekend vanaf het indienen van het beroepsschrift tegen de negatieve beslissing tot en met de datum van de beslissing op het beroep. Als het beroep gegrond wordt verklaard, loopt de termijn door. Wordt het beroep gegrond verklaard met instandhouding van de rechtsgevolgen, dan loopt de termijn in beginsel niet door. In dat laatste geval kan men wel in hoger beroep gaan.
- De periode gerekend vanaf de datum waarop de asielzoeker een verzoekschrift indient voor een voorlopige voorziening hangende het (hoger) beroep, mits de voorlopige voorziening wordt toegewezen;

Het driejarenbeleid is, ondanks verzet van de oppositiepartijen per 1 januari 2003 afgeschaft. Na 1 januari 2003 wordt er geen relevant tijdsverloop opgebouwd. Asielzoekers die na 1 januari 2000 een asielverzoek hebben ingediend kunnen dus niet meer voor een vergunning op grond van het driejarenbeleid in aanmerking komen (TBV 2002/62). Asielzoekers die voor 1 januari 2000 een asielverzoek hebben ingediend, kunnen nog wel een vergunning op grond van het driejarenbeleid krijgen ALS zij voor 1 januari drie jaar relevant tijdsverloop hebben opgebouwd. Dit kan ook met terugwerkende kracht gebeuren, bijvoorbeeld doordat het beroep bij de rechtbank na 1 januari 2003 gegrond wordt verklaard. Dan telt de periode in beroep tot aan 1 januari 2003 mee als relevant tijdsverloop.



Terugkeerbeleid

<u>Inhoudsopgave</u>	<u>Bladzijde</u>
Samenvatting	1
Beëindiging opvang en terugkeer:	2
Inleiding	2
Het overheidsbeleid	2
Visie en maatregelen van regering op terugkeer, het beleid sinds 1 januari 2000	2
Organisatie terugkeerbeleid	3
Regionale Integrale Terugkeerteams	3
Rol COA	4
Voorlichting over terugkeer	4
Inburgering en terugkeer	5
De Internationale Organisatie voor Migratie	5
Nederlands Migratie Instituut	6
Gezamenlijk procedurebeheer	6
Gang van zaken tijdens de procedure	7
Contacten met de eigen ambassade	8
Na een negatieve beschikking op bezwaar	10
Detentie	10
Ongewenstverklaring	11
Meldingsplicht bij het verlenen van onderdak aan illegalen	11

Verblijfsvergunning voor diegene die buiten hun schuld Nederland niet kunnen verlaten	12
Opvangvoorzieningen: onthouden en beëindigen:	12
Onthouden van opvang	12
Beëindiging van opvang	13
Asielzoekers die gebruik maken van de ZZA-regeling	14
Voorzieningen op grond van de Zorgwet VVTV na invoering van de Vreemdelingenwet 2000	14
Behouden van opvang	14
Overzicht van de regelgeving rond het beëindigen van voorzieningen	15
Terminologie	15
Een aantal juridische vragen rondom het vernieuwd terugkeerbeleid	16
Terugkeerinformatie bij de beschikking	17
Beëindiging van de opvang van rechtswege/omstandigheden van zeer schrijnende humanitaire aard/buitenschuld-criterium	17
Terugkeerbeleid na invoering van de Vreemdelingenwet 2000	18
(Afgewezen) asielzoekers die op straat staan	18

Samenvatting

Het huidige terugkeerbeleid heeft een sterk dwingend karakter en richt zich de laatste jaren vooral op tijdelijke bescherming van asielzoekers.

Uitgangspunten van het nieuwe beleid zijn onder andere:

- Het niet toelaten van vluchtelingen betekent terugkeren;
- Asielzoekers hebben eigen verantwoordelijkheid om Nederland te verlaten als hun asielverzoek wordt afgewezen;
- De verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid is complementair.

De rol die het COA in het huidige beleid vervult is onder andere het voorlichten van asielzoekers over de mogelijke terugkeer naar het land van herkomst. Meestal betreft dit collectieve voorlichting over terugkeer, waar VluchtelingenWerk overigens niet zo blij mee is. Het gesprek met het COA vindt plaats na de eerste negatieve beschikking.

Onderwerpen die aan bod komen tijdens het gesprek zijn:

- Algemene informatie over terugkeer;
- De eigen verantwoordelijkheid over het regelen van terugkeer;
- Het belang van het beschikken over de juiste documenten;
- De mogelijkheid van gefaciliteerde terugkeer of doormigratie via het IOM;
- Informatie over de finale vertrektermijn en de beëindiging van de opvangvoorzieningen;
- Beëindiging integratiegerichte activiteiten;
- Asielzoeker moet zelf voor eventuele documenten contact opnemen met de eigen ambassade.

Daarnaast zijn er nog een aantal belangrijke organisaties die een grote rol spelen bij de terugkeer van asielzoekers.

In de eerste plaats is dit het IOM, de Internationale Organisatie voor Migratie. Deze organisatie informeert asielzoekers over de mogelijkheden bij terugkeer, doormigratie en gebruik maken van de faciliteiten die men hiervoor nodig heeft.

Belangrijk is dat asielzoekers anoniem hulp kunnen vragen bij deze organisatie en dat men pas gegevens verstrekt aan de IND op het moment dat de asielzoeker zelf aangeeft er alles aan te willen doen om terug te keren naar het land van herkomst.

Tevens bestaat de NMI, dit is het Nederlands Migratie Instituut, zij kunnen de asielzoeker ook informatie over de mogelijkheden van doormigratie en over terugkeer verstrekken. Dit kan net als bij het IOM anoniem plaatsvinden.

Een aantal opmerkingen met betrekking tot het beëindigen van opvang;

- Opvangvoorzieningen worden beëindigd 28 dagen nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is,
- Over het beëindigen van opvangvoorzieningen kan niet apart geprocedeerd worden;
- Opvang wordt uitdrukkelijk gekoppeld aan het eerste asielverzoek; tweede of volgende asielverzoeken geven geen recht op opvang.

Wanneer behoudt men het recht op opvang?

- Voor asielzoekers die vallen onder het meewerkcriterium geldt dat men recht houdt op opvang zolang men alles doet wat redelijkerwijs verlangd kan worden om aan reis- en identiteitsdocumenten te komen.
- Voor asielzoekers voor wie het buitenschuld criterium de toets is bij het al dan niet beëindigen van de voorzieningen, geldt dat de opvang behouden blijft wanneer het buiten de schuld van de vreemdeling is dat zijn vertrek niet mogelijk is.

Beëindiging opvang en terugkeer

Inleiding

Terugkeer en verwijdering zijn begrippen die de laatste jaren volop in de aandacht staan. De politieke bereidheid om (permanent) verblijf toe te staan aan mensen die om asiel vragen, neemt af. De aandacht van de Nederlandse overheid gaat in toenemende mate uit naar een restrictief toelatingsbeleid, tijdelijk verblijf en een terugkeerbeleid met een sterk dwingend karakter.

Het is de Nederlandse overheid, op grond van internationale verdragen en in overeenstemming met het Nederlandse recht, toegestaan niet iedereen die daar om vraagt in Nederland toe te laten. In de praktijk van het werk van VluchtelingenWerk betekent dit dat veel mensen die door Stichting VluchtelingenWerk worden begeleid geen toestemming zullen krijgen in Nederland te blijven.

Het overheidsbeleid

Sinds enige jaren staan de onderwerpen 'uitgeprocedeerden' en 'terugkeer' hoog op de politieke agenda. Een restrictief vreemdelingenbeleid (tijdelijk verblijf en een terugkeerbeleid met een sterk dwingend karakter) en meer nadruk op tijdelijke bescherming betekenen dat meer mensen zich in een situatie bevinden of in de situatie komen dat ze Nederland moeten verlaten. Door Europese afstemming, zoals de Verdragen van Schengen en Dublin is het veelal niet meer mogelijk in een ander Europees land asiel aan te vragen. Ook de andere landen van de Europese Unie voeren een beleid dat gericht is op het weren van asielzoekers en op tijdelijke bescherming. Ook de UNHCR richt zich al meer op tijdelijke bescherming. Daadwerkelijke terugkeer van mensen aan wie in Nederland geen verblijf (meer) wordt toegestaan, is in toenemende mate inzet van het overheidsbeleid.

Het Kabinet heeft op 25 juni 1999 een notitie gepubliceerd waarin hoofdlijnen van het beleid voor de terugkeer van afgewezen asielzoekers zijn neergelegd. Het gaat hierbij niet zo zeer om nieuw beleid, als wel om een aanscherping van het oude beleid. De Tweede Kamer heeft eind september 1999 met het beleid ingestemd.

Visie en maatregelen van regering op terugkeer, het beleid sinds 1 januari 2000

Voor wie geldt het nieuwe beleid?

Het nieuwe beleid is alleen van toepassing op asielzoekers voor wie op of na 11 februari 2000 een eerste negatieve beslissing, of

1. een negatieve beslissing op het bezwaarschrift, of
2. een beslissing tot intrekking van hun verblijfsvergunning, of
3. Een beslissing tot niet-verlenging van hun verblijfsvergunning is genomen.

Voor alle andere asielzoekers blijft het oude beleid gelden.

Uitgangspunten van het terugkeerbeleid

- Niet toelaten betekent terugkeren;
- Asielzoekers hebben eigen verantwoordelijkheid om Nederland te verlaten als hun asielverzoek wordt afgewezen.
- De verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid is complementair.

In de notitie Terugkeerbeleid van 25 juni 1999 wordt niet meer gesproken over vrijwillige terugkeer, maar over zelfstandige terugkeer.

De twee pijlers van het nieuwe terugkeerbeleid

Het aangescherpte terugkeerbeleid steunt op twee pijlers:

1. Facilitering en begeleiding;
2. Maatregelen als een uitgeprocedeerde asielzoeker niet binnen 28 dagen nadat de negatieve beschikking onherroepelijk is geworden of nadat schorsende werking aan de voorlopige voorziening is onthouden en daarmee rechtmatig verwijderbaar is geworden, Nederland verlaat.

Terugkeeractiviteiten zullen vanuit elk opvangcentrum worden aangeboden. Het speciale Verwijdercentrum in Ter Apel zal worden afgebouwd en gesloten. In januari 2001 verbleven er nog maar weinig technisch moeilijk verwijderbare asielzoekers. Er worden vrijwel geen nieuwe uitgeprocedeerden geplaatst. Toch zijn er nog altijd 100 bedden beschikbaar voor mensen die technisch moeilijk verwijderbaar zijn. Er is met enige regelmaat sprake van dat deze plaatsen weer allemaal zullen worden opgevuld, maar of het daadwerkelijk zo ver zal komen is onduidelijk. Dit zou ook indruisen tegen het overheidsbeleid dat er geen aparte verwijdercentra zijn, maar dat vanuit elke opvangsituatie verwijderingen/ terugkeer zal plaatsvinden.

Organisatie terugkeerbeleid

Het terugkeerbeleid zoals dit tot eind 1999 werd gevoerd kenmerkte zich in hoofdzaak door gebrek aan samenwerking tussen de verantwoordelijke organisaties waardoor afspraken niet werden nagekomen en het officiële beleid in de praktijk niet of nauwelijks werd uitgevoerd. Het Kabinet heeft maatregelen genomen om dit te veranderen. Daartoe is een organisatiestructuur opgezet waarbinnen maximale aansturing en controle mogelijk zijn.

Stichting VluchtelingenWerk zullen het meest te maken krijgen met een van de vier 'kwaliteitsplatforms' (voor elk IND- regio 1). In deze kwaliteitsplatforms zijn vertegenwoordigers opgenomen van het COA, IND en politiekorpsen voor het betreffende gebied. Zij zijn verantwoordelijk voor de afstemming met de ketenpartners.

Regionale Integrale Terugkeerteams (RITT's)

Vanuit de Kwaliteitsplatforms worden de Regionale Integrale Terugkeerteams (RITT) aangestuurd. In de RITT's werken COA, IND en vreemdelingendienst samen. Er zijn 25 RITT's waarvan de werkgebieden samenvallen met de politieregio's.

De RITT's zijn verantwoordelijk voor de planning en regie van de uitvoering van het stappenplan. De concrete uitvoering van het stappenplan vindt plaats binnen lokale taakgroepen in de diverse opvanglocaties. De RITT's zijn eveneens verantwoordelijk voor Gezamenlijk Procedurebeheer (GPB). Dit GPB wordt op lokaal niveau uitgevoerd.

De RITT's zijn er voor verantwoordelijk dat de 'terugkeergesprekken' gehouden worden met asielzoekers die niet in de centrale opvang verblijven. Het betreft dan asielzoekers die in ROA- woningen verblijven of VVTV'ers die zelfstandig in gemeenten wonen en waarvan de vergunning niet is/wordt verlengd of is/ wordt ingetrokken. Aan de RITT's wordt overgelaten wie van de deelnemende organisaties (COA, IND en vreemdelingendienst) de gesprekken voert. Meestal zal dat de vreemdelingendienst zijn. Ook kan met de gemeente worden afgesproken dat de gemeente het zelf doet.

De Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) en de Staatssecretaris van Justitie overleggen over de mogelijkheid om de woningen van VVTV- ers die op de datum van invoering van de Vreemdelingenwet 2000 (1 april 2001) nog in procedure zijn over de intrekking of niet verlenging van hun VVTV en de woningen van asielzoekers die dan nog in de ROA zitten om te klappen en onder verantwoordelijkheid van het COA te brengen.

Het is de bedoeling om in een bestuurlijk overleg tussen VNG en de Staatssecretaris in maart 2001 hier afspraken over te maken. Als deze wens van de VNG wordt gerealiseerd, betekent dit, dat vanaf het moment van omklappen het COA verantwoordelijk wordt voor het voeren van gesprekken over terugkeer met deze asielzoekers/ voormalige houders van een VVTV.

Rol COA

Het COA zorgt per opvangcluster voor een verwijderunit. Het gaat hierbij niet om plaatsen waar asielzoekers kunnen worden ondergebracht, maar om medewerkers die zich bezig houden met de uitvoering van het terugkeerbeleid.

In het nieuwe terugkeerbeleid heeft het COA een actieve rol gekregen.

Voorlichting over terugkeer

Een van de taken van het COA is actieve voorlichting aan asielzoekers over terugkeer. Het landelijk bureau ontvangt berichten dat de VluchtelingenWerkgroepen wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan deze terugkeeractiviteiten. Meestal betreft dit collectieve voorlichting over terugkeer.

VluchtelingenWerk is in het algemeen geen voorstander van collectieve voorlichting over terugkeer. De praktijk tot op heden heeft geleerd dat asielzoekers die informatie willen over terugkeer en zelf de voorkeur geven hier in een persoonlijk gesprek informatie over te krijgen. Naast het privacy aspect biedt hun dit de mogelijkheid om zich te onttrekken aan de mogelijke druk die landgenoten op hen leggen om niet te spreken over terugkeer.

Voor VluchtelingenWerk zelf houdt het geven collectieve voorlichting specifiek over terugkeer ook het risico in dat in de beeldvorming bij asielzoekers onduidelijkheid ontstaat over de positie die VluchtelingenWerk inneemt. Duidelijk moet blijven dat voor VluchtelingenWerk de beschermingsvraag voor de terugkeervraag komt. Dit is duidelijker als het thema van de voorlichting 'de asielprocedure' is. Terugkeer als mogelijke uitkomst van de asielprocedure kan dan behandeld worden als onderdeel van de voorlichting over de asielprocedure.

Speciale trajectbegeleiders van het COA zullen, nadat de asielzoeker een negatieve beschikking heeft ontvangen, meerdere gesprekken voeren met de asielzoeker over terugkeer. Van deze gesprekken worden aantekeningen gemaakt in het zogenaamde "procesvertrekdoossier". Het doel van de gesprekken is de asielzoeker er zich bewust van te laten worden dat er een grote kans is dat hij niet in Nederland zal worden toegelaten en zijn aandacht te richten en gericht te houden op een toekomst elders. De asielzoeker zal er door het COA met nadruk op worden gewezen dat hij zelf verantwoordelijk is voor zijn vertrek uit Nederland. Bovendien zal het COA de asielzoeker er op wijzen dat 28 dagen nadat deze rechtmatig verwijderbaar is geworden, stappen zullen worden genomen de opvang- voorzieningen te beëindigen als de asielzoeker dan niet zelfstandig vertrokken is. Het COA vraagt in indien nodig een ontruimingsbevel aan de rechter.

Het COA zal bovendien direct na de eerste negatieve beschikking de integratiegerichte activiteiten beëindigen en nog slechts activiteiten aanbieden die gericht zijn op terugkeer. Voor informatie over terugkeerfaciliteiten verwijst het COA naar het IOM.

Inburgering en Terugkeer

Na invoering van de Vreemdelingenwet 2000 behoren alle houders van een vergunning voor bepaalde tijd tot de doelgroep van de Wet inburgering nieuwkomers (WIN).

Vanwege de (geringe) kans op intrekking van de vergunning moet tijdens de inburgering het onderwerp 'terugkeer' aan de orde komen. Duidelijk moet zijn dat de nieuwkomer geen verblijfsrecht aan de verplichte inburgering kan ontleen.

Op welke manier 'terugkeer' in een inburgeringprogramma zou worden opgenomen was tot voor kort nog niet bekend; Er was sprake van zogenaamde 'terugkeerm modules'.

Inmiddels is bekend dat 'terugkeer' in elk geval op twee momenten ter sprake moet komen, namelijk tijdens het inburgeringonderzoek en daarna als de vergunning daadwerkelijk wordt ingetrokken. Dat laatste kan in de vorm van doorverwijzing naar een daarvoor geëigende organisatie, zoals het IOM.

In het inburgeringprogramma worden dus zeer waarschijnlijk geen 'terugkeerm modules' opgenomen. VluchtelingenWerk is hier blij mee. Tijdens de inburgeringperiode zal terugkeer immers voor slechts een klein aantal nieuwkomers relevant zijn. Bij nieuwkomers die daar behoefte aan hebben kan uiteraard het bespreken van de gronden waarop hun vergunning is verleend en eventuele terugkeer in de reguliere begeleiding wel aan de orde komen.

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

In de terugkeernotitie van de Staatssecretaris van Justitie van 25 juni 1999 aan de Tweede kamer is onder meer aangegeven dat IOM in het terugkeerbeleid een actieve rol zal vervullen. De IOM gaat vanuit 6 locaties asielzoekers informeren over mogelijkheden van terugkeer en doormigratie en de faciliteiten die men hierbij kan ontvangen.

VluchtelingenWerk kan zoals tot nu toe gebruikelijk asielzoekers verwijzen naar IOM. Het IOM zal het COA en de IND niet over de contacten met de individuele asielzoekers informeren voordat de asielzoekers hebben besloten terug te willen keren. In dat geval zal het IOM, zoals ook nu al verplicht is, de IND vragen of de hulp van IOM het beleid ten aanzien van de individuele asielzoeker niet doorkruist. De asielzoeker wordt daarover van tevoren geïnformeerd. Asielzoekers kunnen ook anoniem informatie krijgen.

Indien de asielzoeker bereid is te vertrekken vult de districtmedewerker, dan wel in overleg met deze een andere hulpverlener, het aanmeldingsformulier voor terugkeer met de vreemdeling in en stuurt deze door naar het terugkeerbureau. De districtmedewerker informeert betrokkene ook over de hulp die IOM biedt bij terugkeer, dat wil zeggen een vliegticket en de ondersteuningsbijdrage alsmede eventuele steun in het kader van specifieke landsgewijze projecten. Behandelingsmedewerkers van het Terugkeerbureau zullen de aanvraag verder afhandelen. Ten aanzien van de benodigde reisdocumenten heeft IOM een informerende rol. De verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van reisdocumenten ligt bij de vertrekkende zelf. Men kan altijd telefonisch contact opnemen met medewerkers van het Terugkeerbureau om nadere informatie te krijgen over adressen van vertegenwoordigingen van landen van herkomst en procedures voor de aanvraag van een (vervangend) reisdocument. Desgevraagd kan IOM ook bij een vertegenwoordiging van een herkomstland bevestigen dat betrokkene een aanvraag heeft ingediend bij IOM voor ondersteuning bij terugkeer.

Als de aanvraag voor ondersteuning bij vertrek is gecheckt bij de IND en deze geen bezwaar heeft en de reisdocumenten aanwezig zijn, zal de aanvraag worden toegewezen. In dat geval zal een enkele reis per vliegtuig worden geboekt en een ondersteuningsbijdrage worden toegekend. De hoogte van deze bijdrage is afhankelijk van de gezinssamenstelling en de fase waarin men in de asielprocedure zit.

Mensen die illegaal in Nederland verblijven, dat wil zeggen die nooit asiel hebben aangevraagd of een ander soort verblijfsvergunning, kunnen eveneens een aanvraag indienen voor ondersteuning bij vertrek. Hiertoe kunnen zij telefonisch een afspraak maken met een IOM- districtkantoor dan wel met het Terugkeerbureau. De aanvraag zal dan ter plekke worden ingevuld en de mensen dienen langs de vreemdelingendienst te gaan voor het maken van vingerafdrukken. Op basis van deze registratie kan IOM toestemming vragen aan IND of er bezwaar is tegen ondersteuning bij vertrek.

Asielzoekers die in doormigratie geïnteresseerd zijn, kunnen informatie over deze (emigratie)mogelijkheden vragen bij de Districtskantoren. Aanvragen voor ondersteuning bij doormigratie worden behandeld door het Bureau Doormigratie van IOM in Den Haag. In het geval van het United States Refugee Program legt dit bureau verzoeken van asielzoekers die voldoen aan de criteria van het USRP voor aan de VS- autoriteiten. In het geval dit resulteert in een uitnodiging voor een gesprek met VS-immigratiefunctionarissen ondersteunt IOM betrokkene bij de reis naar en eventueel logies op de interviewlocaties. Bij doormigratieverzoeken door asielzoekers voor andere landen kan IOM eveneens ondersteuning verlenen. Bijvoorbeeld bij het laten vertalen van documenten of in het geval betrokkene worden uitgenodigd voor gesprek. In het geval de asielzoeker is toegelaten tot een ander land, kan IOM betrokkene ondersteunen bij diens vertrek. In dat geval regelt het terugkeerbureau van IOM in Den Haag de reis en de ondersteuningsbijdrage.

Het terugkeerbureau en Bureau Doormigratie zijn binnen IOM- Nederland tevens verantwoordelijk voor de formulering en ontwikkeling van nieuwe initiatieven ter facilitering van vrijwillig vertrek.

Nederlands Migratie Instituut (NMI)

Het IOM heeft van de Nederlandse overheid een bijzondere rol gekregen in het terugkeerbeleid. Van oudsher houdt ook het Nederlands Migratie Instituut zich bezig met terugkeer, maar meer specifiek de remigratie van statushouders. Toch kan het NMI ook veel betekenen voor asielzoekers die informatie willen over terugkeer. Migranten, vluchtelingen en asielzoekers die zich op terugkeer willen oriënteren kunnen bij het NMI terecht voor informatie en begeleiding via de landelijke telefoonlijn en verschillende spreekuurlocaties in het land. Het NMI verstrekt ook informatie over de mogelijkheden voor doormigratie. Ook bij het NMI is het mogelijk anoniem om informatie te vragen. Als een asielzoeker besluit om terug te keren, wijst het NMI naar het IOM voor het regelen van de feitelijke terugkeer.

Gezamenlijk procedurebeheer

Vanuit het RITT vindt het gezamenlijk procedurebeheer (GPB) plaats. Hierbij gaat het om een overleg over individuele dossiers tussen het COA en de IND over de stand van zaken in de asielprocedure en de relatie met de opvangvoorzieningen.

In een aantal gemeenten namen de VluchtelingenWerkgroepen deel aan het GPB. De landelijke organisatie van VluchtelingenWerk is hier nooit een voorstander van geweest. Deelname aan dit overleg houdt het risico in dat mogelijk voor asielzoekers de positie van VluchtelingenWerk niet helder meer is en daardoor de positie van VluchtelingenWerk als onafhankelijke belangenbehartigingsorganisatie schade oploopt. De VluchtelingenWerkgroepen zagen echter dat men soms in individuele zaken voor de cliënt soms winst kon halen uit de informatie uitwisseling die binnen het GPB plaats vindt. Deze winst zet vooral in het feit dat dossiers bij de IND/COA vaak incompleet zijn en dat door de informatie van VluchtelingenWerk uitstel of afstel kon worden verkregen van overplaatsing naar Ter Apel of dat meewerken aan vertrek kon worden aannemelijk gemaakt daardoor opvang behouden kon blijven.

Onder het nieuwe terugkeerbeleid levert deelname aan GPB nog meer dan onder het oude beleid, verlies op aan duidelijkheid over de positie van VluchtelingenWerk. Het gaat daarbij niet zo zeer om wat VluchtelingenWerk daadwerkelijk doet binnen het GPB, maar om wat de aanwezigheid van VluchtelingenWerk betekent in de beeldvorming.

Gang van zaken tijdens de asielprocedure

Tijdens de gehele asielprocedure

Aan iedereen die asiel vraagt zal vanaf de eerste fase van de asielprocedure duidelijk worden gemaakt dat ook terugkeer een uitkomst van de asielprocedure kan zijn. Voorlichtingsmateriaal zal daarop worden aangepast.

De eerste negatieve beschikking

- De IND stuurt de negatieve beschikking aan de vreemdelingendienst (vd). Tegelijkertijd informeer de IND het COA,
- Bij het uitreiken van de negatieve beschikking informeert de vreemdelingendienst de asielzoeker over de inhoud van de beschikking en over de gevolgen en wijst de vreemdelingendienst op bezwaar/ beroepsmogelijkheden.
- De vreemdelingendienst informeert het COA over de uitreiking van de beschikking.

Binnen een week na uitreiking van de beschikking door politie, nodigt het COA de asielzoeker uit voor een gesprek. Het COA beschikt daarbij (slechts) over de negatieve beschikking. In de praktijk kan de COA-medewerker vanuit het GPB over meer informatie beschikken.

VluchtelingenWerk heeft vanuit privacy overwegingen bij het COA bezwaar gemaakt tegen het feit dat men beschikt over de hele negatieve beschikking. De beschikking bevat elementen uit het asielrelaas van de betrokkene. De COA- medewerker heeft de informatie niet nodig om de asielzoeker te kunnen begeleiden in het terugkeertraject. Het is immers niet de bedoeling dat de CAO-medewerker ingaat op het asielrelaas. De medewerker moet de asielzoeker gericht houden op de kans dat verblijf in Nederland niet wordt toegestaan. Het COA is gevraagd te bevorderen dat de medewerkers slechts het voorblad van de beschikking ontvangen. Het COA heeft daarop laten weten dat de medewerker uiteraard op discrete wijze met de persoonlijke gegevens van de asielzoeker omgaat. Toch is het, volgens het COA, nodig dat het COA de hele beschikking ontvangt.

In het eerste gesprek wordt de asielzoeker verteld dat integratiegerichte activiteiten, die in het kader van de dagstructurering plaatsvinden, waaronder Nederlandse les, zullen worden beëindigd. Vanaf dat moment zijn nog slechts op terugkeerdergerichte activiteiten mogelijk. Het COA bekijkt nog of ook aan leerplichtige kinderen "terugkeeronderwijs" kan worden aangeboden.

Concreet betekent dat het COA asielzoekers na de eerste negatieve beschikking geen klassikale Nederlandse taallessen meer aanbiedt (wel Maatschappij Oriëntatie) en dat voor zelfstudie in de Nederlandse taal geen vergoedingen meer worden verstrekt. Asielzoekers met een negatieve beschikking kunnen nog wel gebruik maken van studiefaciliteiten in het centrum of taallessen volgen, die door derden worden georganiseerd en/ of gefinancierd (bijvoorbeeld door het UAF).

Het gesprek met de asielzoeker omvat de volgende onderwerpen:

- Algemene informatie over terugkeer;
- De eigen verantwoordelijkheid voor het regelen van terugkeer;
- Het belang van het beschikken over de juiste documenten;
- De mogelijkheid van gefaciliteerde terugkeer of doormigratie via IOM;
- Informatie over de finale vertrektermijn en de beëindiging van de opvangvoorzieningen;
- Beëindiging integratiegerichte activiteiten;

De asielzoeker zal er op worden gewezen dat om binnen 28 dagen nadat hij rechtmatig verwijderbaar is geworden Nederland te kunnen verlaten er vanaf dat moment stappen moeten worden ondernomen om te proberen om (indien niet in Nederland aanwezig) identiteits- en/of reisdocumenten te krijgen. In dat kader wordt verwacht dat de asielzoeker zelf contact opneemt met familie/vrienden in het land van herkomst om aan deze documenten te komen. Ook gaat het COA er vanuit dat de asielzoeker zelf contact opneemt met de ambassade of het consulaat van zijn land.

- De gesprekken worden enige malen herhaald om er zeker van te zijn dat de asielzoeker nog steeds gericht is op de realiteit dat hij mogelijk niet in Nederland mag blijven. Het kan niet verschijnen op het gesprek heeft voor de asielzoeker geen directe gevolgen. Hij kan zich er echter niet op een later moment op beroepen dat hij niet de juiste informatie heeft ontvangen of dat hij niet heeft geweten dat hij zelf verantwoordelijk is voor zijn terugkeer. Het COA houdt dan ook bij of iemand op het gesprek verschijnt.
- Van de gesprekken wordt een verslag gemaakt in het 'procesvertrekdoossier'. Dit dossier wordt gebruikt bij het GPB, waarmee de inhoud ook ter beschikking staat van de IND en de politie. Het dossier heeft het COA nodig om bij de rechter die moet beslissen over de woningontuiming aan te kunnen tonen dat de procedure zorgvuldig is verlopen.

Het COA heeft geen beleidsvrijheid. Na een negatieve beschikking mogen asielzoekers die onder het nieuwe beleid vallen niet meer deelnemen aan integratiegerichte activiteiten en 28 dagen nadat de asielzoeker rechtmatig verwijderbaar is geworden, wordt de opvang beëindigd.

Contacten met de eigen ambassade

In een brief van het COA aan de centrumdirecteuren zegt het COA:

"De asielzoeker zal medegedeeld moeten worden dat het niet precies duidelijk is hoe lang het zal duren voordat de ambassade of het consulaat de benodigde documenten (nodig voor de uitreis VIW) afgeeft. Hij zal wel moeten beseffen dat het mogelijk is dat dit enige weken of zelfs maanden kan duren. Het is daarom van belang dat de asielzoeker ervan doordrongen wordt dat hij op tijd de nodige actie zal ondernemen, en dus niet al te lang na dit eerste gesprek in contact treedt met de autoriteiten van zijn land van herkomst. Het is niet in zijn belang om daar al te lang mee te wachten. De opvangvoorzieningen worden beëindigd 28 dagen nadat de asielzoeker verwijderbaar is geraakt, ongeacht hoe ver hij al is bij het verkrijgen van documenten..."

Een dergelijke mededeling door het COA kan gemakkelijk tot verwarring leiden bij de asielzoeker en diens hulpverlener. Om na afloop van de finale vertrektermijn te kunnen beschikken over reisdocumenten zal in de praktijk de termijn die de asielzoeker heeft om te vertrekken, vaak onvoldoende zijn. Het COA wijst de asielzoeker er op dat deze dus eerder zal moeten starten met de aanvraagprocedure, omdat de opvang beëindigd zal worden ook als iemand nog bezig is met het verkrijgen van documenten en deze binnenkort zal krijgen.

De Nationale ombudsman stelt echter in een rapport uit 1998 dat van een asielzoeker niet verwacht mag worden dat hij zich in verbinding stelt met de autoriteiten van het land van herkomst van wie hij stelt vervolging te vrezen, voordat de rechter uitspraak heeft gedaan op het verzoek tot een voorlopige voorziening. Ook het UNHCR is van mening dat voorbereidingen voor vertrek niet betekent dat van een asielzoeker verwacht dat deze contact opneemt met de eigen ambassade voordat er een finale beschikking is op het asielverzoek. Dit staat op gespannen voet met de mededeling van het COA aan de asielzoeker. Daarbij moet wel bedacht worden dat het COA de asielzoeker niet verplicht contact op te nemen, maar hem slechts wijst op het belang. Er is ook geen sprake van presentatie door de Nederlandse overheid van de betrokken asielzoeker bij diens ambassade waarvoor in de Vreemdelingencirculaire speciale richtlijnen zijn opgenomen.

Bij de behandeling van de notitie Terugkeerbeleid in de Tweede Kamer in september 1999 is een motie aangenomen waarin de Staatssecretaris werd gevraagd asielzoekers die nog onder het oude beleid vallen individueel en schriftelijk te laten weten dat ook zij activiteiten moeten ondernemen ter verkrijging van reis- en identiteitsdocumenten. De toenmalige Staatssecretaris van Justitie heeft in juni 2000 aan de rechtshulpverleners via deze asielzoekers een brief geschreven waarin hij verzocht de met name genoemde cliënt op deze verplichting te wijzen. De activiteiten die de asielzoeker onderneemt zullen worden meegewogen bij de vraag of deze te zijner tijd voldoet aan het meewerkcriterium en hij daarmee opvang behoudt.

Bij het overwegen om nog tijdens de asielprocedure contact op te nemen met de eigen ambassade moet goed afgewogen worden welke consequenties dit kan hebben. Niet alleen kan door dit contact de asielzoeker zelf of diens familie en vrienden in het land van herkomst in gevaar komen. In de praktijk zal de IND een dergelijk contact de asielzoeker tegenwerpen in de asielprocedure. Immers volgens de IND geeft een asielzoeker door contact op te nemen met de eigen autoriteiten aan, geen vrees te hebben voor die autoriteiten. Geen contact opnemen kan echter betekenen dat als iemand uitgeprocedeerd raakt het hem niet lukt tijdig reisdocumenten te verkrijgen en diens opvang beëindigd wordt.

Samenvatting:

1. *Overleg met de cliënt en met diens rechtshulpverlener welke activiteiten voordat de asielzoeker rechtmatig verwijderbaar is wel en welke niet kunnen worden ondernomen om, zonder nadelige consequenties voor het asielverzoek, tijdig identiteits- en/ of reisdocumenten te verkrijgen.*
 2. *aan het niet verschijnen op een gesprek met een COA- medewerker staat, in tegenstelling tot het niet verschijnen op een oproep van de vreemdelingendienst, geen sanctie. Toch lijkt het verstandig de asielzoeker te adviseren wel op de uitnodiging in te gaan. Immers dan kan hem niet tegengeworpen worden dat hij zichzelf niet voldoende heeft laten informeren. Bovendien kan de asielzoeker ook niet per ongeluk geen gehoor worden gegeven aan een oproep van de vreemdelingendienst.*
- *Informeer de asielzoekers bij de voorlichting over de asielprocedure ook over de stappen die genomen worden door de verschillende instanties na een negatieve beschikking.*
 - *Informeer de asielzoeker dat van het gesprek met het COA na een negatieve beschikking aantekeningen worden gemaakt die ook toegankelijk zijn voor de IND.*
 - *Adviseer de asielzoeker om in het gesprek met het COA terughoudend te zijn met het geven van informatie over het individuele asielrelaas.*
 - *Verstrek geen informatie aan het COA over de kansrijkheid van individuele asielverzoeken.*
 - *Respecteer de rol en positie van het COA op het gebied van terugkeer en vraag ook respect voor de positie van VluchtelingenWerk hierin.*

- *Bespreek met de asielzoeker welke mogelijkheden deze heeft om zonder gevaar voor zichzelf of voor familie aan identiteit of reisdocumenten te komen. Bedenk daarbij dat het kunnen overleggen van (authentieke) identiteitsdocumenten altijd een positief element in de asielprocedure is. Informeer de asielzoeker dat hij zich niet tot zijn eigen ambassade hoeft te vervoegen totdat de rechter definitief een uitspraak heeft gedaan over het asielverzoek. Wijs de asielzoeker wel op de gevolgen voor de opvangvoorzieningen als hij rechtmatig verwijderbaar is en niet tijdig beschikt over reisdocumenten.*
- *Overleg de verschillende activiteiten met de rechtsbijstandverlener en houdt deze goed op de hoogte.*
- *Als de betrokkene ervoor kiest om in contact te treden met zijn ambassade of consulaat dient hij er zich van bewust te zijn dat hiermee voor de IND te kennen geeft dat hij geen vervolging te vrezen heeft van zijn eigen autoriteiten.*

Na een negatieve beschikking op bezwaar

Na een negatieve beschikking op bezwaar zal de asielzoeker opnieuw door het COA worden aangesproken op terugkeer. De asielzoeker wordt nu in contact gebracht met het IOM om voorbereidingen te treffen gericht op de zelfstandige terugkeer.

In de praktijk blijkt bij dat gesprek met het COA dat vooral na de negatieve beschikking op bezwaar en soms zelf na die op beroep op de asielzoeker zelf nog wel eens niet op de hoogte is van het feit dat hij (weer) een negatieve beschikking heeft gekregen. De negatieve beschikkingen op bezwaar en beroep worden niet aan de asielzoeker uitgereikt, maar worden gezonden aan diens rechtshulpverlener. Deze blijkt niet altijd snel zijn cliënt te informeren. Het COA heeft echter van de IND te horen gekregen dat er een negatieve beschikking is bekend gemaakt en roept binnen veertien dagen de asielzoeker op voor een gesprek. De IND zal via de Nederlandse Orde van Advocaten aan rechtshulpverleners vragen om de asielzoeker binnen veertien dagen nadat de rechtshulpverlener de negatieve beschikking heeft ontvangen hierover te informeren.

Nadat schorsende werking is onthouden aan het instellen van bezwaar/beroep en ook de voorlopige voorziening waarin gevraagd is het bezwaar/beroep in Nederland te mogen afwachten, is afgewezen en bekend gemaakt of nadat de beslissing in beroep onherroepelijk is geworden.

Vanaf dit moment is de asielzoeker niet meer rechtmatig in Nederland. Vanaf dat moment krijgt hij meestal nog vier weken om zelfstandig te vertrekken. Als gedwongen verwijdering na de periode van vier weken technisch niet mogelijk blijkt, zullen op dat moment stappen worden genomen om de opvangvoorzieningen te beëindigen.

Detentie

Vrijheidsontnemende maatregelen kunnen alleen plaatsvinden als er aanwijzingen zijn dat de asielzoeker zich aan zijn uitzetting probeert te onttrekken. Er moet dan dus sprake zijn van uitzetting, dat wil zeggen er moet een last tot uitzetting zijn of vermoedelijk een last tot uitzetting voor te bereiden en te realiseren, zolang de IND maar met de nodige voortvarendheid te werk gaat. In de praktijk is een termijn van zes maanden echter wel de limiet, tenzij de uitzetting op korte termijn alsnog gerealiseerd kan worden. Vreemdelingenbewaring mag gedurende de eerste tien dagen in een politiecel, daarna moet de vreemdeling worden overgebracht naar een Huis van Bewaring.

Ongewenstverklaring

Het beleid ten aanzien van ongewenstverklaring wordt geïnvesteerd. De maatregel van ongewenstverklaring kan, maar moet niet worden opgelegd. Ongewenstverklaring kan in het nieuwe beleid worden opgelegd als dit een positieve bijdrage kan leveren aan de daadwerkelijke terugkeer van betrokkene. Uit de discussie in de Tweede Kamer werd niet duidelijk hoe men wil toetsen of de maatregel bijdraagt aan de terugkeerbereidheid. Het Kabinet is van mening dat van deze maatregel een afschrikwekkende werking uitgaat jegens de asielzoeker.

Het beleid zal op de volgende wijze worden toegepast:

Een vreemdeling kan ongewenst worden verklaard als hij bij herhaling een strafbaar feit pleegt. Onder andere is strafbaar gesteld het niet voldoen aan de hem opgelegde verplichtingen. Een van deze verplichtingen is het zich houden aan de meldingsplicht. De asielzoeker moet zich ook aan zijn meldingsplicht houden als hij niet langer in Nederland mag blijven, maar nog in zijn vrije vertrektermijn zit, in zijn finale vertrektermijn en tijdens de procedure voor woningontuiming.

Doet hij dat niet dan wordt proces verbaal opgemaakt. Als de asielzoeker na het verstrijken van zijn finale vertrektermijn nog in Nederland wordt aangetroffen en hij zich niet aan zijn meldingsplicht heeft gehouden, zal eveneens proces verbaal worden opgemaakt. Zodra is vastgesteld dat de afgewezen asielzoeker zich bij herhaling niet heeft gehouden aan de op hem rustende verplichtingen en ter zake proces verbaal is opgemaakt, zendt de korpschef een gemotiveerd voorstel tot ongewenstverklaring aan de IND. De betreffende asielzoeker kan zijn zienswijze kenbaar maken op het voornemen om over te gaan tot ongewenstverklaring. Na daadwerkelijke ongewenstverklaring kan nog in bezwaar en beroep worden gegaan tegen deze beschikking.

Ongewenstverklaring heeft grote gevolgen voor de betrokkene. Allereerst is voortgezet verblijf in dat geval strafbaar en kan iemand in hechtenis worden genomen. Tijdens de discussie in de Tweede Kamer werd duidelijk dat de Kamer opsluiting wenst van criminele illegalen en dat men van mening is dat afgewezen asielzoekers niet onder deze groep vallen. De Kamer heeft dan ook een motie aangenomen waarin de Staatssecretaris van Justitie wordt verzocht van opsluiting af te zien als perspectief op vertrek uit Nederland aantoonbaar buiten schuld van de betrokkene afwezig is en verder geen contra-indicaties aanwezig zijn. Een tweede gevolg van ongewenstverklaring is dat de maatregel pas nadat iemand een jaar buiten Nederland heeft verbleven op verzoek kan worden opgeheven. Gedurende deze periode krijgt betrokkene geen toestemming Nederland (en het hele Schengengebied) binnen te komen, ook niet voor familiebezoek.

Meldingsplicht bij het verlenen van onderdak aan illegalen.

Het verlenen van opvang en het ondersteunen van iemand die illegaal in Nederland is niet strafbaar voor zover dit niet gebeurt uit winstbejag.

In artikel 60 van het Vreemdelingenbesluit is echter wel de verplichting opgenomen voor personen om *“bij verstrekking van nachtverblijf aan een vreemdeling van wie zij weten dan wel redelijkerwijs kunnen vermoeden dat diens verblijf in Nederland niet of langer is toegestaan, daarvan mededeling te doen aan de korpschef.”*

Het niet nakomen van deze verplichting is strafbaar gesteld in artikel 44 van de huidige Vreemdelingenwet. Men kan worden gestraft met een hechtenis van ten hoogste 6 maanden of een geldboete van de tweede categorie. Deze artikelen komen ook voor in de Vreemdelingenwet 2000 en in het daarbij horend Vreemdelingenbesluit.

Een dergelijke verplichting staat op gespannen voet met het feit dat men soms onderdak verleent omdat VluchtelingenWerk vreest dat de betrokkene bij terugkeer naar zijn land van herkomst te vrezen heeft voor vervolging of omdat VluchtelingenWerk goede redenen heeft om dit toch nog nader te willen onderzoeken.

Totdat een nieuw asielverzoek is ingediend is iemand echter niet legaal in Nederland. Ook kan het zijn dat VluchtelingenWerk voor die persoon perspectief ziet op doormigratie. Bij het bekendmaken van de verblijfplaats van betrokkene aan de Korpschef kan gemakkelijk tot aanhouding van de asielzoeker worden overgegaan. Onder de nieuwe Vreemdelingenwet heeft de politie ook de bevoegdheid een woning te betreden om iemand uit te kunnen zetten, zonder dat toestemming van de bewoner nodig is.

Verblijfsvergunning voor diegenen die buiten hun schuld Nederland niet kunnen verlaten

In het regeerakkoord in 1998 is afgesproken dat asielzoekers die buiten hun schuld Nederland niet kunnen verlaten, een verblijfsvergunning kunnen krijgen. De enige groep waarop volgens de Staatssecretaris van Justitie deze situatie van toepassing is, zijn vreemdelingen kunnen die kunnen aantonen dat zij staatloos zijn en dat zij buiten hun schuld niet uit Nederland kunnen vertrekken. Onder welke voorwaarden zij in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning is vastgesteld in TBV 2000/29 van 20 december 2000. 'Staatlozen die buiten hun schuld niet kunnen voldoen aan de rechtsverplichting om uit Nederland te vertrekken'.

Om in aanmerking te komen voor opvang en een verblijfsvergunning op grond van het in de TBV beschreven beleid, dient de staatloze zich te wenden tot de vertegenwoordiging van de landen van eerder verblijf. Hij komt, behoudens contra- indicaties, in aanmerking voor een verblijfsvergunning als:

- Hij kan aantonen of aannemelijk maken dat hij staatloos is, dat hij niet vrijwillig afstand heeft gedaan van een eventuele eerdere nationaliteit en dat hij een eventuele andere nationaliteit niet kan herkrijgen;
- Hij heeft een verklaring overlegd dat de vertegenwoordiging van het land waar hij eerder zijn gewone verblijfplaats had, waarin is opgenomen dat hij zowel bij vrijwillige als bij onvrijwillige terugkeer geen toegang tot dat land zal verkrijgen; indien er sprake is van meerdere landen waar de staatloze gewoon verblijfplaats had, dient de vreemdeling van al deze landen een verklaring te overleggen; en
- Hij heeft alle landen waar hij familie in de eerste of tweede graad heeft wonen, om (weder) toegang verzocht; de weigering van deze verzoeken, en de redenen daarvan, moeten zijn neergelegd in verklaringen van de betreffende landen; en
- Hij verblijft zonder verblijfstitel in Nederland en voldoet niet aan andere voorwaarden voor een verblijfsvergunning.

Een van de contra- indicaties is dat de betreffende asielzoeker zich niet aan het toezicht mag hebben onttrokken, kortom hij moet zich nog in de opvang bevinden, dan wel zich zijn blijven melden ook nadat zijn opvangvoorzieningen waren beëindigd. Dit laatste zal vrijwel niet voorkomen.

Opvangvoorzieningen: onthouden en beëindigen.

Onthouden van opvang

Aan een aantal categorieën asielzoekers wordt tijdens de asielprocedure opvang onthouden ondanks het feit dat zij regelmatig in Nederland zijn:

- Asielzoekers van wie het asielverzoek in de 48-uurs procedure in het AC wordt afgedaan, ook als tegen de afwijzing een voorlopige voorziening wordt gevraagd (indien de voorlopige voorziening wordt toegewezen, wordt de asielzoeker alsnog tot de opvang toegelaten);
- Asielzoekers van wie op grond van de overeenkomst van Dublin een ander land verantwoordelijk is voor de behandeling van het asielverzoek (Dublin-claimanten, als de claim wordt afgewezen wordt alsnog opvang verleend);
- Asielzoekers die een tweede of volgend asielverzoek indienen.

Een uitzondering wordt gemaakt als er sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard. Het gaat dan vooral om:

- Medische noodzaak;
- Gezinnen met kinderen onder de leeftijd van 1 jaar.

Het COA beslist over de vraag of iemand tot de opvang wordt toegelaten.

Beëindiging van opvang

Als gevolg van het terugkeerbeleid van de Nederlandse overheid zoals dat is vastgelegd in de notitie Terugkeerbeleid van 25 juni 1999 wordt van asielzoekers van wie het asielverzoek is afgewezen, verwacht dat zij zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun terugkeer. Bij de asielaanvraag worden ook (humanitaire) redenen die kunnen leiden tot verblijf of uitstel van vertrek getoetst. Hierbij wordt ook meegewogen de vraag of iemand kan terugkeren naar zijn land van herkomst. Als dit niet kan, zoals bij staatlozen, kan een verblijfsvergunning worden verstrekt.

Het einddoel van de overheid bij het beleid ten aanzien van het verstrekken en onthouden van voorziening is:

- Opvangvoorzieningen worden beëindigd 28 dagen nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is;
- Over het beëindigen van opvangvoorzieningen kan niet apart geprocedeerd worden;
- Opvang wordt uitdrukkelijk gekoppeld aan het eerste asielverzoek; tweede of volgende asielverzoeken geven geen recht op opvang.

Om deze eindsituatie te bereiken moet wet- en regelgeving gewijzigd worden. Hier is men sinds het nieuwe terugkeerbeleid door de Tweede Kamer is goedgekeurd, mee bezig. Stap voor stap worden wijzigingen in de RVA aangebracht en in de regelgeving rond het beëindigen van voorzieningen die worden verstrekt op grond van de Zorgwet VVTV. Bij de Invoeringswet 2000 worden de grootste wijzigingen aangebracht en gaat de overheid er van uit dat daarmee de door haar gewenste eindsituatie is bereikt. Of dit ook het geval is, is niet duidelijk.

Bovendien bestaat er een verschil van mening over de vraag of bij beëindiging van de Zorgwetvoorzieningen al dan niet een beëindigingbeschikking moet worden geslagen. De vraag is daarbij vooral of het feit dat de voorziening van rechtswege eindigt, betekent dat de voorzieningen niet op rechtmatige wijze (rechtmatig is door middel van een beschikking) moet worden beëindigd.

Bij het beëindigen van voorzieningen in het kader van de Zorgwet VVTV speelt ook nog discussie over de vraag of er een ontruimingsprocedure moet worden gevoerd door de gemeente als de vreemdeling zelf vertrekt uit de VVTV- woonruimte. Als de voormalige VVTV- er zijn woonruimte niet verlaat nadat de Zorgwet niet meer op hem van toepassing is, is er sprake van het niet naleven van de bruikleenovereenkomst. Of in dat geval toch geen aparte kort geding procedure moet worden gevoerd is een kwestie voor juristen. De rechter zal uiteindelijk een oordeel uitspreken.

Dat niet alle regelgeving tegelijk is veranderd betekent dat niet een datum voor alle asielzoekers bepalend is voor de vraag of zij onder oud of nieuw beleid vallen. Beleid kan immers niet met terugwerkende kracht worden ingevoerd en asielzoekers houden rechten die men had voor de beleid- of wetswijziging.

Asielzoekers die gebruik maken van de ZZA- regeling

Vanaf 3 april 1998 mogen sommige asielzoekers met toestemming van het COA bij vrienden of kennissen wonen. Zij ontvangen in plaats van onderdak in een opvangcentrum een extra vergoeding voor de huisvestingskosten.

Men krijgt voorzieningen op grond van de RVA en voor hen zijn de onder RVA genoemde regels van toepassing voor het beëindigen van de voorzieningen. Omdat men niet in een opvangcentrum van het COA verblijft, hoeft het COA echter geen kort geding tot ontruiming te voeren. Het feit dat de finale vertrektermijn van 28 dagen is verlopen nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is geworden, is voldoende om de uitbetaling van gelden door het COA aan de betrokkene stop te zetten.

Voorzieningen op grond van de Zorgwet VVTV na invoering van de Vreemdelingenwet 2000:

Onderstaande wijzigingen hebben gevolgen voor mogelijk grote aantallen voormalig houders van een VVTV.

Bij de Invoeringswet 2000 horende bij de Vreemdelingenwet 2000 is bepaald dat:

- De voorzieningen onder de Zorgwet VVTV voor de op de datum van ingang van de nieuwe Wet (1 april 2001) rechtmatig verwijderbare VVTV-ers van rechtswege eindigen vier weken na invoering van de nieuwe Vreemdelingenwet. Dit betekent dat iedereen die op 1 april 2001 is uitgeprocedeerd en rechtmatig verwijderbaar is en die nog voorzieningen krijgen op grond van de Zorgwet VVTV, een aanzegging krijgt dat op 1 mei 2001 de voorzieningen worden beëindigd. Is de woning op die datum niet verlaten, dan moet de gemeente in kort geding om toestemming vragen de woning te mogen ontruimen.
- Van mensen die verstrekkingen krijgen op grond van de Zorgwet VVTV en van wie op de dag voorafgaande aan het inwerktreding van de Vreemdelingenwet 2000 de vergunning is ingetrokken/ niet verlengd, maar die nog niet rechtmatig verwijderbaar zijn, eindigen de voorzieningen vier weken nadat de opschorting van de werking van de intrekkingbeschikking is komen te vervallen. Dat lijkt een ander criterium dan vier weken nadat iemand rechtmatig verwijderbaar is geworden.

Behouden van opvang

De opvang zal niet worden beëindigd als aan de vreemdeling door de Staatssecretaris van Justitie uitstel van vertrek is verleend. Indien het verleende uitstel van vertrek wordt opgeheven zullen de opvangvoorzieningen, met inachtneming van de finale vertrektermijn alsnog worden beëindigd. Uitstel van vertrek wordt verleend als uitzetting vanwege de gezondheidssituatie van de betrokkene of zijn gezinsleden niet verantwoord is of als de Staatssecretaris gezien de situatie in het land van herkomst uitstel van vertrek verleent. Onder de Vreemdelingenwet 2000 is de gezondheidssituatie niet meer het criterium voor uitstel van vertrek, maar de vraag of de betrokkene kan reizen.

Eventuele omstandigheden van bijvoorbeeld humanitair zeer schrijnende aard worden, ook indien deze zich voordoen gedurende de finale vertrektermijn, in het kader van de uitvoering van het toelating- en (uitstel van) vertrekbeleid door de Immigratie en Naturalisatiedienst meegewogen.

Overzicht van de regelgeving rond het beëindigen van voorzieningen

Terminologie

Meewerkcriterium:

Voor asielzoekers die vallen onder het meewerkcriterium geldt dat men recht houdt op opvang zolang men alles doet wat redelijkerwijs verlangd kan worden om aan reis- en identiteitsdocumenten te komen.

Buitenschuld criterium:

Voor asielzoekers voor wie het buitenschuld criterium de toets is bij het al dan niet beëindigen van de voorzieningen, geldt dat alleen dan opvang behouden blijft en men zelfs een verblijfsvergunning kan krijgen als *"het buiten de schuld van de vreemdeling is dat zijn vertrek niet mogelijk is. Buiten schuld dient in dit verband beschouwd te worden als een objectief criterium, te weten dat de vreemdeling niet in het bezit kan komen van een document waarmee hij kan reizen"*. In het Tussentijds Bericht

Vreemdelingen circulaire (TBV) 2000 gedateerd 20 december 2000, wordt gesteld: *"Er is op dit moment geen land bekend dat de volkenrechtelijke verplichting, om eigen onderdanen terug te nemen, niet naleeft. Dit betekent dat personen die niet staatloos zijn, kunnen voldoen aan de verplichting om Nederland te verlaten en derhalve niet in aanmerking komen voor verblijf op grond van dit beleid"*.

Of deze uitleg van wat buitenschuld van de asielzoeker is, bij de rechter stand houdt zal nog moeten blijken. Er is nog geen jurisprudentie ontwikkeld. Belangrijk is dat er zoveel mogelijk informatie wordt verzameld in het dossier van de asielzoeker over wat hij heeft gedaan om aan reis- en identiteitsdocumenten te komen.

Niet meer rechtmatig in Nederland:

Een asielzoeker is niet meer rechtmatig in Nederland op de dag nadat de negatieve beschikking is bekendgemaakt. De werking van de beschikking wordt opgeschort als tijdig bezwaar/ beroep wordt ingediend of een voorlopige voorziening wordt gevraagd en/ of schorsende werking wordt verleend. De periode waarin iemand niet meer rechtmatig in Nederland is, beslaat ook de termijn die in de negatieve beschikking wordt gegeven om Nederland te verlaten. Daarna is iemand rechtmatig verwijderbaar.

Rechtmatig verwijderbaar:

Een asielzoeker is rechtmatig verwijderbaar als:

- Hij geen of niet tijdig bezwaar of beroep instelt tegen de negatieve beschikking tot niet verlenen, intrekken of niet-verlengen van een verblijfsvergunning vanaf het moment dat de termijn gesteld in de beschikking ongebruikt is verstreken. In de meeste gevallen krijgt een asielzoeker een termijn van 4 weken om Nederland te verlaten. Binnen die periode kan hij een bezwaar- of beroepsschrift indienen. Doet hij dit niet of te laat, dan is hij rechtmatig verwijderbaar.
- De asielzoeker wel op tijd bezwaar of beroep instelt tegen de negatieve beschikking betekent dit nog niet dat hij gedurende de periode dat zijn bezwaar of beroep wordt behandeld, in Nederland mag blijven. Pas als duidelijk is dat schorsende werking is onthouden aan het ingestelde bezwaar/beroep en ook de eerste voorlopige voorziening (waarin de rechter is gevraagd om het bezwaar of beroep in Nederland te mogen afwachten) is afgewezen, is hij rechtmatig verwijderbaar. De uitspraak dient dan ook bekend te zijn gemaakt aan de betrokkene of diens rechtshulpverlener om het precieze moment te kunnen vaststellen.
- De rechter onherroepelijk op het asielverzoek heeft beslist.

Finale vertrektermijn:

De periode van 28 dagen die de asielzoeker krijgt om de woning te verlaten. De finale vertrektermijn start als de betrokken asielzoeker rechtmatig verwijderbaar is.

Beschikking:

In een aantal gevallen moet de gemeente of het COA een beschikking slaan om de voorzieningen te kunnen beëindigen. Deze beschikking is op grond van de Algemene wet bestuursrecht vatbaar voor bezwaar en beroep. De betrokken asielzoeker moet ook gehoord worden.

Kort geding:

Het COA dient, als de asielzoeker na het verstrijken van de finale vertrektermijn van 28 dagen nog in de opvang aanwezig is, een ontruimingsprocedure te starten. Grond voor die procedure is dat de asielzoeker onrechtmatig in de opvang verblijft. Het COA vordert dat ze de opvangplaats beschikbaar wil hebben voor andere asielzoekers. De asielzoeker daarentegen kan zijn belang bij het behoud van de opvang in brengen. Omdat er in het nieuwe terugkeerbeleid geen beschikking tot beëindiging van de RVA meer wordt afgegeven door het COA, is deze procedure vooralsnog de enige mogelijkheid om de beëindiging van de RVA voorzieningen te laten toetsten door de rechter. Deze toets van de rechter zal overigens marginaal zijn. Dat wil zeggen dat de rechter zal vaststellen of de asielzoeker nog recht heeft op opvang en of het belang van het COA voldoende is om onmiddellijk ontruiming te vorderen. Als de rechter vast stelt dat het verblijf in de opvang onrechtmatig is, kan hij een ontruimingsbevel verstrekken. Met dit bevel kan de deurwaarder eventueel met behulp van de sterke arm (politie) de woonruimte ontruimen.

In het stappenplan 2000 staat overigens dat de verstrekkingen doorlopen totdat de rechter het bevel tot ontruiming heeft gegeven. De asielzoekers blijft gedurende die periode in het bezit van zijn W- document. Op dit moment duurt een ontruimingsprocedure gemiddeld 6 tot 8 weken. Dit kan echter verschillen per arrondissement.

In de Vreemdelingenwet 2000 wordt er vanuit gegaan dat er geen kort geding voor woningontruiming meer nodig is omdat de beslissing op het asielverzoek het beëindigen van de voorzieningen als rechtsgevolg heeft (de meervoudige beslissing). Of dit ook zo is, moet uit jurisprudentie blijken.

Een aantal juridische vragen rondom het vernieuwde terugkeerbeleid

Het nieuwe beleid rond de beëindiging van de opvangvoorzieningen roept tal van juridische vragen op. Hieronder worden een aantal van deze vragen behandeld.

Wel of geen rechtsmiddel aanwenden?

Als een asielzoeker in overleg met zijn rechtshulpverlener beslist om geen bezwaar of beroep in te stellen tegen de negatieve beslissing op het asielverzoek, gaat de finale vertrektermijn van 28 dagen lopen vanaf het moment dat de termijn voor het instellen van bezwaar of beroep ongebruikt, is verstreken.

Bezwaar of beroep instellen is niet voldoende voor het behouden van het recht op opvang

Als besloten wordt tot het instellen van bezwaar of beroep betekent dit nog niet dat de betrokkene deze procedure in Nederland mag afwachten. In de negatieve beslissing wordt meestal aangegeven dat de IND op grond van het bezwaarschrift zal beslissen of schorsende werking verleend wordt aan het indienen van het bezwaar. Als schorsende werking wordt verleend, dan mag de bezwaarprocedure in Nederland worden afgewacht en behoudt de asielzoeker zijn recht op opvang.

Als de IND echter schorsende werking onthoudt aan de indiening van het bezwaarschrift, dan zal aan de rechter een voorlopige voorziening moeten verzocht. Aan de rechter wordt gevraagd te bepalen dat de uitzetting achterwege wordt gelaten totdat op het bezwaar is beslist.

Het is staand beleid dat de behandeling van het eerste verzoek om een voorlopige voorziening tegen de uitzetting in Nederland mag worden afgewacht behoudens enkele uitzonderingen. Gedurende die periode blijft de asielzoeker recht houden op opvang.

Ook komt het voor dat de IND in de beslissing op bezwaar stelt dat geen voorlopige voorziening behoeft te worden aangevraagd en dat aan het instellen van beroep gedurende die periode uitstel van vertrek wordt verleend. Verwezen wordt naar een afspraak met de Vreemdelingenkamer ter voorkoming van dubbele procedures. Ook in deze gevallen behoudt de asielzoeker zijn recht op opvang totdat de rechter uitspraak heeft gedaan. Vanaf het moment dat de (negatieve) uitspraak op het verzoek om een voorlopige voorziening bekend is gemaakt aan de asielzoeker, gaan de termijnen die leiden tot het beëindigen van de voorzieningen lopen.

Onder de Vreemdelingenwet 2000 is er geen bezwaarfase meer; het beroep heeft altijd schorsende werking.

Terugkeerinformatie bij de beschikking

Op nieuwe beschikkingen op het asielverzoek of het bezwaarschrift wordt vanaf begin 2000 een passage toegevoegd met Terugkeerinformatie. Deze informatie vormt geen integraal onderdeel van de beschikking doch moet gezien worden als extra informatie om de asielzoeker te wijzen op het vernieuwde terugkeerbeleid.

Beëindiging van de opvang van rechtswege/ omstandigheden van zeer schrijnende humanitaire aard/ buitenschuld- criterium

Op grond van de nadere instructie van de staatssecretaris aan het COA wordt de opvang na het verstrijken van de finale vertrektermijn van 28 dagen van rechtswege beëindigd. Volgens deze instructie is het niet langer noodzaak om een op rechtsgevolg gericht beëindigingbeschikking af te geven. Tot nu toe heeft deze stelling in de nog zeer beperkte hoeveelheid jurisprudentie stand zal houden. Gevolg van het achterwege laten van de afgifte van een beschikking, een op rechtsgevolg gericht schriftelijk besluit van een bestuursorgaan, is dat geen bezwaar of beroep open staat tegen dit besluit bij de bestuursrechter.

Dit klemmt, nu uit alle stukken niet duidelijk wordt hoe getoetst wordt of er omstandigheden zijn van humanitaire zeer schrijnende aard zijn, die nopen tot het voortzetten van de opvang ook na het verstrijken van de finale vertrektermijn. Vooralsnog doet de asielzoeker er goed aan om dergelijke omstandigheden, zoals een vergevorderde zwangerschap, zeer kleine kinderen, ernstige ziekte of andere bijzondere omstandigheden in een vroegtijdig stadium schriftelijk te melden aan de VD en het COA met een verzoek om een schriftelijke reactie. Aan de IND kan in voorkomende gevallen schriftelijk gevraagd worden om uitstel van vertrek te verlenen. Het onthouden van opvang aan bepaalde zeer kwetsbare groepen kan onder omstandigheden reden zijn om aan de bestuursrechter rechtsbescherming te vragen nadat het COA een termijn is gesteld om opvang te blijven bieden.

Evenmin is duidelijk hoe vastgesteld wordt of er sprake is van een situatie waarin geheel buiten de schuld van de asielzoeker geen identiteits- of reisdocumenten verkregen kunnen worden. Als zo'n situatie zich zou voordoen zou de opvang immers niet beëindigd worden. Tot nu toe neemt de Staatssecretaris van Justitie een dergelijke situatie alleen aan voor staatlozen.

De Staatssecretaris gaat uit van het feit dat er geen landen zijn die hun eigen onderdanen niet terug nemen. De vraag is of de rechter in de toekomst op basis van bewijs van de zijde van de asielzoeker niet anders zal oordelen.

Daarnaast doet zich de situatie voor dat het voor bepaalde groepen volstrekt onmogelijk is om zich te wenden tot de autoriteiten van het land van herkomst, omdat die er niet zijn of omdat de ambassade of het consulaat in het buitenland is gevestigd en vaak persoonlijk contact met de ambassade geëist wordt voor de afgifte van een reisdocument.

Voor een groot aantal asielzoekers zal het dus vrijwel onmogelijke opdracht zijn om voor het verstrijken van de finale vertrektermijn aan reisdocumenten te komen. Tot nu toe is dit echter voor de Staatssecretaris van Justitie geen reden om een langere termijn te gunnen voordat de opvang eindigt.

Terugkeerbeleid na invoering van de Vreemdelingenwet 2000

Met het vernieuwde terugkeerbeleid wordt in zekere zin vooruitgelopen op de Vreemdelingenbeleid 2000. Daarin wordt de beschikking met meerdere rechtsgevolgen geïntroduceerd. Als de nieuwe wet van kracht is, zal het rechtsgevolg van de afwijzende beschikking op het asielverzoek o.a. zijn:

- dat de asielzoeker Nederland moet verlaten,
- dat de opvang wordt beëindigd,
- dat er een titel is voor het ontruimen van de opvang,
- dat de politie elke plaats mag betreden ten einde de asielzoeker uit te zetten.

Tegen die afzonderlijke rechtsgevolgen van de negatieve beslissing staat naar de bedoeling van de wetgever, dan geen rechtsmiddel open. Of dit in de praktijk ook zo zal zijn, moet blijken. Het instellen van beroep tegen de negatieve beslissing heeft van rechtswege schorsende werking, waardoor hangende het beroep recht op opvang blijft bestaan.

Groot verschil met het huidige beleid is dat het bestuursorgaan alle rechtsgevolgen, dus ook het beëindigen van opvang moet meewegen in zijn beslissing. Of de IND nu bij de afwijzing van een asielverzoek zal meewegen dat betrokkene zijn opvang verliest als gevolg van de negatieve beslissing op het asielverzoek is de vraag. Daarnaast zal de rechter in beroep ex nunc kunnen oordelen over alle aspecten van de negatieve beslissing, dus inclusief het verlies van het recht op opvang. Onder het nu nog geldende recht is de rechter daartoe niet bevoegd.

(Afgewezen) Asielzoekers die op straat staan

Huidige stand van zaken

Het is duidelijk dat het beleid van de Nederlandse overheid tot gevolg heeft dat veel asielzoekers op straat komen te staan. De toenmalige Staatssecretaris van Justitie stelde bij de behandeling van de notitie Terugkeerbeleid in de Tweede Kamer nog dat het beleid waarbij opvangvoorzieningen worden beëindigd naar zijn mening niet zou leiden tot meer illegalen. Hij was er van overtuigd dat de afgewezen asielzoekers Nederland zouden verlaten. Het beleid waarbij opvang wordt onthouden aan Dublinclaimanten en aan herhaalde asielverzoekers werd door de Staatssecretaris gemotiveerd vanuit de capacitaire nood situatie in de opvang. Uit de beantwoording van vragen over de begroting voor 2001 van het Ministerie van Justitie blijkt dat de Staatssecretaris er vanuit gaat dat het aantal asielzoekers dat opvang nodig heeft, de komende jaren sterk zal dalen als gevolg van de verkorting van de procedures door de nieuwe Vreemdelingenwet en als gevolg van het terugkeerbeleid. Op de vraag naar het onthouden van opvang door Dublinclaimanten zal de Staatssecretaris terugkomen indien zich daadwerkelijk een vermindering van de bezetting voordoet.

Inmiddels komen van alle kanten signalen dat er maatschappelijke problemen ontstaan nu aan zoveel (afgewezen) asielzoekers opvang onthouden wordt. Gemeentebesturen worden geconfronteerd met mensen in hun gemeentes die zonder voorzieningen op straat staan maar voor wie zij wel een zorgplicht hebben.

De gemeentebesturen klaagden rechtstreeks en via de Vereniging van Nederlandse Gemeentes (VNG) hun nood bij de Staatssecretaris van Justitie. Vooral de situatie van asielzoekers die rechtmatig in Nederland zijn, zoals Dublinclaimanten en herhaalde asielverzoekers roept hierbij veel vragen op. De Federatie Opvang, de koepel van organisaties in de dak- en thuislozenzorg, heeft in een brief van 21 maart 2000 aan de Staatssecretaris van Justitie geconstateerd dat in toenemende mate (afgewezen) asielzoekers een beroep doen op de noodvoorzieningen. De dak- en thuislozenzorg is hierop niet berekend. Ook Kerken en organisaties die opvang en begeleiding bieden aan afgewezen asielzoekers en aan Dublinclaimanten en herhaalde asielverzoekers, constateren een toename van het aantal mensen dat een beroep op hun opvangcapaciteit doet.



Politieke Partijen

Inhoudsopgave**Bladzijde****Samenvatting****1**

**Standpunt met betrekking tot het asielbeleid van
vier verschillende politieke partijen,
namelijk Groenlinks, Lijst Pim Fortuin, PVDA en CDA:**
Groenlinks

2

2

LPF

3

PVDA

5

CDA

7

Samenvatting

De politieke partijen spelen een grote rol in het overheidsbeleid. De verschillende standpunten en meningen van deze partijen kunnen de politiek beïnvloeden. In een debat van de Tweede Kamer kunnen de politieke partijen discussiëren over nieuwe wetsvoorstellen, samen kunnen zij besluiten om een wet te veranderen. Het is dan de taak van de minister om dit wetvoorstel door te voeren. Daarom vinden wij het belangrijk om de verschillende standpunten en meningen met elkaar te vergelijken. We hebben gekozen voor vier verschillende partijen, dit zijn:

- Groenlinks
- LPF
- PVDA
- CDA

De reden waarom wij voor deze partijen hebben gekozen is de grote verschillen onderling. Hierdoor kan men zien, dat ook in de politiek onenigheid bestaat over een goed uitzetbeleid. De meningen zijn verdeeld en hierdoor is het moeilijk om een beleid in te voeren, wat voor iedereen acceptabel is. Over dit onderwerp zal altijd onenigheid blijven bestaan.

Groenlinks

Het terugkeerbeleid is verhard. Uitgeprocedeerde asielzoekers die door de herkomstlanden worden geweigerd, worden nu op straat gezet. Ze worden daardoor in feite gedwongen om in de illegaliteit te leven. Groenlinks kiest voor het stimuleren van vrijwillige terugkeer, gekoppeld aan terugkeerprogramma's die perspectief bieden.

LPF

Uitgeprocedeerde asielzoekers hebben geen recht op voorzieningen. Doordat ze geen recht hebben op voorzieningen, zijn ze gedwongen om in de illegaliteit te leven. Vreemdelingen die illegaal in Nederland verblijven moeten zonder uitzondering uitgezet worden en de toegang tot Nederland voor een lange periode ontzegt worden.

PVDA

De PVDA staat voor een streng, maar rechtvaardig asielbeleid waarbij altijd bescherming moet worden geboden aan de echte vluchteling. Binnen drie dagen moet de asielzoeker zich melden bij een aanmeldcentra. Degenen die binnen 48 uur geen kans maken op verder verblijf in Nederland, worden onmiddellijk teruggestuurd.

CDA

Het CDA richt zich niet specifiek op het uitzetbeleid, maar houdt zich meer bezig met de inburgeringaspecten.

Conclusie

- Zowel Groenlinks als de PVDA richten zich in hun politieke beleid op de terugkeer van asielzoekers. Beiden staan voor een streng, doch rechtvaardig beleid. Belangrijk is dat de echte vluchtelingen niet uit het oog wordt verloren. Men geeft de voorkeur aan vrijwillige terugkeer.
- De LPF heeft een meer rigoureuze beleid en vindt dat iedere uitgeprocedeerde of illegale vreemdelingen het land per direct moet verlaten. Zij zijn minder tolerant dan Groenlinks en de PVDA.
- Het CDA is een ander geval. Deze partij houdt zich met name bezig met de inburgering en heeft vrijwel geen aspecten van het uitzetbeleid in hun programma.

Wanneer VluchtelingenWerk in de politiek wat zou willen bereiken, adviseren wij om contact te leggen met Groenlinks of de PVDA. Hier kunnen zij eerder gehoor krijgen dan bij de andere twee partijen.

Standpunt met betrekking tot het asielbeleid van vier verschillende politieke partijen, namelijk Groenlinks, Lijst Pim Fortuin, PVDA en CDA.

GroenLinks

Oorlog, honger en schending van mensenrechten zijn helaas de rauwe werkelijkheid. Mensen vluchten vanwege tal van redenen. GroenLinks vindt dat vluchtelingen recht hebben op respectvolle behandeling. De asielprocedure moet rechtvaardig zijn en mag niet jarenlang duren, wat nu vaak het geval is. Asielzoekers die worden afgewezen, maar buiten hun schuld niet terugkunnen naar het land van herkomst, behouden recht op opvang.

Het Nederlandse asiel- en migratiebeleid wordt wel streng en rechtvaardig genoemd. Maar de laatste jaren is het vooral streng en draait het om het afschrikken van potentiële nieuwe asielzoekers en het beheersen van de migratiestromen. GroenLinks vindt dat het accent meer op rechtvaardigheid moet liggen. Solidariteit betekent dat vervolgd en beschermd worden en dat migranten kunnen rekenen op rechtszekerheid en bescherming tegen uitbuiting.

Toelatingsprocedure

Groenlinks wil de versnelde procedures in de aanmeldcentra afschaffen, omdat deze niet voldoen aan eisen van zorgvuldigheid. Ook moet de beslissing over een asielverzoek beter worden onderbouwd. De zogeheten landeninformatie is het land van herkomst al dan niet veilig moet objectief en transparant worden.

Opvang en legalisatie

Sommige asielzoekers zitten wel vijf of zes jaar in de asielprocedure. De grote meerderheid is gedoemd tot nietsdoen. In de asielzoekerscentra hebben ze geen privacy en krijgen ze onvoldoende medische begeleiding. Groenlinks wil dat Nederland, net als ons omringende landen, met een schone lei begint door asielzoekers die langer dan drie jaar in een centrum zitten een status te geven.

Terugkeer

Het terugkeerbeleid is verhard. Asielzoekers die door de herkomstlanden worden geweigerd, worden nu op straat gezet. Ze worden daardoor in feite gedwongen in de illegaliteit te leven. Groenlinks kiest voor het stimuleren van vrijwillige terugkeer, gekoppeld aan terugkeerprogramma's die perspectief bieden.

Europees asielbeleid

Door het EU-beleid probeert ieder land minder aantrekkelijk voor asielzoekers te zijn dan omliggende landen. Daardoor is in Nederland de versnelde procedure in het leven geroepen, het recht op opvang uitgehold en de tijdelijke bescherming aan oorlogsvluchtelingen ingeperkt. Groenlinks wil deze ontwikkeling keren en is een warm voorstander van Europese minimumnormen, waarbij niet de nationale belangen, maar solidariteit en rechtvaardigheid leidraad zijn.

Vluchtelingen Wereldwijd

Wereldwijd zijn 21 miljoen vluchtelingen gedreven uit hun woonplaats of land. De meeste zijn op de vlucht voor mensenrechtenschendingen, oorlog en gevolgen van rampen als droogte of overstromingen. Veruit de meeste vluchtelingen zoeken hun heil in de regio. Het is van het grootste belang dat met name de rijke landen financiële ondersteuning geven aan landen die veel vluchtelingen opvangen. Om de noodzaak tot vluchten te voorkomen, moet bij beginnende conflicten worden bemiddeld en na conflicten worden geïnvesteerd in veiligheid en economische ontwikkeling.

Belangrijkste programmapunten

- Asielzoekers krijgen meer mogelijkheden voor het volgen van scholing en het verrichten van betaalde arbeid.
- De versnelde procedure in aanmeldcentra wordt afgeschaft, asielprocedures horen vooral zorgvuldig te zijn.
- Er wordt ingezet op een ruimhartiger ondersteuning van de UNHCR bij de opvang en terugkeer van vluchtelingen.
- Het Europees Vluchtelingenfonds wordt aanzienlijk uitgebreid, met voorwaarden voor een zorgvuldige procedure en humane opvang.
- De uiterste beslistermijn wordt teruggebracht naar een halfjaar, de totale procedure duurt in geen geval langer dan anderhalf jaar. Als er dan nog geen definitief uitsluitsel is gegeven, krijgt de asielzoeker een status.
- Er komen twee statussen: een tijdelijke voor asielzoekers die vanwege de algemene (oorlog) situatie op de vlucht zijn geslagen en een permanente voor erkende vluchtelingen en getraumatiseerde asielzoekers.
- Asielzoekers die op dit moment langer dan drie jaar in de opvang verblijven, krijgen een status.

Lijst Pim Fortuin

Immigratie en integratie

'Een definitie van kernwaarden van de eigen cultuur en eigen cultuur van de Nederlanders van vreemde herkomst terug eisen'.

'Als de Balkan ons na het uiteenvallen van het rijk van Tito iets kan leren, is het wel dat de multiculturele en multi- etnische samenleving op zijn minst een project van een heel lange adem is en veelal tot mislukken gedoemd'.

'Het land van herkomst dient nog slechts een cultureel oriëntatiepunt te zijn, maar zeker geen politiek en maatschappelijk oriëntatiepunt'.

De LPF stelt onomwonden dat Nederland geen immigratieland is. Als een van de dichtstbevolkte landen ter wereld kent Nederland een grote schaarste aan ruimte. Het in verhouding tot het geringe oppervlakte grote aantal inwoners zorgt voor spanningen op die gebieden die een wezenlijk onderdeel vormen van de Nederlandse samenleving; veiligheid, werkgelegenheid, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, onderwijs en gezondheidszorg. Om deze spanningen het hoofd te kunnen bieden, is het volgens de LPF noodzakelijk de toevloed van immigranten naar Nederland te beperken; een streng toelatingsbeleid moet gekoppeld worden aan een actief uitzettingsbeleid. Alleen die vluchtelingen die in veilige landen in de regio niet kunnen worden opgevangen, dienen in Nederland soelaas te worden geboden. Illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen moeten zonder uitzondering uitgezet worden en de toegang tot Nederland voor een lange periode ontzegd worden omdat ze op het gebied van huisvesting, zorg en onderwijs een ontoelaatbare druk uitoefenen op de samenleving in de grote steden van Nederland.

De LPF ziet de beperking van de immigratie van mensen uit niet westerse culturen naar Nederland als een absoluut noodzakelijke voorwaarde voor de effectieve integratie van de reeds in Nederland verblijvende etnische minderheden. Door het ruimhartige toelatingsbeleid van Nederland van de afgelopen decennia hebben zich grote groepen immigranten in Nederland gevestigd met een ander normen en waarden stelsel, over een laag opleidingsniveau beschikkend waardoor zij geen aansluiting kunnen vinden in de Nederlandse economie. De LPF pleit voor een effectief integratiebeleid waarmee wordt bewerkstelligd dat reeds in Nederland aanwezige vreemdelingen en nieuwe migranten de Nederlandse normen en waarden respecteren en zich zo kunnen ontwikkelen, dat zij een daadwerkelijke bijdrage kunnen leveren aan de Nederlandse samenleving.

Om integratiebeleid daadwerkelijk effectief te kunnen laten zijn, is het volgens de LPF noodzakelijk de in het verleden ontstane scheefgroei in de verhouding tussen de overheid en de ingeburgerde immigrant te corrigeren; in het integratieproces dient voor de inburgeraar de nadruk te liggen op zijn of haar plichten ten aanzien van de Nederlandse samenleving en minder op rechten.

Immigratie

- Opvang in eigen regio.
- Wanneer opvang in veilige landen in de regio niet mogelijk is, dienen echte asielzoekers bij de buitengrens van de Europese Unie evenredig te worden verdeeld over de Europese lidstaten.
- De instroom van het aantal asielzoekers dat per jaar in Nederland asiel aanvraagt, dient teruggebracht te worden. Het beleid dient er op gericht te zijn dat alleen de echte vluchtelingen asiel aanvragen en 'economische vluchtelingen' geen brood meer zien in het aanvragen van asiel in Nederland.
- Asielzoekers dienen niet meer op grond van een oorlogstrauma in Nederland aanspraak te kunnen maken op een verblijfsvergunning. Het zogeheten 'traumata-beleid', dat gevoerd wordt ingevolge artikel 29 lid 1 onder c, van de Vreemdelingenwet, dient te worden afgeschaft.
- Het categoriaal beschermingsbeleid dient te worden afgeschaft. Het categoriaal beschermingsbeleid geeft asielzoekers een gegronde reden documentloos in Nederland asiel aan te vragen en heeft daarbij een aanzuigende werking.
- Om de terugkeer van vreemdelingen wier rechtmatig verblijf in Nederland is geëindigd te bewerkstelligen, dienen in Europees verband dwingende afspraken te worden gemaakt met de landen van herkomst.
- Het aantal immigranten (in 2001: 21000) dat zich in het kader van gezinsvorming in Nederland vestigt, dient te worden beperkt. De minimumleeftijd voor gezinsvorming dient te worden verhoogd van 18 naar 24 jaar. Hiermee wordt ook een beter en effectiever integratieproces van grote minderheidsgroeperingen in Nederland beoogd.
- De kosten van immigratie voor de Nederlandse samenleving dienen te worden beperkt. Ten aanzien van asielzoekers moet een beperking komen van de opvang gerealiseerd worden door de gratis rechtsbijstand te beperken tot de beroepsfase van een procedure: een herhaald asielverzoek wordt geen gratis rechtsbijstand meer verleend. Wanneer immigranten (asiel en regulier) eenmaal een (tijdelijke) verblijfsvergunning hebben verkregen in Nederland dienen zij gefaseerd toegang te verkrijgen tot sociale voorzieningen. Pas na het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning verkrijgt de immigrant het recht op volledige bijstand (huursubsidie, uitkeringen als WAO en WW).
- Verblijfsvergunning voor die asielzoekers die als gevolg van de bureaucratie van Paars zelfs na meer dan vijf jaar geen duidelijkheid hebben gekregen over hun asielverzoek. Er moet wel een individuele beoordeling gemaakt worden. Het gaat alleen om de schrijnende gevallen.
- Een noodzakelijke voorwaarde voor een goed immigratiebeleid is een effectief terugkeerbeleid ten aanzien van vreemdelingen die geen rechtmatig verblijf meer hebben in Nederland. Aan het aanpakken van illegaal verblijf van vreemdelingen in Nederland zal hoge prioriteit moeten worden gegeven. De druk die vanuit de groep illegalen in de grote steden waar zij voornamelijk verblijven wordt uitgeoefend op onderwijs, zorg en huisvesting is onaanvaardbaar. De vreemdelingenpolitie dient het aanpakken van illegaliteit als hoogste prioriteit te gaan zien; hiertoe zal zij meer dan voorheen de taak van repressief vreemdelingentoezicht ter hand moeten nemen.
- De vraag naar illegale arbeid moet worden beïnvloed door middel van hoge straffen op het tewerk stellen van illegalen.
- Aan de strafbaarstelling van illegaliteit dient een ongewenst- verklaring gekoppeld te worden zodat de illegaal in Nederland verblijvende vreemdeling voor langere tijd uit Nederland geweerd kan worden. Zo kan voorkomen worden dat de illegale vreemdeling na uitzetting weer op een visum Nederland kan inkomen.

- Criminele illegalen dienen altijd, dat wil zeggen zonder uitzondering, te worden uitgezet. Om deze uitzetting te garanderen, dienen de twee bewaringsregimes die ten aanzien van de criminele illegaal gelden, te weten de strafrechtelijke detentie en de vreemdelingenbewaring met het oog op uitzetting, procesmatig en fysiek te worden geïntegreerd: voor criminele illegalen dienen uitzetcentra te worden ingesteld waar zij hun gevangenisstraf kunnen uitzitten en waar tevens tegelijkertijd in het kader van de vreemdelingenbewaring kan gewerkt worden aan de uitzetting.

PVDA

De PvdA staat voor een streng maar rechtvaardig asielbeleid waarbij altijd bescherming moet worden geboden aan de echte vluchteling.

Achtergrond

Sinds 1992 is het aantal asielverzoeken in Nederland gestegen. In 1994 zijn de meeste asielverzoeken ingediend (ruim 52.000). Door deze stijging stagneerde de behandeling van aanvragen bij de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) en de vreemdelingenkamers. Dit vormde voor de PvdA aanleiding om te pleiten voor wijziging van de vreemdelingenwetgeving. Onder leiding van toenmalig staatssecretaris van Justitie Job Cohen is een geheel gewijzigde Vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000) tot stand gekomen. Deze wet, op 1 april 2003 in werking getreden, beoogt onder meer een verkorting van asielprocedures. Inmiddels heeft de wet effect gesorteerd. De achterstanden bij de IND bij het behandelen van asielaanvragen zijn grotendeels ingelopen en het aantal asielaanvragen is gedaald. In 2001 vroegen 32.579 personen asiel aan. Deze daling heeft verder doorgezet in 2002 tot onder de 18.667 zonder dat het Kabinet Balkenende iets heeft gedaan.

Wie worden er toegelaten?

Politieke vluchtelingen en diegenen die om redenen van humanitaire aard niet teruggestuurd kunnen worden naar het land van herkomst krijgen een verblijfstatus. Verder bestaat de mogelijkheid om op grond van een specifiek Nederlands belang toelating te verkrijgen op gronden die niet asiel- gerelateerd zijn. Denk bijvoorbeeld aan degenen die een specifieke deskundigheid hebben die van belang is voor bijvoorbeeld het Nederlandse bedrijfsleven of de wetenschap. Ook kunnen mensen die aan een aantal belangrijke eisen voldoen (zoals een vast inkomen) in aanmerking komen voor gezinshereniging of gezinsvorming in Nederland.

Aanmeldcentra (AC)

Sinds 15 oktober 1994 dienen alle asielzoekers zich te melden bij de drie aanmeldcentra (Rijsbergen, Zevenaar, Schiphol). Binnen 48 uur worden zij daar gehoord. Degene die geen kans maken op verder verblijf in Nederland worden onmiddellijk teruggestuurd. De mensen van wie het asielverzoek nader moet worden onderzocht kunnen doorgaan naar een opvangcentrum. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat het aantal personen dat naar een opvangcentrum gaat flink is teruggelopen.

Standpunt PvdA

De Partij van de Arbeid is van mening dat Nederland zijn aandeel moeten blijven nemen in de opvang van vluchtelingen die bescherming echt nodig hebben. Het is een illusie te denken dat Nederland en de andere Europese landen hun grenzen zouden kunnen sluiten voor de problemen in de rest van de wereld. In wereldwijd perspectief is de bijdrage van Nederland en West- Europa aan het verlenen van opvang aan vluchtelingen beperkt. Europa en Noord- Amerika bieden slechts aan 2,8 miljoen vluchtelingen opvang. Afrika alleen al biedt opvang aan 5,8 miljoen vluchtelingen. Streng maar rechtvaardig zijn is wat de PvdA betreft het uitgangspunt voor wetgeving en beleid. Het Vluchtelingenverdrag van Genève en de internationale mensenrechtenverdragen moeten daarbij de basis blijven vormen. Het Kabinet Balkenende heeft de rechtvaardige kant van het asielbeleid naar de mening van de PvdA te veel uit het oog verloren.

Duidelijk is dat Nederland niet alleen staat bij de opvang van asielzoekers uit brandhaarden van deze wereld. De Partij van de Arbeid vindt het daarom van groot belang dat gezamenlijke afspraken over het asielbeleid in Europees verband tot stand komen. Bij het sluiten van het Verdrag van Amsterdam in 1998 zijn de fundamenteen neergelegd voor een gemeenschappelijk beleid op het terrein van vreemdelingenbeleid. Iets dat nog eens is bevestigd op de Europese top in Tampere in 1999. De uitwerking van een gemeenschappelijk beleid is nu in volle gang, zij het dat het langzaam verloopt. De Partij van de Arbeid houdt de ontwikkelingen op het terrein van het Europese vreemdelingenbeleid nauwlettend in de gaten.

Het toelatingsbeleid

De onverwachte stijging van het aantal asielzoekers vanaf 1994 heeft vertraging in procedures tot gevolg gehad. Hierdoor verbleven vreemdelingen soms langer in Nederland dan nodig of gewenst was. Ten opzichte van 1994 zijn de procedures verbeterd door een betere organisatie en betere wetgeving. Dit bleek echter niet voldoende. Er is de afgelopen periode veel aandacht geweest voor de snelheid van de procedure en het wegwerken van de achterstanden in het nemen van beslissingen op de aanvragen. Tegelijkertijd is gebleken dat het van het allergrootste is ieder asielverzoek zorgvuldig te behandelen. De PvdA heeft daarom gepleit voor extra investeringen in de verbetering van de kwaliteit van de beslissingen. De PvdA zal de ontwikkelingen bij de IND en de rest van de vreemdelingenketen nauwkeurig blijven volgen.

De staatssecretaris van Justitie baseert zijn beslissingen op de asielverzoeken mede op de ambtsberichten van de minister van Buitenlandse zaken. De opstelling van deze ambtsberichten is verbeterd, maar moet in sommige gevallen beter en zorgvuldiger. De PvdA blijft zich daar sterk voor maken.

Wensen voor de toekomst

Op basis van de Vreemdelingenwet 2000, het Vluchtelingenverdrag van Genève en internationale mensenrechtenverdragen blijft de PvdA zich inzetten voor een streng en rechtvaardig vreemdelingenbeleid dat bescherming biedt aan diegenen die dat echt nodig hebben. De onderhandelingen in Europees verband over de totstandkoming van een Europees asiel- en vreemdelingenbeleid verlopen moeizaam. Het Verdrag van Amsterdam bevat afspraken om een gezamenlijk Europees asiel- en vreemdelingenbeleid te bevorderen. Wij vinden het van groot belang dat het asiel- en vreemdelingenbeleid van de verschillende lidstaten van de Europese Unie worden geharmoniseerd. Wij verwachten van de Nederlandse regering een actieve en stimulerende rol in de totstandkoming van dit beleid. Tegelijkertijd moet deze harmonisatie wat de PvdA betreft niet leiden tot een gezamenlijke beleid van een zeer laag niveau. De PvdA hecht er aan dat de Nederlandse regering organisaties en overheden steunt die zich inzetten om conflicten op te lossen en vluchtelingen op te vangen. In Europees en VN- verband blijft het van belang dat ontwikkelingsprogramma's worden opgezet voor terugkerende vluchtelingen. Het feit dat asielzoekers die in centra wachten op de afhandeling van hun asielaanvraag slechts beperkt mogen werken kan leiden tot psychische problemen. De PvdA blijft zich dan ook inzetten voor het uitbreiden van de mogelijkheden voor asielzoekers om te werken. Daarmee kunnen asielzoekers ook een eigen bijdrage leveren aan de kosten die zijn gemoeid met hun opvang.

Specifieke en actuele vragen

Specifiek pardon: de PvdA heeft in haar verkiezingsmanifest en op vele momenten daarna gepleit voor een specifiek pardon voor asielzoekers die al heel lang in Nederland verblijven en zijn ingeburgerd.

'er komt een specifiek pardon voor de ongeveer 5000 asielzoekers die hier ingeburgerd zijn en van wie de tijdelijke verblijfsstatus jaren geleden is ingetrokken omdat het in hun land van herkomst weer veilig is, maar die om zeer uiteenlopende redenen nog steeds niet zijn uitgezet of teruggekeerd. Het gaat uitdrukkelijk om een eenmalige maatregel voor deze 'oude' gevallen.'

CDA

De integratie van migranten heeft ons land te lang op haar beloop gelaten. Het CDA werkt niet mee aan negatieve beeldvorming. Maar juist daarom wil het CDA veeleisend zijn. Een isolement is fnuikend voor immigranten. Wie de taal niet beheerst en Nederland niet kent, loopt tegen veel problemen op, ook bij de opvoeding van kinderen. Vrouwen worden extra kwetsbaar als zij de taal niet spreken en moeilijk aan betaald werk kunnen komen.

Daarom is een inspanning nodig om de Nederlandse taal te leren en om kennis te verwerven van de Nederlandse geschiedenis, cultuur en rechtstaat en de daarbij behorende waarden en normen. Allochtonen mogen ook eisen aan ons stellen. Bijvoorbeeld goede inburgeringcursussen, hulp aan kinderen die een taalachterstand hebben, steun aan allochtone vrouwen om uit hun isolement te komen.

- Minder vrijblijvende deelname aan inburgeringcursussen.
- Een permanente verblijfsvergunning alleen bij tijdig en succesvol afronden van de cursus.
- Meer maatwerk bij het aanbod van inburgeringcursussen: gecombineerde trajecten van taal en werk, taal en beroepsopleiding en taal en opvang van kinderen.
- Voor kinderen met taalachterstanden, komen er voorschoolse trajecten.
- Voor kinderen en leerlingen die op latere leeftijd naar Nederland komen, zijn er speciale schakelklassen met extra taalonderwijs.
- Ook al vanwege hun centrale rol in het gezin; meer investeren in de emancipatie van allochtone vrouwen.
- Sollicitatieplichtige uitkeringgerechtigden die het Nederlands onvoldoende beheersen, moeten de inburgeringcursus volgen.
- De instroom in de WAO wordt effectief bestreden door mensen die niet ar te schrijven maar gericht scholing te bieden.
- Dat ondernemingen worden aangemoedigd om een diversiteitsbeleid te voeren, ook bij hogere functies. Dat bevordert de integratie. Succesvolle allochtonen fungeren ook als voorbeeld.
- De groei van zogenaamde zwarte wijken tegengaan. Onder meer door een gevarieerder woningaanbod. Immigratie is een grote stap in het leven van mensen die om een welbewuste en overwogen keuze vraagt. Als dat niet gebeurt, ontstaan er vaak problemen, ook in het huwelijk.

Daarom:

- minimumleeftijd voor gezinsvorming van 18 naar 21 jaar,
- de al in Nederland wonende partner moet de taal voldoende beheersen.



VluchtelingenWerk Nederland

Inhoudsopgave**Bladzijde****Samenvatting****1****VluchtelingenWerk Nederland:****2**

Vluchtelingenwerk Nederland komt op voor de rechten van vluchtelingen en helpt hen bij het opbouwen van een nieuw bestaan in Nederland

2

Waar staat VluchtelingenWerk Nederland voor?

2

Wat doet VluchtelingenWerk Nederland?

3

**Opleidings- en trainingsaanbod
VluchtelingenWerk Nederland****4****Alle VluchtelingenWerkgroepen
in Nederland****8**

Samenvatting

VluchtelingenWerk Nederland is het landelijk bureau. De VluchtelingenWerkinstellingen werken vanuit dit bureau. Daarom is het belangrijk dat de instellingen op de hoogte zijn van de standpunten, theorieën, meningen etc. van VluchtelingenWerk Nederland. In dit hoofdstuk wordt beschreven waar VluchtelingenWerk Nederland voor staat, hoe ze te werk gaat, de cursussen en trainingen die ze aanbiedt en alle verschillende VluchtelingenWerkinstellingen.

VluchtelingenWerk Nederland is de onafhankelijke organisatie die de belangen behartigt van vluchtelingen en asielzoekers in Nederland, vanaf het moment van binnenkomst tot en met de integratie in de Nederlandse samenleving. Nederland heeft de plicht vluchtelingen bescherming en een menswaardig bestaan te bieden.

VluchtelingenWerk doet dat met behulp van de inzet van betaalde medewerkers en vrijwilligers op lokaal, regionaal, landelijk en Europees niveau.

Het Opleidings- en trainingsaanbod van VluchtelingenWerk Nederland is er voor de betaalde medewerkers en vrijwilligers werkend in een VluchtelingenWerkinstelling. Het aanbod bestaat uit cursussen en trainingen met betrekking tot het omgaan met asielzoekers. Voor het omgaan met uitgeprocedeerde asielzoekers zijn er de volgende cursussen en trainingen:

Cursussen:

- Omgaan met psychosociale problemen;
- Terugkeer en beëindiging opvang.

Trainingen:

- Omgaan met psychosociale problemen;
- Omgaan met terugkeer en uitgeprocedeerden.

VluchtelingenWerk Nederland

VluchtelingenWerk Nederland komt op voor de rechten van vluchtelingen en helpt hen bij het opbouwen van een nieuw bestaan in Nederland

Vluchtelingen die in Nederland aankomen, kunnen meestal niet terugvallen op een netwerk van familie of bekenden. Ze staan er alleen voor. De steun die VluchtelingenWerk Nederland hen biedt is daarom hard nodig. Duizenden vrijwilligers en betaalde medewerkers van VluchtelingenWerk bieden vluchtelingen dagelijks praktische begeleiding tijdens de asielprocedure en bij het opbouwen van een nieuw bestaan in de Nederlandse samenleving. Daarnaast zet VluchtelingenWerk Nederland zich in voor het vergroten van het draagvlak voor vluchtelingen en asielzoekers en een goed asiel- en integratiebeleid. Het asiel- en integratiebeleid wordt in toenemende mate bepaald door beslissingen in de Europese Unie. De inspanningen van VluchtelingenWerk Nederland om het vluchtelingenbeleid te beïnvloeden, richten zich daarom ook steeds meer op Europa.

In Nederland is de afgelopen jaren sprake van een verharding van het maatschappelijke en politieke klimaat tegenover asielzoekers en vluchtelingen. Zeker sinds de aanslagen van 11 september 2001 zijn de verhoudingen op scherp gezet. Het Vluchtelingenverdrag van Genève lijkt niet langer onaantastbaar. Steeds vaker klinkt de roep om vluchtelingen alleen nog op te vangen in hun eigen regio. Maar het overgrote deel van de vluchtelingen in de wereld wordt dus al in de regio opgevangen. VluchtelingenWerk vindt dat we onze verantwoordelijkheid niet op armere landen mogen afschuiven. Daarom zet de organisatie zich in voor de bescherming van vluchtelingen in Nederland en maakt zij zich er sterk voor dat ook Nederland zich houdt aan de internationale verplichting om vluchtelingen op te nemen.

Waar staat VluchtelingenWerk Nederland voor?

VluchtelingenWerk Nederland is de onafhankelijke organisatie die de belangen behartigt van vluchtelingen en asielzoekers in Nederland, vanaf het moment van binnenkomst tot en met de integratie in de Nederlandse samenleving. Ons land kan immers niet alleen andere landen aanspreken op het respecteren van mensenrechten, maar moet deze verantwoordelijkheid ook zelf nemen. Deze mensenrechten zijn vastgelegd in tal van internationale verdragen, die VluchtelingenWerk als leidraad neemt voor haar activiteiten. Nederland heeft de plicht vluchtelingen bescherming en een menswaardig bestaan te bieden. Daar maakt VluchtelingenWerk Nederland werk van.

Recht op bescherming

VluchtelingenWerk Nederland zet zich met vele vrijwilligers in voor bescherming van asielzoekers en vluchtelingen. Dat gebeurt door het bieden van persoonlijke steun en belangenbehartiging bij hun toelating, opvang en integratie. Bescherming houdt meer in dan alleen de mogelijkheid bieden asiel te zoeken en te krijgen. Het betekent ook het voorkomen dat iemand wordt teruggestuurd, als hij gegronde vrees heeft voor vervolging, of als hij het risico loopt slachtoffer te worden van foltering of een onmenselijke of vernederende behandeling of straf. Bescherming betekent tenslotte ook het bieden van toegang tot de samenleving, en de mogelijkheid om een zelfstandig bestaan op te bouwen.

VluchtelingenWerk Nederland zet zich daarnaast in voor collectieve belangenbehartiging van vluchtelingen en asielzoekers. Want vluchtelingen en asielzoekers hebben niet alleen recht op een eerlijke asielprocedure, het gaat er ook om dat zij een volwaardige plaats in de Nederlandse samenleving kunnen innemen. Ze hebben recht op een gelijkwaardige rechtspositie, toegang tot adequate huisvesting, onderwijs, scholing, gezondheidszorg en werk.

VluchtelingenWerk bevordert dit door knelpunten in de uitvoering van wet- en regelgeving aan te kaarten, voorstellen te doen voor beter beleid, door te reageren op wetsvoorstellen en door de rechter te vragen om de uitleg van de wetgeving te toetsen, ook in toenemende mate op Europees niveau.

Daarnaast zet VluchtelingenWerk Nederland zich in voor het in stand houden en waar mogelijk vergroten van het maatschappelijke draagvlak voor vluchtelingen en asielzoekers. Zij doet dit door gerichte informatie te geven, publiekscampagnes te voeren en door veelvuldig in de media aandacht te vragen voor haar standpunten. De tienduizenden donateurs die het werk van VluchtelingenWerk steunen bewijzen dat deze standpunten breed gedragen worden.

Hoe doet VluchtelingenWerk Nederland dat?

VluchtelingenWerk Nederland is een vereniging van mensen. De organisatie draait op de inzet van vrijwilligers en betaalde medewerkers in het hele land, op de steun van donateurs en op de steun van organisaties die zich achter de doelstellingen van de organisatie scharen.

Lokaal en regionaal

Ruim negenduizend vrijwilligers en vele betaalde medewerkers zetten zich dagelijks in voor vluchtelingen en asielzoekers in Nederland. Zij vormen het hart van de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland.

Lokale afdelingen

De vrijwilligers werken bij lokale afdelingen van VluchtelingenWerk Nederland, ook wel VluchtelingenWerkgroepen genoemd. Ze variëren van klein (enkele vrijwilligers) tot groot (meer dan dertig betaalde medewerkers en een veelvoud aan onbetaalde medewerkers). Dit fijnmazige net van lokale afdelingen biedt VluchtelingenWerk de mogelijkheid dáár aanwezig te zijn, waar vluchtelingen hen nodig hebben. De organisatie is in nagenoeg alle gemeenten en in alle opvangcentra actief. Daarmee is VluchtelingenWerk Nederland de enige organisatie in Nederland die vluchtelingen in alle stadia van hun verblijf in Nederland bijstaat.

Regionale afdelingen

Het is voor de effectiviteit van het werk belangrijk om regionaal samen te werken. In alle regio's in Nederland zijn inmiddels samenwerkingsverbanden van lokale stichtingen tot stand gekomen, die in totaal 29 regionale afdelingen van VluchtelingenWerk Nederland vormen.

Landelijk

Het hoogste orgaan van de vereniging is de Verenigingsraad. De leden van de Verenigingsraad zijn afgevaardigden vanuit de regionale afdelingen. Voor de gang van zaken in de vereniging is het bestuur verantwoordelijk.

De afdelingen van VluchtelingenWerk Nederland worden bij hun werk ondersteund door het Landelijk Bureau in Amsterdam. De medewerkers van het Landelijk Bureau voorzien hen van advies en (digitale) informatie, en houden zich bezig met beleidsontwikkeling, publieksvoorlichting, het informeren van de donateurs, het leveren van bijdragen aan de organisatieopbouw en geven trainingen en opleidingen. Soms is dat werk heel zichtbaar, zoals bij een landelijke draagvlakcampagne. Soms is het werk minder zichtbaar. Een lobby bij regering en parlement voor een zorgvuldige asielprocedure bijvoorbeeld, komt niet altijd direct in de openbaarheid.

In Europa

Europese regelgeving heeft een steeds grotere invloed op het Nederlandse asielbeleid. Reden voor VluchtelingenWerk Nederland om nauw samen te werken met Europese zusterorganisaties in de Europese Raad voor Vluchtelingen (European Council on Refugees and Exiles - ECRE). Dit is een koepelorganisatie van 74 niet-regeringsgebonden organisaties uit 31 landen, waaronder Nederland. De ECRE zet zich met name in voor humane en rechtvaardige asielprocedures in de Europese Unie en probeert te bevorderen dat vluchtelingen overal goede mogelijkheden voor integratie krijgen.

Daarnaast biedt VluchtelingenWerk Nederland steun aan onafhankelijke organisaties in met name Oost- en Midden-Europa met als doel randvoorwaarden te scheppen voor een effectieve bescherming van vluchtelingen en asielzoekers in die regio. De noodzaak om Europees samen te werken wordt alleen maar groter. De EU breidt uit en het vreemdelingenbeleid wordt steeds meer in Brussel bepaald

Opleidings- en trainingsaanbod VluchtelingenWerk Nederland

Mensen die zich inzetten voor VluchtelingenWerk, of het nu vrijwilligers, betaalde medewerkers, bestuurders of stagiaires zijn, willen hun taken en activiteiten graag op een deskundige, professionele manier uitvoeren.

VluchtelingenWerk streeft er naar om VluchtelingenWerkgroepen hierin te ondersteunen in de vorm van juridische en landeninformatie, een helpdesk, advisering en via een opleidingsprogramma voor individuele medewerkers.

Binnen VluchtelingenWerk vervult de afdeling Training & Opleiding een centrale rol op het gebied van deskundigheidsbevordering. De afdeling ontwikkelt diverse cursussen, trainingen en informatiebijeenkomsten en voert deze ook deels uit.

Het doel van Training & Opleiding is medewerkers kennis aan te reiken, hen de gelegenheid te bieden zich nieuwe vaardigheden eigen te maken en stil te staan bij houdingsaspecten die belangrijk zijn voor het werk. Deskundige medewerkers staan garant voor een zorgvuldige opvang en begeleiding van vluchtelingen en asielzoekers. Uitgangspunten voor alle activiteiten zijn:

- Medewerkers krijgen kennis en handvatten aangereikt ter ondersteuning van de directe begeleiding van asielzoekers en vluchtelingen;
- De kennis en verwerkingsoefeningen die geboden worden moeten zoveel mogelijk aansluiten bij de praktijk van de medewerkers;
- Individuele medewerkers krijgen een aanbod om vaardigheden te ontwikkelen voor de begeleiding van asielzoekers en vluchtelingen;
- Individuele medewerkers krijgen de gelegenheid zich nieuwe vaardigheden eigen te maken om samen te werken binnen een groep of netwerk;
- In elk trainingsprogramma komen houdingsaspecten aan de orde (impliciet of expliciet);
- In alle leersituaties in de trainingen staan de ervaringen van deelnemers centraal.

De cursussen die T & O aanbieden:

Cursus	Doel
Toelating 1 en 2	Deelnemers hebben een praktische en actuele kennis over begeleiding bij de asielprocedure door VluchtelingenWerk onder de Vreemdelingenwet 2000, voor zover relevant voor het uitvoeren van deze kerntaak.
Toelating 3	Deelnemers krijgen relevante kennis over reguliere vergunningen. Ze kennen de wijze waarop medische problemen in de asielprocedure aan de orde kunnen komen. Ook kennen ze de materiele rechtspositie van asielzoekers en van vergunninghouders na het verkrijgen van een VBTA.
Omgaan met psychosociale problemen	Deelnemers krijgen zicht op achtergronden van psychosociale problemen bij asielzoekers en vluchtelingen. Ze krijgen een overzicht van veel voorkomende psychosociale problemen bij asielzoekers en vluchtelingen. De deelnemers oefenen met het analyseren van een praktijkvoorbeeld. Ze bespreken hun eigen rol en positie bij de hulpverlening aan cliënten met psychosociale problemen. Bovendien staan ze stil bij de rol en positie van diverse betrokkenen bij de hulpverlening aan vluchtelingen.
Vluchtverhaalanalyse	Deelnemers kennen de uitgangspunten en de werkwijze van vluchtverhaalanalyse. Ze kennen de toetsingkaders van vluchtverhaalanalyse. Deelnemers oefenen met het maken van een analyse van een vluchtverhaal. Ze zijn op de hoogte van het belang van bronmateriaal en ze weten waar die gevonden kunnen worden. Ook hebben ze inzicht in onderdelen van een actieplan.
Terugkeerbeleid en beëindiging opvang	Deelnemers hebben inzicht in het terugkeerbeleid van de overheid. Ook kennen ze de regelgeving en praktijk rond beëindiging opvang. Ze staan stil bij de gevolgen voor de taken van VluchtelingenWerk. Ook wisselen de deelnemers ervaringen uit over hun aanpak aan de hand van een casus.
Gezinshereniging	De deelnemers kunnen asielzoekers en statushouders adequaat begeleiden bij de aanvraagprocedure gezinshereniging. Ze kennen de kernbegrippen en voorwaarden voor de gezinshereniging en ze kennen de stappen van de aanvraagprocedure gezinshereniging.
Inburgering en Maatschappelijke begeleiding	De deelnemers krijgen zicht op de uitvoering van de wet en regelgeving van de Wet Inburgering Nieuwkomers zodat ze voor hun cliënten de belangenbehartiging binnen die wet kunnen geven. Ze kennen de uitgangspunten van VluchtelingenWerk bij Maatschappelijke Begeleiding in het kader van de WIN en weten wat dat voor de uitvoering ervan op lokaal niveau betekent.

Informatiebijeenkomsten	De deelnemers worden geïnformeerd over de ontwikkelingen en actualiteiten op de terreinen waarop vluchtelingenwerkers asielzoekers en vluchtelingen begeleiden. Ze krijgen de gelegenheid hun vragen op dat terrein naar voren te brengen. Via deze vraagstelling verbreden de deelnemers het zicht op de ervaringen op het gekozen terrein.
Landenworkshops	De deelnemers krijgen algemene en specifieke informatie over de herkomstlanden van bepaalde groepen vluchtelingen. Deze informatie is gerelateerd aan de huidige situatie in het land en haar recente, ter zake doende geschiedenis. De deelnemers hebben antwoorden gekregen op vragen en knelpunten hierbij.
Themabijeenkomst Islam	De deelnemers krijgen informatie over de verscheidenheid binnen de Islam en de rol van het geloof in het dagelijks leven van islamitische vluchtelingen in West Europese landen. Ze krijgen meer zicht op de positie van de moslimvrouw, het gezinsleven, opvoeding en de jongerenproblematiek.

De trainingen die T & O aanbieden:

Training	Doel
Begeleiden en gespreksvaardigheden	De deelnemers krijgen kennis van en ervaring met CODA en de systeembenadering.
Omgaan met psychosociale problemen	Deelnemers leren hun eigen vaardigheden op het gebied van omgaan met moeilijke situaties te analyseren en verder te ontwikkelen. Begeleiders staan uitgebreid stil bij het stellen van grenzen in de begeleiding van vluchtelingen/asielzoekers met psychosociale problemen.
Vluchtverhaalanalyse	Deelnemers ontwikkelen vaardigheden die zij nodig hebben bij vluchtverhaalanalyse en oefenen daarmee. Deelnemers weten het belang van vluchtverhaalanalyse en de plaats die het in de organisatie heeft.
Omgaan met terugkeer en uitgeprocedeerden	Deelnemers kennen de taak die VluchtelingenWerk heeft in de begeleiding van uitgeprocedeerden en cliënten die moeten terugkeren naar het land van herkomst. Zij weten welke dilemma's zij hierbij kunnen tegenkomen, hoe die te hanteren en welke alternatieven daarvoor zijn. Deelnemers kunnen de eigen positie van VluchtelingenWerk onderscheiden van die van de andere partijen binnen de opvang. Deelnemers zijn in staat het onderwerp 'terugkeer' een plaats te geven binnen gesprekken met de cliënt door het toepassen van gesprekstechnieken, het CODA-model en kennis van verliesverwerking en wisselen ervaringen

	uit rond beëindiging opvang en mogelijkheden tot onderlinge ondersteuning in hun team.
Interculturele communicatie	Deelnemers staan stil bij culturele overeenkomsten en verschillen en de invloed hiervan op de communicatie. Deelnemers ontwikkelen vaardigheden om de communicatie te verbeteren.
Omgaan met vooroordelen	Deelnemers wisselen ervaringen uit, doen ideeën op, krijgen theorie en doen oefeningen die hen helpen adequaat om te gaan met eigen vooroordelen en met vooroordelen die ze tegenkomen in het dagelijks leven.
Spreekuurvaardigheden	Deelnemers nemen kennis van de mogelijkheden en beperkingen die het ondersteunen van cliënten tijdens spreekuren met zich meebrengt. Deelnemers oefenen met spreekursituaties.
Omgaan met dwingend en agressief gedrag	Deelnemers worden in staat gesteld te onderzoeken op welke wijze ze in het algemeen reageren op dwingend en/of agressief gedrag. Deelnemers onderzoeken oorzaken van dit gedrag en krijgen kennis en vaardigheden aangereikt om op een adequate manier om te gaan met dit gedrag.

Alle VluchtelingenWerkgroepen in Nederland

Naam
AZC Zweelo Baanderhoek
VluchtelingenWerk Uithoorn /
VluchtelingenWerk Aalten
VluchtelingenWerk Aarle-Rixtel
VluchtelingenWerk Abcoude /
VluchtelingenWerk Boarnsterhim
VluchtelingenWerk Alblaserdam
VluchtelingenWerk NoorderKoggenland
VluchtelingenWerk Alkmaar
VluchtelingenWerk AZC Alkmaar
VluchtelingenWerk Almelo
VluchtelingenWerk AZC Almelo
VluchtelingenWerk Almelo
SVN Almere
VluchtelingenWerk AZC Almere
VluchtelingenWerk Amerongen/Leersum
VluchtelingenWerk AZC Amersfoort
VluchtelingenWerk Amstel
VluchtelingenWerk AZC Osdorp
VW AZC Amsterdam Bos en Lommer
VW AZC Amsterdam De Klencke
VW AZC Amsterdam Zeeburg
VluchtelingenWerk Amsterdam
VluchtelingenWerk Grenshospitium
VluchtelingenWerk TNV Dortmuiden
VluchtelingenWerk Amsterdam
VluchtelingenWerk AZC Amsterdam Nrd
VluchtelingenWerk Andijk
VluchtelingenWerk Apeldoorn
VW Apeldoorn AZC Zuidbroek
VW Apeldoorn AZC Noordwest
VluchtelingenWerk AZC Appelscha
SVMG afd. Arnhem - decentraal
SVMG afd. Arnhem AZC Vreedenburgh
SVMG afd. Arnhem AZC Presikhaaf
VluchtelingenWerk Noord Drenthe
VluchtelingenWerk Asten
VluchtelingenWerk Baarn
VluchtelingenWerk AZC Baexem
SVMG afd. Barneveld
VluchtelingenWerk Laarbeek
VluchtelingenWerk Beek
VluchtelingenWerk Midden-Drenthe
VluchtelingenWerk Belfeld

SVMG afd. Lingewaard locatie Bemmel
VluchtelingenWerk Druten / WestMaas
VluchtelingenWerk Bergambacht
VluchtelingenWerk Bergeijk
VluchtelingenWerk Bergen/Schoorl/
VluchtelingenWerk Bergschenhoek
VluchtelingenWerk Tytsjerksteradiel
VluchtelingenWerk AZC Burgum
VluchtelingenWerk Berkel & Rodenrijs
VluchtelingenWerk Wester-Koggenland
VluchtelingenWerk Best
SVN Beuningen
VluchtelingenWerk De Bilt/Bilthoven
VluchtelingenWerk Bladel
VluchtelingenWerk Bleiswijk
VluchtelingenWerk Vlist
VluchtelingenWerk Reeuwijk e.o.
VluchtelingenWerk Boekel
VluchtelingenWerk Menaldumadeel
VluchtelingenWerk Bolsward
VluchtelingenWerk COW Bolsward
VluchtelingenWerk Borculo
VluchtelingenWerk AZC Azelo
VluchtelingenWerk Midden Twente
VluchtelingenWerk Boskoop
VluchtelingenWerk Nieuwkoop
VluchtelingenWerk Stede Broec
Stg. VluchtelingenWerk Opvang
SNV Breda
VluchtelingenWerk West Zeeuws
Stg. VluchtelingenWerk Breukelen
VluchtelingenWerk Voorne
VluchtelingenWerk Steenderen
VluchtelingenWerk Brummen
VluchtelingenWerk Bunnik e.o.
VluchtelingenWerk Buren
VW AZC Burgh Haamstede
VluchtelingenWerk Bussum
VluchtelingenWerk Capelle ad IJssel
Stg VluchtelingenWerk IJmond-Noord
Stg. Nieuwkomers en VW Alphen-Chaam
SVN Cuijk e.o.
VluchtelingenWerk AZC Culemborg
VluchtelingenWerk Dalfsen

VluchtelingenWerk Dantumadeel
VluchtelingenWerk Graft-de Rijp
VluchtelingenWerk Maasland
VluchtelingenWerk Delft
VluchtelingenWerk Schipluiden
SVN Delfzijl
VluchtelingenWerk AZC Delfzijl
VluchtelingenWerk CO Den Helder
VluchtelingenWerk Deurne
VluchtelingenWerk Deventer
VluchtelingenWerk Didam
VluchtelingenWerk Diemen
VluchtelingenWerk AVO Diemen
SVMG afd. Rheden
VluchtelingenWerk Diever
VluchtelingenWerk Dinxperlo
VluchtelingenWerk Doesburg
VluchtelingenWerk Doetinchem
VluchtelingenWerk Dongeradeel
VluchtelingenWerk AZC Dokkum
VluchtelingenWerk Dongen
VluchtelingenWerk AZC Dongen
VluchtelingenWerk AZC Doorn
VluchtelingenWerk Doorn / Langbroek
VluchtelingenWerk Dordrecht
VluchtelingenWerk Opsterland
VluchtelingenWerk AZC Drachten
VluchtelingenWerk Smallerland
VluchtelingenWerk Driebergen
VluchtelingenWerk Dronten
VluchtelingenWerk AZC Dronten
VluchtelingenWerk Heusden, Drunen,
SVMG afd. Duiven
VluchtelingenWerk Dwingeloo
VluchtelingenWerk Echt
VluchtelingenWerk AZC Echt
VluchtelingenWerk Edam - Volendam
SVMG afd. Ede
VluchtelingenWerk Annen Eext
VluchtelingenWerk Egmond
VluchtelingenWerk AZC Egmond
VluchtelingenWerk Eibergen
VluchtelingenWerk Eindhoven
VluchtelingenWerk Elburg,
SVMG, Afdeling Overbetuwe
VluchtelingenWerk Noord Oost Polder
VluchtelingenWerk Emmer-Compascuum

Stg. VW&Opvang Nieuwkomers Enschede
VluchtelingenWerk Epe
VluchtelingenWerk Ermelo
VluchtelingenWerk AZC Etten-Leur
VluchtelingenWerk Groen Heuvelland
VluchtelingenWerk AZC Franeker
VluchtelingenWerk Bernisse
VluchtelingenWerk AZC Geeuwenbrug
VluchtelingenWerk Maasdonk
B.W.I
VluchtelingenWerk Gemert
VluchtelingenWerk Genemuiden
VluchtelingenWerk AZC Genemuiden
SVMG afd. Angerlo
VluchtelingenWerk OC Gilze-Rijen
SVN Goes
VluchtelingenWerk Hof van Twente
VW Lingewaard/Gorinchem decentraal
VW Lingewaard AZC Gorinchem
VluchtelingenWerk Gouda
VluchtelingenWerk AZC Grave
VluchtelingenWerkgroep Grave
VluchtelingenWerk Groenlo
VluchtelingenWerk Groesbeek
VluchtelingenWerk AZC Martini State
VluchtelingenWerk AZC Groningen
VluchtelingenWerk Groningen
VluchtelingenWerk Eysden
VluchtelingenWerk Enkhuisen
VluchtelingenWerk Haaksbergen/Neede
Stg. VW & Bureau Nieuwkomers Haaren
VluchtelingenWerk Haarlem e.o.
VluchtelingenWerk De Kempen
VluchtelingenWerk Hardenberg
VluchtelingenWerk Harderwijk
VluchtelingenWerk AZC Haren
Stg. VluchtelingenWerk Haren
Stg. VluchtelingenWerk Harlingen
VluchtelingenWerk AZC Harlingen
VluchtelingenWerk Hasselt
VluchtelingenWerk Hattem
VluchtelingenWerk Rijnwoude
VluchtelingenWerk Wymbritseradiel
VluchtelingenWerk Heemstede
VluchtelingenWerk Heerde
VluchtelingenWerk Heerenveen

VluchtelingenWerk AZC Heerenveen
VluchtelingenWerk Heerhugowaard e.o
VluchtelingenWerk AZC Heerlen
VluchtelingenWerk Heerlen
VluchtelingenWerk Heesch
VluchtelingenWerk Heeswijk-Dinther
VluchtelingenWerk Bernheze
VluchtelingenWerk Hellevoetsluis
VW AZC Hellevoetsluis
VluchtelingenWerk AZC Helmond
VluchtelingenWerk Helmond asp
VluchtelingenWerk H.I. Ambacht
VW AZC Hendrik Ido Ambacht
VluchtelingenWerk H.I. Ambacht
VluchtelingenWerk Hengelo
VluchtelingenWerk Hengelo (OV)
Stg. Opvang VW & Nieuwkomers DBN
VluchtelingenWerk Hilvarenbeek
VluchtelingenWerk Hilversum,
VluchtelingenWerk Loosdrecht
VluchtelingenWerk 's-Graveland
VluchtelingenWerk Hoevelaken
VluchtelingenWerk Halderberge
Stg. VluchtelingenWerk Haarl'meer
VluchtelingenWerk Hooge &
VluchtelingenWerk West-Friesland
VluchtelingenWerk Houten i.o.
SVMG afd. Lingewaard loc. Huissen
VluchtelingenWerk Huizen e.o
VluchtelingenWerk Hunsel
Stg. VluchtelingenWerk Velsen
VluchtelingenWerk IJsselstein
VluchtelingenWerk Litterseradiel
VluchtelingenWerk Skarsterlân
VW Loon op Zand / Kaatsheuvel
VluchtelingenWerk Kampen /
VluchtelingenWerk Kapelle
Stg. Steunpunt Medelanders Katwijk
VluchtelingenWerk Kerkrade
VluchtelingenWerk Voerendaal
VluchtelingenWerk Kockengen
VluchtelingenWerk Kollumerland
VLW Koog a/d Zaan AVO De Kogge
Stg VluchtelingenWerk Z-W Friesland
VluchtelingenWerk Hooge & Lage
VW COW Zevenbergschenhoek
VluchtelingenWerk Langweer AVO
VW Hilversum AZC Crailo

VluchtelingenWerk Leek
VluchtelingenWerk Zederik
VluchtelingenWerk Lingewaard
VluchtelingenWerk Zederik
VluchtelingenWerk AZC Leersum
VluchtelingenWerk Leersum
VW AZC Leeuwarden Burmania
VluchtelingenWerk AZC Leiden
VluchtelingenWerk Leiden
VluchtelingenWerk Leiderdorp
VluchtelingenWerk Leidschendam
VluchtelingenWerk Nederlek
SVN Lelystad
VluchtelingenWerk AZC Lemmer
VluchtelingenWerk Lemsterland
VluchtelingenWerk Leusden
VluchtelingenWerk AZC Leusden
VluchtelingenWerk O-Gelderland
VluchtelingenWerk AZC Aalten
VluchtelingenWerk Montfoort /
Stg. Opvang VW & Nieuwkomers DBN
VluchtelingenWerk Lith i.o.
VluchtelingenWerk Rijnwaarden
VluchtelingenWerk Lochem
VluchtelingenWerk Lopik e.o
Stg. VluchtelingenWerk Loppersum
Stg. VluchtelingenWerk Losser
VluchtelingenWerk AZC Luttelgeest
VluchtelingenWerk Cranendonck /
VluchtelingenWerk Maarn
VluchtelingenWerk Maasbracht
VluchtelingenWerk Naaldwijk
VluchtelingenWerk Maassluis
VluchtelingenWerk Gulpen
VluchtelingenWerk Drimmelen
VluchtelingenWerk Wûnseradiel
VluchtelingenWerk Heumen
VluchtelingenWerk Margraten
VluchtelingenWerk AZC Raalte
VluchtelingenWerk AZC Markelo
VluchtelingenWerk AZC Marum
VluchtelingenWerk Maurik
VluchtelingenWerk Mechelen AVO
VluchtelingenWerk Meerssen
VluchtelingenWerk Meppel AZC
VluchtelingenWerk Meppel
VluchtelingenWerk Middelburg
VluchtelingenWerk Veere
VW Middelburg AZC Stromenweg
VluchtelingenWerk Goeree-Overflakkee

Sticht. Welzijnsbevordering Mierlo
VluchtelingenWerk De Ronde Venen
Stichting VluchtelingenWerk Mill
VluchtelingenWerk Mook
VluchtelingenWerk Monnickendam
VluchtelingenWerk Waterland
VluchtelingenWerk Monster
VluchtelingenWerk Moordrecht
VluchtelingenWerk AZC Musselkanaal
VluchtelingenWerk Naarden
VluchtelingenWerk Nederweert
VluchtelingenWerk/Vitras
VluchtelingenWerk Nieuwerkerk ad
VluchtelingenWerk Groot Ammers
VluchtelingenWerk Loenen
VluchtelingenWerk Nijkerk
VluchtelingenWerk Regio Nijmegen
VluchtelingenWerk AZC Nijmegen
VluchtelingenWerk Hellendoorn /
VluchtelingenWerk Langedijk
Stg. VW & Opvang Nieuwkomers DBN
VluchtelingenWerk Nuenen
VluchtelingenWerk Noord West Veluwe
VluchtelingenWerk Noord-West Veluwe
VluchtelingenWerk Venhuizen
VluchtelingenWerk Obdam
VluchtelingenWerk Rijnade VOW
VluchtelingenWerk Oirschot en
VluchtelingenWerk AZC Oisterwijk
VluchtelingenWerk Oisterwijk /
Stg. VluchtelingenWerk Oldenzaal
VluchtelingenWerk Beek Ubbergen
VluchtelingenWerk Millingen
SVMG afd. Renkum AZC Dreijerheide
VluchtelingenWerk Oosterhout
Stichting VluchtelingenWerk Voorne
VluchtelingenWerk Ootmarsum
VluchtelingenWerk Oss
Stichting Bres, afd. Hoeksche Waard
VluchtelingenWerk Oud-Gastel en
VluchtelingenWerk AZC Oude Pekela
Stg. Beg. Asielzoekers Pekela
VluchtelingenWerk Ouderkerk aan
VluchtelingenWerk IJsselham
VluchtelingenWerk Helden
VluchtelingenWerk Lingewaard

VluchtelingenWerk AZC Papendrecht
VluchtelingenWerk Pijnacker /
VluchtelingenWerk Raalte
VluchtelingenWerk Geertruidenberg
SVMG afd. Renkum
SVMG afd. Renkum AZC De Keijenberg
Stg. VluchtelingenWerk Dinkelland
SVMG afd. Rheden AZC Rheden
VluchtelingenWerk Rhenen
VluchtelingenWerk Albrandswaard
VluchtelingenWerk Ridderkerk
VluchtelingenWerk Rijswijk
VluchtelingenWerk Noordenveld
VluchtelingenWerk Alkemade
VluchtelingenWerk Rolde
VluchtelingenWerk Roosendaal asp.
VluchtelingenWerk West-Brabant
VluchtelingenWerk AZC Rosmalen
VW AZC Rosmalen Graafsebaan
VW Rotterdam AZC Feyenoord
VluchtelingenWerk Rijnmond
VluchtelingenWerk Gemeente Rucphen
Stg. Opvang VW & Nieuwkomers DBN
VluchtelingenWerk Schagen e.o.
VluchtelingenWerk AZC Schalkhaar
VluchtelingenWerk Kern NoordHolland
VluchtelingenWerk Schermer
SVMG afd. VW Scherpenzeel
VluchtelingenWerk Schiedam
VluchtelingenWerk AC Schiphol
Stg. VluchtelingenWerk De Lier
VluchtelingenWerk Schoonhoven
VluchtelingenWerk Den Haag
SVN Borsele
VluchtelingenWerk 's-Gravenzande
VluchtelingenWerk Het Barghse Huus
Stg. VluchtelingenWerk Den Bosch
VluchtelingenWerk Het Bildt
VW AZC Sint Annaparochie
VluchtelingenWerk St-Michielsgestel
VluchtelingenWerk Sint Oedenrode
VW Westelijk Zuid Limburg
VluchtelingenWerk Zuid Oost Drenthe
VluchtelingenWerk Alblasserwaard
VluchtelingenWerk Wieringermeer
Stg. VluchtelingenWerk Sneek

Stg. VluchtelingenWerk / Opvang
VluchtelingenWerk Someren asp
VluchtelingenWerk Son en Breugel
VluchtelingenWerk AZC Wollega
Stg VluchtelingenWerk Kanaalstreek
VluchtelingenWerk Klundert
VluchtelingenWerk Moerdijk
VluchtelingenWerk Fijnaart
VluchtelingenWerk Staphorst
VluchtelingenWerk Steenberg
VluchtelingenWerk N-W Overijssel
VluchtelingenWerk AZC Stevensbeek
VluchtelingenWerk N-W Friesland V-4
VluchtelingenWerk Leeuwarderadeel
VluchtelingenWerk Born - Susteren
VW AZC Schinnen / Spaubeek
VluchtelingenWerk Aar en Veenstreek
VluchtelingenWerk Aar en Veenstreek
VluchtelingenWerk Aar en Veenstreek
VluchtelingenWerk Aar en Veenstreek
VluchtelingenWerk Ter Aar
VluchtelingenWerk AZC Ter Apel
VluchtelingenWerk AC Ter Apel
VluchtelingenWerk Wisch
VluchtelingenWerk Midden Zeeuws-
VluchtelingenWerk Rivierenland
SNV Tilburg
VluchtelingenWerk AZC Tilburg
VluchtelingenWerk AZC Leek
VluchtelingenWerk Voorst
VluchtelingenWerk Medemblik
Stg. VluchtelingenWerk en Nieuwko-
VluchtelingenWerk Uitgeest
Stg. VW Sluseborch Ulft
VluchtelingenWerk AZC Ulrum
VluchtelingenWerk AZC Utrecht
VluchtelingenWerk Utrecht
VluchtelingenWerk Vaals
Stichting Maatsch. Werk Dommelregio
VluchtelingenWerk Borger / Odoorn
SVMG afd. Veenendaal
VluchtelingenWerk Veghel
VluchtelingenWerk OC Veldhoven
VluchtelingenWerk Veldhoven
VluchtelingenWerk AZC Venlo

VluchtelingenWerk Venlo
VluchtelingenWerk Eersel
VluchtelingenWerk Vlaardingen
VluchtelingenWerk Westerveld /
SNV Walcheren
VluchtelingenWerk Vlissingen
VluchtelingenWerk Voorburg
Stg. Opvang VW & Nieuwkomers DBN
VluchtelingenWerk Voorschoten
SVMG Afd. Barneveld AZC Voorthuizen
VluchtelingenWerk Vorden
VluchtelingenWerk Vries
Stg. VluchtelingenWerk Twenterand
VluchtelingenWerk Vriezenveen
Stg. VluchtelingenWerk Twenterand
VluchtelingenWerk AMA Campus Vught
VluchtelingenWerk Waalre
VluchtelingenWerk Waalwijk
VluchtelingenWerk Waddinxveen
SVMG afd. Wageningen AZC Leemkuil
SVMG afd. Wageningen
VluchtelingenWerk AZC Wapenveld
VluchtelingenWerk Wassenaar
VluchtelingenWerk Wateringen
VluchtelingenWerk Weert
VluchtelingenWerk Weesp
VluchtelingenWerk Wehl
VluchtelingenWerk Altena
SVMG afd. Westervoort
VluchtelingenWerk Wezep / Oldebroek
VluchtelingenWerk Zweeloo
Stg. VluchtelingenWerk Wierden
VluchtelingenWerk Wijchen
VluchtelingenWerk AZC Wijchen
VluchtelingenWerk Wijhe
VluchtelingenWerk Wijk by Duurstede
VluchtelingenWerk Willemstad
Stg. VluchtelingenWerk Winschoten
VluchtelingenWerk AZC Winschoten
Stichting Welzijn VluchtelingenWerk
VluchtelingenWerk AZC Winsum
VluchtelingenWerk AZC Winterswijk
VluchtelingenWerk Winterswijk
VluchtelingenWerk Witmarsum

VluchtelingenWerk Woensdrecht
VluchtelingenWerk Woerden
VluchtelingenWerk Woerden
VluchtelingenWerk Wognum
VluchtelingenWerk Zaanstreek
Stg. VluchtelingenWerk Bommelerwaard
VluchtelingenWerk AZC Zeewolde
VluchtelingenWerk Zeewolde
VluchtelingenWerk Zevenhuizen
VluchtelingenWerk Zoetermeer
Stg. Opv. Asielzoekers Menterwolde
VluchtelingenWerk AVO Zuiddorpe
Stg. VluchtelingenWerk Zuidhorn
VluchtelingenWerk AZC Zuidlaren
VluchtelingenWerk Zuidlaren
VluchtelingenWerk Zutphen
VluchtelingenWerk Wervershoof
VluchtelingenWerk Zwijndrecht
VluchtelingenWerk Zwolle
VluchtelingenWerk OC Zwolle



Begeleiding & Hulpverlening

Inhoudsopgave:**Bladzijde****Samenvatting****1****Methoden van hulpverlening aan vluchtelingen:****2**

Doelstellingen

2

Diagnostiek en hulpverlening

2

De therapeutische relatie

4

Het Nederlands als vreemde taal

5

Crisisinterventie en ondersteunende technieken

5

Afweermechanisme

9

Vuistregels en methodisch handelen

9

De beroepscode voor het maatschappelijk werk;
De artikelen die (extra) belangrijk zijn in de
hulpverlening aan vluchtelingen

10

Het maatschappelijk werk bij VluchtelingenWerk:**11**De taken en doelen van een maatschappelijk werker
in een VluchtelingenWerkinstellingen

11

Psychosociale begeleiding

12

Algemene aandachtspunten voor de begeleiding

13

De gedragscode van VluchtelingenWerk

13

Samenvatting

Een maatschappelijk werker werkt met behulp van methodieken. De methodieken die worden toegepast verschillen per instelling, per doelgroep en per maatschappelijk werker. Een correcte manier van werken met asielzoekers, en in dit geval uitgeprocedeerde asielzoekers, is van groot belang. Dit is dan ook de reden dat wij onderzocht hebben welke methodieken een maatschappelijk werker werkend in een VluchtelingenWerkinstelling het beste kan toepassen. Er wordt in dit deel gekeken naar methoden van hulpverlening aan vluchtelingen en hoe deze worden toegepast binnen de verschillende VluchtelingenWerkinstellingen.

Om een hulpvrager met psychotherapeutische methoden te kunnen helpen, is het ontstaan van een therapeutische relatie tussen de hulpvrager en de hulpverlener een voorwaarde. Hierbij zijn een aantal dingen nodig:

- Enige sympathie voor elkaar voelen;
- Elkaar vertrouwen;
- Gericht zijn op het overwinnen van de psychische problemen van de hulpvrager.

Allereerst maakt de hulpverlener samen met de cliënt een doelstelling. Bij de keuze van een doelstelling kan een basale onderscheiding gemaakt worden tussen het helpen van de vluchteling om bepaalde zaken te veranderen, en het accepteren dat bepaalde zaken nu eenmaal niet te veranderen zijn. Bij de hulpverlening aan vluchtelingen is het gesprek het belangrijkste diagnostische instrument. De cliënt, ook al kan hij zich in het Nederlands behoorlijk uitdrukken, zit in een minder of onmachtige positie. Met taal kan hij in een onmachtige positie gehouden worden. Bij diagnostische gesprekken moet daarom soms een tolk worden ingeschakeld.

Samenvattend komt het methodisch handelen hierop neer:

- Heb oog voor je eigen positie, voor je eigen cultuurbepaalde normen, waarden, voor je gevoeligheden en ervaringen, voor de regels en codes die jouw denken en handelen bepalen;
- Heb oog voor hetzelfde bij je gesprekspartner.
Wanneer je beide stappen gedaan hebt, kun je bij jezelf een scheiding aanbrengen tussen jouw mening over wat de cliënt meldt, over zijn gedrag en de feiten zelf;
- Bepaal nu wat je in de gegeven situatie gaat doen, hoe de verschillende aspecten van de leefwereld liggen, waar je het eerst op wilt ingaan, hoe je het best de ander te woord kunt staan en kunt helpen. Hierbij is het ook belangrijk om bij jezelf na te gaan hoever je mogelijkheden reiken en waar je grenzen, ook je emotionele grenzen, liggen. Dit duidelijk maken hoort wezenlijk bij deze laatste stap.

Na de uitleg van de methodieken wordt het leven van een maatschappelijk werker in een VluchtelingenWerkinstelling onder de loep genomen. De taken, doelen en werkzaamheden komen hier aan bod. Hieruit kan worden opgemaakt dat persoonlijke steun, bescherming en belangenbehartiging bij de toelating, de opvang en de integratie de doelen zijn van de maatschappelijk werker. Deze doelen worden bereikt met behulp van veelvuldig contact met de cliënt. Samenwerking is dan ook zeer belangrijk. Als laatste komen de gedragscodes aan bod. Dit is van groot belang voor een maatschappelijk werker. Een aantal van de normen en waarden die voor VluchtelingenWerk van belang zijn, is in deze code beschreven. Zij zijn een leidraad voor het werken met vluchtelingen en asielzoekers. Met deze gedragsregels wordt de kwaliteit van het werk bewaakt. Dit betekent overigens dat deze code zowel voor cliënten als voor andere belangstellenden beschikbaar moet zijn. Deze code biedt ethische richtlijnen, en men dient zich hieraan te houden.

Dit alles komt in dit deel van de achtergrondinformatie aan bod.

Methoden van hulpverlening aan vluchtelingen

Doelstellingen

In een ideale situatie begint psychotherapie met een grondig en gedegen onderzoek van de cliënt, de intake, waarbij de hulpverlener indicaties verzamelt voor de later te volgen strategie. Na het verzamelen van die indicaties kiest hij voor een behandelingsstrategie met een bepaalde doelstelling.

Bij de keuze van een doelstelling kan een basale onderscheiding gemaakt worden tussen het helpen van de vluchteling om bepaalde zaken te vernaderen, en het accepteren dat bepaalde zaken nu eenmaal niet te veranderen zijn. Veel hulpverleners maken een tweede basale onderscheiding: het bevorderen van veranderingen van aspecten van de persoonlijkheid op lange termijn, en het bevorderen van adequater functioneren op zo kort mogelijke termijn. Bij de eerste doelstelling is de hulpverlening vooral gericht op het bevorderen van emotioneel doorleefd inzicht in intrapsychische processen. Bij de tweede doelstelling richt de therapie zich vooral op coping skills en op de cognitieve componenten van adequate en inadequate coping-mechanismen. De hulpverlener gebruikt technieken die gericht zijn op gedragsverandering of op het herstructureren van bepaalde denkwijzen.

Een andere onderscheiding die niet onvermeld mag blijven is die tussen hulpverlening gericht op duidelijk omschreven klachten, symptomen en actuele problemen, en hulpverlening die gericht is op het totale functioneren van de vluchteling: op zijn emotionele stabiliteit en zijn welzijn. Hier is geen sprake van een absoluut verschil: hulpverlening begint vaak met het gebruik van technieken die gericht zijn op het verlichten van hinderlijke symptomen, maar krijgt dan na verloop van tijd een bredere doelstelling. Anderzijds heeft verbetering met betrekking tot bepaalde klachten en actuele problemen soms grote gevolgen voor het totale welzijn van het individu.

Diagnostiek en hulpverlening

Welke informatie van belang is voor de diagnostiek, is mede afhankelijk van de theoretische voorkeuren van de hulpverlener. Toch zullen veel hulpverleners het eens zijn over onderstaand lijstje van zaken die belangrijk zijn en zo mogelijk al in de eerste gesprekken moeten worden nagegaan:

1. De eerste indruk die de hulpverlener kreeg van de vluchteling;
2. Klachten en andere opmerkingen over problemen, informatie over situaties waarin de problemen manifest worden, en over de factoren die de problemen minder erg maken of juist versterken;
3. Gegevens over terreinen waarop de vluchteling zich wel goed weet staande te houden, over zijn niet-problematische en mogelijk zelfs charmante kanten, over zijn speciale talenten en over gunstige omgevingsfactoren waarbij de hulpverlening zou kunnen aansluiten, zoals het sociaal netwerk rondom de vluchteling: familie, landgenoten, vrienden die emotionele of daadwerkelijke steun zouden kunnen leveren;
4. De visie van de vluchteling en voor hem belangrijke mensen op de oorzaak van het probleem;
5. Informatie over ondergane traumatische ervaringen;
6. Gegevens over het verloop van de persoonlijkheidsontwikkeling van de vluchteling;
7. Een overzicht van psychosociale stressfactoren die op dit moment aan de orde zijn, zoals problemen rond het asielverzoek, rondom de woning, rondom gezinshereniging, enzovoort;
8. Uitspraken van de vluchtelingen over het soort hulp dat hij nodig heeft (of afwijst) en over ervaringen met andere hulpverleners.

Instrumenten

Bij de hulpverlening aan vluchtelingen is het gesprek het belangrijkste diagnostische instrument. Bij diagnostische gesprekken moet soms een tolk worden ingeschakeld. Dat betekent dat er vertaalfouten kunnen plaatsvinden. In sommige gevallen houden vluchtelingen diagnostische informatie achter omdat ze de tolk niet vertrouwen. Diagnostische informatie kan ook verkregen worden door middel van gesprekken met mensen die de vluchteling goed kennen, zoals familieleden, andere psychosociale hulpverleners, de advocaat die het asielverzoek begeleidt, of de leraar bij wie de vluchteling op Nederlandse les zit. Bij kinderen kan het zinvol zijn contact op te nemen met familieleden in het land van herkomst.

Observatie is een belangrijk diagnostisch instrument: tijdens de gesprekken kan men bijvoorbeeld letten op het oogcontact, tekenen van spanning, en de uiterlijke verzorging. Ook een huisbezoek kan soms nuttige observaties opleveren, bijvoorbeeld over de mate van adaptatie aan de Nederlandse levensstijl.

Ten slotte leveren hulpverleningsinstanties veel diagnostische informatie op: men kan bijvoorbeeld uittesten hoe de vluchteling op een voorstel voor gedragsverandering of op positieve feedback reageert.

Verskillende theoretische invalshoeken

De in het vorige hoofdstuk besproken theoretische invalshoeken suggereren elk een reeks specifieke categorieën waarover de hulpverlener in de eerste gesprekken informatie zou kunnen verzamelen. Zo leidt de invalshoek van de *psychiatrische classificatie* tot vragen en observaties omtrent met stoornissen verbonden klachten en symptomen. Hoewel vluchtelingen aan alle mogelijke psychische stoornissen kunnen leiden, zal men bij vluchtelingen uiteraard alert zijn op symptomen van de posttraumatische stress-stoornis. Omdat de aanknopingspunten voor hulpverlening vanuit deze invalshoek vooral liggen in het voorschrijven van medicijnen, ligt het voor de hand om ook de houding van de vluchteling tegenover medicijngebruik op dit moment, en in het verleden te exploreren.

De *ontwikkelingspsychologische benadering* nodigt uit tot het beoordelen van het functioneren van de vluchteling in termen van de ontwikkelingstaken waarvoor hij thans geplaatst wordt. Vanuit deze benadering kan men ook alert zijn op verstoorde ontwikkelingsprocessen die weer op gang gebracht zouden kunnen worden. Het ligt ook voor de hand om mogelijke protectieve factoren in de sociale omgeving in kaart te brengen.

De *psychodynamische benadering* vestigt de aandacht op de emotionele betekenis die allerlei ervaringen voor de vluchteling hebben en de manier waarop hij met zijn emoties omgaat. Vanuit deze benadering zal men attent zijn op innerlijke conflicten die op het eerste gezicht irrationeel gedrag kunnen verklaren.

Vanuit de *gezinstherapeutische benadering* zal men bij voorkeur de vluchteling samen met zijn gezinsleden zien. Als dat niet haalbaar of mogelijk is, zal de hulpverlener geneigd zijn veel vragen te stellen over de wijze waarop de gezinsleden met elkaar omgaan of in het verleden met elkaar omgingen. Daarbij is hij alert op zaken als gezinsgeheimen, loyaliteiten en overdracht van met traumatische ervaringen verbonden gevoelens van de ene generatie op de volgende.

De *leertheoretische benadering* richt de aandacht op eventuele geconditioneerde angst en vermijdingsreacties, op andere aangeleerde gedragswijzen die de problemen in stand houden, en op mogelijke tekorten met betrekking tot sociale en praktische vaardigheden die voor de adaptatie in Nederland van belang zijn.

Vanuit de *cognitieve benadering* zal de hulpverlener onder meer willen stilstaan bij de opvattingen van de vluchteling over het ontstaan van zijn problemen en de wijze waarop hij mislukkingen en faalervaringen interpreteert.

De therapeutische relatie

Om een hulpvrager met psychotherapeutische methoden te kunnen helpen, is het ontstaan van een therapeutische relatie tussen de hulpvrager en de hulpverlener een voorwaarde. Hierbij zijn een aantal dingen nodig:

Enige sympathie voor elkaar voelen

Hoe wederzijdse sympathie tussen mensen tot stand komt, is wetenschappelijk nog onvoldoende onderzocht. In de praktijk blijkt dat sommige hulpvragers de aan- of afwezigheid van oprechte belangstelling van de kant van de hulpverlener in verband afleiden uit bepaalde kenmerken van de ruimte waarin zij worden ontvangen. Als er een kaart van het land waar ze vandaan komen beschikbaar is en er ligt lectuur in hun eigen taal en speelgoed voor de meegekomen kinderen in de wachtkamer, wordt dat als positief ervaren. Wanneer de hulpverlener enkele woorden in de taal van de vluchteling spreekt, zal dat vaak als een teken van werkelijke interesse worden opgevat. Vandaag de dag zijn vluchtelingen niet erg populair. De hulpverlener kan proberen hun het gevoel te geven dat ze bij hem in ieder geval welkom zijn.

Elkaar vertrouwen

Vertrouwen ontwikkelt zich op basis van direct of indirect contact tussen hulpverlener en hulpvrager. Soms is het vertrouwen van de kant van de hulpvrager vrijwel direct aanwezig, bijvoorbeeld als hij van een goede vriend, een huisarts of een andere verwijzer die hij vertrouwt iets over de hulpverlener en diens werkwijze heeft gehoord. Voorafgaande positieve ervaringen met een hulpverlener kunnen ertoe bijdragen dat het vertrouwen in een nieuwe hulpverlener gemakkelijker tot stand komt. Voorafgaande negatieve ervaringen met een hulpverlener hebben het omgekeerde effect. Dergelijke negatieve ervaringen ontstaan bijvoorbeeld als deze hulpverlener, doorgaans zonder dit te willen, verwachtingen heeft gewekt die hij niet kan waarmaken.

Vertrouwen wordt doorgaans gezien als iets dat langzaam moet groeien. De snelheid van die groei kan misschien wel vergroot worden als de hulpverlener probeert aan te sluiten bij die klachten, symptomen en actuele problemen die de vluchteling als het meest storend of nijpend ervaart, en als hij waar dat mogelijk is, ook concrete, praktische hulp biedt.

Gericht zijn op het overwinnen van de psychische problemen van de hulpvrager

Wanneer politieke vluchtelingen zich tot een psycholoog of psychiater wenden, is dat in veel gevallen omdat ze zijn verwezen door een arts bij wie zij hulp zochten voor hun lichamelijke klachten. In andere gevallen is er een familielid, partner of vriend die zich zorgen maakt over zijn gedrag, en die er bij hem op aangedrongen heeft om hulp te zoeken. Ook conflicten met een partner kunnen tot een hulpvraag leiden. Al met al komt het maar weinig voor dat een vluchteling werkelijk uit zichzelf zijn problemen als psychische problemen benoemt en de wens uitspreekt om over zijn persoonlijke problemen te praten met een psycholoog of psychiater. Wanneer zij niettemin bij een dergelijke hulpverlener terechtkomen, stellen zij zich dikwijls afwachtend op.

Eén van de grondregels van psychosociale en psychotherapeutische hulpverlening is dat de hulpverlener zich zo veel mogelijk bewust dient te zijn van de behoeften en verlangens die zich, in de relatie met de hulpvrager, bij hem voordoen. Hij heeft de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat zijn eigen gevoelens en verlangens niet in conflict komen met de doelstelling van de psychotherapie: het overwinnen van de psychische problemen van de hulpvrager.

Het is evenzeer van belang dat de hulpvrager voldoende gericht is op het overwinnen van zijn psychische problemen.

Het opbouwen van een therapeutische relatie is in het algemeen de eerste doelstelling van de hulpverlener. Het is immers een voorwaarde voor vrijwel elke vorm van therapie. Het is tegelijkertijd een effectief onderdeel van de hulpverlening: het ervaren van de aandacht en de inzet van de hulpverlener, en de afspraak om regelmatig naar hem toe te gaan, biedt op zich al emotionele steun en voegt wat structuur toe aan het leven van de hulpvrager.

Ook in latere fasen van de therapie moet de broosheid van de therapeutische relatie worden onderkend en aandacht worden besteed aan het onderhouden van deze relatie. Het tot stand komen en in stand houden van de therapeutische relatie is in de eerste plaats een kwestie van tijd, een werkelijke interesse van de zijde van de hulpverlener en van respect voor tegenstrijdige gevoelens van de hulpvrager. Daarnaast helpt het als de therapeut erin slaagt de aard van de ambivalenties van de hulpvrager te onderkennen. Het is bovendien zinvol als hij zich afvraagt of hij zich wellicht op een of andere wijze persoonlijk bedreigd, afgewezen of gekwetst voelt door het optreden van de hulpvrager, en daardoor onvoldoende openstaat voor diens tegenstrijdige gevoelens.

Soms is het nuttig om de ambivalenties als te respecteren gevoelens direct ter sprake te brengen; dat geldt onder meer als ze samenhangen met voorafgaande onaangename ervaringen met andere hulpverleners. Praten over innerlijke tegenstrijdigheden betekent soms opluchting voor de hulpvrager, en het geeft hem het gevoel om althans op dit punt begrepen te worden. Bovendien geeft het de hulpverlener de gelegenheid om eventuele misverstanden uit de weg te ruimen.

Het Nederlands als vreemde taal

Het feit een aangeleerde taal te moeten bezigen en het feit met een taal geconfronteerd te worden, die bepaald is door de westerse situatie met zijn indringende systemen, maakt het voor de migrant niet makkelijk om zich adequaat uit te spreken en om de taal van de Nederlandse hulpverlener te verstaan. Voor de hulpverlener betekent dit een noodzakelijke gevoeligheid voor deze handicap van de migrant. Met andere woorden: hij moet veel energie besteden aan het op eenzelfde gespreksniveau brengen van zichzelf en zijn gesprekspartner(s).

De taal van de hulpverlening heeft op zich al een macht, omdat het onze gesocialiseerde taal is. De migrant, ook al kan hij zich in het Nederlands behoorlijk uitdrukken, zit in een minder machtige positie, vaak in een onmachtige positie. Met taal kan hij in een onmachtige positie gehouden worden. In zekere zin zal dit ook altijd zo zijn. Dit brengt zijn migrantensituatie met zich mee. Maar de hulpverlening kan hier wel alert op zijn, zodat de achterstand van de migrant in de communicatie niet nodeloos vergroot wordt.

Crisisinterventie en ondersteunende technieken

Vluchtelingen die psychische of psychosociale problemen hebben, wachten vaak lang voordat ze uiteindelijk om hulp vragen. Ze proberen eerst zelf, of met behulp van familie en vrienden, hun problemen op te lossen. Of ze hopen een tijd lang dat de problemen vanzelf weer over zullen gaan. Wanneer een vluchteling uiteindelijk dan toch om hulp vraagt, zijn de problemen vaak al hoog opgelopen en is de draagkracht van de vluchteling of de mensen om hem heen tot een minimum gedaald. Men kan dan zeggen dat de hulpverlening begint vanuit een crisissituatie.

Crisissituaties kunnen zich ook tijdens een eerder op gang gekomen hulpverleningsproces voordoen. Dat kan het gevolg zijn van bepaalde actuele gebeurtenissen, zoals het ontvangen van slecht nieuws over achtergebleven familieleden, de afwijzing van het asielverzoek, of het afgewezen worden bij de zoveelste sollicitatie.

In crisissituaties is er sprake van een bonte mengeling van psychische problemen, sociale problemen en vaak ook materiële problemen die allemaal tegelijk erg nijpend zijn geworden. Daarom moet er snel hulp geboden worden. Aan de ene kant kan, gezien de ernst van de klachten en symptomen, hulp voor de psychische problemen moeilijk op de lange baan worden geschoven; aan de andere kant is het duidelijk dat werkelijke verbetering alleen mogelijk is als voor minstens een deel van de sociale en materiële problemen het begin van een oplossing is gevonden.

In een crisissituatie is de persoon verward, terwijl hij te maken heeft met sterke en moeilijk in de hand te houden emoties. Crisissituaties zijn het resultaat van problemen; als die niet opgelost worden kan dat leiden tot desorganisatie van de persoonlijkheid. Wanneer getraumatiseerde vluchtelingen in een crisissituatie verkeren, hebben ze meestal last van ernstige posttraumatische symptomen zoals nachtmerries en paniekaanvallen. Soms is er sprake van waanachtige belevingen, en controleverlies met betrekking tot agressieve en zelfdestructieve impulsen. Het risico dat de vluchteling doorschiet in gewelddadig, suïcidaal of bizar gedrag is verhoogd.

Het probleem dat tot een crisissituatie leidt, heeft dikwijls twee componenten: een actuele kwestie, en een emotioneel probleem uit het verleden. De actuele kwestie is bijvoorbeeld iets dat het realiseren van toekomstplannen belemmert of op andere wijze een gevoel van machteloosheid teweegbrengt, zoals een plotselinge stroom van zorgwekkende berichten over de situatie in het land van herkomst, racistische incidenten in Nederland, problemen rondom het vinden van huisvesting of een baan, het plotseling niet doorgaan van een opleiding waarvoor men al was aangenomen, en verwikkelingen rondom het asielverzoek. Het emotionele probleem uit het verleden heeft doorgaans te maken met traumatische ervaringen.

Als een vluchteling in een crisissituatie verkeert, kan de hulpverlener interventies doen in drie verschillende richtingen. Interventies kunnen gericht worden op:

- de vluchteling zelf
- mensen in zijn directe sociale omgeving, zoals de partner, familieleden of goede vrienden
- bij de actuele problemen van de vluchteling betrokken instanties.

Interventies gericht op de vluchteling zelf

Een belangrijke interventie is gelegenheid geven aan de vluchtelingen om in een rustige sfeer te vertellen wat hem dwarszit. Dat betekent dat de hulpverlener er echt even voor moet gaan zitten, en dat kan lastig zijn omdat crisissituaties nu eenmaal niet in een planning passen. De hulpverlener moet op een of andere manier voor zichzelf zoveel rust en ruimte creëren dat hij rustig kan gaan zitten luisteren naar wat de vluchteling bezighoudt.

In de tweede plaats kan de hulpverlener proberen de vluchteling wat tot rust te brengen: door hem te laten gaan zitten. Soms kan men waarnemen (of vermoeden, als de vluchteling in paniek opbelt) dat de ademhaling van de vluchteling onregelmatig is. Uitleg en een simpele instructie (bijvoorbeeld om even rechtop te gaan zitten met de voetzolen stevig op de vloer) kan helpen om ook in dit opzicht meer rust te creëren.

Aanvankelijk kan de hulpverlener de vluchteling spontaan zijn verhaal laten vertellen, maar vragen naar de directe aanleiding tot alle opwinding kan veel verheldering opleveren. Intussen kan de hulpverlener attent zijn op tekenen in het gedrag van de vluchteling die zouden kunnen wijzen op een psychotische toestand. Wanneer die er zijn, kan hij een psychiater consulteren.

Na verloop van tijd kunnen nog meer actieve interventies worden gedaan. Om te beginnen kan de hulpverlener proberen door vragen en samenvattingen het verhaal van de vluchteling te structureren, zodat beide partijen een beter overzicht krijgen over wat er allemaal speelt. Soms blijkt dan dat er sprake is van misverstanden die door enige uitleg kunnen worden rechtgezet. Ook het geven van uitleg en informatie over posttraumatische symptomen kan geïndiceerd zijn.

Nadat problemen verhelderd zijn en tot hun werkelijke proporties zijn teruggebracht, kan de vluchteling weer wat perspectief zien. Dat is het moment waarop de hulpverlener kan proberen de vluchteling te activeren om eerste concrete stappen te ondernemen met betrekking tot de actuele problemen die aan het ontstaan van de crisissituatie hebben bijgedragen. De hulpverlener kan bovendien voorstellen doen wat betreft het omgaan met posttraumatische symptomen. Hij kan ook suggesties doen met betrekking tot het omgaan met zelfdestructieve impulsen.

De hulpverlener kan het gesprek afsluiten met een aanbod voor een volgend contact op korte termijn. In volgende contacten kan de hulpverlener verschillende kanten op, afhankelijk van de indicaties die er zijn voor of tegen het gebruik van de psychotherapeutische technieken waarmee hij vertrouwd is. Zo zou hij, in het kader van een exploratieve psychotherapie, kunnen proberen te verhelderen welke overdrachtsprocessen zich voordeden op het moment dat de vluchteling in de crisissituatie raakte. Of hij zou, vanuit een symptoomgerichte benadering, zich kunnen richten op het bespreken van nachtmerries en flashbacks.

Interventies gericht op de mensen in de directe sociale omgeving

In crisissituaties brengt een vluchteling soms iemand mee: een familielid, een vriend of de partner. Een gesprek met de betrokken personen kan veel aanvullende informatie opleveren, bijvoorbeeld over de wijze waarop zij met de vluchteling omgaan. Het gedrag van mensen in de directe omgeving kan ongewild bijdragen aan het ontstaan of voortduren van de crisis, maar hun inzet kan ook een belangrijke bijdrage leveren aan de oplossing van de problemen. Het is daarom goed dergelijke personen zo veel mogelijk bij de hulpverlening te betrekken. Dat betekent dat zij wat uitleg moeten krijgen over de aard van de problemen en over de werkwijze en de bedoelingen van de hulpverlener. De hulpverlener kan bijvoorbeeld eerst uitleg geven over flashbacks als gevolg van traumatische ervaringen aan de vrouw van de vluchteling, en dan met haar en haar man bespreken hoe zij het beste kan handelen als ze denkt dat haar man weer een flashback heeft. Soms spelen er in een crisissituatie relatieproblemen; in dat geval kunnen allerlei daarop gerichte interventies worden overwogen.

Interventies gericht op instanties

Veel crisissituaties hebben te maken met verwickelingen rondom het asielverzoek en angst om teruggestuurd te worden. Ook andersoortige aanvaringen tussen de vluchteling en ambtelijke instellingen, zoals uitkerende instanties, onderwijsinstellingen en instellingen voor arbeidsvoorziening kunnen bijdragen aan het ontstaan van een crisissituatie. Wanneer dat laatste het geval is, is er doorgaans sprake van een geëscaleerd conflict waarbij de hulpverlener kan proberen deëscalerend op te treden. In het contact met instanties staat de hulpverlener dan voor de opgave de betrokken medewerkers te stimuleren om nog eens, en het liefst zo snel mogelijk, aandacht te besteden aan de kwestie met de vluchteling: zelfs als dat betekent dat even van een vaste procedure moet worden afgeweken.

Daarbij kan men niet verwachten dat de betrokken ambtenaren zich gemakkelijk in de gevoelens van de vluchteling kunnen inleven: daar zijn ze immers niet voor opgeleid. Zelfs als men de contacten kan laten verlopen met een aan de betreffende instantie verbonden arts, kan men er niet van uitgaan dat deze gespecialiseerde kennis heeft omtrent de psychische problemen van vluchtelingen.

In verband hiermee vereisen interventies in de richting van instanties veel geduld, vasthoudendheid, en tact. Maar het belangrijkste is dat de hulpverlener echte interesse en echt begrip kan opbrengen voor het krachtenveld waarbinnen de betrokken ambtenaren hun werk moeten doen.

Ondersteuning

Ook als er geen sprake is van een crisissituatie, zijn de vluchtelingen op het moment dat ze voor het eerst om hulp vragen, dikwijls niet in staat om rustig over hun problemen na te denken. Onder die omstandigheden kan de hulpverlener zich richten op een kortetermijndoelstelling: het op korte termijn bevorderen van adequater functioneren op het niveau van het alledaagse gedrag. Deze doelstelling kan op zichzelf de hoofddoelstelling van de hulpverlening zijn.

Met deze doelstelling kan ook, vanuit de psychodynamische hypothese dat de psychische problemen voortvloeien uit onderdrukte en onverwerkte emoties, gekozen worden met het oog op verdere hulpverlening op langere termijn. De bedoeling van de hulpverlening is dan dat er, door adequater functioneren in het leven van alledag, gunstiger condities ontstaan om de problemen van de hulpvrager op langere termijn te kunnen behandelen. Het doel op langere termijn is dan de onderdrukte en onverwerkte emoties die de oorzaak van de psychische problemen vormen, bewust en verwerkbaar te maken. Met het oog op het bevorderen van adequater functioneren in het leven van alledag, kan gedacht worden aan verschillende therapeutische of therapie-ondersteunende methoden:

1. Het bespreken van allesoverheersende negatieve gevoelens en die voor de hulpvrager begrijpelijker te maken door ze in verband te brengen met alledaagse voorvallen.
2. Het geven van concrete hulp.
3. Het bespreken van oorzaken van psychische problematiek.
4. Uitleg en voorlichting geven over het ontstaan van psychische problemen bij vluchtelingen in het algemeen, teneinde eventuele negatieve zelfbeleving te verminderen en de angst om 'gek' te zijn of te worden te relativeren.
5. Het bespreken van positieve aspecten van het functioneren van de hulpvrager, teneinde aanwezige adequate coping skills te versterken.
6. Het analyseren van recente, alledaagse ervaringen in de omgang met andere mensen, opdat de hulpvrager meer inzicht krijgt in het verloop van de omgang tussen mensen en leert hoe men sommige ongewenste situaties kan voorkomen, dan wel gewenste situaties kan helpen creëren.
7. Het op gang brengen van een proces van geordend denken over de politieke en maatschappelijke aspecten van het menselijk bestaan, waarbij de vluchteling zich ervan bewust wordt dat hij een speciale positie inneemt tegenover de samenleving waaruit hij afkomstig is en tegenover de Nederlandse samenleving waarin hij als vluchteling terecht is gekomen.

Afweermechanismen

In de interculturele communicatie zijn enkele (verbale) reacties van afweer te onderscheiden:

1. Ik kan de bedreiging rechtstreeks aanvallen.
Meestal gebeurt dit tamelijk agressief. In gesprekken met migrantenjongeren kunnen deze zo reageren, omdat zij tegenover iemand zitten, die een plaats in de samenleving verworven heeft en zij het gevoel hebben, dat diezelfde samenleving het hun bijna onmogelijk maakt om hun leefwereld acceptabel te ontplooiën. Zo kunnen migranten ook agressief reageren, wanneer zij geconfronteerd worden met westerse waarden en normen, die vreemd zijn aan hun eigen cultuur. Zij vinden dan de westerse samenleving decadent en normloos en zijn niet van plan om ook eens kritisch naar hun eigen waarden- en normenpatroon te kijken.
2. Ik kan mij terugtrekken voor de bedreiging en depressief worden.
Bij veel migranten is deze reactie te herkennen. Zij weten zichzelf niet te vinden in de nieuwe situatie. Ze kunnen er niet tegenop. Ze zijn hun bestaansoriëntatie kwijt. Zwijgen kan een uiting van terugtrekking zijn en zelfs een bescherming van eigen eer en geweten inhouden.
3. Voor migranten is hun eer een heel belangrijke waarde, evenals het recht op privacy. Wanneer deze waarden worden bedreigd, kan een reactie zijn om niet op bedreigende vragen in te gaan, een smoes te verzinnen of – een op zich juiste suggestie – te ontkennen. Dit is dan geen kwestie van morele oneerlijkheid of onwaarheid. Dit zou een interpretatie vanuit de westerse cultuur zijn.
4. Een andere reactie kan zijn om eigen gedrag goed te praten met gezagsargumenten, die niet ter discussie worden gesteld en ook niet op betrouwbaarheid worden nagegaan. Bijvoorbeeld: een migrantenvader houdt zijn dochter van school om haar thuis te laten werken. Hij verdedigt dit door te zeggen, dat in de koran staat dat vrouwen thuis horen te zijn.
5. Migrantenvaders kunnen 'dromen' over immigratie, terwijl feitelijk slechts zeer weinigen dat doen. Dit dromen is een vlucht uit de harde werkelijkheid, maar moet daarom niet minder serieus genomen worden.

Wat hierboven beschreven is, illustreert hoe belangrijk het erkennen van dit algemeen menselijke verschijnsel is in de gesprekken met migranten.

Vuistregels en methodisch handelen

Samenvattend komt het methodisch handelen hierop neer:

1. Heb oog voor je eigen positie, voor je eigen cultuurbepaalde normen, waarden, voor je gevoeligheden en ervaringen, voor de regels en codes, die jouw denken en handelen bepalen.
2. Heb oog voor hetzelfde bij je gesprekspartner.
Wanneer je beide stappen gedaan hebt, kun je bij jezelf een scheiding aanbrengen tussen jouw meningen over wat die ander meldt en over zijn gedrag en de feiten zelf. Je kunt dan onderzoeken wat eventueel het vreemde is, dat je in het gesprek of naar aanleiding van het gedrag meent waar te nemen.
3. Bepaal nu wat je in de gegeven situatie gaat doen, hoe de verschillende aspecten van de leefwereld liggen, waar je het eerst op wilt ingaan, hoe je het best de ander te woord kunt staan en kunt helpen.

Hierbij is het ook belangrijk om bij jezelf na te gaan, hoever je mogelijkheden reiken en waar je grenzen, ook emotionele grenzen, liggen. Dit duidelijk maken hoort wezenlijk bij deze laatste stap.

De beroepscode voor het maatschappelijk werk; de artikelen die (extra) belangrijk zijn in de hulpverlening aan vluchtelingen

artikel 3

De maatschappelijk werker toont – gegeven het organisatorische verband waarbinnen hij functioneert – ten opzichte van iedereen gelijke bereidheid tot het aangaan van een professionele relatie.

artikel 5

De houding van de maatschappelijk werker tegenover de cliënt is gebaseerd op respect voor diens persoon en erkenning van diens verantwoordelijkheid voor de eigen keuze van handelen.

artikel 7

De maatschappelijk werker informeert de cliënt over de wijze waarop en de vorm waarin binnen de doelstelling en het beleid van de organisatie hulp kan worden geboden.

artikel 8

Indien de maatschappelijk werker niet (meer) kan voldoen aan de vraag van de cliënt bevordert hij dat de cliënt elders de meest geëigende hulp krijgt.

artikel 9

De maatschappelijk werker handelt in het kader van de professionele relatie, op basis van overeenstemming met en instemming van de cliënt over de doelstellingen en aard van de professionele relatie en de daarbij horende voorwaarden.

De maatschappelijk werker verstrekt de cliënt alle daartoe benodigde informatie.

artikel 10

Alvorens de maatschappelijk werker in het kader van de professionele relatie derden benadert ten einde op te treden voor of namens de cliënt, is diens toestemming vereist.

artikel 12

Krachtens zijn positie als vertrouwenspersoon heeft de maatschappelijk werker de plicht tot geheimhouding van hetgeen hem als zodanig over de persoon en omstandigheden van de cliënt ter kennis is gekomen.

artikel 16

De maatschappelijk werker verzamelt omtrent de persoon en de omstandigheden van de cliënt slechts de gegevens, die relevant zijn voor de doelstelling van de professionele relatie.

artikel 17

De maatschappelijk werker draagt er zorg voor dat vastgelegde vertrouwelijke gegevens niet toegankelijk zijn voor een ieder die niet functioneel betrokken is bij zijn professionele relatie met de cliënt.

artikel 18

De maatschappelijk werker verleent de cliënt en/of zijn wettelijke vertegenwoordiger desgevraagd inzage in het dossier, voor zover dit voor de cliënt of anderen geen kennelijk ernstig nadeel oplevert.

Het maatschappelijk werk bij VluchtelingenWerk

De taken en doelen van een maatschappelijk werker in een VluchtelingenWerkinstelling

In VluchtelingenWerkinstellingen zijn zowel maatschappelijk werkers als vrijwilligers werkzaam. De taken en doelen die zij hebben komen over het algemeen met elkaar overeen.

Een vluchteling die in Nederland aankomt kan meestal niet terugvallen op een netwerk van familie of bekenden. Zij staan er alleen voor. VluchtelingenWerk biedt die vluchtelingen dagelijkse praktische begeleiding tijdens de asielprocedure en bij het opbouwen van een bestaan in de Nederlandse samenleving. Ook zet VluchtelingenWerk zich in voor het vergroten van het draagvlak voor vluchtelingen en asielzoekers en voor een goed asiel- en integratiebeleid.

VluchtelingenWerk zet zich in voor bescherming van asielzoekers en vluchtelingen. Dit gebeurt door het bieden van persoonlijke steun en belangenbehartiging bij hun toelating, opvang en integratie. Bescherming houdt meer in dan alleen de mogelijkheid bieden asiel te zoeken en te krijgen. Het betekent ook het voorkomen dat iemand wordt teruggestuurd, als hij gegronde vrees heeft voor vervolging, of als hij het risico loopt slachtoffer te worden van foltering of een onmenselijke of vernederende behandeling of straf. Bescherming betekent tenslotte ook het bieden van toegang tot de samenleving, en de mogelijkheid om een zelfstandig bestaan op te bouwen.

De maatschappelijk werkers en vrijwilligers begeleiden asielzoekers bij de asielprocedure. Ze maken vluchtelingen wegwijs in de gemeente. Ze begeleiden vluchtelingen op het inburgeringspad, door bijvoorbeeld te helpen bij de keuzes op het gebied van opleiding, werk, opvoeding, school etc. Ze bemiddelen waar nodig tussen vluchtelingen en instanties.

De maatschappelijk werkers en vrijwilligers moeten ook eens in de zoveel tijd een vergadering van de stichting bijwonen. Hierin worden niet alleen problematieken besproken, maar ook de actualiteiten die van belang zijn voor zowel de stichting als voor het personeel komen hier aan bod.

En tenslotte geven ze voorlichting over de positie van vluchtelingen en proberen zij vooroordelen bij de bevolking weg te nemen.

Voorbeeld van werkzaamheden van de maatschappelijk werker bij statushouders, komend uit een AZC(AsielzoekersCentrum).

Navraag bij het AZC	• Heeft de cliënt een sofi-nummer? • Of kinderbijslag is aangevraagd • Tegemoetkoming in studiekosten aangevraagd? • Staat de cliënt ingeschreven in een GBA? • Heeft de cliënt al een afspraak gemaakt bij het CWI? • Is er sprake van gezinshereniging? • Informatie over de advocaat • Is het huurcontract al getekend?
De dag van aankomst	• Servicecontract bij de woningbouwvereniging afsluiten • Werkintake en uitkeringsintake bij het CWI aanvragen • Voorschot op de uitkering aanvragen • Adreswijziging versturen • Ziekenfondsverzekering aanvragen
De tweede dag na aankomst	• Kinderen inschrijven op scholen • De cliënt bij een huisarts, tandarts en apotheek aanmelden • Inboedel regelen bij bijv. tweedehands winkels
Week 1 na intrekking woning	• Intake bij VluchtelingenWerk • Opvragen van het dossier van de cliënt bij de VluchtelingenWergroep van het AZC waar de cliënt het laatst in begeleiding was
Maand 1 en 2	• Het eerste huisbezoek
Het eerste halfjaar	• Het tweede huisbezoek • Helpen bij de administratie en het budgetteren

Voorbeeld van werkzaamheden van de maatschappelijk werker bij cliënten met een W-document.

W- documenthouders wonend in een COW woning	• Intake bij VluchtelingenWerk • Een dossier aanleggen • Huisbezoeken
---	---

Psychosociale begeleiding

Door de band die contactpersonen=maatschappelijk werkers/vrijwilligers opbouwen met hun cliënten tijdens de maatschappelijke begeleiding kan een basis ontstaan van vertrouwen. Daardoor is het mogelijk dat cliënten ook met problemen van psychosociale aard bij hun begeleiders komen.

Dit kan variëren van moeite met het wennen in de nieuwe samenleving, problemen met het verwerken van de gebeurtenissen uit het recente verleden, tot problemen van relationele aard met betrekking tot partner of kinderen, omdat ieder een eigen manier van verwerken van en omgaan met problemen en trauma's heeft. Bovendien volgt ieder een eigen tempo bij het integreren in de samenleving; verschillen daarin kunnen ook tot problemen binnen relaties en gezinnen leiden.

Ook kunnen kinderen ten gevolge van hun ervaringen of die van hun ouders in grote problemen komen.

Vaak is het bieden van een luisterend oor voldoende; niemand kan de problemen voor de cliënten oplossen, maar aandacht en luisteren zijn heel belangrijk.

Mocht dit echter niet voldoende zijn en heeft een cliënt meer begeleiding en eventueel behandeling nodig bij zijn problemen, dan verwijst de stichting mensen door naar de daartoe geëigende instellingen en organisaties zoals:

- RIAGG
- Het netwerk gezondheidszorg. Deze zorg bekijkt en bespreekt de problematieken waar vluchtelingen op het gebied van gezondheid tegenaan lopen.
- Het Zorg Advies Team. Dit is een Zoetermeers netwerk rondom kinderen in de basisschoolleeftijd. Kinderen met onderwijsachterstanden worden hier aangemeld voor verdere begeleiding.
- Bureau jeugdzorg
- Stichting voor Opvoedingsondersteuning. Gezinnen kunnen doorverwezen worden naar deze instelling voor opvoedingsondersteuning en om extra zorg en aandacht te krijgen als dat nodig is voor de kinderen.
- Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- Parnassia. Mensen met verslavingsproblemen worden hierheen doorverwezen.
- De Vonk. Hierheen worden cliënten doorverwezen die getraumatiseerd zijn door hun ervaringen in oorlog of martelingen.
- Robert Fleury—Stichting. Hierheen kunnen psychiatrische patiënten.

Algemene aandachtspunten voor de begeleiding

De maatschappelijk werker/vrijwilliger moet voortdurend toetsen of een cliënt op de hoogte is van het reilen en zeilen in de Nederlandse samenleving: weet iemand hoe een strippenkaart werkt, kent men de gewoonten en omgangsnormen? Etc. De maatschappelijk werker/vrijwilliger moet er nooit van uit gaan dat iets bekend is, daarvoor is onze samenleving te nieuw en anders voor de cliënt. Vraag de cliënt wat hij wilt weten en aan welke informatie hij behoefte heeft.

Met betrekking van de administratie van de cliënt: help met het invullen van formulieren. Per cliënt moet in het dossier te zien zijn hoever hij gevorderd is.

De gedragscode van VluchtelingenWerk

Het denken en handelen van maatschappelijk werkers worden grotendeels bepaald door eigen morele opvattingen, door de eigen normen en waarden. Normen zijn dan: opvattingen over wat men juist en goed achten. Waarden zijn datgene wat men wilt bereiken of nastreven. Een norm is bijvoorbeeld: "Gij zult niet stelen", de bijbehorende waarde luidt dan: "Respect voor andermans bezit". Normen en waarden kleuren onze waarnemingen. Zo kan het gebeuren dat eenzelfde gebeurtenis door verschillende mensen verschillend wordt waargenomen. In de praktijk vellen maatschappelijk werkers voortdurend waardeoordelen. We 'vinden iets van iemand' zonder dat dit feitelijk juist hoeft te zijn.

Bij het begeleiden van cliënten komt het er op aan subjectieve waarnemingen zoveel mogelijk te scheiden van objectieve feiten. Als bijvoorbeeld een cliënt slechte studieresultaten heeft, zal de ene begeleider direct de associatie leggen met droevig nieuws uit het land van herkomst, de ander wijt het aan didactische onvermogen van de docent en weer een ander denkt dat het niveau van de opleiding te hoog gegrepen is. Het gevolg kan zijn dat we soms gaan sleutelen aan datgene dat wij als oorzaak zien en andere mogelijke oorzaken uit het oog verliezen.

Maatschappelijk werkers moeten tijdens het werk voortdurend afvragen of ze juist handelen, de juiste keuzes maken en de juiste beslissingen nemen. Zowel tegenover de cliënten, jezelf als de organisatie waarvoor je werkt ben je verplicht ethisch verantwoord te handelen.

In de begeleiding van asielzoekers en vluchtelingen betekent dit dus:

- Inzicht hebben in de waarden die jij hebt en je cliënt hanteren
- De normen onderkennen die hierbij een rol spelen
- De dilemma's of keuzes overzien
- Je baseren op de feiten

Vaak zijn er in een bepaalde situatie meerdere mogelijkheden waaruit men op grond van een dergelijke argumentatie kan kiezen. Een aantal van de normen en argumenten die voor het VluchtelingenWerk van belang zijn, is in deze code beschreven. Zij zijn een leidraad voor het werken met vluchtelingen en asielzoekers.

Iedere maatschappelijk werker zal zijn of haar begeleidingspraktijk moeten toetsen aan de hand van de code, maar ook proberen deze andersom te vertalen naar zijn of haar eigen praktijk. Een mogelijkheid daartoe biedt de intervisie, het regelmatig met collega's, werkbegeleider of coördinator van gedachten wisselen over keuzes die zijn gemaakt, en de verschillende artikelen van deze code. Zodoende blijven maatschappelijk werkers nadenken over de cliënten, hun problemen maar vooral ook over ons eigen handelen tijdens de begeleiding.

Met deze gedragsregels wordt de kwaliteit van het werk bewaakt en stel je de kwaliteitseisen. Dit betekent overigens dat deze code zowel voor cliënten als voor andere belangstellenden beschikbaar moet zijn. Deze code biedt ethische richtlijnen.

1. In VluchtelingenWerkgroepsverband wordt – met respect voor ieders specifieke inbreng en deskundigheid – gestreefd naar de realisering van de doelstellingen van VluchtelingenWerk, zijnde:
“(...) uitgaande van de beginselen als neergelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens:
 - a. Te bevorderen dat aan vluchtelingen bescherming wordt verleend door asielverlening.
 - b. Het geestelijke en maatschappelijke welzijn van vluchtelingen en asielzoekers te bevorderen (in gemeente of regio waarin de stichting werkzaam is) door activiteiten te ontwikkelen ter bevordering van hun sociale en economische zelfstandigheid.
2. Iedere medewerker voert zijn of haar werkzaamheden zodanig uit, dat deze niet strijdig zijn met het door bestuur van de VluchtelingenWerkgroep en de Algemene Ledenvergadering van de vereniging vastgestelde beleid.
3. Een ieder is gehouden zijn of haar werkzaamheden naar beste kunnen en binnen de richtlijnen van VluchtelingenWerk Nederland uit te voeren. Daartoe neemt men onder andere kennis van relevante informatie en verstrekt men deze op zijn/haar beurt aan anderen. Op verzoek van bestuur en/of coördinator legt de medewerker verantwoording ten aanzien van bepaalde taken af aan de daartoe aangewezen personen.
4. Iedere medewerker neemt naar vermogen deel aan deskundigheidsbevorderende programma's gerelateerd aan zijn/haar werkterrein en aan werkvormen als teamoverleg, werkoverleg, werkbegeleiding of intervisie. Betrokkene is bereid de eigen handelswijze kritisch te bekijken.
5. Medewerkers signaleren relevante ontwikkelingen met betrekking tot de kwaliteit van de belangenbehartiging en de begeleiding van asielzoekers en vluchtelingen. Ook opmerkingen te aanzien van het functioneren van de VluchtelingenWerkgroep worden aan coördinator, bestuur of regioconsulent doorgegeven. Ieder draagt zo naar beste kunnen bij aan de ontwikkeling en realisering van het beleid.
6. Een ieder is zich bewust van de ongelijke posities in de functionele relatie met cliënten en maakt daar geen misbruik van.

7. Ieder medewerker heeft uitsluitend een relatie met cliënten op basis van zijn of haar taak binnen VluchtelingenWerk. Dit sluit uitingen van betrokkenheid niet uit. Indien een medewerker een intieme relatie met de cliënt krijgt is deze verplicht (het contact met) de cliënt over te dragen aan een andere medewerker.
8. Niemand accepteert diensten en/of materiele beloningen van een cliënt voor in het kader van VluchtelingenWerk verleende diensten.
9. Een medewerker verstrekt op persoonlijke titel geen middelen of diensten aan cliënten, anders dan op basis van afspraken zoals gelden binnen de VluchtelingenWerkgroep.
10. Alle bepalingen uit de Wet op de Persoonsregistratie en het model-Privacy-Reglement VluchtelingenWerk behoren tot deze code.
11. Voor een ieder geldt dat bij elk handelen het belang van de cliënt(en) voorop staat. Deze code ontslaat medewerkers echter niet van algemene wettelijke verplichtingen in geval van misdrijf.
12. Iedere medewerker werkt loyaal samen met collega's en andere VluchtelingenWerknemers. Men onthoudt zich zowel in contacten met asielzoekers/vluchtelingen als met instellingen of instanties van negatieve of suggestieve opmerkingen over andere medewerkers.
13. Indien een medewerker de overtuiging heeft dat een collega-medewerker de belangen van één of meerder asielzoekers/vluchtelingen en/of de organisatie VluchtelingenWerk ernstig schaadt en als bewijs daarvan objectieve informatie kan verstrekken, is hij/zij verplicht de coördinator of de voorzitter van het bestuur hiervan in kennis te stellen. Daartoe volgt men eventueel de klachtenprocedure zoals vastgelegd in het Huishoudelijk Reglement.
14. In alle externe contacten staat het belang van de cliënten voorop. Deze contacten geschieden niet op persoonlijke titel, maar namens VluchtelingenWerk.
15. In contacten met derden wordt zodanig opgetreden dat de goede naam van de lokale en de landelijke organisatie VluchtelingenWerk niet wordt geschaad. In contacten met derden wordt ernaar gestreefd het imago van asielzoekers, vluchtelingen, lokaal en landelijk VluchtelingenWerk positief te beïnvloeden.
16. In contacten met derden wordt met respect voor ieders specifieke deskundigheid functioneel samengewerkt.
17. Een ieder verplicht zich om – in het geval in de media aandacht aan één of meerdere cliënten en/of VluchtelingenWerk zal worden besteed – uitdrukkelijk de belangen van betreffende asielzoeker(s)/vluchteling(en) en/of de organisatie te behartigen.
18. De begeleider informeert de cliënt te aanzien van doelstelling, mogelijkheden, beleid, werkwijze, klachtenreglement, registratie en geheimhoudingsplicht van de Vluchtelingenwerkorganisatie.
19. De begeleider handelt en adviseert vanuit respect voor de cliënt en diens opvattingen. Zo dringt hij de cliënt bijvoorbeeld geen religieuze of politieke opvattingen op en respecteert diens sociaal-culturele achtergronden. Dit neemt niet weg dat de persoonlijke opvattingen van de begeleider zich zodanig niet kunnen verdragen met die van de cliënt dat de begeleiding onmogelijk wordt of in ernstige mate wordt gehinderd. Deze kan na overleg de coördinator of het bestuur verzoeken de begeleiding van betrokkene aan een collega over te dragen. Daarnaast kan de begeleider geconfronteerd worden met gedrag van cliënten dat hij/zij niet kan accepteren omdat dit indruist tegen algemeen geldende rechtsbeginselen. Hij/zij kan zich dan na overleg met de coördinator of het bestuur wenden tot een derde partij, bijvoorbeeld een vertrouwensarts.
20. De begeleider stelt de zelfredzaamheid van de cliënt voorop.
21. De begeleider erkent de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt. Daaruit vloeit de noodzaak voort de cliënt gedegen te informeren.
22. De begeleider handelt en adviseert vanuit een neutrale positie. De hulpverlening geschiedt namelijk ongeacht politieke, godsdienstige of andere overtuiging, en ongeacht ras, huidskleur, nationaliteit of etnische herkomst, geslacht, seksuele geaardheid, maatschappelijke status of taal van vluchtelingen en asielzoekers. Een sympathie of antipathie voor een cliënt en speelt bij het handelen dus geen rol.

23. De begeleider selecteert omtrent de persoon en omstandigheden van de cliënt slechts die gegevens die van belang zijn voor de hulpverlening.
24. De begeleider neemt de grenzen van de eigen deskundigheid en die van de Stichting VluchtelingenWerk in acht en verwijst dus, indien nodig, naar professionele instellingen/hulpverleners. Goed verwijzen betekent: de keuze motiveren ten opzichte van de cliënt, het juiste adres kennen, de cliënt begeleiden naar de nieuwe instelling, controleren of de verwijzing 'geslaagd' is.
25. De begeleider hanteert een strikt onderscheid tussen de door VluchtelingenWerk te verlenen juridische hulp inzake de asielprocedure/het vluchtelingenschap en eventuele strafrechtelijke vervolging ingesteld tegen cliënten wegens overtredingen/misdrijven die niet gerelateerd zijn aan de asielprocedure.
26. Indien de begeleider gegronde redenen meent te hebben om de hulpverlening te staken, wendt deze zich tot de in de organisatie daartoe bevoegde instantie.



Onderzoek Interviews & cursus

<u>Inhoudsopgave</u>	<u>Bladzijde</u>
Samenvatting	1
Interviews met VluchtelingenWerkgroepen:	2
Zoetermeer	2
Leidschendam/ Voorburg	7
Rijswijk	12
Delft	16
Wassenaar	20
Den Haag	21
Westland	31
Cursus Pharos:	34
Wat is Pharos?	34
Zo werkt Pharos	34
Werkconferentie UitInzet	35
Workshop 1: Lokale versus Landelijk politiek	35
Workshop 2: Juridische (on)mogelijkheden	37
Interview met de Vreemdelingenpolitie	39

Samenvatting

Om te kunnen ontdekken welke kennis en vaardigheden voor het omgaan met uitgeprocedeerden al aanwezig zijn bij de Vluchtelingen Werkgroepen Haaglanden, hebben wij interviews gehouden met begeleiders en teamleiders van de 5 grootste groepen: Den Haag, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Delft en Rijswijk. De kleine groepen in het Westland hebben wij telefonisch benaderd. Ook hebben wij informatie ingewonnen bij Pharos (een landelijk kenniscentrum dat zich richt op ontwikkeling, onderzoek en overdracht van kennis op het terrein van vluchtelingen en gezondheidszorg) en de Vreemdelingenpolitie Haaglanden. Hieronder geven wij een samenvatting van deze interviews. Achter deze samenvatting vindt u de uitwerkingen van alle interviews.

Wat alle VluchtelingenWerkgroepen gemeen hebben is dat ze erg gemotiveerd zijn om uitgeprocedeerde asielzoekers te helpen waar dat mogelijk is. Ze zijn echter wel reëel en geven de cliënten geen valse hoop. Ook zijn alle groepen actief bij demonstraties tegen het huidige (streng) beleid van de overheid, die georganiseerd worden door het Landelijk Bureau. Niet één van de mensen die wij geïnterviewd hebben is het namelijk eens met de nieuwe vreemdelingenwet. Wij hoorden dan ook vaak de woorden 'inhumaan', 'belachelijk', en 'onbegrijpelijk'. Wat ons ook is opgevallen is dat alle groepen op regelmatige basis een intensief teamoverleg hebben.

Maar er zijn ook veel verschillen tussen de verschillende groepen. Sommigen hebben bijvoorbeeld geen aanbod van maatschappelijke begeleiding aan uitgeprocedeerden (maar alleen juridische), anderen wel. Een paar groepen sturen uitgeprocedeerden naar de noodopvang als zij aan bepaalde voorwaarden voldoen, Zoetermeer begint hier niet aan maar vraagt de gemeente of de uitgeprocedeerden hun uitzetting in hun huidige woning mogen afwachten. Rijswijk heeft een eigen noodfonds en vraagt hiervoor regelmatig donaties voor. Leidschendam-Voorburg verricht grondig onderzoek naar nieuwtjes in het terugkeerbeleid en kijkt welke positieve wending dit aan de procedure van een cliënt kan geven. Ook verzamelen zij spullen op kantoor die mensen doneren voor de cliënten. Delft doet dit ook wel eens. Sommige groepen gaan met de cliënt mee naar belangrijke gesprekken bij andere instanties, Delft heeft het hier te druk voor en probeert zijn tijd zoveel mogelijk over alle cliënten te verdelen. Sommige groepen hebben veel interne scholing, anderen vooral externe scholing door het Landelijk Bureau. De kleine groepen binnen Haaglanden hebben zelden tot nooit met uitgeprocedeerden te maken en hebben dan ook nog geen beleid hiervoor binnen de instelling. Den Haag heeft veel teams met verschillende doelgroepen, en hebben zelfs een speciaal team voor uitgeprocedeerden.

Er wordt veel overleg gepleegd tussen collega's in een team. Daarentegen hebben de groepen onderling heel weinig contact. Dit is zonde! Je ziet bijvoorbeeld dat Den Haag een heleboel ervaring heeft met uitgeprocedeerden en de kleine groepen helemaal niet. Uitwisseling van informatie en ervaringen zou hier dus heel handig zijn. Op dit vlak kan er dus veel verbeterd worden.

Tot slot de tip van de Vreemdelingenpolitie aan alle groepen van VluchtelingenWerk: *'Blijf realistisch, voorkom ideologie. Zorg dat je bedacht bent op de werkelijkheid en geef mensen geen valse hoop. Probeer altijd de zaak van twee kanten te bekijken en je nuchterheid te behouden. Richt je bij afwijzing van het asielverzoek zoveel mogelijk op de terugkeer. Het is belangrijk om er juist op die momenten te zijn dat dat nodig is voor de asielzoeker. Dit kan bijvoorbeeld door acties bij een wetswijziging. Zorg dan dat gaten tussen oude en nieuwe wetgeving worden opgevangen. Een andere heel belangrijke taak van VluchtelingenWerk is het signaleren en het onder de aandacht brengen van schrijnende zaken. VluchtelingenWerk kan de problematiek een menselijk gezicht geven voor de rest van de bevolking en kan daarmee zorgen voor een mentaliteitsverandering.'*

Interviews met de VluchtelingenWerkgroepen

Zoetermeer

Naam VluchtelingenWerk: Zoetermeer

Naam Geïnterviewde: Sandra Willemsen

Functie: Werkbegeleider

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van deze VluchtelingenWerkinstelling?

De instelling is opgericht om de belangen van de vluchtelingen te behartigen en hen zoveel mogelijk te ondersteunen en begeleiden bij het verkrijgen van de zo nodige bescherming en het opbouwen van een nieuw bestaan. VluchtelingenWerk is opgericht om een goede opvang, een goede rechtsbescherming en voldoende hulp bij het opbouwen van een nieuw bestaan te garanderen. Sinds jaar en dag spant VluchtelingenWerk zich hier landelijk en plaatselijk voor in. Zij zien nog steeds de noodzaak op te komen voor de rechten van asielzoekers en vluchtelingen.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

- 2 Werkbegeleiders
- 9 Vrijwilligers waaronder 2 stagiaires: 1 deeltijd en 1 voltijd student
- 5 Juridische begeleiders
- 1 Administratief medewerker
- 1 Computerdeskundige
- 1 Huishoudelijke dienst

3. Hoe ziet de organisatie eruit? Misschien met behulp van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling of zijn de taken van elk team?

VluchtelingenWerk Zoetermeer heeft drie verschillende teams. Je hebt de werkbegeleiders, de maatschappelijke begeleiders en de juridische begeleiders. Deze laatste twee teams hebben verschillende taken. Wel werken ze samen. De werkbegeleiders begeleiden de maatschappelijke begeleiders.

Organigram: zie de bijlage.

4. Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

De specifieke ondersteuning die VluchtelingenWerk individueel biedt, hangt af van wat voor die persoon op dat moment het meest urgent is.

De medewerkers van VluchtelingenWerk geven de asielzoeker voorlichting over de asielprocedure. Zij wonen de gesprekken met de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) van het ministerie van Justitie regelmatig bij. Dit doen zij om de vluchteling bij te staan én om zicht te houden op de uitvoeringspraktijk van instanties die betrokken zijn bij de behandeling van het asielverzoek.

Tijdens de behandeling van de asielaanvraag analyseren medewerkers van VluchtelingenWerk het vluchtverhaal. Op basis van deze informatie adviseren zij de asielzoeker wat hij kan doen om het asielverzoek te onderbouwen, of geven zij aan dat hij geen kans maakt op asiel. Hierbij werken zij samen met de rechtshulpverlener die de asielzoeker bijstaat bij zijn asielverzoek. Daarnaast beantwoorden medewerkers van VluchtelingenWerk allerlei vragen, bijvoorbeeld over gezinshereniging, het opsporen van vermiste familieleden, migratie naar een ander land, terugkeer, gezondheidszorg, onderwijs of werk.

Wanneer een vluchteling een verblijfsvergunning heeft gekregen, staat hij voor de uitdaging een volwaardige plaats in de Nederlandse samenleving te verwerven. Tot dan toe verbleef hij in een asielzoekerscentrum, maar na statusverlening kan hij een nieuw bestaan opbouwen in een 'normale' woning. VluchtelingenWerk helpt hem daarbij op weg. De medewerkers maken de vluchteling wegwijs in de gemeente, geven informatie en advies over zijn rechtspositie en helpen bij het vinden van een baan. VluchtelingenWerk zet zich daarnaast in voor collectieve belangenbehartiging van vluchtelingen en asielzoekers. Want vluchtelingen en asielzoekers hebben niet alleen recht op een eerlijke asielprocedure, het gaat er ook om dat zij een volwaardige plaats in de Nederlandse samenleving kunnen innemen. Ze hebben recht op een gelijkwaardige rechtspositie, toegang tot adequate huisvesting, onderwijs, scholing, gezondheidszorg en werk. VluchtelingenWerk bevordert dit door knelpunten in de uitvoering van wet- en regelgeving aan te kaarten, voorstellen te doen voor beter beleid, door te reageren op wetsvoorstellen en door de rechter te vragen om de uitleg van de wetgeving te toetsen, ook in toenemende mate op Europees niveau. Daarnaast zet VluchtelingenWerk zich in voor het in stand houden en waar mogelijk vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor vluchtelingen en asielzoekers. Zij doet dit door gerichte informatie te geven, publiekscampagnes te voeren en door veelvuldig in de media aandacht te vragen voor haar standpunten.

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Nee, wel hou ik een map bij waarin alle nieuwe en relevante informatie terechtkomt met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers.

2. Hoe gaat u om met het huidige beleid van de overheid betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

We handelen binnen de mogelijkheden. Het beleid is zoals het is. We strijden met de wapens die we hebben.

Zo hebben wij bijvoorbeeld de gemeente Zoetermeer een voorstel gedaan om de uitgeprocedeerden hun gehele procedure in hun woonplaats te Zoetermeer daar te laten doorlopen, dat ze niet naar een uitzetcentrum worden gestuurd. Hiermee willen wij bereiken dat de uitgeprocedeerden op een menswaardige manier terug kunnen keren naar land van herkomst.

3. Doen uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op jullie, als VluchtelingenWerkgroep?

Ja. Op dit moment is de procedure bij twee families afgerond en zijn zij uitgeprocedeed. Deze families moeten binnenkort het land verlaten. Ze komen regelmatig langs. Veel kunnen wij niet meer doen. Wij bieden een luisterend oor en gaan in op het gesprek. Op deze manier proberen wij wat verlichting te brengen. Deze periode is namelijk zwaar voor deze mensen.

Er zijn twee mogelijkheden. De families kunnen door de vreemdelingenpolitie weggestuurd worden of de families zorgen zelf voor paspoorten zodat zij (op een menswaardige manier) het land kunnen verlaten.

Wij staan achter de cliënten die zelf voor paspoorten (willen) zorgen. Vervolgens proberen wij uitstel van uitzetting te verzorgen.

Verder begeleiden wij ze totdat ze het land hebben verlaten. Soms gaan we zelfs mee naar Schiphol om vanaf daar afscheid van ze te nemen.

Het komt wel eens voor dat de uitgeprocedeerden met de vraag komen of wij noodopvang voor ze kunnen regelen. Dit doen wij niet. Met welk doel ben je dan bezig? Wij zijn van mening dat ze bij noodopvang niet geholpen zijn. Dat is geen oplossing.

4. Hoe gaat u met vragen van uitgeprocedeerde asielzoeker om?

Het belangrijkste is dat je het doel in de gaten houdt. Waarom doe je iets? Soms kom je er zelf niet meer uit en het is daarom van belang dat je dat overlegt met je collega's. Zij helpen je om scherp te blijven en je aan je doel te houden.

5. Wordt er over dit onderwerp binnen uw instelling gesproken?

Ja, erg veel zelfs. Het belangrijkste is om met elkaar hierover te praten. Dit gebeurt tijdens vergaderingen, spreekuuroverleggen maar ook na een (zwaar) gesprek met de uitgeprocedeerde(n). We bespreken dan wat er allemaal gezegd is. Ook komt het wel eens voor dat we niet meer weten waar we het nou allemaal voor doen. Als het zover is dan bespreken we de basispunten (wat wil je bieden, waarom doen we dit) zodat we alles weer op een rijtje hebben.

Vooraf de staf moet veel communiceren met elkaar. Zij moeten namelijk zeker overkomen naar de vrijwilligers. Daar putten de vrijwilligers weer kracht uit.

Begeleiding voor uitgeprocedeerde asielzoekers

1. Is er bij uw Vluchtelingenwerkgroep een aanbod van zowel materiële als immateriële begeleiding? Als er geen materiële of immateriële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

Materiële hulp bieden wij eigenlijk bijna niet. Hooguit kunnen wij cliënten een lening geven. Deze lening is dan bedoeld voor een specifieke betaling die te maken heeft met hun terugkeer. Cliënten krijgen hun geld later terug van het IOM en vervolgens kunnen zij dan ons terugbetalen. Er wordt bij een lening altijd vastgelegd wanneer de cliënt ons zal terugbetalen en hij dient zijn handtekening hieronder te zetten.

Verder hebben wij vooral een bemiddelende functie. Wij wijzen de uitgeprocedeerde de weg in de mogelijkheden en gaan mee met belangrijke gesprekken. Als de cliënt naar een terugkeercentrum dreigt te worden gestuurd gaan wij naar de gemeente met het verzoek deze cliënt deze laatste weken in zijn huis in Zoetermeer te laten. Meer kunnen we niet doen. En daarbij: je moet altijd in de gaten houden wat je doel is door iets te doen en wat de perspectieven zijn voor de cliënt.

We bieden uitgeprocedeerde asielzoekers wel immateriële hulp. Dat wil zeggen: we bieden een luisterend oor en proberen alle mogelijkheden met een cliënt te bespreken. Daarin zijn wij heel reëel. We geven hen geen valse hoop, dat zou niet eerlijk zijn. De situatie is zoals het is en daar is niets aan te doen. Wij kunnen ons bij het bespreken van de mogelijkheden niet laten leiden door onze eigen mening. Wij onderzoeken wat er bij de cliënt speelt en gaan daar verder op in. Dan weten we in ieder geval dat de cliënt alle informatie heeft en kan hij uiteindelijk zelf kiezen wat hij doet. Natuurlijk moedigen we het niet aan om bijvoorbeeld de illegaliteit in te gaan, maar als de cliënt dit voor zichzelf als enige optie ziet zullen we toch moeten bespreken wat dit voor de cliënt gaat betekenen. Als de cliënt medische hulp nodig heeft kunnen wij hem bijvoorbeeld naar de dokter sturen met een briefje dat hij de kosten vergoed kan krijgen via het koppelingsfonds. Maar verder kunnen wij niks meer voor hem betekenen. Dit zijn moeilijke afwegingen voor de cliënt en omdat wij veel kennis hieromtrent hebben komen ze veel naar ons om hier over te praten. Wij zijn blij dat we ze deze hulp kunnen bieden.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Wij krijgen geen subsidie voor de begeleiding van uitgeprocedeerde asielzoekers. Eigenlijk kunnen wij ze dus niet begeleiden. Meestal worden ze eerst door het juridisch team geholpen. Er is altijd wel een nauwe samenwerking tussen het maatschappelijk en het juridisch team. Het verschilt eigenlijk per cliënt welke begeleiding er geboden wordt. We hebben dus geen specifieke stappen in onze begeleiding. De begeleiding die wij wel bieden staat hierboven beschreven in vraag 1.

3. Hoe ervaart u deze manier van begeleiden?

Ik ben persoonlijk erg tevreden over deze manier van begeleiden. Het is wel veel werk. Omdat wij hier geen subsidie voor krijgen is dit best frustrerend. Daarom hebben wij ook de nadruk gelegd op de juridische begeleiding en komt de maatschappelijke begeleiding kijken wanneer dit nodig is. In ons team vragen wij elkaar regelmatig om advies en zo houden wij elkaar scherp. Dit werkt erg prettig.

4. Wie stelt deze manier van begeleiden vast? Staat dat op schrift of verschilt het per medewerker/vrijwilliger hoe zij cliënten begeleiden?

Het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers staat niet op schrift. Ik ga altijd samen met een andere werkbegeleider, die de contactpersoon van de uitgeprocedeerde(n) is, en een juridisch begeleider per cliënt bekijken wat we kunnen doen. Dit is de basis. In de medewerkersvergaderingen praten wij hierover met alle medewerkers. Vooral na gesprekken te hebben gehad met de uitgeprocedeerde is praten erg belangrijk. Je kunt namelijk nog wel eens meegesleept worden door cliënten en even kwijtraken waar het nou ook al weer om ging. Het is eigenlijk het belangrijkste om je steeds af te vragen: wat wil je bieden? En: waarom doen we dit? Door hier als team met elkaar op terug te komen werkt dit voor ons erg verhelderend.

De basisregels in het begeleiden van uitgeprocedeerden zijn dus vastgesteld door een team van 3 mensen: 2 werkbegeleiders (onder wie ikzelf) en een juridisch begeleider.

5. Zijn er situaties in de manier van begeleiden waar u tegenaan loopt? Zo ja, waar loopt u tegenaan? Hoe worden uw begeleiders geschoold en begeleid?

We kunnen natuurlijk niet het landelijk beleid omtrent uitgeprocedeerde asielzoekers veranderen, hoe graag we dat ook zouden willen. We moeten daarom kijken wat we nog wel kunnen doen. Laatst was ik mee met een uitgeprocedeed gezin naar de vreemdelingenpolitie. Er werd hen daar verteld dat er tickets geregeld zouden worden en dat ze binnen een paar dagen het land al moesten verlaten. Ik heb toen gelukkig kunnen bedingen dat de mensen zelf hun terugkeer mochten regelen en daar ook even de tijd voor kregen. Voor die mensen zou het veel betekenen als zij zelf een paspoort konden regelen en bovendien zou het een menswaardiger vertrek voor hen zijn. Je bent dus constant aan het zoeken naar mogelijkheden binnen de wet.

Onze begeleiders worden geschoold en begeleid door middel van trainingen aangeboden door het landelijk bureau, vergaderingen, spreekuuroverleggen en individuele gesprekken. In principe heb ik de leiding als het om cliënten gaat en soms zit ik bij een gesprek tussen een uitgeprocedeerde en zijn begeleider. Ik zit vooral bij om de begeleider te ondersteunen. Soms neem ik een gesprek over van de begeleider als de begeleider niet aanwezig is.

Binnenkort wordt er hier bij Vluchtelingenwerk Zoetermeer een cursus gegeven voor de begeleiders. Deze cursus gaat over de motivatie van de begeleider toen deze net met het

werk begon en in hoeverre dat nu is veranderd met het nieuwe (hardere) beleid. Niet alleen voor de cliënten is het zwaarder geworden, ook de begeleiders hebben de afgelopen tijd veel meegemaakt met cliënten en dit is voor hen ook niet makkelijk geweest. De cursus wordt een soort moment van bezinning dus.

Leidschendam- Voorburg

Naam VluchtelingenWerk: Leidschendam- Voorburg

Naam geïnterviewde: Jacqueline Louwersheimer

Functie: Juridisch medewerker

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van deze VluchtelingenWerkinstelling?

De instelling is opgericht om de belangen van de vluchtelingen te behartigen en hen zoveel mogelijk te ondersteunen en begeleiden bij het verkrijgen van de zo nodige bescherming en het opbouwen van een nieuw bestaan. VluchtelingenWerk is opgericht om een goede opvang, een goede rechtsbescherming en voldoende hulp bij het opbouwen van een nieuw bestaan te garanderen. Sinds jaar en dag spant VluchtelingenWerk zich hier landelijk en plaatselijk voor in. Zij zien nog steeds de noodzaak op te komen voor de rechten van asielzoekers en vluchtelingen.

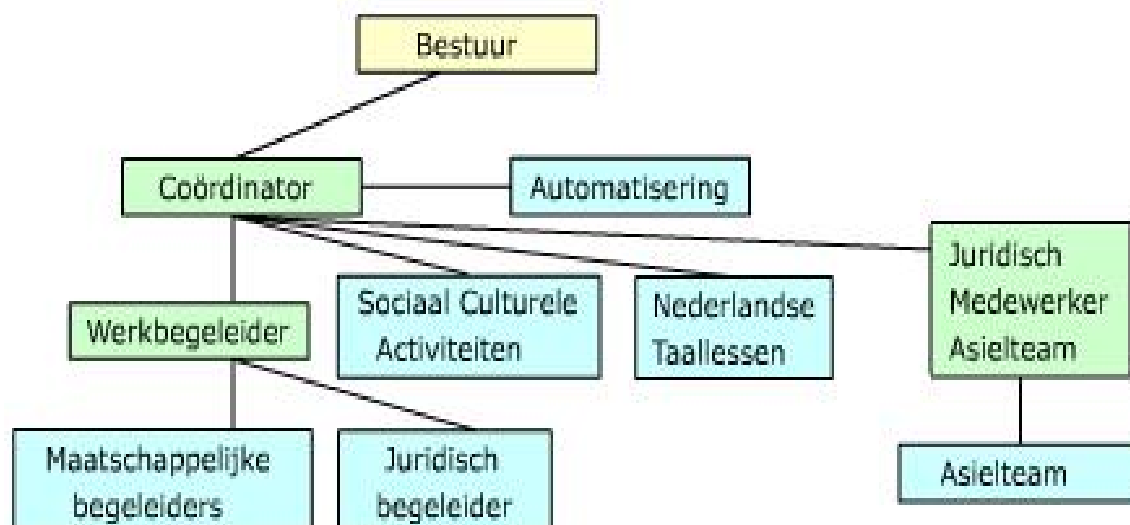
2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

Belangrijk is te melden dat per 1 januari 2004 VluchtelingenWerk Voorburg en Leidschendam gefuseerd zijn. Ze moeten nog verhuizen naar 1 locatie.

- Staf
- 2 Werkbegeleiders
- 1 Juridisch medewerker
- 1 maatschappelijk medewerker
- 60 vrijwilligers

3. Hoe ziet de organisatie eruit? Misschien met behulp van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling of zijn de taken van elk team?

Organigram



Organogram augustus 2003

Specifieke teams:

- 60 Vrijwilligers waarvan:
- 16 Maatschappelijke begeleiders
- Automatiseringploeg
- Activiteitencommissie
- Fietsploeg
- 3 Stagiaires
- Internetteam: Sinds begin 2003 heeft Stichting Vluchtelingenwerk Leidschendam Voorburg een internet-plek geopend voor vluchtelingen. Dit project is bedoeld voor mensen die zelf weinig kennis of niet de juiste apparatuur in huis hebben. Het biedt de mogelijkheid om meer informatie over het zoeken naar werk, of informatie over het land van herkomst. Medewerkers kunnen de vluchtelingen begeleiden en de kennis voor het surfen en zoeken naar informatie stimuleren. De afgelopen tijd heeft uitgewezen dat vele vluchtelingen de weg naar de Internet-plek gevonden hebben.
- Juridische taakgroep
- Asielteam
- SOOS team
- Nederlandse taallessen/ docententeam: via Stichting Vluchtelingenwerk Leidschendam Voorburg bestaat al lange tijd de mogelijkheid om taallessen te volgen in de Nederlandse taal. In de lessen worden drie onderwerpen behandeld:
 - spreken • het leren van woorden • grammatica.De taallessen zijn bedoeld voor vluchtelingen die op hun eigen niveau de Nederlandse taal willen leren. Ook voor mensen die reeds langer in Nederland verblijven maar de taal nog niet goed kennen zijn de taallessen bedoeld.

4. Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

1. Juridische informatie
2. Een spreekuur voor persoonlijke ondersteuning
3. Maatschappelijke begeleiding
4. Taalcursus op eigen niveau
5. Scholing op het gebied van computervaardigheden en internet
6. Sociale culturele activiteiten
7. Belangenbehartiging

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Ja, de basis staat op papier.

2. Wat is jullie aanbod in uw beleid?

Belangrijk om te melden is dat er bij VluchtelingenWerk Leidschendam- Voorburg geen maatschappelijke begeleiders zijn voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Een uitgeprocedeerde mag immers niet integreren, en heeft vrijwel geen recht op maatschappelijke voorzieningen. Het juridische Asielteam staat wel voor hun ter beschikking. Zij behandelen alle voorkomende vragen en zoeken actief naar mogelijkheden.

In het protocol is o.a. uitgewerkt welke stappen je als VW L- V medewerker kunt nemen wanneer een uitgeprocedeerde asielzoeker zich bij jou meldt. Er zijn vier mogelijkheden: de illegaliteit in, nieuwe feiten nagaan, naar familie in een ander land gaan of terugkeren naar land van herkomst. Verder verschaft het protocol helderheid over het recht van opvang.

Naast het informatieve aspect beoogt het protocol een richtlijn te zijn (geen statisch voorschrift) voor de stappen welke ondernomen kunnen worden bij uitgeprocedeerden. Het protocol is onderverdeeld in:

- Stappenplan uitgeprocedeerden (juridisch)
- Uitzetting
- ZZA'ers in Leidschendam- Voorburg
- Zonder opvang

Voor verdere informatie over het aanbod zie het volledige protocol in de bijlage.

3. Wat is de geschiedenis van uw beleid?

Na verloop van tijd kwamen de collega's onderling achter het feit dat we een opzet misten waaraan we houvast hadden met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers. Het beleid is in overleg met de medewerkers uitgevoerd.

4. Wie heeft uw beleid geschreven?

Jacqueline Louwersheimer.

5. Hoe vaak wordt uw beleid geëvalueerd? Welke onderwerpen komen er naar voren in de evaluatie?

Het beleid wordt niet geëvalueerd.

Wel hebben we eens in de twee weken overleg met het asielteam. Dan wordt er kritisch gekeken naar elke situatie van de cliënt met betrekking tot het beleid. Het beleid is voor ons meer een houvast. De mogelijkheden staan hierin beschreven en tijdens het overleg bekijken we welke opties we hebben en welke weg we gaan inslaan.

6. Met welke hulpgroepen werkt u samen betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

We werken samen met:

- Kerken
- Het IOM
- Maatwerk
- Noodopvang
- Sociaal Fonds
- Advocaten
- Het sociale netwerk van de cliënten

7. Hoe gaat u om met het huidige beleid van de overheid betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

Wij zijn eigenwijs, maar standvastig. We proberen te handelen binnen de wet. Binnen de wet bieden wij ondersteuning en geven wij advies.

Wel zijn wij fel met het terugbeleid. We zijn er intensief mee bezig. Zo onderzoeken wij elk nieuwtje en proberen we overall iets uit te halen wat positief kan zijn voor de cliënten. Ook doen wij mee met de protestacties die georganiseerd worden door VluchtelingenWerk Nederland.

1. Is er bij uw Vluchtelingenwerkgroep een aanbod van zowel materiële als immateriële begeleiding? Als er geen materiële of immateriële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

Soms sturen wij uitgeprocedeerden naar de noodopvang. Daar krijgen ze veel materiële dingen. We krijgen regelmatig spullen binnen die mensen over hebben en graag aan ons willen doneren. Wij doen hiertoe ook oproepen in de media. Wij zorgen dan dat de donaties bij de noodopvang terechtkomt. Momenteel is het zelfs zo dat de kasten uitpuilen met spullen, en er komt steeds meer bij. Uiteraard zijn we hier erg blij mee. Wij sturen niet iedereen door naar de noodopvang. Zij moeten voldoen aan drie voorwaarden: er moet juridisch perspectief zijn, ze moeten uit deze gemeente (Leidschendam-Voorburg) komen of zij moeten bereid zijn mee te werken aan hun terugkeer.

Verder bieden wij immateriële begeleiding. Wij helpen de uitgeprocedeerden een keuze te maken uit de vier eerdergenoemde richtingen die zij op kunnen gaan (de illegaliteit in, nieuwe feiten nagaan, naar familie in een ander land gaan of terugkeer naar land van herkomst). Wij gaan samen met hen actief op zoek naar wat er juridisch allemaal mogelijk is. Soms zijn wij er ook voor een luisterend oor, maar dit is zeker niet onze hoofdtaak. Als wij merken dat zij intensieve psychische begeleiding nodig hebben verwijzen we ze door naar het RIAGG. Wij raden cliënten wel eens aan om zelf hun verhaal eens op papier te zetten. Dan komen er vaak dingen aan bod die bij de verhoren niet gevraagd zijn.

Uitgeprocedeerden blijven cliënten bij ons. Ze kunnen altijd op het spreekuur komen. Wij vinden dat ze moeten weten waar ze aan toe zijn, wij zijn dus altijd heel realistisch. Als ze kiezen om de illegaliteit in te gaan, geven wij ze adressen waar ze terechtkunnen voor bijvoorbeeld een kop koffie en wat kleding. Als zij kiezen voor terugkeer naar hun vaderland verwijzen we ze door naar het IOM en maatwerk. Zij kunnen hen daarbij verder helpen.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Wij gaan natuurlijk eerst op zoek naar nieuwe feiten. Als die er zijn kan de uitgeprocedeerde een nieuw asielverzoek indienen. Verder zijn wij altijd heel open en duidelijk naar de cliënt toe. Wij vragen ook of de cliënt zelf misschien nog ideeën heeft. Verder kunnen wij ze de vier opties voorleggen en elk van deze opties goed bespreken. Wat we verder doen staat in ons protocol. Dit zijn de basisstappen, we kijken per individu wat onze aanpak wordt.

3. Hoe ervaart u deze manier van begeleiden?

Af en toe is het psychisch heel zwaar. Wij gaan hier allemaal anders mee om. Na een zwaar gesprek is het gebruikelijk dat we even een korte pauze nemen om weer even op te laden. Ook praten we veel met collega's. Dit is voor onszelf erg belangrijk. Het scheelt ook wel iets als je wat ervaring hebt met bijvoorbeeld slecht-nieuws-gesprekken. Eerst vind je het vreselijk als iemand boos wordt en bijvoorbeeld gaat huilen. Later denk je: 'laat die man maar even boos zijn, dat zou ik ook zijn en het is een heel begrijpelijke reactie'. Dit kan erg schelen in de manier waarop je vervolgens op zo iemand reageert. Op de vraag of ik tevreden ben met het huidige terugkeerbeleid en hoe we hierbinnen kunnen handelen als VluchtelingenWerk kan ik niet anders dan ontkennend antwoorden.

Wij vinden het beleid van Verdonk heel onrechtvaardig en inhumaan. Het gaat tegenwoordig naar mijn mening alleen nog maar om geld. Ook nog zoiets gek: het vreemdelingenrecht is tegenwoordig ondergebracht bij justitie: waarom? Dit vind ik een heel onbegrijpelijke ontwikkeling.

Ik ben wel tevreden over hoe wij als team de hulpverlening aanpakken maar ik zou gewoon willen dat we meer konden doen.

4. Wie stelt deze manier van begeleiden vast? Staat dat op schrift of verschilt het per medewerker/vrijwilliger hoe zij cliënten begeleiden?

Wij hebben een protocol voor het omgaan met uitgeprocedeerden. Dit zijn echter wat basisstappen, verder kijken we per individu wat de juiste aanpak is. Ook heeft elke begeleider zijn eigen inbreng: vaak volgt hij voor een groot deel zijn intuïtie. Het protocol is dan een raamwerk waar zij zich aan vast kunnen houden.

5. Zijn er situaties in de manier van begeleiden waar u tegenaan loopt? Zo ja, waar loopt u tegenaan? Hoe worden uw begeleiders geschoold en begeleid?

Onze medewerkers krijgen trainingen en cursussen die aangeboden worden door het landelijk bureau. Zij worden veelal juridisch geschoold. Wij organiseren ook wel eens zelf een cursus.

De maatschappelijke begeleiding heeft minder vaak met uitgeprocedeerden te maken. Zij krijgen ander soort cursussen dan het asielteam. Verder vinden er veel overleggen plaats binnen het team en daar kun je natuurlijk ook een hoop van opsteken.

Rijswijk

Naam VluchtelingenWerk: Rijswijk

Naam geïnterviewde: Basje de Liefde en Linda Bavelaar

Functie: Basje de Liefde: Directeur en begeleider juridisch team

Linda Bavelaar: Juridisch begeleider met veel maatschappelijke
nevenactiviteiten

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van deze VluchtelingenWerkinstelling?

De instelling is opgericht om de belangen van de vluchtelingen te behartigen en hen zoveel mogelijk te ondersteunen en begeleiden bij het verkrijgen van de zo nodige bescherming en het opbouwen van een nieuw bestaan. VluchtelingenWerk is opgericht om een goede opvang, een goede rechtsbescherming en voldoende hulp bij het opbouwen van een nieuw bestaan te garanderen. Sinds jaar en dag spant VluchtelingenWerk zich hier landelijk en plaatselijk voor in. Zij zien nog steeds de noodzaak op te komen voor de rechten van asielzoekers en vluchtelingen. VluchtelingenWerk Rijswijk vindt vooral in veiligheid en gastvrijheid samen leven in de stad belangrijk.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

Er zijn hier 2 betaalde krachten en 35 vrijwilligers werkzaam, waarvan 7 binnen het maatschappelijk team.

3. Hoe ziet de organisatie eruit? Geef het aan door middel van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling van elk team? Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

Organigram: zie de bijlage.

VluchtelingenWerk Rijswijk heeft verschillende teams. Het doel dat ze willen behalen verschilt per team:

- Noodfonds= geen team, valt wel onder 'aanbod' De Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk beheert een zogenaamd "Noodfonds". Doel van dit fonds is het tijdelijk en incidenteel financieel ondersteunen in schrijnende situaties. Deze steun wordt slechts gegeven als andere instanties, zoals de Sociale dienst van de gemeente Rijswijk e.d. nog niet of niet meer financiële middelen ter beschikking stellen. De financiële steun vanuit het Noodfonds heeft dan ook een beperkt karakter zowel in financiële zin als in tijdsduur.
- Persoonlijke begeleiding= maatschappelijk team. De kern van het aanbod van VluchtelingenWerk blijft de persoonlijke begeleiding. Vluchtelingen kunnen bij de vrijwilligers van VluchtelingenWerk terecht met alle vragen waarmee zij geconfronteerd worden in de kennismaking met de Nederlandse samenleving. Ook heeft de vrijwilliger de rol van vertrouwenspersoon en, indien nodig, als belangenbehartiger voor de vluchteling.
- Taalactiviteiten= taalteam. Taalbegeleiders zijn vrijwilligers van uiteenlopende achtergronden, die met veel creativiteit en enthousiasme de nieuwe medelanders stap voor stap de Nederlandse taal bijbrengen. Het programma bevat een diverse aanbod: individuele taallessen, groepslessen, grammatica- schrijflessen, huiswerkbegeleiding en taal en spel.

- Juridische taakgroep= juridisch team. De juridische taakgroep houdt zich bezig met het aanbieden van ondersteuning tijdens de verblijfsrechtelijke procedure. Het "basispakket", waar iedereen die (nog) geen definitieve vergunning om in Nederland te mogen verblijven recht op heeft, bestaat uit het geven van voorlichting over de juridische procedure en de zogenaamde "termijnbewaking", wat inhoudt dat ook de begeleiders de cruciale termijnen binnen de procedure van hun cliënten in de gaten houden.
- Integratieactiviteiten= geen team, is wel aanbod dat binnen verschillende teams tot uiting komt
- Soos-team. Het doel hier is het organiseren van sociaal- culturele activiteiten.
- Wereldvrouwen. Het doel van dit zelfredzaamheidsproject is om vluchtelingenvrouwen in Rijswijk kansen te bieden om opnieuw sociale netwerken op te bouwen en meer te leren over de Nederlandse samenleving en de Nederlandse taal. Beiden zijn van essentieel belang om hier weer te beginnen aan een nieuw leven, zich weer veilig en thuis te voelen en op eigen benen te staan.
- Wereldmannen. Dit is een steungroep. Hierin is sprake van een mix tussen educatie en integratie. Hier komen verschillende activiteiten aan bod en werken we aan de taal.

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Ja.

2. Wat is jullie aanbod in uw beleid?

Handleiding afgewezen asielzoekers, januari 2001. Hierin worden de volgende onderwerpen behandeld:

- De rol van VluchtelingenWerk.
- Ervaringen en belevingswereld van de asielzoeker.
- Het overheidsbeleid.
- Beëindiging van de opvangvoorzieningen.
- (Afgewezen) asielzoekers die op straat staan.

3. Wat is de geschiedenis van uw beleid?

Omdat wij tot op heden nog niet te maken hebben gehad met uitgeprocedeerde asielzoekers waarvan de voorzieningen (dreigde) te worden stop gezet, hebben wij nog geen geschiedenis met dit beleid. VluchtelingenWerk Rijswijk wist van het bestaan van de handleiding af. Om de problemen voor te zijn hebben wij het document (alvast) aangeschaft.

4. Wie heeft uw beleid geschreven?

VluchtelingenWerk Nederland.

5. Hoe vaak wordt uw beleid geëvalueerd? Welke onderwerpen komen er naar voren in de evaluatie?

Niet, omdat we er gewoonweg nog niet mee te maken hebben gehad.

6. Met welke hulpgroepen werkt u samen betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

Wij werken samen met:

- Maatwerk
- IOM
- Kerken (werkgroep schouders)
- Het RIAGG
- Bureau voor rechtshulp
- Prime
- Inlia

7. Hoe gaat u om met het huidige beleid van de overheid betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

Wij handelen binnen de wetten.

Er kan wel een uitzondering worden gemaakt als het kinderen betreft.

Ook doen wij mee met demonstraties die o.a. worden georganiseerd door VluchtelingenWerk Nederland.

Begeleiding voor uitgeprocedeerde asielzoekers

1. Is er bij uw Vluchtelingenwerkgroep een aanbod van zowel materiële als immateriële begeleiding? Als er geen materiële of immateriële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

Wij hebben ons eigen noodfonds, een deel hiervan is bestemd voor uitgeprocedeerden. Wij kunnen dus materiële hulp bieden. Dit doen wij bijvoorbeeld door studiekosten en medische kosten voor uitgeprocedeerden te betalen. Wij hebben nog niet voor onderdak hoeven te zorgen omdat de uitgeprocedeerden die wij in ons bestand hebben nog in de voorzieningen zitten. Het geld voor dit fonds verkrijgen wij in de vorm van donaties van particulieren, kerken en andere fondsen die wij aanschrijven. Als wij een stuk in de krant publiceren zetten wij ook altijd het girorekeningnummer erbij voor eventuele donaties.

De immateriële begeleiding die wij bieden bestaat uit ondersteuning geven aan uitgeprocedeerden, zowel juridisch als psychisch.

Ons stichtingsbestuur laat ons erg vrij in het ondernemen van nieuwe acties. Wij hebben bijvoorbeeld de website verspildtalent.nl gemaakt voor uitgeprocedeerden die een Nederlands diploma hebben, om te laten zien hoeveel talent Nederland dreigt te verliezen. Ook houden wij elk jaar op 10 december een publieksbijeenkomst in het kader van de internationale dag voor de mensenrechten. Een ander initiatief van ons is vrij recent: wij hebben boeken ingezameld van Nederlandse universiteiten voor een universiteit in Irak. Ze worden vandaag verscheept. Wij ondernemen dus zelf veel dingen en worden hierin ook vrijgelaten en gesteund door het bestuur.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Wij hebben hier het ´werkdokument uitgeprocedeerde asielzoekers´ van het landelijke bureau liggen en dit gebruiken wij als handvat bij de hulpverlening aan uitgeprocedeerden. Hier staat in waar wij allemaal op moeten letten. Verder overleggen wij als team met elkaar over elk dossier omdat je de situatie toch uiteindelijk per cliënt moet bekijken.

Als asielzoekers zich niet kunnen vinden in onze uitleg van hun huidige situatie of ons niet geloven, kunnen wij ze voor een second opinion verwijzen naar het bureau voor rechtshulp. Ook verwijzen wij door naar het IOM, Prime of Inlia in de hoop dat deze organisaties met hun specifieke mogelijkheden en ervaringen nog iets voor hen kunnen betekenen.

3. Hoe ervaart u deze manier van begeleiden?

Wij zijn tevreden over hoe wij als hulpverleners te werk gaan binnen de stichting. Het is alleen wel heel frustrerend dat het beleid zo streng is geworden, je kunt nog maar zo weinig voor de mensen doen! Wij doen wat mogelijk is binnen de wet. De kennis die hier aanwezig is vinden wij voldoende om adequate hulpverlening te bieden.

4. Wie stelt deze manier van begeleiden vast? Staat dat op schrift of verschilt het per medewerker/vrijwilliger hoe zij cliënten begeleiden?

Het werkdocument van het landelijk bureau geeft de richtlijn aan. De eigen dossierbeoordeling kan wel eens uiteenlopen. Het juridisch team komt één keer in de twee weken bij elkaar om de dossiers door te nemen. Eén keer per vijf weken is er een vergadering van alle teams. De teams vergaderen ook nog apart met elkaar. Eén keer per twee maanden nemen we de dossiers per medewerker door. Als één van ons een zwaar gesprek ingaat, overleggen we van tevoren even hoe we dit gaan aanpakken, en na het gesprek bespreken we hoe het gegaan is. Het komt ook regelmatig voor dat we even uit zo 'n moeilijk gesprek stappen om tussendoor advies aan een collega te vragen.

5. Zijn er situaties in de manier van begeleiden waar u tegenaan loopt? Zo ja, waar loopt u tegenaan? Hoe worden uw begeleiders geschoold en begeleid?

Wij lopen aan tegen de frustratie over het huidige beleid. Dit legt ons veel beperkingen op in onze hulpverlening. Verder worden er bij het IND veel administratieve fouten gemaakt. Als het een bedrijf zou zijn geweest was het allang failliet gegaan. Ook de code van de cliënt in het GBA klopt vaak niet: dit staat vaak onterecht op 98 (illegaal). De onderlinge instanties die met uitgeprocedeerden te maken hebben weten ook vaak niet voor wie welke taak is weggelegd. Daardoor is het voor ons ook heel onoverzichtelijk. Wij worden vaak met een vraag van het kastje naar de muur gestuurd, wat natuurlijk niet prettig werkt. Wij bellen daarom vaak naar de helpdesk van het landelijk bureau maar dit zou toch niet nodig hoeven te zijn. Dat soort dingen zijn natuurlijk jammer en wij hopen dat hier snel verandering in komt.

Onze medewerkers worden geschoold door overleggen, vergaderingen en cursussen. Wij bespreken de nieuwe ontwikkelingen met alle medewerkers.

Delft

Naam VluchtelingenWerk: Delft

Naam geïnterviewde: Mercedes Sweeb

Functie: Werkbegeleider van het juridisch team en stafmedewerker

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van deze VluchtelingenWerkinstelling?

Een bijdrage leveren aan een veilig bestaan van degene die een beroep doet op bescherming van de Nederlandse staat om politieke of humanitaire redenen. Veiligheid betekent onder meer een zorgvuldige rechtsgang, het herstellen van gezinsverbanden, actieve deelname aan de Nederlandse maatschappij, toegang tot netwerken die helpen bij het zelfstandig oplossen van problemen en een plek in de maatschappij gebaseerd op de eigen identiteit.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep.

VluchtelingenWerk Delft had in 2002 36 vrijwilligers. Hoeveel dat er op dit moment zijn en hoeveel maatschappelijk werkers en juristen er werken is niet bekend.

3. Hoe ziet de organisatie eruit? Geef het aan door middel van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling of taken van elk team? Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

Organigram, zie de bijlage.

Specifieke teams:

- Maatschappelijke begeleiding. Asielzoekers die na het verkrijgen van een status in Delft of omstreken komen wonen, kunnen worden begeleid op het gebied van gezondheid, financiën en huisvesting. Ze bieden hulp bij het lezen en schrijven van brieven, hulp bij het invullen van formulieren, informatie inzake regelingen en cultureel bepaalde leefregels, hulp bij het vinden van huisarts en of tandarts, ondersteuning bij financiële zaken, zoals aanvragen van kwijtschelding gemeentelijke belasting, een uitkering, bijzondere bijstand of kinderbijslag of bemiddeling bij het treffen van een betalingsreglement. De meeste vluchtelingen kunnen op verzoek in eigen taal worden geholpen. De missie is mensen naar een zelfstandig positie in de maatschappij te begeleiden. Alle trajecten zijn gericht op zelfredzaamheid binnen 2 jaar.
- Juridische begeleiding. Het juridisch team begeleidt asielzoekers en vluchtelingen op individuele basis: asielzoekers die nog in procedure zitten, vluchtelingen die met een gezinshereniging bezig zijn en vluchtelingen van wie de verblijfsvergunning is ingetrokken of niet is verlengd. Deze begeleiding bestaat voornamelijk uit bemiddeling tussen instanties die een rol spelen in de asielprocedure of die te maken hebben met de materiele rechtspositie. Daarnaast biedt het juridisch team beperkte ondersteuning aan uitgeprocedeerde asielzoekers. De basis van deze ondersteuning is een beoordeling van het perspectief dan wel schrijnende humanitaire omstandigheden.
- Sociaal-culturele activiteiten. De afdeling SCA organiseert en ondersteunt activiteiten op recreatief, educatief, cultureel en sportief gebied. Er is een aanbod van wekelijkse activiteiten voor verschillende doelgroepen, cursussen, deelname aan projecten, evenementen etc. Daarbij wordt bij voorkeur samengewerkt met andere Delftse culturele instellingen, welzijnsorganisaties en reguliere hulpverleningsinstanties.

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Ja.

2. Wat is jullie aanbod in uw beleid?

Handleiding afgewezen asielzoekers, januari 2001. Hierin worden de volgende onderwerpen behandeld:

- De rol van VluchtelingenWerk.
- Ervaringen en belevingswereld van de asielzoeker.
- Het overheidsbeleid.
- Beëindiging van de opvangvoorzieningen.
- (Afgewezen) asielzoekers die op straat staan.

3. Wat is de geschiedenis van uw beleid?

Wij hebben veel contact met het landelijk bureau. Wij waren ervan op de hoogte dat VluchtelingenWerk Nederland een beleid had waarin informatie stond met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers. Deze hebben wij daarom ook aangevraagd en passen wij toe.

Wij gaan als VluchtelingenWerkinstelling niet iets nieuws in elkaar zetten als er al een beleid voor is.

4. Wie heeft uw beleid geschreven?

VluchtelingenWerk Nederland.

5. Hoe vaak wordt uw beleid geëvalueerd? Welke onderwerpen komen er naar voren in de evaluatie?

De instelling evalueert het beleid niet. Het beleid is afkomstig van VluchtelingenWerk Nederland en ook zij houden het beleid goed in de gaten. Zij evalueren het beleid en passen het aan als dat nodig is. Deze aanpassingen geven zij aan ons door zodat wij ook die gegevens kunnen aanpassen.

6. Met welke hulpgroepen werkt u samen betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

- Wij werkten samen met interkerkelijke fondsen maar deze zijn pas opgeheven.
- Helpdesk VluchtelingenWerk Nederland.
- Noodopvang (alleen als er sprake is van juridisch perspectief.)
- Wij verwijzen door naar het spreekuur van het IOM.

7. Hoe gaat u om met het huidige beleid van de overheid betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

Wij doen mee met de acties/demonstraties die VluchtelingenWerk Nederland organiseert. Het is ook verplicht voor diegene die op de dag van de demonstratie behoren te werken dat zij meedemonstreren. Ook is de instelling dan de gehele dag gesloten.

Het huidige beleid is zoals het is. Wel bekijken we elke mogelijkheid die we hebben op juridisch gebied. We laten het er niet zomaar bij zitten. De uitgeprocedeerden krijgen de taak om op papier te zetten waarom zij niet terug kunnen naar het land van herkomst. Vervolgens hebben we een afspraak met de advocaat en bekijken we alle mogelijkheden. Belangrijk is dat we de uitgeprocedeerden geen valse hoop geven.

Begeleiding voor uitgeprocedeerde asielzoekers

1. Is er bij uw Vluchtelingenwerkgroep het aanbod van zowel materiële en immateriële begeleiding? Als er geen materiële of immateriële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

De materiële hulp komt bij ons vooral naar voren in bemiddeling. Als een uitgeprocedeerde bijvoorbeeld medische hulp nodig heeft zorgen wij voor een arts die op de hoogte is van de regels van het koppelingsfonds zodat de cliënt bijvoorbeeld gratis aan medicijnen kan komen. Wij sturen ook wel eens cliënten door naar de noodopvang. Deze accepteert echter alleen cliënten met een juridisch perspectief, dus daar moeten wij ook rekening mee houden. Als mensen spullen overhebben en die willen doneren aan vluchtelingen/uitgeprocedeerden accepteren wij dat wel eens, bijvoorbeeld als wij een gezin kennen die veel aan die spullen zou hebben. We zijn echter geen opslagplaats, we kunnen in dit kantoor eenvoudigweg heel veel spullen niet kwijt. We kunnen bijna niet aan geld komen voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Veel fondsen zijn door de loop van de jaren gestopt. Recentelijk hebben wij de samenwerking met het Interkerkelijk Sociaal Fonds opgezegd omdat wij de laatste tijd geen beroep meer op hen konden doen. Nu hebben wij dus besloten hier geen cliënten meer naartoe te sturen. De kerken krijgen tegenwoordig minder giften van mensen en ze hebben natuurlijk meerdere doelgroepen waar het geld naartoe gaat. Dit jaar wil ik wel weer actief op zoek gaan naar fondsen die onze cliënten financieel kunnen helpen.

De immateriële hulp die wij geven bestaat vooral uit het bieden van een luisterend oor. Wij bieden ze steun en begeleiding. Wij gaan niet mee naar gesprekken met het IOM of de advocaat. Daar hebben we het te druk voor. We proberen onze tijd zoveel mogelijk te verdelen over de cliënten.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Het is vooral het juridische team wat zich bezighoudt met uitgeprocedeerde asielzoekers. Wij kijken per cliënt of er nog juridische mogelijkheden zijn en zo ja, wat er dan allemaal gedaan moet worden. De maatschappelijke begeleiding beperkt zich vooral tot het bemiddelen bij medische kosten. Verder kunnen wij ook niks voor deze mensen doen. Hun vragen zijn toch altijd vooral van materiële aard, en daar kunnen wij ze gewoonweg niet bij helpen. Daar zijn we dan ook heel duidelijk in naar de cliënt toe.

3. Hoe ervaart u deze manier van begeleiden?

Deze manier van begeleiden bevalt ons goed, wij zijn erg tevreden. Ik heb met mijn team 3 keer in de week een werkoverleg om alle dossiers te bespreken. Dit helpt ook om de emotionele lasten te dragen van dit werk. Ik probeer zoveel mogelijk met mijn team te praten over zware gesprekken die ze hebben gehad of moeilijkheden die ze in de hulpverlening ondervinden. Op die manier hoop ik dat ze alles hier kwijt kunnen, en geen problemen mee naar huis nemen. Dit lukt gelukkig altijd goed, we hebben een hecht team en we kunnen goed communiceren met elkaar. Als werkbegeleider heb ik geen cursus gehad over hoe ik zo'n overleg moet leiden maar dit gaat altijd vanzelf, op gevoel.

4. Wie stelt deze manier van begeleiden vast? Staat dat op schrift of verschilt het per medewerker/vrijwilliger hoe zij cliënten begeleiden.

Er staat nergens vast hoe ik mijn team het beste kan begeleiden. Ik organiseer de werkoverleggen, en dit gaat prima op deze manier. Over 'beladen' zaken moet de staf het wel eens zijn, maar de werkoverleggen zijn mijn bevoegdheid.

Bij het begeleiden van cliënten houden we ons vast aan de basisregels van het werkdocument van het landelijk bureau. Iedere cliënt is uniek, je bent altijd heel individueel bezig. Dit wordt in het team besproken. Daarbij heeft natuurlijk iedere hulpverlener zijn eigen manier van werken. Alleen de basisregels zijn voor iedereen hetzelfde.

5. Zijn er situatie in de manier van begeleiden waar u tegenaan loopt? Zo ja, waar loopt u tegenaan? Hoe worden uw begeleiders geschoold en begeleid?

Eigenlijk lopen we vooral altijd aan tegen een geldprobleem. Er zijn te weinig instanties op dat gebied waar we cliënten naar kunnen verwijzen. Je kunt daarom eigenlijk heel weinig.

Daarbij zijn wij het niet eens met het huidige overheidsbeleid rondom uitgeprocedeerden. Tegenwoordig zijn cliënten zelf verantwoordelijk voor hun terugkeer, terwijl de overheid dat vroeger was. De overheid probeert het 'probleem' steeds meer van zich af te schuiven. Hiermee los je het probleem natuurlijk niet mee op, je sluit je ogen er alleen voor. De overheid beweert ook dat er genoeg instanties zijn om uitgeprocedeerden te helpen, terwijl wij natuurlijk wel beter weten. Dit is allemaal erg jammer.

Wij bellen de helpdesk van VluchtelingenWerk vaak, maar niet méér voor uitgeprocedeerden dan voor andere cliënten.

De medewerkers bij VluchtelingenWerk Delft worden geschoold door trainingen en cursussen van het landelijk bureau. Momenteel hebben wij het erg druk in verband met reorganisaties, dus nu komt het even niet van scholing. Normaal gesproken besteden wij hier echter wel veel aandacht aan.

Wassenaar

Naam VluchtelingenWerkgroep: Wassenaar

Naam geïnterviewde: mevrouw Windsveen

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van deze VluchtelingenWerkinstelling?

VluchtelingenWerk Wassenaar biedt maatschappelijke begeleiding aan vluchtelingen en/of asielzoekers. De maatschappelijke begeleiding bestaat onder meer uit maatschappij-oriëntatie. Een voorbeeld is dat cliëntbegeleiders vluchtelingen en/of asielzoekers helpen bij het contact maken met andere instanties/organisaties. Naast het contact leggen met andere instanties/organisaties, gaan zij ook met hen mee. Hierdoor is het contact met de cliënten veel persoonlijker, vergeleken met de grote steden. Kortom, de begeleiding bestaat voornamelijk uit het oriënteren van vluchtelingen en/of asielzoekers in de Nederlandse maatschappij.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

VluchtelingenWerk Wassenaar is een kleine VluchtelingenWerkgroep. Er zijn ongeveer 20 vrijwilligers die de maatschappelijke begeleiding uitvoeren. Er is bij ons niet voldoende mankracht om een ander aanbod aan vluchtelingen en/of asielzoekers aan te bieden.

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Nee, in Wassenaar komt het zelden voor dat er uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op ons doen.

2. Doen uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op jullie, als VluchtelingenWerkgroep?

Bij VluchtelingenWerk Wassenaar is het zo, dat uitgeprocedeerde asielzoekers niet echt een doelgroep van ons zijn. Hun aanbod is alleen maatschappelijk begeleiding. Zoals eerder is aangegeven heeft VluchtelingenWerk Wassenaar niet genoeg mankracht om te onderzoeken of er nog perspectief is voor een nieuwe- of een reguliere aanvraag. Tot nu toe is het zelden voorgekomen dat uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op ons doen, als VluchtelingenWerkgroep.

3. Hoe gaat u om met de vragen van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Als uitgeprocedeerde asielzoekers bij ons komen, hebben wij hen weinig te bieden. Mocht het nodig zijn geven we ze een financiële bijdrage. Ook proberen wij het één en ander voor hen te regelen.

4. Wordt er over dit onderwerp binnen uw instelling gesproken?

Binnen de instelling wordt er weinig over dit onderwerp gesproken. De reden hiervan is dat de vrijwilligers niet direct met deze doelgroep te maken hebben.

Den Haag

Naam VluchtelingenWerk: Den Haag

Naam geïnterviewde: Corry Baggerman

Functie: Cliëntbegeleider van het UIT-team

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van VluchtelingenWerk Den Haag?

Vluchtelingenwerk Den Haag is een lokale, onafhankelijke, niet-partijgebonden organisatie zonder religieuze of levensbeschouwelijke voorkeur. VluchtelingenWerk Den Haag komt op voor de belangen van asielzoekers en vluchtelingen door zich in te zetten voor hun recht op bescherming, hun recht op een menswaardig toekomst en door een brugfunctie te vervullen tussen asielzoekers/vluchtelingen en de Haagse samenleving. Daarvoor is het noodzakelijk dat mensenrechten worden gerespecteerd en gewaarborgd.

Het bovenstaande wordt vertaald in een aantal operationele doelen:

- Het bieden van individuele en groepsgewijze rechtsbescherming;
- Het bieden van individuele en groepsgewijze ondersteuning, participatie en integratie in de Haagse samenleving;
- Het versterken van het draagvlak in Den Haag voor de aanwezigheid van asielzoekers en vluchtelingen.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

Belangrijk is te melden dat waarschijnlijk per 1 mei 2004 een verandering komt in de organisatie. Om die reden kunnen de hoeveelheid van medewerkers en vrijwilligers in werkelijkheid verschillen. Op dit moment zijn er 26 betaalde krachten en 75 vrijwilligers. De betaalde krachten bestaan uit:

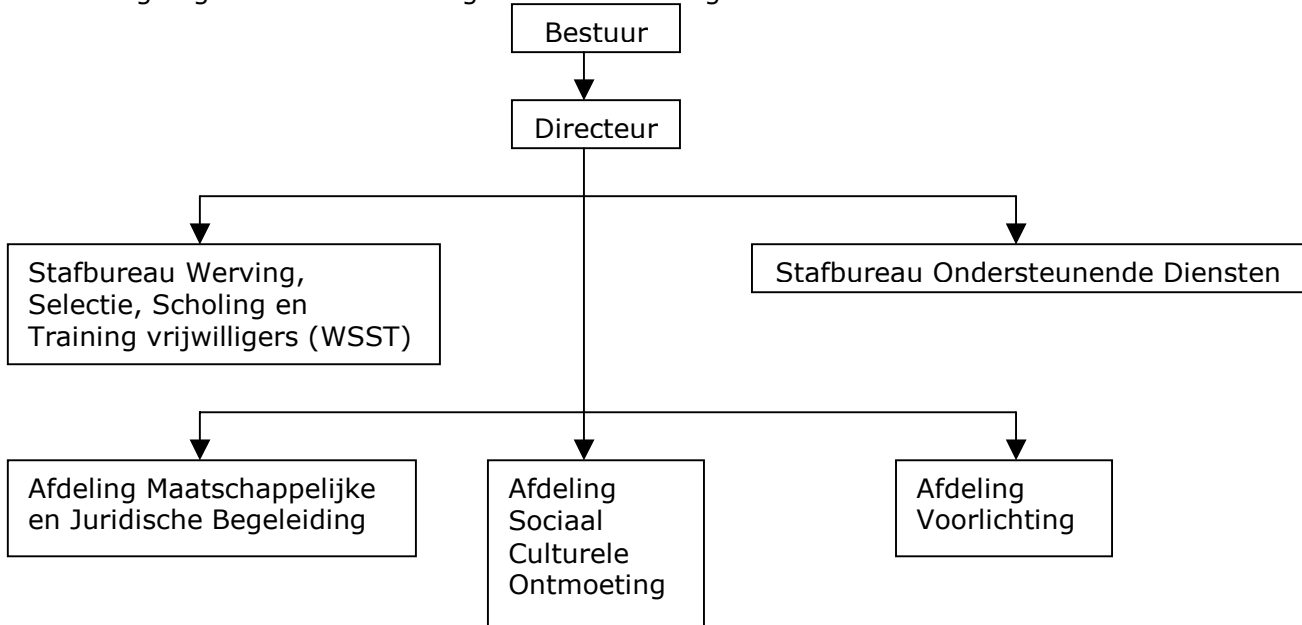
- Directeur.
1 medewerker.
- Stafbureau Werving, Selectie, Scholing en Training vrijwilligers (WSST).
1 medewerker.
- Stafbureau Ondersteunende Diensten (cliëntregistratie, receptie, administratie, systeembeheer en gastheer/huishoudelijke dienst).
9 medewerkers.
- Teamhoofden van de Afdeling Maatschappelijke en Juridische begeleiding.
3 medewerkers.
- Afdeling Sociaal Culturele Ontmoeting.
Ongeveer 6 medewerkers.
- Afdeling Voorlichting
Ongeveer 6 medewerkers.

De vrijwillige krachten zitten op:

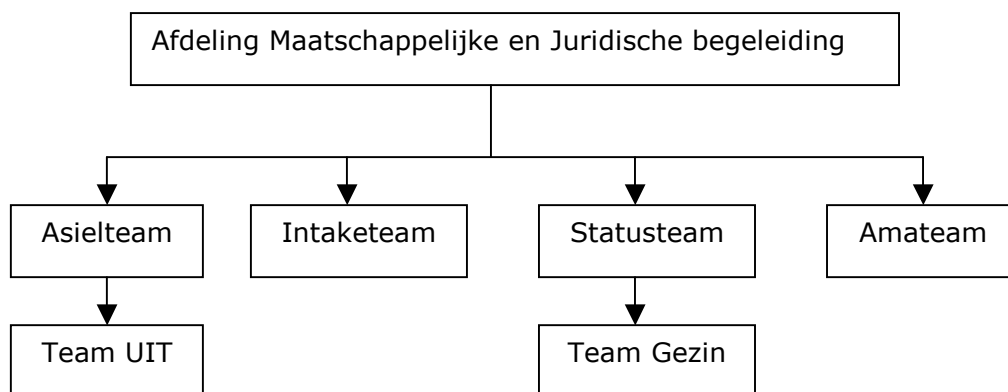
- De afdeling Maatschappelijke en Juridische begeleiding.
33 medewerkers.
- Afdeling Sociaal Culturele Ontmoeting.
42 vrijwilligers
- Afdeling Voorlichting.
42 vrijwilligers.

3. Hoe ziet de organisatie eruit? Geef het aan door middel van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling of taken van elk team? Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

Organigram van VluchtelingenWerk Den Haag



Organigram van afdeling Maatschappelijke en Juridische begeleiding.



Per 1 mei 2004 zullen de afdelingen Sociaal Culturele Ontmoeting en Voorlichting samengevoegd worden en wordt het de afdeling Voorlichting Integratie Projecten (VIP).

Specifieke teams

Er zijn specifieke teams in onze organisatie, namelijk vier teams en twee subteams. De vier teams zijn: het asielteam (team-uit), het intake team, het statusteam (team-gezin) en het AMA-team. De twee subteams zijn het team-uit en team-gezin. Overigens zijn de twee subteams ook expertiseteams.

Asielteam.

Het asielteam biedt individuele juridische begeleiding aan asielzoekers en vluchtelingen. De individuele juridische begeleiding heeft als doel het ondersteunen van en het opkomen voor de belangen van vluchtelingen en asielzoekers tijdens de asielprocedure en op het gebied van materieel recht. Op het gebied van de asielprocedure wordt informatie en advies gegeven over de juridische procedure en wordt er ondersteuning geboden bij het zo goed mogelijk onderbouwen van het asielverzoek. Op gebied van materieel recht wordt informatie en advies gegeven over de rechten en plichten van cliënten. Dit houdt in het beantwoorden van vragen over uiteenlopende, voor de cliënt onbekende onderwerpen, zoals GBA-inschrijving, huisvesting, etc.

Intaketeam

Zodra een asielzoeker en/of vluchteling zich bij VluchtelingenWerk Den Haag aanmeldt krijgt hij een intakegesprek. Bij de intake gaat het om het kennismaken en een vertrouwensrelatie opbouwen, verheldering van het aanbod en het doel van VluchtelingenWerk, een start maken met een planmatige begeleiding, zicht krijgen op de situatie van de cliënt en de cliëntgegevens noteren/checken en verzamelen.

Statusteam

Het statusteam biedt individuele maatschappelijke begeleiding aan asielzoekers en vluchtelingen, die in het bezit zijn van een verblijfsvergunning. Het doel van individuele maatschappelijke begeleiding is het bereiken van integratie en sociale zelfredzaamheid, dat wil zeggen dat de cliënt zich na verloop van tijd zelf kan redden in de Nederlandse samenleving. Waar het minimaal om gaat, is dat iemand kan functioneren zonder voor alles steun en hulp nodig te hebben. Maatschappelijke begeleiding kan men op 3 niveaus onderscheiden, namelijk het eerste niveau door cliënten te ondersteunen bij het regelen van hun eerste levensbehoeften (behoefte aan bestaanszekerheid). Het tweede niveau is cliënten ondersteunen bij het oplossen van problemen die het functioneren in de samenleving belemmeren (behoefte aan zekerheid en veiligheid). Het derde niveau is de cliënten ondersteunen bij de daadwerkelijke participatie in maatschappelijke verbanden in de directe leefomgeving (behoefte aan sociale contacten). Op het terrein van de maatschappelijke begeleiding wordt informatie en advies gegeven, bemiddeld en verwezen naar reguliere (hulpverlenings-)instellingen op de volgende terreinen: huisvesting, onderwijs en werk, geestelijke en lichamelijke gezondheid en vrijetijdsbesteding. Tevens wordt een luisterend oor geboden opdat cliënten zich ondersteunend voelen in het opbouwen van een nieuw bestaan.

AMA-team

Het AMA-team begeleidt AMA's tot hun 21e jaar. Het AMA-team biedt individuele juridische begeleiding en individuele maatschappelijke begeleiding aan Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers (AMA).

Team-gezin

Het gezinsherenigingsteam biedt individuele maatschappelijke begeleiding en begeleiding tijdens de gezinsherenigingsprocedure. Bij het begeleiden tijdens de gezinsherenigingsprocedure geven de cliëntbegeleiders informatie en advies.

Team-uit

De afkorting 'uit' staat voor uitgeprocedeerde in traject. In eerste instantie doet het team-uit dossieronderzoek. In het dossieronderzoek gaan de vrijwilligers kijken of überhaupt alle procedures goed zijn gegaan en of er nog perspectief is. Als er perspectief is kan het tweeledig zijn. Het kan perspectief zijn voor verblijf in Nederland of op humaan terugkeer. Voor het traject humaan terugkeer wordt er samengewerkt met Cordaid. De doelgroep die in het team-uit zitten zijn uitgeprocedeerde asielzoekers die een uitzicht hebben op een perspectief door een reguliere aanvraag of door een nieuw asielaanvraag in te dienen. In tweede instantie biedt het team-uit begeleiding in een traject. In sommige gevallen wordt er ook financiële steun aangeboden, d.m.v opvang of bijdrage in huur of leefgeld.

Aanbod van VluchtelingenWerk Den Haag aan vluchtelingen/asielzoekers

De begeleiding van Vluchtelingenwerk is afgestemd op de individuele behoefte van de vluchteling en is erop gericht dat de vluchteling uiteindelijk zelfstandig in onze maatschappij kan functioneren.

Het begeleidingsaanbod vloeit voort uit de doelstelling van VluchtelingenWerk Den Haag en bestaat uit het bieden van rechtsbescherming aan vluchtelingen en asielzoekers en, wanneer zij een verblijfsstatus krijgen en hen toegestaan wordt langer in Nederland te verblijven, het bevorderen van participatie en integratie in de Haagse samenleving.

Het aanbod bestaat uit zowel individuele als collectieve begeleidingsactiviteiten:

- De individuele begeleiding.
De individuele begeleiding heeft als doel het ondersteunen van en het opkomen voor de belangen van vluchtelingen en asielzoekers tijdens de asielprocedure (juridische begeleiding) en op het gebied van materieel recht (maatschappelijke begeleiding). Welk element van het juridisch begeleidingsaanbod van toepassing is en waar de nadruk op wordt gelegd is afhankelijk van de juridische positie van de individuele uitgeprocedeerde asielzoeker (al of geen status) en zijn persoonlijke situatie.
- Aantal specifieke begeleidingsactiviteiten die worden uitgevoerd door de afdelingen Voorlichting en Sociaal Culturele Ontmoeting.
- De collectieve begeleiding bestaat uit een aantal groepsgerichte activiteiten die ook worden uitgevoerd door de afdelingen Voorlichting en Projecten.

Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Ja, het staat op papier.

2. Wat is jullie aanbod in uw beleid?

Visie op terugkeer.

- a. VluchtelingenWerk is geen terugkeerorganisatie, maar wel een organisatie die de belangen van vluchtelingen en asielzoekers behartigt, ook wanneer zij uitgeprocedeed raken;
- b. Menswaardige terugkeer;
- c. Inzet van (vrijwillige) medewerkers, creativiteit, flexibiliteit, betrokkenheid.

Den Haag kiest bewust voor het werken met vrijwilligers die wel moeten voldoen aan de volgende eisen.

- a. Juridisch geschoold;
- b. Betrokken zijn bij het vraagstuk;
- c. Creativiteit en onderzoekend zijn;
- d. Zinvol werk vinden;
- e. Zich willen inzetten voor uitgeprocedeerde asielzoekers;

Voorwaarden voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers.

- a. Financiële middelen;
- b. Coördinatie en planning;
- c. Goede afspraken en samenwerking met netwerkpartners;
- d. Scholing en begeleiding voor de vrijwilligers.

Het aanbod.

- a. Dossieronderzoek;
- b. Duidelijke en realistische informatie over de mogelijkheden;
- c. Ondersteuning bij het maken van een keuze;
- d. Waar mogelijk, ondersteuning bij het realiseren van de gemaakte keuze;
- e. Trajectbegeleiding;
- f. Bemiddeling (samenwerking met netwerkpartners).

Als een vrijwilliger zich bij het team-uit wil toevoegen, moet diegene de geëiste scholingen gevolgd hebben en in ieder geval de training van het Landelijk Bureau Vluchtverhaalanalyse, omgaan met uitgeprocedeerde asielzoekers en beëindiging opvang gevolgd hebben.

3. Wat is de geschiedenis van uw beleid?

VluchtelingenWerk Den Haag heeft behoorlijk veel te maken gehad met uitgeprocedeerde asielzoekers. Vroeger was het niet echt een doelgroep en er was geen beleid voor. Naarmate de groep groter werd begonnen alle afdelingen en teams, binnen de organisatie, op teamdagen, vergaderingen en cliëntbesprekingen over deze doelgroep te praten. Mede door de hoeveelheid uitgeprocedeerde asielzoekers die een beroep op ons deden en op verschillende afdelingen erover spraken, heeft het bestuur de uitgeprocedeerde asielzoekers tot ons doelgroep laten behoren. De uitgeprocedeerde asielzoekers is een gedifferentieerde doelgroep waar een apart aanbod/beleid op is geschreven.

4. Wie heeft het beleid geschreven?

Het beleid is niet door één persoon geschreven. Het is samengesteld door verschillende medewerkers binnen VluchtelingenWerk Den Haag.

5. Hoe vaak wordt uw beleid geëvalueerd? Welke onderwerpen komen er naar voren in de evaluatie?

Het beleid wordt in een doorlopend proces geëvalueerd. Het hoofd van de afdeling Maatschappelijke en Juridische begeleiding is verantwoordelijk voor het jaarlijks updaten van het werkdocument. In het werkdocument staat het beleid in beschreven. Naar aanleiding van evaluaties (die in het jaar worden gehouden) en de veranderde omstandigheden uit de omgeving en ervaringen uit de teamvergaderingen en teamevaluaties wordt het werkdocument geëvalueerd en jaarlijks geüpdatet.

6. Met welke hulpgroepen werkt u samen betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

Hulpgroepen met wie VluchtelingenWerk Den Haag samenwerkt:

- Cordaid voor de terugkeer.
- IOM voor de terugkeer.
- Stek voor de crisisopvang.
- Stichting Kessler voor de noodopvang.
- Prime
- Maatschappelijk werker voor maatschappelijke problemen.
- Parnassia.
- Scholen.
- Diverse Kerken.
- Maatschappelijke organisaties.
- Allochtone verenigingen.
- Advocaten.

De vrijwilligers hebben veelvuldig en goed contact met deze organisaties. Het contact met deze organisaties is vaak telefonisch. Als er specifiek over een cliënt gesproken moet worden en verschillende disciplines erbij betrokken zijn, dan wordt er een bijeenkomst georganiseerd, waarbij alle disciplines aanwezig zijn.

7. Hoe gaat u om met het huidige beleid van de overheid betreffende uitgeprocedeerde asielzoekers?

VluchtelingenWerk Den Haag vindt het huidige beleid een tegenstrijdig beleid. Door het tegenstrijdige beleid kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers in een vicieuze cirkel terechtkomen. Stel, een uitgeprocedeerde asielzoeker heeft de benodigde documenten niet in zijn bezit en kan er niet aan komen. De Minister geeft aan, dat als je niet aan de benodigde documenten kan komen je een verblijfsvergunning zal krijgen.

Ook de IND geeft aan dat een uitgeprocedeerde asielzoeker z'n verblijfsvergunning krijgt, zodra hij/zij heeft bewezen niet aan de benodigde documenten te kunnen komen.

Het team-uit heeft vaak meegemaakt, dat er een procedure wordt afgewezen, terwijl alles erop wijst dat het juist niet afgewezen had moeten worden. Wat er nog gedaan kan worden is het Landelijk Bureau inschakelen of de politiek te benaderen. Een andere optie is nog de media. Het doel hiervan is om de situatie bekend te maken. Wel moet een cliëntbegeleider in de gaten blijven houden dat je niet tegen windmolens gaat vechten, want daar is de cliënt niet bij gebaat.

Begeleiding voor uitgeprocedeerde asielzoekers

1. Is er bij uw Vluchtelingenwerkgroep de aanbod van zowel materiële als immateriële begeleiding? Als er geen materiële of immateriële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

Bij Vluchtelingenwerk Den Haag is het aanbod zowel materiële en immateriële begeleiding.

Materiële begeleiding.

De materiële begeleiding bestaat uit de opvang en uit hulp op financieel gebied. Opvang is de uiterste voorziening. Alleenstaande uitgeprocedeerde asielzoekers komen zelden in aanmerking voor noodopvang. Een uitzondering kan zijn als hij ernstige medische problemen heeft. Uitgeprocedeerde asielzoekers met kinderen hebben juist voorrang. Om in aanmerking te kunnen komen voor noodopvang, moet een uitgeprocedeerde asielzoeker een perspectief hebben.

De Gemeente Den Haag stort geld bij het fonds Stichting Samenwerking Sociale Fondsen (SSSF). Als er opvang geregeld moet worden voor uitgeprocedeerde asielzoekers, moet er een aanvraag gedaan worden bij het SSSF. VluchtelingenWerk Den Haag is de grootste aanmelder voor opvang. De twee andere organisaties die ook aanmeldingen doen bij het SSSF zijn STEK en PRIME. Een voorbeeld is dat een uitgeprocedeerde asielzoeker, samen met zijn gezin, bij VluchtelingenWerk Den Haag komt. Eerst zal het team-uit een dossieronderzoek doen en kijken of er nog perspectief is. Als er blijkt dat er perspectief is zal er in de omgeving van de uitgeprocedeerde asielzoeker gekeken worden of zij ergens kunnen verblijven. Dit kan zijn in hun eigen opvang (als zij die nog hebben) of bij vrienden of kennissen. Indien er in de eigen omgeving niets is, dan zal er een financiële bijdrage gevraagd moeten worden bij het SSSF. Om dit te kunnen doen moet de vrijwilliger een traject of plan schrijven en duidelijk aangeven dat er perspectief is. Als dit allemaal in orde is, dan kan er geld gevraagd worden aan SSSF. Wat betreft de opvang zijn er noodopvangen te verkrijgen via het IKW. Indien er nog niets gevonden is in de noodopvang kan er soms in een crisisopvang geregeld worden. VluchtelingenWerk Den Haag biedt ook financiële ondersteuning aan. De financiële ondersteuning kan bestaan uit leefgeld of helpen bij het betalen van de huur.

Immateriële begeleiding.

VluchtelingenWerk Den Haag biedt ook immateriële begeleiding. Er is bewust gekozen voor vrijwilligers in het team-uit, omdat zij levenservaring hebben. Aangezien de vrijwilligers veel levenservaring hebben zijn ze in staat een goede en belangrijke rol te spelen bij emotionele en eventueel psychische problemen. Voor advies over immateriële problemen of ondersteuning bij immateriële problemen kunnen zij altijd terecht bij het hoofd van de Maatschappelijke en Juridische begeleiding en bij de medewerker van de WSST, omdat zij maatschappelijk werkers zijn. Als de emotionele of psychische problemen ernstig zijn kunnen ze eventueel (uitgeprocedeerde asielzoekers kunnen niet altijd bij hulpverleningsinstanties terecht) verwezen worden naar o.a. Parnassia of het AMW. Om met uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen werken speelt de afstand en nabijheid een hele grote rol. Een vrijwilliger moet ook een zekere afstand bewaren.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Zodra een asielzoeker uitgeprocedeed raakt neemt een cliëntbegeleider van het asielteam een aantal stappen door. Eerst wordt er gekeken of de procedure wel goed volgens de regels is verlopen. Daarna is het van belang om aan de asielzoeker te vragen of hij/zij altijd op de hoogte is gesteld van z'n situatie. Tot slot wordt er met de asielzoeker doorgenomen of hij/zij nog relevante informatie heeft, die tijdens de procedure niet is verteld of meegenomen of is er eventuele nieuwe relevante informatie. Wanneer er wordt geconstateerd dat één van deze aspecten afwijkt of in het laatste geval nieuwe relevante informatie is, dan kan er een formulier ingevuld worden en kan het dossier eventueel aan het team-uit overgedragen worden.

Als er een uitgeprocedeerde asielzoeker bij het team-uit komt vindt er eerst een dossieronderzoek plaats. Dit kan ongeveer 6 weken duren. Vervolgens gaat de vrijwilliger samen met de uitgeprocedeerde asielzoeker het dossier bespreken. Om de uitgeprocedeerde asielzoeker te kunnen ondersteunen bij het maken van een keuze is het van belang dat je eerlijk bent, alle mogelijkheden en consequenties uitlegt met betrekking tot zijn procedure. Nadat alle mogelijkheden en consequenties aangegeven zijn, is de uitgeprocedeerde asielzoeker in staat een keuze te maken. Het is van belang om de uitgeprocedeerde asielzoeker niet te forceren om een bepaalde keuze te maken. De uitgeprocedeerde asielzoeker heeft zelf de verantwoordelijkheid om een verantwoorde keuze te maken.

Als de uitgeprocedeerde asielzoeker een keuze heeft gemaakt, gaat de vrijwilliger samen met hem/haar een trajectplan opzetten. In het trajectplan worden o.a de doelen/subdoelen beschreven, duidelijke afspraken gemaakt en er moet aangegeven worden wanneer het traject beëindigd wordt. Dit is vooral nodig, zodat er niet een eeuwige traject blijft voortduren. Hier heeft de uitgeprocedeerde asielzoeker en de vrijwilliger een houvast en duidelijkheid over de hulpverlening. Vervolgens wordt het trajectplan ondertekend, zoals in een contract.

Het komt wel eens voor dat een uitgeprocedeerde asielzoeker midden in het traject weg gaat en niet meer terug komt (met onbekende bestemming vertrokken). Er wordt dan niet zozeer gekeken of er gedurende het traject iets verkeerd is gelopen. Dit komt doordat de vrijwilligers zich aan de trajectplan houden. Ook is dit afhankelijk van de situatie. De ene keer valt er iets te reflecteren en de andere keer niet, omdat de vrijwilliger zich gewoonlijk aan het trajectplan houdt.

3. Hoe ervaart u deze manier van begeleiden?

Begeleiding aan uitgeprocedeerde asielzoekers is zwaar. Het is van belang dat er meerdere mensen in het team zitten, zodat je met elkaar erover kan praten. Ook is het van belang dat het team ook een echt team is, want het team geeft ook feedback. Als het niet een echt team is, dan lukt dit niet en dat maakt het begeleiden nog moeilijker. Het is belangrijk om afstand te bewaren anders ga je eronder door. Deze manier van begeleiden geeft je houvast en geeft een bepaalde structuur aan de begeleiding.

4. Wie stelt deze manier van begeleiden vast? Staat dat op schrift of verschilt dat per medewerker/vrijwilliger hoe zij cliënten begeleiden?

Door de ervaring van de vrijwilligers en de manier van begeleiding is dit stappenplan ontstaan. Tijdens de vergaderingen is deze manier van begeleiden vastgesteld. Alle nieuwe vrijwilligers, die bij het team-uit zullen komen, krijgen deze structuur van begeleiden. Kortom, het is een samenwerking geweest tussen de vrijwilligers in het team.

5. Zijn er situaties in de manier van begeleiden waar u tegenaan loopt? Zo ja, waar loopt u tegenaan? Hoe worden uw begeleiders geschoold en begeleid?

In de trajectplan of begeleidingsplan is er niet een aspect waar we tegenaan lopen. Wel moet de begeleiding bestaan uit de mogelijkheden die er binnen de organisatie zijn. Ook is het van belang dat de uitgeprocedeerde asielzoekers geen valse hoop krijgen, vandaar dat eerlijkheid erg belangrijk is. Wel zijn er sommige gesprekken moeilijk om te voeren, namelijk de beëindiging van hulpverlening en opvang. Het is dan goed om dit gesprek met zijn tweeën aan te gaan. In deze gesprekken is het belangrijk om de uitgeprocedeerde asielzoeker de tijd te geven om de afwijzing te kunnen verwerken. Je kan altijd een vervolgspraak maken om met de cliënt te hebben over terugkeer. Bij terugkeer is het van belang om de uitgeprocedeerde asielzoeker niet te forceren.

Begeleiders geschoold en begeleid

Het begeleidingsaanbod is als volgt ingedeeld:

- A. Individuele werkbegeleiding.
- B. Groepsgewijze werkbegeleiding.
- C. Interne scholing.
- D. Externe scholing.

A. Individuele werkbegeleiding

A1 Facultatief

Stagegesprekken/begeleidingsgesprekken op initiatief van de opleiding, de plaatsende instelling of de vrijwilliger.

Doel: Stagiairs in de gelegenheid stellen om de (eind)doelen van de opleiding en de eigen leerdoelen te behalen. Medewerkers op een werkervaringplek passende begeleiding bieden. Vrijwilligers die hier behoefte aan hebben begeleiden bij het behalen van geformuleerde leerdoelen.

A2 Vaststaand

Functionerings- en afstemmingsgesprekken.

Doel: Evaluatie van de taakuitvoering en beoordeling van het functioneren tot nu toe. Afstemming van wederzijdse verwachtingen, tussen een nieuwe medewerker en de teamhoofd, en vastleggen van verdere afspraken.

A3 De achterwacht

Doel: medewerkers ondersteuning bieden tijdens de uitvoering van hun dagelijkse werkzaamheden. Medewerkers die tijdens spreekuur draaien of hun afspraken met cliënten met vragen komen direct aan de praktijk gerelateerde werkbegeleiding bieden.

A4 Eindgesprek

Doel: terugblikken op en evalueren van de periode die er is gewerkt bij VluchtelingenWerk. Zijn persoonlijke- en organisatie doelen gerealiseerd? Wat heeft men geleerd? Welke feedback wil mende organisatie geven.

B. Groepsgewijze werkbegeleiding.

B1 Cliëntbesprekingen

Doel: medewerkers in staat stellen om van elkaar te leren en daardoor de kwaliteit van de geboden hulpverlening verbeteren. Het verkrijgen van een rode draad in de hulpverlening. Hoe pak ik het aan? Hoe geef ik vorm aan de cliëntbespreking? zijn daarbij centrale vragen.

B2 Intervisie

Doel: ruimte creëren waarin diverse verwachtingen, belangen en doelen van medewerkers kunnen worden uitgewisseld. De samenwerking bevorderen. De doelen en het beleid van de organisatie realiseren. Tot nieuw of ander handelen komen.

B3 Theorie/praktijk koppeling

Doel: medewerker in staat stellen zelfstandig hulpverleningsgesprekken te voeren en een begeleidingplan op te stellen.

C. Interne scholing.

C1 Inwerkprogramma

Doel: nieuwe medewerkers voorbereiden op hun taak.

C2 Intern scholingsprogramma

Methodische en praktische scholing:

Doel: medewerkers optimaal toerusten voor hun taken door middel van het aanbieden van achtergrond informatie, theorie en praktische vaardigheden.

Juridische scholing:

Doel: Medewerkers optimaal toerusten voor de juridische begeleiding

Themabijeenkomsten:

Doel: Medewerkers optimaal toerusten voor het werk aan de hand van achtergrondinformatie over vooral actuele thema's.

Oefenen met een acteur:

Bij de scholingen omgaan met agressief gedrag en omgaan met uitgeprocedeerde asielzoekers wordt er een acteur ingehuurd om met de desbetreffende onderwerpen te oefenen.

D. Externe scholing en training.

Het landelijk Bureau verzorgt diverse scholings- en trainingsprogramma's. op basis van de vraag/behoefte van medewerker en/of op basis van advies van de staffunctionaris WSST en/of de teamhoofden kunnen medewerkers deelnemen aan deze programma's. Aangezien het team-uit een expertiseteam is, wordt er van de vrijwilliger of stagiair verwacht de cursus vluchtverhaalanalyse te volgen bij het Landelijk Bureau.

Westland

Naam VluchtelingenWerkgroep: Westland

Naam geïnterviewde: Conny van den Berg

Functie: coördinator gemeente De Lier en Schipluiden

Naam geïnterviewde: Coby Pol

Functie: coördinator gemeente Naaldwijk, 's Gravenzande en Honselersdijk.

VluchtelingenWerkgroep

1. Wat is het doel van VluchtelingenWerk Westland?

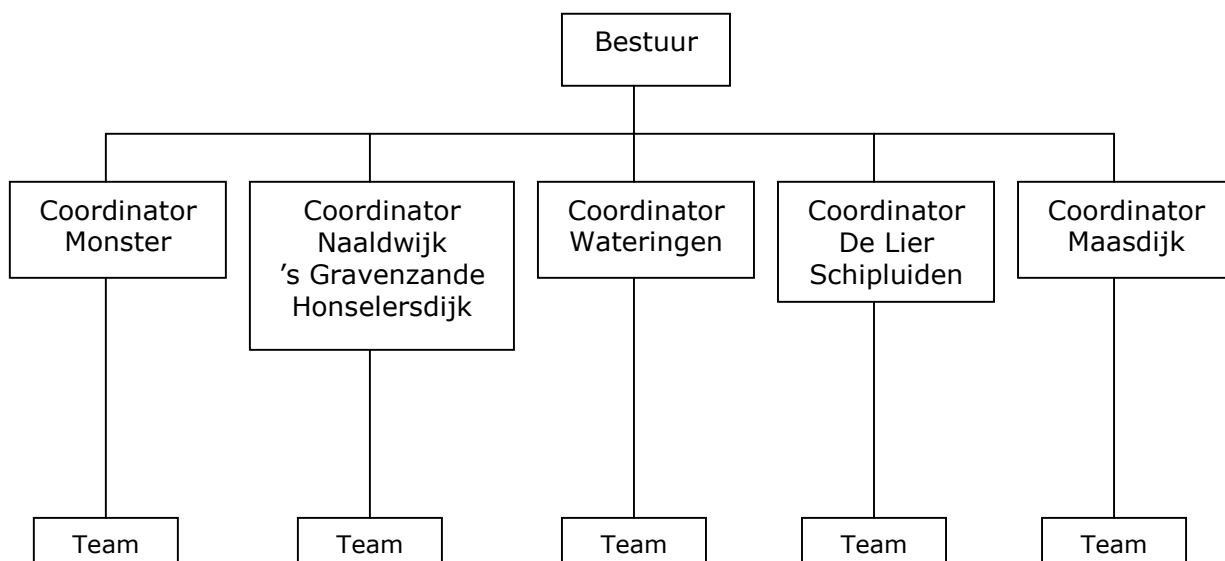
VluchtelingenWerk Westland begeleidt op de verschillende locaties/gemeentes vluchtelingen en asielzoekers. De begeleiding bestaat voornamelijk uit maatschappelijke begeleiding en het begeleiden van asielzoekers in de asielprocedure.

2. Hoeveel maatschappelijk werkers/vrijwilligers/medewerkers zijn er werkzaam bij uw VluchtelingenWerkgroep?

Elke VluchtelingenWerkgroep heeft één coördinator. De coördinator begeleidt de vrijwilligers die bij de VluchtelingenWerkgroep werken. De exacte aantallen van de vrijwilligers, die in totaal bij VluchtelingenWerk Westland werken, is onbekend vanwege de reorganisatie.

3. Hoe ziet de organisatie uit? Geef het aan door middel van een organigram. Zijn er specifieke teams? Wat is de doelstelling of taken van elk team? Wat is jullie aanbod aan vluchtelingen/asielzoekers?

VluchtelingenWerk Westland is, niet zo lang geleden, ontstaan door een reorganisatie van verschillende VluchtelingenWerkgroepen in verschillende gemeentes binnen Haaglanden. De VluchtelingenWerkgroepen, die onder Westland vallen, zijn Monster, Naaldwijk, Wateringen, 's Gravenzande, De Lier, Honselersdijk, Schipluiden en Maasdijk. Dit houdt niet in dat er één locatie komt waar vluchtelingen/asielzoekers terechtkunnen, integendeel. Elke VluchtelingenWerkgroep houdt in zijn eigen gemeente hun eigen kantoor en cliënten. Alleen alle VluchtelingenWerkgroepen binnen het Westland hebben één bestuur. Onder het bestuur zitten de coördinatoren van elke VluchtelingenWerkgroep, die de groep ook leidt.



Beleid

1. Heeft u een beleid op schrift of op papier staan voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Nee, VluchtelingenWerk Westland heeft geen beleid op schrift of papier staan. De enige VluchtelingenWerkgroep, die minimaal twee maal te maken heeft gehad met uitgeprocedeerde asielzoekers is Naaldwijk. De andere VluchtelingenWerkgroepen hebben zelden tot nooit uitgeprocedeerde asielzoekers begeleid.

2. Doen uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op jullie, als VluchtelingenWerkgroep?

Uitgeprocedeerde asielzoekers hebben tot nu toe een beroep gedaan op VluchtelingenWerkgroep Naaldwijk. Daar zijn er op dit moment twee uitgeprocedeerde asielzoekers. In een vergadering tussen alle coördinatoren is ons project besproken. Alleen de coördinator van Naaldwijk gaf aan dat ze te maken hebben met uitgeprocedeerde asielzoekers, de anderen hebben zelden tot nooit met deze doelgroep te maken.

3. Hoe gaat u om met vragen van uitgeprocedeerde asielzoekers om?

In VluchtelingenWerk Naaldwijk is het zo dat vrijwilligers uitgeprocedeerde asielzoekers begeleiden door een luisterend oor te bieden, praten over de procedure (bespreken van enkele mogelijkheden die er nog zijn, maar geen dossieronderzoek) en eventueel meegaan naar de IND. Het kan ook voorgekomen dat een vrijwilliger meegaat naar een terugkeergesprek bij de IND. De andere VluchtelingenWerkgroepen hebben geen uitgeprocedeerde asielzoekers. Als ze er wel mee te maken gaan krijgen, dan weten ze nog niet waar de begeleiding uit zal bestaan. Hierover moet eerst het bestuur over discussiëren en beslissingen nemen. Tot slot is er geen opvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

4. Wordt er over dit onderwerp binnen uw instelling gesproken?

De coördinator van De Lier en Schipluiden gaf aan dat ze zeker verwachten dat er ooit cliënten bij hun zullen komen die uitgeprocederd raken. Tot die tijd moet het bestuur praten over het aanbod van de begeleiding. Tot nu toe is het niet de bedoeling dat alleen VluchtelingenWerk Naaldwijk uitgeprocedeerde asielzoekers gaan helpen. Ze denkt dat elke VluchtelingenWerkgroep, die onder Westland valt in de toekomst zeker uitgeprocedeerde asielzoekers zal helpen.

Begeleiding voor uitgeprocedeerde asielzoekers

1. Is er bij uw VluchtelingenWerkgroep de aanbod van zowel materiële en immateriële begeleiding? Als er geen materiële begeleiding is waar kunnen uitgeprocedeerde asielzoekers terecht om die begeleiding te krijgen?

Bij VluchtelingenWerk Naaldwijk is er voornamelijk immateriële begeleiding. Vrijwilligers gaan op huisbezoek bij de cliënt (of de cliënt komt op kantoor) en bieden vooral een luisterend oor aan. Op materieel gebied hebben ze niets om aan te bieden. Vluchtelingenwerk Naaldwijk kan geen opvang voor de uitgeprocedeerde asielzoekers vinden.

2. Zijn er manieren of stappen die u binnen uw instelling hanteert om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden? Zo ja, welke manieren of stappen zijn dat? Zo nee, wat voor een begeleiding wordt er aan uitgeprocedeerde asielzoekers aangeboden?

Er zijn geen manieren of stappen die worden gehanteerd bij het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers. In Naaldwijk doet bijna elke vrijwilliger het op zijn eigen manier. Dit komt ook vanwege het feit dat er weinig uitgeprocedeerde asielzoekers bij hun komen. Bij de andere Vluchtelingenwerkgroep zijn er helemaal geen manieren of stappen, want ze hebben geen uitgeprocedeerde asielzoekers.

Cursus Pharos

Wat is Pharos?

Pharos is een landelijk kenniscentrum dat zich richt op ontwikkeling, onderzoek en overdracht van, altijd praktisch toetsbare, kennis op het terrein van vluchtelingen en gezondheidszorg. De kracht van vluchtelingen staat daarbij voorop. Het gaat om gewone mensen, met ongewone ervaringen. In het land van herkomst hebben zij blootgestaan aan ingrijpende ervaringen als bedreiging, vervolging (seksueel) geweld, gevangenschap en martelingen. Soms hebben zij moeten toezien hoe familieleden vermoord werden en hebben zij zelf ternauwernood aan de dood kunnen ontsnappen. Ook de vlucht is een angstige en onzekere periode. Als zij eenmaal in Nederland zijn aangekomen, volgt er opnieuw een tijd vol onzekerheid, want de uitslag van de asielprocedure is nog onbekend. Zij krijgen bovendien te maken met taalproblemen, werkloosheid en statusverlies.

Wanneer vluchtelingen psychische problemen hebben of krijgen, zijn zij aangewezen op de reguliere zorginstellingen. Zij hebben recht op dezelfde zorg als iedere andere inwoner van Nederland. Soms is voor een beperkte tijd specialistische hulp nodig, maar in het algemeen moeten vluchtelingen en asielzoekers naar de huisarts, het maatschappelijk werk of de instelling voor geestelijke gezondheidszorg in de buurt kunnen gaan. Reguliere zorginstellingen zijn echter niet altijd voldoende toegankelijk en ook niet toegerust voor de hulpverlening aan vluchtelingen en asielzoekers. Bovendien vraagt de hulp aan deze groep in een aantal gevallen om specifieke aanpak. De cultuur waarin mensen opgroeien heeft invloed op hun houding tegenover ziekte en gezondheid. Pharos helpt medewerkers in de zorg en het onderwijs niet alleen bij het ontwikkelen van een 'interculturele beroepshouding', maar reikt deze professionals bovendien specifieke kennis, vaardigheden en methodieken aan die zijn toegesneden op de zorgvraag van vluchtelingen.

Zo werkt Pharos

Pharos ontwikkelt kennis en methodieken voor de geestelijke gezondheidszorg, de eerstelijns, het jeugdcircuit en de zorg bij de opvang van asielzoekers. Rondom elk van deze vier programma's is een groep deskundige geformeerd: onderzoekers, methodiekontwikkelaars, preventiefunctionarissen, adviseurs, trainers en relatiebeheerders. Vanuit deze multidisciplinaire teams wordt contact onderhouden met instellingen en samenwerkingspartners. De overzichtelijke structuur laat zien waar Pharos voor staat: een gespecialiseerd kenniscentrum, dat aan de hand van de praktijk onderzoek verricht, nieuwe hulpverleningsmethoden ontwikkelt, preventie en voorlichtingsactiviteiten opzet en trainingen en cursussen ontwerpt.

Werkconferentie UitInzet

Programma en indeling workshops:

Tijdstip	Onderdeel
09.00-09.45	Entree /aanmelding
09.45-10.00	Introductie en huishoudelijke mededelingen
10.00-10.45	Inleiding door Maria van den Muijsenbergh, huisarts
10.45-11.15	Mogelijkheid tot vragen stellen
11.15-11.30	Pauze
11.30-13.00	Workshop 1: lokale versus landelijke politiek
13.00-14.00	Lunch
14.00-15.15	Workshop 2: juridische (on)mogelijkheden
15.15-15.30	Pauze
15.30-16.15	Plenaire afsluiting

Workshop 1: Lokale versus landelijke politiek

Voor de workshop lokale versus landelijke politiek, had Pharos de Stichting INLIA vanuit Zeeland voor de gelegenheid gevraagd om hun verhaal te komen doen.

De Workshop werd gegeven door twee mannen, die beide werkzaam zijn of zich inzetten voor de Stichting Inlia.

Gommert Burger: directeur Stichting INLIA Zeeland en Stichting Onder-Dak te Goes.

Zijn werkzaamheden bestaan grotendeels uit het maken van beleid voor beide stichtingen en daardoor dagelijks contact met de gemeente en met beleidsmedewerkers van de Provincie Zeeland. Daarnaast doet hij de juridische begeleiding van de cliënten die aangesloten zijn op de stichting.

Frans Esser: coördinator Stichting Onder- Dak.

Zijn werkzaamheden bestaan uit het adviseren van cliënten van de Stichting Inlia Zeeland/ Onder-Dak en het begeleiden van vrijwilligers.

Wat zijn de standpunten van de gemeente inzake illegale asielzoekers?

Vele gemeenten in het land willen weinig doen voor illegale asielzoekers. Het zijn asielzoekers die het land niet willen verlaten, die zwart werken om in leven te blijven, die kamers verhuren voor een prijs die veel te hoog is en die een gevaar zijn voor onze samenleving. Wie kan er nu nog binnen de gemeentelijke politiek verantwoorden dat je deze groep mensen hulp biedt? Weinig politici durven daaraan te beginnen.

De doelgroepen

Uitgeprocedeerden zijn: mensen van wie er geen procedure meer loopt om een verblijfsvergunning te krijgen.

Illegalen zijn: mensen die niet meer bekend staan bij de vreemdelingendienst, COA, IND, of gemeente. Deze mensen krijgen geen uitkering of sociale voorzieningen en mogen niet meer in Nederland zijn.

Niet-legalen zijn: mensen die een regulier vergunning tot verblijf aangevraagd hebben op medische gronden, arbeid, opleiding, partner/ouders of buitenschuld criteria.

Het kunnen ook mensen zijn die een asielprocedure hebben lopen waarvoor geen voorlopige voorziening is getroffen. Als je tijdig op de hoogte bent van het feit dat de

voorzieningen worden stopgezet, kun je dit in sommige gevallen via de rechter voorkomen.

Deze groep kan zowel in de voorzieningen zitten als daarbuiten. Dat ligt eraan of de COA op de hoogte is van de lopende procedure en/of de IND opdracht heeft gegeven voor stopzetting voorzieningen.

Motieven waarom de gemeente wel of geen hulp bieden aan deze groep (niet- legalen).

Geen hulp bieden omdat:

- Ze wellicht weten waaraan ze beginnen maar niet waar het stopt;
- Het is door de rijksoverheid verboden;
- De kiezer zal het er niet mee eens zijn, gehandicapten en zieke mensen 'verdienen' eerder hulp;
- De bijstandtrekkers hebben het ook moeilijk;
- Wie moet/kan dat controleren en begeleiden?

Wel hulp bieden omdat:

- Medische problemen op straat onder controle te houden;
- Geen minderjarige kinderen op straat maar op school;
- Minder criminaliteit;
- Minder illegalen op straat;
- Beter begeleiding voor hen die een oplossing willen.

De volgende vraag heeft betrekking op Good Practice. Onder Good Practice wordt onder ander verstaan of een project samenwerkt met andere organisaties in de regio en of er meetbare resultaten zijn voor illegalen.

Kent men dit begrip ook in Zeeland en hoe gebeurt dit?

Hiervan is een goed voorbeeld in de regio Zeeland:

Er is tezamen met alle andere gemeente in Zeeland, totaal dertien, een convenant opgesteld waarin duidelijk de volgende zaken staan beschreven;

- Wie er voor hulp in aanmerking komt,
- Welke hulp de Stichting INLIA aan de mensen binnen de gemeente kunnen bieden,
- Hoe de personen zowel juridisch als sociaal begeleid worden,
- Wie de nota betaalt.

Tevens staat er in het convenant vermeldt wat de kosten zijn voor de gemeente die Stichting INLIA Zeeland voor zijn diensten vraagt. Dit is een bedrag van 5000 euro per jaar of 250 euro per geleverd dossier plus 100 euro per kwartaal aan begeleiding per gezin.

Dit is in het kort de informatie over Stichting INLIA die in de cursus besproken is. Dit is natuurlijk een ideaal streven, maar de vraag die gedurende de cursus bij veel mensen opkwam, is of zoiets in de randstad ook mogelijk is. In Leiden is men ook al jaren bezig om zoiets op te zetten, maar dit komt helaas niet van de grond, omdat men andere gemeentes niet mee kan krijgen.

Stichting INLIA is alleen werkzaam in Zeeland en Groningen. Het is een organisatie die vanuit de kerk is ontstaan. Door middel van collecte wordt de stichting extra gefinancierd en kunnen zij een hoop dingen mogelijk maken.

Daarnaast ontstonden er nog een aantal discussies over het feit dat de gemeente ten alle tijden op de hoogte moet worden gebracht van een ontruiming en een uitzetting. Hier bestaat een duidelijk onderscheid tussen. Wanneer er een ontruiming plaatsvindt, wordt iemand zijn voorzieningen stop gezet. Wanneer er een uitzetting plaatsvindt wordt men van zijn of haar bed gelicht en wordt men op het vliegtuig gezet richting land van herkomst. De gemeente moet hiervan op de hoogte worden gebracht hetzij door de IND, het COA of de Vreemdelingendienst.

Workshop 2 Juridische (on)mogelijkheden

Deze workshop werd gegeven door Jos Bemelaar een asieladvocaat die zich bezighoudt met de juridische begeleiding van asielzoekers, Jos is werkzaam als advocaat bij Benders Advocaten.

Tijdens de workshop werd er vooral ingegaan op juridisch zaken. Wat volgens Jos opvallend is dat het dossier van een cliënt bijna altijd incompleet is. Het is dus belangrijk om goed te weten wat er allemaal in een juridisch dossier moet zitten.

Er worden drie onderwerpen behandeld, onder andere die van een tweede asielverzoek, dit betreft dus de juridische mogelijkheden, vervolgens de asiel opvang, en als laatste de asielkosten.

Asiel herhaalde opvang

Als een asielverzoek is afgewezen, vertrekt de asielzoeker lang niet altijd. Als procedurele problemen of gebrek aan bewijs de reden vormden om af te wijzen, dan is de asielzoeker toch vaak te bang om ook maar een stap in de richting van zijn land van herkomst te doen. Het komt regelmatig voor, dat hij of zij dan een nieuwe poging waagt en een tweede of derde asielverzoek indient.

Het heeft tegenwoordig alleen zin om een tweede asielverzoek in te dienen als er nova zijn. Nova zijn nieuwe feiten of omstandigheden.

Dankzij de zeer strenge opvattingen van de Afdeling van de Raad van State (die hierom veelal is bekritiseerd) is het voor een asielzoeker heel moeilijk om aan te tonen dat er nova zijn. Het moet niet alleen om nieuwe zaken gaan, maar die zaken tellen bovendien niet mee, als de vreemdeling er al eerder op had kunnen wijzen en de IND ze ook nog eens belangrijk genoeg moet kunnen vinden om het vorige oordeel in te trekken. Een doodvonnis dat de asielzoeker ergens gedurende de vorige procedure had ontvangen maar om de een of andere reden niet in het geding is gebracht (bijvoorbeeld miscommunicatie) telt dus niet, want dat had de vreemdeling de vorige keer al moeten laten zien. Een arrestatiebevel dat pas na de procedure is ontvangen, maar dat de asielzoeker wel eerder had kunnen ontvangen als hij er meer achterheen had gezeten telt ook niet, want dan had de asielzoeker zich maar meer moeten inspannen tijdens zijn vorige procedure. En ten slotte telt een brief van familie evenmin, ook al staan daar gruwelijke details in over feiten die pas recent zijn gebeurd (en dus niet eerder bekend konden zijn), want die is niet uit objectieve bron afkomstig, en dus niet belangrijk genoeg.

Deze drie criteria maken dat een asielzoeker die is afgewezen niet snel een tweede kans wordt gegund. Het verdient aanbeveling om als een uitgeprocedeerde asielzoeker overweegt een herhaalde aanvraag te doen, de zaak vooraf goed door te spreken met een medewerker van VluchtelingenWerk. De Raad voor de Rechtsbijstand vergoedt de voorbereidende werkzaamheden niet, en een advocaat is meestal niet te betalen voor een asielzoeker. Het kantoor van Benders Advocaten ondersteunt medewerkers van Vluchtelingenwerk die een dossier en de aangedragen nova beoordelen op kansrijkheid. Verder zijn zij bereid om de zaak, als die kans maakt, als gemachtigde te voeren vanaf het moment dat de IND een voornemen uitbrengt om te gaan afwijzen.

Asielopvang

Asielzoekers die niet binnen 48 proces-uren na het doen van hun aanvraag worden afgewezen, krijgen opvang. Degene die wel binnen die heel korte tijd een eerste negatieve beschikking krijgen hebben dat geluk niet. Zij mogen doorgaans wel hun verdere procedure afwachten (en zijn dus legaal in Nederland) maar ze krijgen geen eten en drinken en geen dak boven hun hoofd en een bed om in te slapen. Tegelijkertijd mogen ze niet werken om zelf in hun levensonderhoud te voorzien. Dat is een absurde situatie, die in strijd is met de mensenrechten. Nederland is dan ook in 2003 door de mensenrechtenorganisatie Human Right Watch van de VN ernstig op de vingers getikt als schender van mensenrechten. Maar de regering heeft zich daar weinig van aangetrokken en de situatie is onveranderd.

Als asielzoekers zijn uitgeprocedeerd, dan houdt op een gegeven moment hun opvang op. Wanneer dat is, hangt er vooral mee samen onder welk wettelijk regime hun procedure eindigde. Vroeger was de rechtsbescherming sterker dan vandaag de dag. Als de rechter nu een uitspraak doet, houdt de opvang in die zaak op na 28 dagen. De asielzoekers en zijn of haar gezin wordt dan op straat gezet. Daaraan is weinig te doen. In oude gevallen zijn er iets meer processuele waarborgen. Er moet dan soms naar gekeken worden of de vreemdeling zijn best heeft gedaan te vertrekken (het zogenaamde meewerkcriterium), soms is de vraag of het zijn schuld is dat hij nog niet vertrokken is (het buitenschuld criterium).

Benders Advocaten voert procedures met betrekking tot beëindiging opvang, maar zijn er vrij kritisch op. Het is namelijk er moeilijk om een dergelijke procedure te winnen (de rechters zien veel door de vingers) en als het geen zin heeft om zo'n procedure te voeren, omdat je de negatieve uitkomst al kunt voorspellen, vinden zij dat je dat dan ook niet moet doen.

Asielkosten

Voor asielprocedures kan een toevoeging worden aangevraagd. Voor de aanvraag van een toevoeging moet een kopie van het W document worden ingeleverd bij Benders Advocaten. Als de asielzoeker dat liever wil en ook kan, is door hem zelf betaalde rechtsbijstand ook mogelijk. Er wordt door de Raad voor de Rechtsbijstand in principe geen eigen bijdrage aan de asielzoeker opgelegd en er hoeft ook geen griffierecht te worden betaald. De Rechtsbijstand is dus echt gratis. Dat is anders in alle andere procedures die een asielzoeker eventueel zou willen volgen als de asielprocedure niet slaagt.

Het belangrijkste punt van deze workshop is het feit dat asielzoekers bij hun eerste asielverzoek zoveel mogelijk feiten moeten vermelden, omdat het later steeds moeilijker is om nieuwe feiten in te brengen.

De gedachte dat iemand die verkracht is gelijk bij binnenkomst verteld aan de interviewer dat dit het geval is, terwijl hun echtgenoot dit vaak niet weet, is natuurlijk belachelijk, want niet iedereen is in staat om hierover te praten. Toch wordt er aangeraden om zoveel mogelijk informatie te verschaffen.

Dit is wat er naar voren is gekomen in de cursus van Pharos.

Interview met de Vreemdelingenpolitie

Naam geïnterviewde: dhr. M. Oldenkamp

Functie: Teamleider Unit Asiel

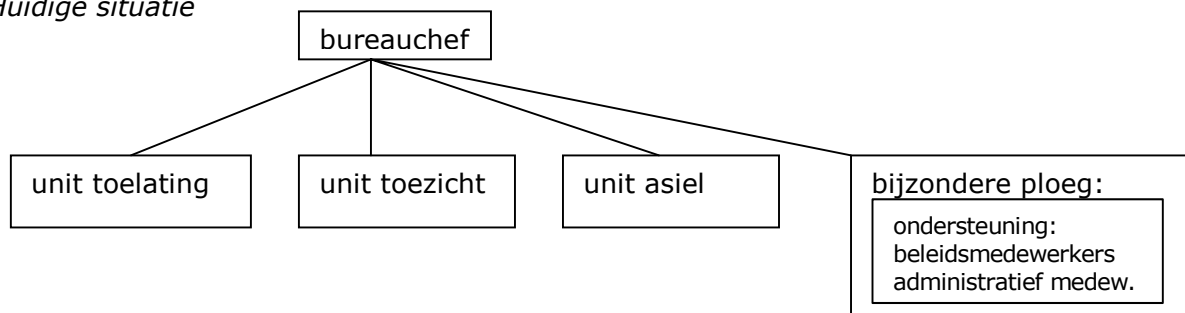
Algemeen

1. Wat is de taak/doel van de Vreemdelingenpolitie?

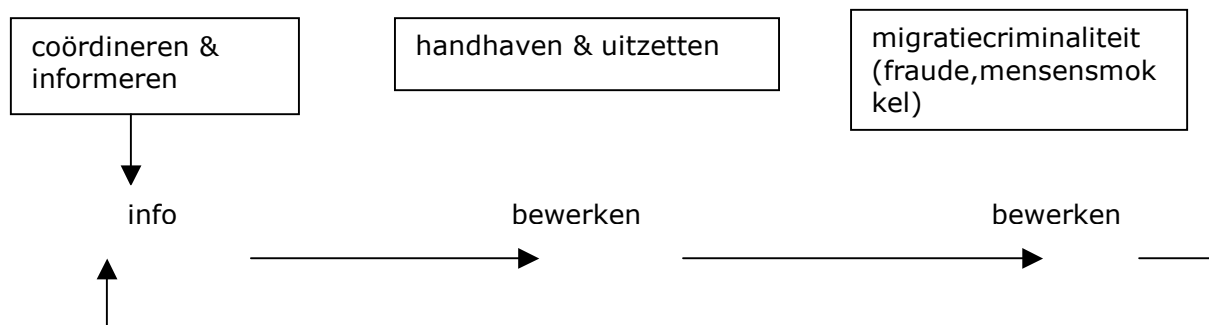
De Vreemdelingenpolitie is de uitvoerende dienst van het beleid van de overheid. Wij hebben te maken met zowel internationale afspraken als nationale regelgeving. De vreemdelingenpolitie bestaat momenteel uit 3 units: unit toelating, unit toezicht en unit asiel. De IND reguleert de toestemming voor het verblijf van asielzoekers in Nederland. De unit asiel houdt het toezicht op de mensen in de asielprocedure als zij in afwachting zijn van een verblijfsvergunning of geen verblijfsvergunning hebben (en ook niet krijgen). De unit toezicht zorgt er ook voor dat illegalen verwijderd worden en terug naar het land van herkomst gaan door ze over te dragen aan de Koninklijke Marechaussee. Per 1 april is het toelatingsgedeelte (t/m afgifte verblijfsvergunning) naar de IND gegaan, zij doen dit in samenwerking met de Dienst Burgerzaken van de gemeente op het stadhoudersplantsoen. Vreemdelingen die in NL komen voor werk of langdurig verblijf moeten zich bijna altijd eerst melden bij de vreemdelingenpolitie. In de toekomst zullen de unit asiel en de unit toezicht vervangen worden door de unit 'handhaven en uitzetten' en de unit 'migratiecriminaliteit'.

2. Hoe ziet de organisatie eruit? Kan dit door middel van een organigram uitgelegd worden?

Huidige situatie



Toekomstige situatie



3. Bent u de enige vreemdelingendienst in Haaglanden?

De vestigingen op het Stadhoudersplantsoen en hier op de Neherkade zijn de enige vreemdelingendiensten voor heel Haaglanden. Iedere vreemdeling in een asielprocedure moet zich hier melden.

Beleid

1. Op welke manier helpt u uitgeprocedeerde asielzoekers?

Zodra iemand uitgeprocedeed is stuurt de unit 'handhaving en uitzetting' een uitnodiging voor een vervolggesprek. Heel veel mensen kiezen ervoor om niet op dit gesprek te komen. In dit gesprek hebben wij het uitsluitend over terugkeer, niet over bijvoorbeeld een nieuwe asielaanvraag. Wel informeren wij de uitgeprocedeerde over andere instanties die hem kunnen helpen met het onderzoeken van andere mogelijkheden. In het gesprek houden wij ons bezig met de vraag: hoe gaat iemand Nederland verlaten? We gaan dan samen zoeken naar de beste manier. We gaan veel regelen voor de terugkeer en we proberen aan documenten te komen. Alles staat en valt met het verkrijgen van de juiste documenten. Uiteindelijk worden uitgeprocedeerden door de politie vervoerd naar Schiphol, waar hun documenten klaarliggen bij de Koninklijke Marechaussee. Daar worden ze vervolgens letterlijk op het vliegtuig gezet. De vreemdelingenpolitie volgt het beleid van de IND. De vreemdelingenpolitie heeft echter het directe contact met de mensen en wordt daarom o.a. geconfronteerd met de feitelijke uithuiszettingen. We mogen niet van de strenge regels van de wet afwijken, maar bij zeer schrijnende situaties wordt alsnog overleg met de IND gepleegd. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij het gezinnen met kinderen op straat zetten. Burgermeester Deetman is het op dat punt niet eens met het beleid van de IND. Deetman is verantwoordelijk voor de openbare orde in zijn gemeente. In dergelijke situaties wordt die orde ernstig verstoord. Deetman vindt dat de landelijke overheid het probleem neerlegt bij de plaatselijke overheid. De IND houdt echter voet bij stuk.

2. Heeft u een beleid op schrift, waarin de diensten die jullie aan uitgeprocedeerde asielzoekers, staan beschreven?

Ja, dit staat op schrift. Daar gebruiken wij de vreemdelingencirculaire voor.

- **Hoe zijn jullie tot zo een beleid gekomen? Moet dit vanwege de wet/overheid of hebben jullie als organisatie deze beleid op gezet?**

Dit is ministeriële wetgeving. De regels zijn ontwikkeld door de IND en door de Kamer besloten. Wij moeten de wet uitvoeren, en dus die regels hanteren. We beschouwen iedereen als individueel geval met een eigen verhaal en daardoor voorkomen we dat we gaan generaliseren. Als je iemand terugstuurt naar zijn eigen land terwijl dat helemaal niet kan, faalt je als land.

- **Wordt het beleid geëvalueerd en door wie? Welke onderwerpen komen er naar voren in de evaluatie?**

De vreemdelingenpolitie kan het wel aangeven als ze het ergens niet mee eens zijn. Maar de kamer moet de IND controleren en ze op het matje roepen als er een 'onzin-beleid' is. Het nationale vreemdelingenbeleid verandert regelmatig met de veranderende situaties in de landen van herkomst. Dit wordt dan telkens geëvalueerd.

De rechter toetst de IND als de asielzoeker in beroep gaat tegen de beslissing die is genomen.

In het verleden werden terugkeergesprekken gehouden door de IND, het COA en de Vreemdelingenpolitie. Voortaan zal dit alleen nog maar door de IND gedaan worden om de uniformiteit te bewaken.

3. Met welke instellingen werken jullie samen met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers?

Het meest werken wij samen met het COA. Hier is eigenlijk een constante wisselwerking aan de gang. Verder werken wij samen met de IND, de Koninklijke Marechaussee, de tolkentelefoon, het NIDOS (voor AMA's) en het bureau voor de rechtshulp. Wij werken niet veel samen met VluchtelingenWerk, zij hebben meer te maken met de cliënt zelf. De advocaat van de cliënt heeft meer met ons te maken.

4. Hoe ervaart u de samenwerking met de andere organisaties?

Wij ervaren de samenwerking als goed, we zijn partners in een keten. Er vindt procesmanagement plaats binnen deze keten en dit loopt zeer goed. Wij zijn hier erg tevreden over.

5. Hoe gaat de VD om met het huidige beleid van de overheid betreffend uitgeprocedeerde asielzoekers?

De genomen beslissing van de IND moeten wij uitdragen en uitvoeren. Wij hebben ons simpelweg aan de wet te houden. Als je dit niet consequent doet sta je als land voor schut.

Als mens ben ik het er echter niet altijd mee eens. Bijvoorbeeld als er gezinnen met kinderen worden uitgezet die hier al jaren hebben zitten wachten op een uitspraak. Ik vind het beleid echter niet inhumaan, zoals de meeste VluchtelingenWerkgroepen dat wel vinden. Er wordt gewoon heel veel misbruik gemaakt. Als je geen streng beleid hebt komt iedereen hier naartoe. Dat is natuurlijk niet de bedoeling.

Naar mijn idee is het heel erg fout gegaan bij het zoeken naar de huwelijkspartner in het land van herkomst. Dit is veel te lang veel te makkelijk gegaan. Tegenwoordig is de overheid hier (eindelijk) strenger in geworden, door bijvoorbeeld de minimum leeftijd van die partners omhoog te doen en een inkomenseis te stellen aan de hier verblijvende partner. Het aantal mensen dat de afgelopen jaren op deze manier naar Nederland zijn gekomen staat niet in verhouding tot het aantal asielzoekers.

Begeleiding

1. Welke mogelijkheden/alternatieven biedt de VD aan uitgeprocedeerde asielzoekers?

Het enige alternatief is terugkeer. We geven ze informatie over instellingen die hen kunnen helpen met het onderzoeken van andere mogelijkheden van terugkeer. Hier zijn ook diverse folders over beschikbaar. (IOM, Rean-regeling, Kosovo-regeling, etc) Wij stellen ons niet boven de wetten van een ander (democratisch)land. Als een asielzoeker uit Albanië bijvoorbeeld in eigen land de gevangenis in moet wegens dienstweigering dan is dat geen reden om iemand daar tegen te beschermen in Nederland. De ontwikkeling van het recht in ons land is kennelijk verder dan in dat land. Een aantal jaren geleden was dienstweigering ook in Nederland nog strafbaar.

2. Als uitgeprocedeerde asielzoekers een beroep op de VD doet, waar bestaat de begeleiding uit? Is het vooral materieel of komt er ook immateriële begeleiding aan te pas?

Bij de politie-opleiding leert men ook gesprekstechnieken zoals het voeren van een slecht-nieuws-gesprek. Die vaardigheden hebben wij dus wel en die gebruiken wij tijdens het gesprek. Wij bieden echter geen nazorg. Wel kunnen wij doorverwijzen naar andere instanties voor nazorg zoals het RIAGG, het AMW of de arts. Als wij deze hulp zelf zouden bieden zouden we teveel betrokken raken bij de mensen en zouden we onze zakelijke houding kwijtraken. Dat is niet verstandig. Tijdens het gesprek bieden wij dus wel professionele zorg, maar daarna verwijzen we door.

Overige vragen

1. Heeft u nog tips voor de VluchtelingenWerkgroepen?

Blijf realistisch, voorkom ideologie. Zorg dat je bedacht bent op de werkelijkheid en geef mensen geen valse hoop. Probeer altijd de zaak van twee kanten te bekijken en je nuchterheid te behouden. Richt je bij afwijzing van het asielverzoek zoveel mogelijk op de terugkeer.

Het is belangrijk om er juist op die momenten te zijn dat dat nodig is voor de asielzoeker. Dit kan bijvoorbeeld door acties bij een wetswijziging. Zorg dan dat gaten tussen oude en nieuwe wetgeving worden opgevangen.

Een andere hele belangrijke taak van VluchtelingenWerk is het signaleren en het onder de aandacht brengen van schrijnende zaken. VluchtelingenWerk kan de problematiek een menselijk gezicht geven voor de rest van de bevolking en kan daarmee zorgen voor een mentaliteitsverandering.



Bijlage



Bronnenlijst

Bronnenlijst:

Boeken

- Titel: Hulpverlening aan Vluchtelingen
Schrijver: Veer van der, Guus
Uitgever: Intro
Datum: 1998
- Titel: Methodiek Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
Schrijver: o.a. Eggen, Bert
Uitgever: Bohn Stafleu Van Loghum
Datum: 1995
- Titel: De nieuwe code gecodeerd
Schrijver: Janssen, Jan H.G.
Uitgever: HB uitgevers
Datum: 2002
- Titel: Individuele hulpverlening
Schrijver: Behrend, Erik en Riet van, Nora
Uitgever: Houtem/ Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum
Datum: 1995
- Titel: In gesprek met migranten
Schrijver: Banning, Han
Uitgever: Baarn: Nelissen
Datum: 1992
- Titel: Gedragscode VluchtelingenWerk
Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland
Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland
Datum: Mei 1997

Werkdocumenten

- Titel: Informatiepakket VluchtelingenWerk Nederland, uitgeprocedeerden/illegalen
Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland
Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland
Datum: November 2003
- Titel: Werkdocument Handleiding afgewezen asielzoekers, beëindiging opvang en terugkeer
Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland
Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland
Datum: Januari 2001
- Titel: Werkdocument Vreemdelingenwet 2000
Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland
Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland
Datum: Februari 2001
- Titel: Jaarverslag 2002 Stichting VluchtelingenWerk Zoetermeer
Schrijver: Stichting VluchtelingenWerk Zoetermeer
Uitgever: Stichting VluchtelingenWerk Zoetermeer

Titel: Jaarverslag 2002 Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk
Schrijver: Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk
Uitgever: Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk

Titel: Jaarverslag 2002 Stichting VluchtelingenWerk Delft
Schrijver: Stichting VluchtelingenWerk Delft
Uitgever: Stichting VluchtelingenWerk Delft

Titel: Protocol uitgeprocedeerden / beëindiging opvang
Schrijver: Jacqueline Louwersheimer
Uitgever: VluchtelingenWerk Leidschendam-Voorburg

Titel: In veiligheid en gastvrijheid samen leven in Rijswijk
Schrijver: Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk
Uitgever: Grafisch bedrijf oranje/van Loon
Datum: November 2002

Titel: Tijdelijk opvang Rijswijk (TOR)
Schrijver: Mevr. G. van der Toon- van Reeuwijk en Ds. M. Visser
Uitgever: Stichting VluchtelingenWerk Rijswijk

Titel: Compact
Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland
Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland
Datum: 2001 – nu

Internet

www.vluchtelingenwerk.nl

www.pvda.nl

www.cda.nl

www.lpf.nl

www.groenlinks.nl

www.pharos.nl

www.vluchtweb.nl

www.vluchtelingenwerkdelft.nl

**Wegwijs in het
doolhof
rondom terugkeer**

**Een handleiding voor begeleiders van
uitgeprocedeerde asielzoekers
VluchtelingenWerk Haaglanden**



**Haagse Hogeschool
Afstudeerproject
Mei 2004**

**Gemaakt door:
Arianne van der Meer
Bianca van Helden
Patricia Parreira Cavaco
Yvonne Maas**

**In opdracht van:
VluchtelingenWerk Den Haag
Dianne Knijff,
hoofd afd. maatschappelijk en juridische
begeleiding
Hooftskade 87-88-91
2526 KB Den Haag**

**Haagse Hogeschool
Projectbegeleider:
Martine de Lange
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EN Den Haag**

Voorwoord

Allereerst stellen wij ons aan u voor.

Wij zijn vier studenten aan de Haagse Hogeschool en volgen daar de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Het derde leerjaar hebben wij stage gelopen bij respectievelijk Stichting VluchtelingenWerk Zoetermeer en Den Haag.

Tijdens onze stageperiode is het idee voor de adviesnota ontstaan.

In een teamvergadering kwam naar voren dat er behoefte was aan een begeleidingsplan voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Deze mededeling kwam naar aanleiding van een cursus van Pharos bij VluchtelingenWerk Zoetermeer. Tijdens deze cursus ging het vooral over de emoties van uitgeprocedeerde asielzoekers en hun begeleiders. Er bleek behoefte aan een handleiding over de verschillende stappen die men nog kan ondernemen en de mogelijkheden die er zijn wanneer cliënten uitgeprocedeed raken.

Het idee voor een afstudeerproject was ontstaan, nu moesten we echter nog op zoek naar een opdrachtgever. Deze opdrachtgever hebben we gevonden in VluchtelingenWerk Den Haag. Samen met de opdrachtgever zijn we tot de volgende vraagstelling gekomen:

“Hoe kan een maatschappelijk werker van VluchtelingenWerk Haaglanden adequaat begeleiding bieden aan uitgeprocedeerde asielzoekers in het kader van het huidige beleid van de overheid?”

Wij hopen dat deze handleiding u kan helpen bij de begeleiding van uitgeprocedeerde asielzoekers. Wij wensen u succes met uw werk als begeleider binnen Stichting VluchtelingenWerk.

Met vriendelijke groet,

Arianne van der Meer
Yvonne Maas
Patricia Parreira Cavaco
Bianca van Helden

Den Haag, mei 2004

Inhoudsopgave

	Blz
Voorwoord	1
Inleiding	5
VluchtelingenWerk Nederland:	8
Argumenten en onderbouwing	9
Aanbevelingen	12
Psychosociale aspecten van terugkeer:	15
Primaire psychosociale aspecten van terugkeer	15
Secundaire psychosociale aspecten van terugkeer	17
Psychosociale processen in het leven van een (uitgeprocedeerde) asielzoeker	19
Aanbevelingen	22
Begeleiding & Hulpverlening:	23
De fase na de definitieve afwijzing	24
Twee soorten houdingen van de cliënt tegenover terugkeer	27
Aanbevelingen	28

Mogelijkheden na een negatieve beslissing:	33
Voorlichting over de mogelijke uitkomsten van een asielverzoek	33
Voorlichting over de mogelijkheden en consequenties die er zijn als men uitgeprocedeerd is	35
Gesprekspartner zijn	37
Doorverwijzen	38
Aanbevelingen	38
Samenwerking:	40
Aanbevelingen	44
Bijlage Instellingen/Instanties:	47
Overheidsinstanties	47
Opvang	49
Terugkeer	51
Maatschappelijke instellingen	53
Advocaten	55
Fondsen	57
Bronnenlijst	58

Inleiding

De terugkeer van vluchtelingen dient beschouwd te worden als een proces, niet als een losstaande gebeurtenis. De terugkeer van vluchtelingen is onlosmakelijk verbonden met de voorafgaande gebeurtenissen: de periode voor de vlucht, de vlucht zelf, het verblijf in het asielland en de voorbereiding op de terugkeer. Dat maakt de analyse ervan extra ingewikkeld, omdat de vele variaties in persoonlijke geschiedenissen van vluchtelingen een belangrijke factor zijn in het verloop van het terugkeerproces. Afgewezen asielzoekers moeten Nederland verlaten. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor hun vertrek. De overheid gaat er van uit dat alle landen van herkomst meewerken aan de terugkeer van hun onderdanen. Als asielzoekers direct na de eerste afwijzende beschikking beginnen met voorbereidingen voor terugkeer, kan terugkeer binnen achtentwintig dagen nadat de negatieve beschikking definitief is geworden, gerealiseerd worden. Is de asielzoeker niet binnen achtentwintig dagen vertrokken, dan worden zijn opvangvoorzieningen beëindigd. Dit is in het kort wat een uitgeprocedeerde asielzoeker te wachten staat.

De terugkeer van vluchtelingen naar hun land van herkomst is een zeer ingrijpend proces, dat bemoeilijkt wordt door onder meer een groot aantal psychosociale aspecten. Terugkeer betekent niet alleen een moeilijke beslissing, het betekent ook opnieuw afscheid nemen van een bekend en vertrouwd geworden omgeving. Het betekent pijn, angst, verdriet, onzekerheid, boosheid en voor sommigen die de beslissing vrijwillig hebben genomen ook hoop en blijdschap. Al deze, soms tegenstrijdige, emoties kunnen psychische problemen veroorzaken of verergeren bij mensen die al kwetsbaar waren wegens

de ervaringen die ze hebben opgedaan in het land van herkomst en tijdens de vlucht. Het is daarom belangrijk dat er in alle fasen van het terugkeerproces ondersteuning en begeleiding aanwezig is. Wil terugkeer inderdaad een optie zijn, dan dienen deze mensen goed voorbereid te zijn. Goede voorbereiding houdt in: goed doordachte begeleidingstrajecten en –methodieken.

In een hele korte periode gebeurt er ontzettend veel. Dit kan ten koste gaan van zowel de uitgeprocedeerde asielzoeker als de begeleider. Vanwege de VreemdelingenWet 2000 is er in de jaren 2003 en 2004 een enorme stijging te vinden in het aantal uitgeprocedeerde asielzoekers die het land binnen achtentwintig dagen moesten verlaten.

Het gevolg van deze stijging is dat de begeleiders steeds meer in aanraking komen met cliënten die het land moeten gaan verlaten. Maar, wat is de beste aanpak? Hoe kan je het beste te werk gaan? Hoe kun je ze het best psychosociaal bijstaan? Bij welke instellingen kan je voor wat terecht met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers? Dit zijn nog maar een paar van de vele vragen die kunnen opkomen bij de begeleiders van uitgeprocedeerde asielzoekers.

Omdat vele VluchtelingenWerkinstellingen met deze problematieken te maken hebben en in verscheidene situaties niet weten wat ze kunnen doen hebben wij onderzoek verricht naar de mogelijkheden. In deze adviesnota bieden wij een handreiking.

Allereerst wordt aangegeven waar VluchtelingenWerk Nederland voor staat en wat hun standpunt is. Vervolgens wordt er aandacht besteedt aan de psychosociale aspecten rond de terugkeer.

Ook komt hier aan bod welke invloed de opgedane ervaringen hebben op de gezondheid en het welzijn van vluchtelingen.

Hierna worden de methodieken besproken die een begeleider van uitgeprocedeerde asielzoekers kan toepassen.

Vervolgens belichten wij de mogelijkheden die een asielzoeker heeft nadat zijn asielverzoek is afgewezen. Ook geven wij tips en aanbevelingen over hoe men het beste kan samenwerken met verschillende instellingen en met elkaar.

Als laatste geven wij een lijst van instanties en instellingen die behulpzaam kunnen zijn bij de begeleiding aan uitgeprocedeerden, en naar wie begeleiders van VluchtelingenWerk hun cliënten eventueel kunnen doorverwijzen.

Wij hopen hiermee een volledig beeld te geven van de begeleiding die de VluchtelingenWerkgroepen kunnen bieden aan uitgeprocedeerde asielzoekers.

VluchtelingenWerk Nederland

" De gevolgen van de Vreemdelingenwet 2000, totstandgekomen onder het kabinet 'Paars II', werden vanaf vorig jaar pijnlijk voelbaar. Mensen die jarenlang in Nederland in opvangcentra en in gemeenten verbleven, werden door de uitvoering van de nieuwe wet van de een op andere dag op straat gezet. Dat gebeurde niet zelden met gebruik van machtsmiddelen en vaak zonder oog te hebben voor menselijke verhoudingen.

Een oude vrouw werd met haar rollator letterlijk op de stoep gezet, waarna de rollator werd afgenomen om terug te geven aan het ziekenfonds. Elders werd de Mobiele Eenheid ingezet bij een uitzetting uit een asielzoekercentrum en bewakingspersoneel sleepte een bejaarde dame aan handen en voeten uit een Aanmeldcentrum, nadat haar asielaanvraag was afgewezen.

Wij achten dergelijk handelen onacceptabel in een sociale rechtsstaat. Wij constateerde ook dat in een dergelijk klimaat uitvoeringsinstanties verder gingen dan wenselijk en toegestaan is. Rechten die voor Nederlandse burgers zijn vastgelegd, moeten ook voor vreemdelingen gelden. Vrijwilligers van VluchtelingenWerk staan overal in Nederland asielzoekers bij die worden geconfronteerd met dit beleid. Want voor VluchtelingenWerk Nederland staat voorop dat de menselijke maat nooit uit het oog mag worden verloren."

Bron: Werkdocument Handleiding afgewezen asielzoekers, beëindiging opvang en terugkeer

VluchtelingenWerk Nederland is een onafhankelijke organisatie die de belangen behartigt van vluchtelingen en asielzoekers in Nederland, vanaf het moment van binnenkomst tot en met de integratie in de Nederlandse samenleving. Ons land kan immers niet alleen andere landen aanspreken op het respecteren van mensenrechten, maar moet deze verantwoordelijkheid ook zelf nemen. Deze mensenrechten zijn vastgelegd in tal van internationale verdragen, die VluchtelingenWerk als leidraad neemt voor haar activiteiten. Nederland heeft de plicht vluchtelingen bescherming en een menswaardig bestaan te bieden. Daar maakt VluchtelingenWerk Nederland werk van.

Van een asielzoeker van wie is vastgesteld dat hij geen bescherming nodig heeft, mag worden gevraagd Nederland te verlaten. Bij terugkeer zijn veiligheid, waardigheid en perspectief kernbegrippen. Asielzoekers die niet in Nederland mogen blijven, hebben een realistische termijn nodig om te vertrekken. De termijn van vier weken is daarbij veelal te kort. Asielzoekers hebben recht op opvang zolang ze rechtmatig in Nederland zijn en zo lang ze meewerken aan hun vertrek.

Argumenten en onderbouwing

Terugkeer

Bescherming is bedoeld voor wie dat nodig heeft. Asielzoekers waarvan na zorgvuldig onderzoek is vastgesteld dat zij geen bescherming (meer) nodig hebben, moeten zo snel mogelijk uit Nederland vertrekken. Het is dus belangrijk dat er een consequent beleid is.

Veiligheid, waardigheid en perspectief

De UNHCR heeft voor de terugkeer van erkende vluchtelingen 3 kernvoorwaarden genoemd: veiligheid, waardigheid en perspectief. Deze voorwaarden zouden ook moeten gelden voor afgewezen asielzoekers. Dit is niet alleen vanuit ethisch oogpunt te verkiezen, ook een asielzoeker die niet mag blijven verdient een respectvolle behandeling. Ook uit praktische overwegingen heeft het de voorkeur. Immers, als aan deze criteria wordt voldaan zal de asielzoeker zelf terugkeer eerder als realistisch perspectief zien en meewerken. Met deze medewerking kan worden voorkomen dat steeds meer asielzoekers op straat worden gezet en een probleem voor de samenleving ontstaat. Gedwongen uitzetting blijkt in de praktijk niet makkelijk te realiseren en is bovendien zeer kostbaar. Ook kan op deze wijze makkelijker de medewerking van landen van herkomst worden verkregen. Zij krijgen in dat geval immers mensen terug die ook willen terugkeren en in staat zijn te reïntegreren. Dit laatste is belangrijk voor de meeste landen waar asielzoekers vandaan komen en die zich herstellen van burgeroorlogen. Zij hebben al te maken met grote aantallen binnenlandsontheemden en terugkerenden uit de regio. Goede reïntegratie bevordert de stabiliteit en voorkomt dat nieuwe vluchtelingstromen ontstaan.

Realistische vertrektermijn

Asielprocedures in Nederland duren nog altijd erg lang. Het toelatingsbeleid is niet altijd helder. De rechter wees in 2001 nog altijd 39% van door asielzoekers aangespannen procedures, toe. Dit maakt dat een asielzoeker zich toch vooral richt op de kansen dat hij in Nederland mag blijven en zich niet richt op terugkeer voordat hij daadwerkelijk is uitgeprocedeerd.

Daarnaast mag van een asielzoeker, volgens de UNHCR, niet worden gevraagd dat hij contact opneemt met de eigen autoriteiten voordat definitief op zijn asielverzoek is beslist. Dit alles maakt dat een termijn van achtentwintig dagen om het vertrek te regelen in de praktijk meestal te kort is. Voorbereiding op vertrek, zeker als men enige jaren in Nederland bescherming heeft genoten, inclusief het verkrijgen van reisdocumenten kost vaak meer tijd dan de gegeven achtentwintig dagen. Dit geldt ook als men wel over identiteitsdocumenten beschikt die de afgifte van reisdocumenten zeker vergemakkelijken.

Recht op opvang

Zolang een asielzoeker meewerkt aan zijn vertrek, zou hij volgens ons zijn opvang moeten kunnen behouden. Aan dat meewerken mogen wel heldere toetsbare eisen worden gesteld. Op straat zetten van mensen maakt ondersteuning bij terugkeer moeilijker en belast onnodig de Nederlandse samenleving.

Niet alle landen van herkomst werken zo loyaal mee aan de terugkeer van eigen onderdanen als de Nederlandse overheid suggereert. Onduidelijk is of bepaalde landen helemaal niet meewerken of (onbekende) eisen stellen voor dat men documenten afgeeft. Wel is duidelijk dat een aantal landen altijd meer problemen geeft dan andere landen. Het is te makkelijk om de verantwoordelijkheid hiervoor helemaal bij de asielzoeker te leggen.

Het is voor een hulpverlener belangrijk om zijn cliënt hierbij te begeleiden. Dit kan met behulp van een maatschappelijke begeleider en/of een juridische begeleider. Zo kan de begeleider mee naar de terugkeergesprekken van de IND, de begeleider kan mee naar het IOM en de begeleider kan bij het gesprek met de Vreemdelingenpolitie zijn.

Voordelen hiervan zijn dat de begeleider van alles op de hoogte is. Het kan namelijk voorkomen dat een cliënt, die alleen naar een gesprek is gegaan, het niet goed begrepen en/of verstaan heeft. Ook kan een begeleider voor uitstel zorgen bij de Vreemdelingen Politie. Zo is laatst een begeleider van VluchtelingenWerk Zoetermeer bij een gesprek aanwezig geweest en heeft er voor gezorgd dat het vertrektermijn met een paar weken werd verlengd.

Gemeentes hebben een zorgplicht voor mensen die zich op hun grondgebied bevinden, ook asielzoekers. De gemeenten moeten ervoor zorgen dat deze mensen geen gevaar zijn voor de openbare orde of de volksgezondheid. Op basis hiervan helpt een aantal gemeenten organisaties die asielzoekers zonder onderdak enige vorm van onderdak verlenen. Meestal doet men dat alleen voor asielzoekers die meewerken aan hun vertrek of voor asielzoekers die rechtmatig in Nederland zijn.

Neem de gemeente Zoetermeer. De uitgeprocedeerde asielzoekers die geen recht meer hebben op een woning moeten door de politie uit hun huis worden gezet. De gemeente laat dit echter niet zover komen. Betreffende asielzoekers mogen tot de terugkeer in de woning van het COA blijven wonen.

Aanbevelingen

Het is verstandig om de aangeboden cursussen en trainingen van VluchtelingenWerk Nederland te volgen, omdat het de begeleider zelfvertrouwen geeft. Bovendien weet de begeleider dan hoe hij het beste met de problemen van uitgeprocedeerde asielzoekers om kan gaan. Daarnaast zorgt kennis ook voor beter signaleren.

Cursussen aangeboden door VluchtelingenWerk
Nederland m.b.t het omgaan met uitgeprocedeerde
asielzoekers:

Omgaan met psychosociale problemen	Deelnemers krijgen zicht op achtergronden van psychosociale problemen bij asielzoekers en vluchtelingen. Ze krijgen een overzicht van veel voorkomende psychosociale problemen bij asielzoekers en vluchtelingen. De deelnemers oefenen met het analyseren van een praktijkvoorbeeld. Ze bespreken hun eigen rol en positie bij de hulpverlening aan cliënten met psychosociale problemen. Bovendien staan ze stil bij de rol en positie van diverse betrokkenen bij de hulpverlening aan vluchtelingen.
Terugkeerbeleid en beëindiging opvang	Deelnemers hebben inzicht in het terugkeerbeleid van de overheid. Ook kennen ze de regelgeving en praktijk rond beëindiging opvang. Ze staan stil bij de gevolgen voor de taken van VluchtelingenWerk. Ook wisselen de deelnemers ervaringen uit over hun aanpak aan de hand van een casus.

Trainingen aangeboden door VluchtelingenWerk
Nederland m.b.t het omgaan met uitgeprocedeerde
asielzoekers:

Omgaan met psychosociale problemen	Deelnemers leren hun eigen vaardigheden op het gebied van omgaan met moeilijke situaties te analyseren en verder te ontwikkelen. Begeleiders staan uitgebreid stil bij het stellen van grenzen in de begeleiding van vluchtelingen/asielzoekers met psychosociale problemen.
Omgaan met terugkeer en Uitgeprocedeerden	Deelnemers kennen de taak die VluchtelingenWerk heeft in de begeleiding van uitgeprocedeerden en cliënten die moeten terugkeren naar het land van herkomst. Zij weten welke dilemma's zij hierbij kunnen tegenkomen, hoe die te hanteren en welke alternatieven daarvoor zijn. Deelnemers kunnen de eigen positie van VluchtelingenWerk onderscheiden van die van de andere partijen binnen de opvang. Deelnemers zijn in staat het onderwerp 'terugkeer' een plaats te geven binnen gesprekken met de cliënt door het toepassen van gesprekstechnieken, het CODA-model en kennis van verliesverwerking en wisselen ervaringen uit rond beëindiging opvang en mogelijkheden tot onderlinge ondersteuning in hun team.

Psychosociale aspecten van terugkeer

Primaire psychosociale aspecten van terugkeer

Veiligheid

Het is van groot belang dat mensen zich veilig voelen in het land, de regio en de woonplaats waar ze naar terugkeren. Het gevoel dat men niet veilig is of zal zijn, kan een toename van psychosomatische klachten, depressieve reacties of symptomen van post-traumatische stress tot gevolg hebben.

Verandering in familie- en vriendenkring

Gezinnen, families en vrienden zijn vaak lang van elkaar gescheiden geweest. In de loop der jaren is er van alles veranderd. Het is belangrijk dat mensen daarop voorbereid zijn.

Integratie in Nederland

Naarmate men meer geïntegreerd is in Nederland, is terugkeer problematischer, omdat men alles wat men hier heeft opgebouwd, verliest. Het afscheid van Nederland en de migratie naar het land van herkomst zetten net als elk andere migratie een rouwproces in werking, waar aandacht voor nodig is.

Nieuwe start

Vluchtelingen keren vaak terug naar een in veel opzichten vreemde en nieuwe omgeving. Zij zelf, hun sociale omgeving en hun land hebben grote veranderingen ondergaan gedurende hun verblijf in Nederland. Het is van belang dat men zich realiseert dat men alles weer opnieuw op moet bouwen, dat men niet op de oude voet verder kan gaan. De nieuwe start brengt grote onzekerheid met zich mee en kan leiden tot emotionele/psychische problemen.

Andere levensomstandigheden

Van groot belang voor het toekomstperspectief van de vluchteling zijn de levensomstandigheden in het land van herkomst. Naast de algehele politieke en economische situatie gaat het om zaken als werkgelegenheid, infrastructuur, sociale voorzieningen, gezondheidszorg, onderwijs- en huisvestingsmogelijkheden. Werkeloosheid en huisvestingsproblemen vormen daarbij doorgaans de grootste risicofactoren.

Verkeerde verwachtingen

Gedurende het verblijf in Nederland wordt het land van herkomst soms geïdealiseerd. Als het realisme van de verwachtingen die de vluchteling heeft, niet getoetst is voordat men terugkeert, kan men een omgekeerde cultuurschok krijgen, het gevoel een vreemde in eigen land te zijn.

Verwachtingen van familie en vrienden

De gemeenschap waarin de vluchteling terugkeert, heeft ook verwachtingen. Men heeft elkaar lange tijd niet gezien en schrikt soms wederzijds van de toestand waarin de ander verkeert. Het is van belang dat de terugkerende vluchteling er goed rekening mee houdt wat er van hem verwacht wordt na terugkeer, bijvoorbeeld wat betreft het nemen van bepaalde verantwoordelijkheden. Verschillende wederzijdse verwachtingen kunnen namelijk leiden tot grote onzekerheid en irritatie in het ergste geval tot een breuk. Het is in dit verband dan ook belangrijk dat men nadenkt of men gedurende de eerste periode na terugkeer juist wel of juist niet bij de familie in wil wonen.

Afwezigheid sociaal netwerk

Het is van groot belang om na te gaan of er mensen zijn die de cliënt op kunnen en willen vangen na terugkeer. De afwezigheid van sociale steun bemoeilijkt de reïntegratie en kan leiden tot sociaal isolement.

Identiteitscrisis

Als de terugkerende vluchtelingen de draad van hun leven weer op proberen te pakken komen er vragen naar boven die te maken hebben met de eigen identiteit. Deze vragen en de antwoorden daarop leiden soms tot psychische problemen.

Secundaire psychosociale aspecten van terugkeer

Traumatisering

Indien de cliënt getraumatiseerd is, is het in eerste geval belangrijk om te overwegen of het wel verantwoord is om de cliënt terug te sturen. Het is belangrijk dat de cliënt erop voorbereid wordt dat veel dingen in het land van herkomst herinneren aan de gebeurtenissen die tot de vlucht hebben geleid.

Etnisch conflict

Terugkeer naar gebieden waar een etnisch conflict is geweest, kan zeer problematisch zijn. Opeens hoort men niet meer tot de minderheidsgroeperingen, of juist opeens wel. Of er wonen inmiddels andere mensen in je huis. Het is van belang met dit soort zaken rekening te houden.

Schuldgevoelens

Veel vluchtelingen voelen zich schuldig ten opzichte van de achterblijvers. Dit maakt de terugkeer extra pijnlijk.

Wantrouwen

Veel terugkerende vluchtelingen worden met argwaan en wantrouwen ontvangen. In dit geval worden de hierboven genoemde schuldgevoelens versterkt door de ontvangende gemeenschap. Men wordt dan gezien als een verrader. Het is ook van belang dat terugkerende vluchtelingen op dergelijke reacties voorbereid zijn. Ook kan het zijn dat de terugkeerder zelf een aantal van de achterblijvers wantrouwt, hij weet tenslotte ook niet wat zij uitgespookt hebben. Tenslotte kan er ook nog wantrouwen zijn onder de vluchtelingen hier in Nederland, dat wil zeggen dat men als een verrader beschouwd wordt als men teruggaat. Dit wederzijdse wantrouwen bemoeilijkt de reïntegratie in de samenleving van herkomst.

Gezinnen

Voor gezinnen met kinderen is terugkeer extra ingewikkeld. Kinderen zijn vaak zeer snel geïntegreerd in Nederland en willen niet alles achterlaten. Soms, als kinderen hier op zeer jonge leeftijd zijn gekomen en hier zijn opgegroeid, is het land van hun ouders voor hen een wildvreemd land. Naarmate kinderen jonger zijn of korter in Nederland zijn speelt deze integratie een minder grote rol en vormt zij een minder grote belemmering voor de terugkeer. Ook kunnen de verschillende gezinsleden andere gevoelens en gedachten hebben over de terugkeer. Het is om die reden belangrijk dat alle leden van het gezin betrokken worden bij de terugkeerplannen. De rolverdeling binnen het gezin is vaak enorm veranderd gedurende het verblijf in Nederland. Vrouwen hebben vaak meer vrijheid gekregen, zijn geëmancipeerder geworden en kunnen niet altijd even makkelijk weer terug in hun oude rol komen. Ook de kinderen hebben vaak veel verantwoordelijkheden gekregen. Mannen hebben juist vaak veel van hun status en traditionele rol verloren.

Het is belangrijk dat men nadenkt over hoe men samen gaat leven na de terugkeer. Ook de mogelijke reactie van de omgeving is daarbij van belang.

Afhankelijkheidssyndroom

Jarenlang in een asielzoekerscentrum of in een woning van het COA, alleen maar wachten op een beschikking zonder dat men enige zelfstandige beslissing mag nemen, maakt mensen niet echt tot daadkrachtige, zelfredzame personen. Het lijdt tot passiviteit en ontnemt mensen het laatste beetje eigenwaarde, doordat ze het gevoel hebben een speelbal te zijn van de omstandigheden. Het is dan ook zaak om goed na te gaan hoe groot de schade is die de langdurige afhankelijkheid heeft aangericht en om te proberen mensen weer te activeren.

Psychosociale processen in het leven van een (uitgeprocedeerde) asielzoeker

Traumaverwerking

De uitgeprocedeerde asielzoekers hebben te maken (gekregen) met schokkende gebeurtenissen, die ingrijpend zijn en gepaard gaan met ernstig menselijk leed. Zij ervaren/ervoeren daarbij een hoge mate van psychische spanning, stress. Wanneer deze ervaring zo heftig en pijnlijk in iemands leven ingrijpen dat zij de psychische ontwikkeling en het psychisch functioneren langdurig nadelig beïnvloeden, spreken we van traumatische ervaringen of traumatisering. In de situatie van zowel een asielzoeker als een uitgeprocedeerde asielzoeker hebben we vaak te maken met door mensen veroorzaakte, langdurige, herhaalde, vaak onvoorspelbare, schokkende gebeurtenissen. Het risico van traumatisering is onder deze omstandigheden groot. Andere factoren zijn in het individu gelegen en zijn zowel aangeboren als te verwerven.

Indien iemand een schokkende gebeurtenis meemaakt, komt er een verwerkingsproces op gang.

Dit 'herstelproces' bestaat uit vier fasen:

- Uitschreeuwen;
- Ontkenning, Vermijding;
- Herbeleving;
- Doorverwerking.

Het is echter mogelijk dat het natuurlijke verwerkingsproces stagneert. Iemand komt dan niet toe aan het inpassen van de ervaringen in zijn wereldbeeld en zelfbeeld en is daardoor niet in staat stabiel te functioneren. In dit geval spreken we van een getraumatiseerd persoon. Een gestagneerd verwerkingsproces kan zich manifesteren in de vorm van paniekaanvallen, voortdurend herbeleving van schokkende gebeurtenissen, vermijdingsreacties en verhoogde prikkelbaarheid. Wanneer deze symptomen tezamen voorkomen gedurende een langere periode en met een bepaalde intensiteit, wordt dit in de psychiatrie een posttraumatische stresstoornis genoemd. Wij raden aan deze cliënten naar Centrum '45 "de Vonk" door te verwijzen, die hierin gespecialiseerd zijn.

Rouwverwerking

Uitgeprocedeerde asielzoekers komen in aanraking of zijn in aanraking gekomen met verliezen van materiele en immateriële aard, bijvoorbeeld toen zij hun land moesten verlaten.

Het rouwproces valt in te delen in vier fasen:

- Ontkenning;
- Woede;
- Depressie;
- Acceptatie.

Het rouwproces is in beginsel een natuurlijk proces om negatief-ingrijpende ervaringen te verwerken.

Ontworteling

“Van zijn voedingsbodem vervreemden”. Dit heeft te maken met verlies en rouw. Dit maakt een (uitgeprocedeerde) asielzoeker door wanneer zij gedwongen zijn om hun land te verlaten. Zij ervaren daarbij verliezen op vier niveaus:

- Verlies van de liefde en het respect van de familieleden, vrienden en kennissen;
- Verlies van een ondersteunend sociaal netwerk van familieleden, vrienden en kennissen;
- Verlies van de sociale economische status;
- Verlies van de betekenisgevende context.

Acculturatie

De cultuurverandering die voorkomt uit voortdurend, eerstehands contact tussen twee verschillende culturele groepen. Dit brengt stress met zich mee en kan leiden tot psychische klachten. Acculturatie is een proces dat een uitgeprocedeerde asielzoeker meestal al heeft doorlopen. Wel kan het nog steeds in werking zijn.

Een (uitgeprocedeerde) asielzoeker kan gaan assimileren (de cultuur van het asielland overnemen), kritisch integreren (behouden wat hij als waardevol ervaart van de cultuur uit het land van herkomst en openstaan voor nieuwe gebruiken en ideeën van de cultuur van het asielland) of heeft behoefte aan separatie (kiezen voor de cultuur van het land van herkomst). Uitgeprocedeerde asielzoekers zoeken in eerste instantie naar wat, gegeven de situatie, het beste bij hen past. Mislukken hun pogingen tot assimilatie, separatie en kritische integratie, dan is de marginalisatie in de regel het gevolg.

Marginalisatie kan ook een startpunt zijn, wanneer vluchtelingen vanuit een identiteitscrisis, werkloosheid, en dergelijke op zoek gaan naar een nieuw evenwicht.

Aanbevelingen

Houd rekening met de gevoelens van je cliënten tijdens de begeleiding.

Wanneer je merkt dat je cliënt getraumatiseerd is, verwijs hem door en neem de begeleiding niet zelf op je, andere organisaties hebben meer expertise op dit gebied.

Zorg dat de andere organisaties voldoende kennis van de doelgroep in huis hebben om uitgeprocedeerde asielzoekers te kunnen begeleiden.

Wij raden aan om enige kennis van de problematiek rondom uitgeprocedeerde op te doen. Dit kan door middel van cursussen en trainingen die onder andere door VluchtelingenWerk Nederland worden aangeboden. Dit komt uiteindelijk ten goede van de begeleiding.

Zorg dat de begeleiding integraal is, bijvoorbeeld door een casemanager te benoemen.

Begeleiding & Hulpverlening

De afwijzing van het asielverzoek vormt in de beleving van de afgewezen een ontkenning van de noodzaak van zijn vlucht en van zijn recht om in Nederland te zijn. Dit is een pijnlijke boodschap voor iemand die zich in zijn bestaan bedreigd voelde, huis en haard heeft verlaten, zich in duizenden bochten heeft moeten wringen om naar Nederland te komen en enkele jaren van zijn leven gedwongen in ledigheid in de asielopvang heeft doorgebracht, in afwachting van een nieuw leven in Nederland.

Bij een definitieve afwijzing van het asielverzoek wordt van vluchtelingen verwacht dat zij Nederland verlaten en terugkeren naar het herkomstland. De fase na afwijzing kenmerkt zich door maatschappelijke uitsluiting en afhankelijkheid van anderen. Afgewezen asielzoekers lopen het risico om opgepakt te worden, in vreemdelingenbewaring te belanden en uitgezet te worden.

Asielzoekers voelen zich na een definitieve afwijzing als vluchteling miskend en als mens afgewezen. Gevoelens van miskenning, machteloosheid, frustratie en angst spelen dan vaak in alle hevigheid op. Dit zijn soortgelijke gevoelens als waarmee vluchtelingen in de fase van asielprocedure en centrale opvang kampen, maar verhevigd door de uitzichtloosheid en hopeloosheid van hun situatie. Afgewezen vluchtelingen kunnen zich overgeven aan deze gevoelens en verzinken in een toestand van wanhoop en apathie, of zich ertegen verzetten en berekenend gaan zoeken naar alternatieve mogelijkheden. Eén van die mogelijkheden kan terugkeer zijn.

Bij psychosociale problemen die vluchtelingen in de fase na afwijzing ondervinden, vinden hun oorzaak dus voornamelijk in de afwijzing zelf en in de levensomstandigheden waarin zij verkeren.



Meteen na de afwijzing is er meestal een reactie van totale afkeer van de mogelijkheid van terugkeer; ze willen er niet eens over praten. Sommigen volharden hierin, anderen krijgen na verloop van tijd ambivalente gevoelens ten aanzien van terugkeer. Deze ambivalentie is van een andere aard dan in de fase na toekenning van een verblijfsvergunning. Enerzijds hebben zij het gevoel dat alles wat zij hebben doorstaan voor niets is geweest als zij besluiten terug te keren. Anderzijds kan terugkeer van de verschillende opties (terugkeer, asiel aanvragen in een ander land, proberen door te migreren, overleven in de illegaliteit) de minst slechte lijken.

De fase na de definitieve afwijzing

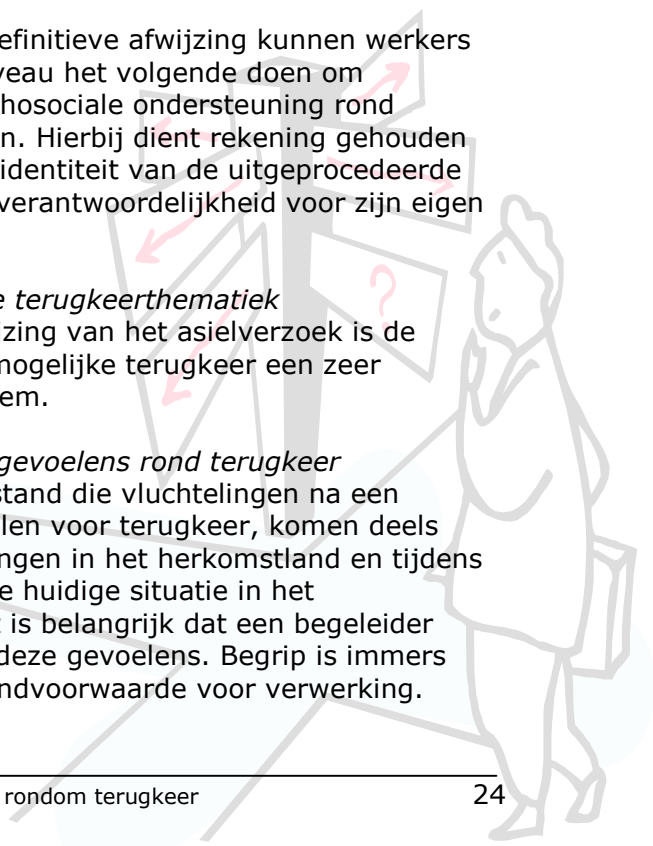
In de fase na de definitieve afwijzing kunnen werkers op begeleidend niveau het volgende doen om vluchtelingen psychosociale ondersteuning rond terugkeer te bieden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de identiteit van de uitgeprocedeerde asielzoeker en de verantwoordelijkheid voor zijn eigen beslissingen.

Herkenning van de terugkeerthematiek

In de fase na afwijzing van het asielverzoek is de dreiging van een mogelijke terugkeer een zeer herkenbaar probleem.

Erkenning van de gevoelens rond terugkeer

De angst en weerstand die vluchtelingen na een afwijzing vaak voelen voor terugkeer, komen deels voort uit de ervaringen in het herkomstland en tijdens de vlucht, en uit de huidige situatie in het herkomstland. Het is belangrijk dat een begeleider begrip toont voor deze gevoelens. Begrip is immers een belangrijke randvoorwaarde voor verwerking.



Steun bieden bij emoties van de vluchteling

De fase na afwijzing van het asielverzoek ervaren vluchtelingen als stressvol. Ook hun herinneringen aan eventuele schokkende gebeurtenissen in het herkomstland en tijdens de vlucht spelen een rol bij de stress. De emoties zitten daarom in deze fase vaak aan de oppervlakte. Dit vereist van de begeleider dat hij de vluchteling respectvol bejegt en ruimte geeft voor het tonen van emoties, maar ook dat hij de vluchteling zijn steun betuigt. Hij moet laten zien en voelen dat hij er voor de vluchteling is.

Informatie geven over de emotionele en psychische processen gerelateerd aan de terugkeer, en zo nodig doorverwijzen

Eventuele schokkende ervaringen in het herkomstland, tijdens de vlucht, in de eerste opvang in Nederland en in de huidige levensomstandigheden veroorzaken samen veel stress. Deze stress beïnvloedt en versterkt de emoties van de vluchteling, waaronder de angst en weerstand die hij voelt voor terugkeer. Deze kunnen zo hevig worden dat de vluchteling niet meer in staat is om goed te functioneren. Een begeleider kan dit proces proberen te voorkomen of in ieder geval te verminderen door uitleg te geven over psychische en emotionele processen: het zijn normale reacties op abnormale omstandigheden. Alleen al het feit dat de vluchteling zijn reacties kan plaatsen, zorgt voor stressreductie. Indien de begeleider constateert dat psychische processen stagneren, verwijst hij – indien mogelijk – door naar een hulpverlener, bijvoorbeeld een arts.



De vluchteling activeren in het zoeken en bespreken van informatie over de verschillende opties

Afgewezen vluchtelingen informeren elkaar onderling over de mogelijkheden die nog tot hun beschikking staan. De informatie die zij elkaar geven is niet altijd juist en volledig. Een begeleider kan de vluchteling ondersteunen bij het zoeken naar informatie:

- Hij kan informatie geven over de verschillende opties (terugkeer, doormigratie, illegaliteit). Hij kan de voors en tegens ervan met de vluchteling bespreken.
- Hij kan de vluchteling wijzen op alternatieve en onafhankelijke informatiebronnen over de situatie in het herkomstland, zoals Amnesty International en UNHCR. Vervolgens kan hij met de vluchteling ook deze informatie bespreken. De vluchtelingen hebben soms al jaren het nieuws niet meer durven volgen, of hebben het met een heel vertekend perspectief gevolgd.

Als er sprake is van andere gezinsleden, kan de begeleider de vluchteling vragen om de informatie ook met hen te bespreken. Het is belangrijk dat gezinsleden van elkaar weten hoe zij tegenover de verschillende opties staan. Tevens moeten zij proberen om elkaar in hun overwegingen te ondersteunen en om zoveel mogelijk tot een gezamenlijke visie te komen.

Informatie vervult voor afgewezen asielzoekers een andere functie dan voor mensen die hier ook zouden mogen blijven. Afgewezen asielzoekers kunnen niet op grond van bepaalde informatie besluiten toch maar niet terug te gaan. Zij kunnen echter wel op basis van bepaalde informatie bijvoorbeeld naar een andere regio (of een andere plaats binnen hun 'eigen' regio) willen of erachter komen dat zij nog het één en ander moeten regelen.



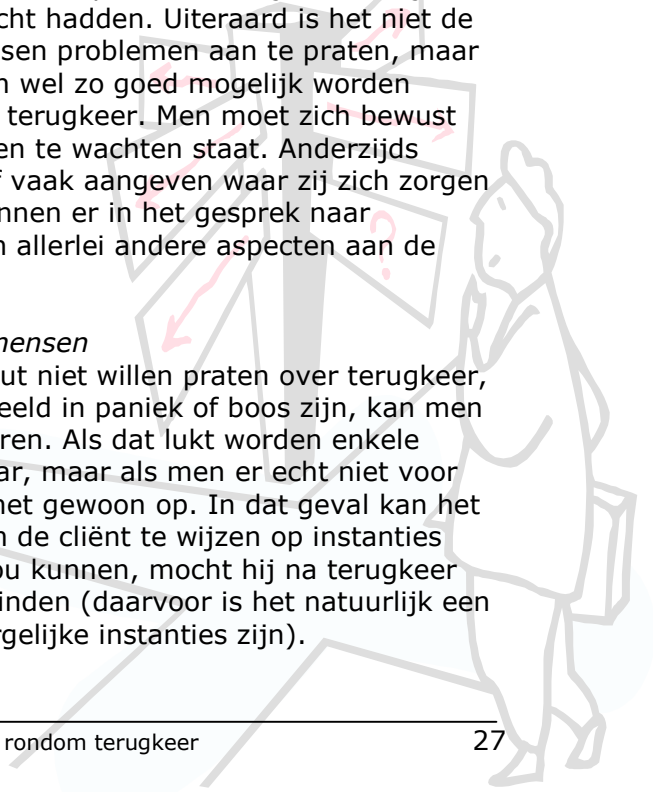
Twee soorten houdingen van de cliënt tegenover terugkeer

Gefaciliteerde terugkeer

Hierbij gaat het om mensen die niet in Nederland mogen blijven en die vervolgens besluiten om mee te werken aan hun vertrek. Zij proberen er het beste van te maken, maar het is bij deze mensen lastig om problematische aspecten van terugkeer aan de orde te stellen, aangezien zij toch terugmoeten. Zij staan daarom soms niet open voor bespreking van psychosociale aspecten, maar willen vrijwel uitsluitend praktische informatie. Daarnaast is er het gevaar dat de geringe motivatie die zij met moeite op hebben weten te brengen, verdwijnt wanneer een hulpverlener hen op enkele potentiële problemen wijst waar zij zelf nog niet aan gedacht hadden. Uiteraard is het niet de bedoeling om mensen problemen aan te praten, maar de mensen moeten wel zo goed mogelijk worden voorbereid op hun terugkeer. Men moet zich bewust worden van wat hen te wachten staat. Anderzijds zullen mensen zelf vaak aangeven waar zij zich zorgen over maken en kunnen er in het gesprek naar aanleiding daarvan allerlei andere aspecten aan de orde komen.

Ongemotiveerde mensen

Mensen die absoluut niet willen praten over terugkeer, omdat zij bijvoorbeeld in paniek of boos zijn, kan men proberen te kalmeren. Als dat lukt worden enkele zaken bespreekbaar, maar als men er echt niet voor open staat houdt het gewoon op. In dat geval kan het van belang zijn om de cliënt te wijzen op instanties waar hij terecht zou kunnen, mocht hij na terugkeer problemen ondervinden (daarvoor is het natuurlijk een vereiste dat er dergelijke instanties zijn).



Als mensen aangeven dat ze niet terug zullen gaan, maar bijvoorbeeld de illegaliteit in willen of naar een ander land (en dáár dus de illegaliteit in), is het van belang dat te bespreken. Men kan dan wijzen op de risico's. Weet de cliënt wat het inhoudt om een illegaal bestaan in Nederland te leiden? Wat zijn zijn verwachtingen daarvan en hoe reëel zijn die? Het is mogelijk dat een dergelijk gesprek ervoor zorgt dat de cliënt bereid is de voors en tegens van alle alternatieven, inclusief terugkeer, af te wegen. Staat het voor de cliënt vast dat hij onder gaat duiken, dan is het belangrijk hem te wijzen op het bestaan van instellingen die mensen zonder verblijfsvergunning helpen.

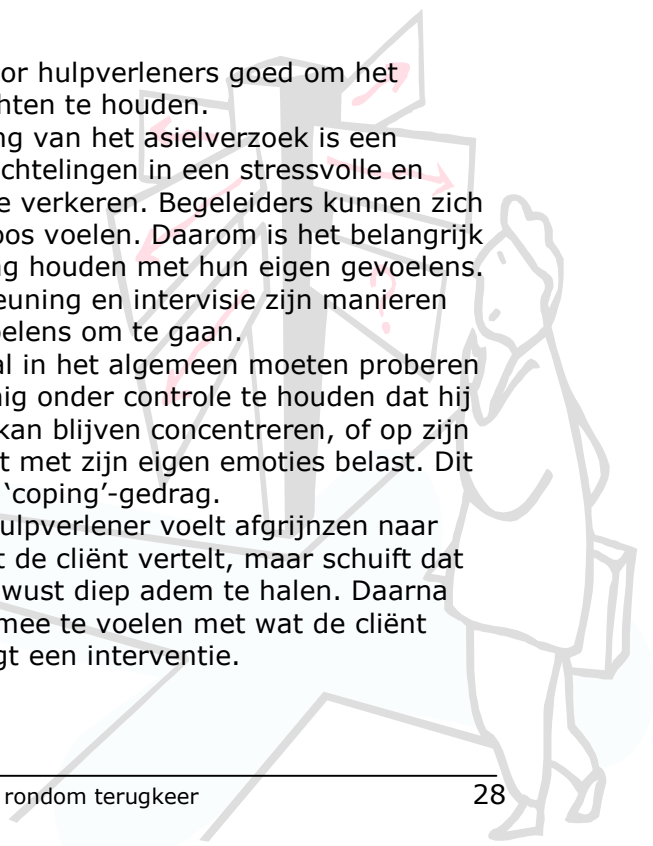
Aanbevelingen

Tenslotte is het voor hulpverleners goed om het volgende in gedachten te houden.

De fase na afwijzing van het asielverzoek is een periode waarin vluchtelingen in een stressvolle en uitzichtloze situatie verkeren. Begeleiders kunnen zich daardoor machteloos voelen. Daarom is het belangrijk dat zij ook rekening houden met hun eigen gevoelens. Collegiale ondersteuning en intervisie zijn manieren om met deze gevoelens om te gaan.

De hulpverlener zal in het algemeen moeten proberen zijn emoties zodanig onder controle te houden dat hij zich op zijn cliënt kan blijven concentreren, of op zijn minst de cliënt niet met zijn eigen emoties belast. Dit kun je typeren als 'coping'-gedrag.

Bijvoorbeeld: de hulpverlener voelt afgrijzen naar aanleiding van wat de cliënt vertelt, maar schuift dat opzij door even bewust diep adem te halen. Daarna probeert hij weer mee te voelen met wat de cliënt voelt, en overweegt een interventie.



Of, als dat niet lukt, legt hij de cliënt uit dat het hem op dit moment even te veel dreigt te worden, en hij daarom het gesprek liever even wil onderbreken voor een kop koffie, of het op een ander moment wil voortzetten.

Kort na het gesprekscontact zal de hulpverlener het zojuist gehoorde verhaal toch even moeten verwerken. Daardoor kan hij het soms moeilijk van zich afzetten. Hij kan zich dan enige tijd slecht concentreren op andere zaken. Of hij staat voor een tijdje weinig open voor contacten met anderen, met name wanneer die een beroep doen op zijn inlevingsvermogen.

Het keer op keer geconfronteerd worden met de zwartste kanten van het kwaad in de mens, de gruwelijkste vormen van onrecht en onderdrukking, alle denkbare staaltjes van wreedheid, alsmede de meest noodlottige vormen van ongeluk, veranderen op den duur het zelfbeeld, mensbeeld en wereldbeeld van de hulpverlener. Zijn denken kan daarbij bovendien gestructureerd worden rondom beelden die ontleend zijn aan de verhalen van zijn getraumatiseerde cliënten.

Er kan hierdoor ook een verandering optreden in de houding van de hulpverlener tegenover zijn werk en met betrekking tot zijn professionele normen. Hij kan te afstandelijk en te weinig empathisch worden, of hij kan overbetrokken worden bij en in zekere zin afhankelijk van zijn cliënten. De verleiding kan dan groot zijn om gemakzuchtig te worden, geen verslagen meer te schrijven, bevooroordeeld te worden tegen bepaalde 'minderheden' onder de cliënten, cliënten met zware of moeilijk behandelbare problematiek door rigide procedures of een weinig uitnodigende houding buiten de deur te houden, enzovoort.



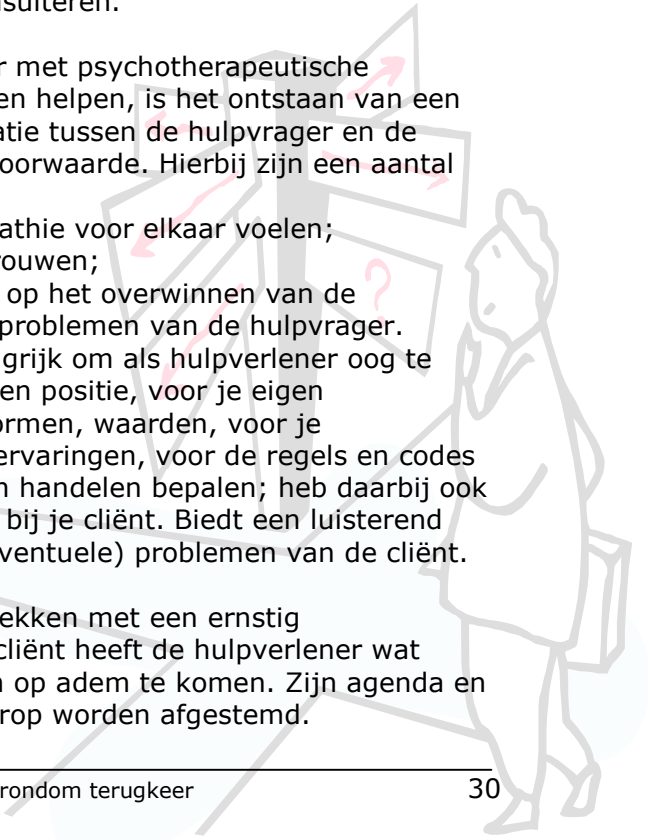
Een dergelijk verschijnsel kan men waarnemen onder hulpverleners die asielzoekers op hun spreekuur krijgen en overrompeld worden door de machteloze situatie waarin hun cliënten zich bevinden zolang ze moeten leven met de angst om het land uitgezet te worden. De verlaging van professionele normen wordt dan op de volgende wijze zichtbaar: de hulpverlener concludeert dat hij asielzoekers niet met de hem ten dienste staande middelen kan helpen. Een nauwkeurig onderzoek van de problematiek, de draagkracht en de probleemoplossende vaardigheden van de individuele asielzoeker wordt nagelaten, een diagnose en indicatiestelling blijft achterwege. De hulpverlener komt er evenmin toe om een collega die meer ervaring heeft met de problematiek van de asielzoekers te consulteren.

Om een hulpvrager met psychotherapeutische methoden te kunnen helpen, is het ontstaan van een therapeutische relatie tussen de hulpvrager en de hulpverlener een voorwaarde. Hierbij zijn een aantal zaken nodig:

- Enige sympathie voor elkaar voelen;
- Elkaar vertrouwen;
- Gericht zijn op het overwinnen van de psychische problemen van de hulpvrager.

Verder is het belangrijk om als hulpverlener oog te hebben voor je eigen positie, voor je eigen cultuurbepaalde normen, waarden, voor je gevoeligheden en ervaringen, voor de regels en codes die jouw denken en handelen bepalen; heb daarbij ook oog voor hetzelfde bij je cliënt. Biedt een luisterend oor en erken de (eventuele) problemen van de cliënt.

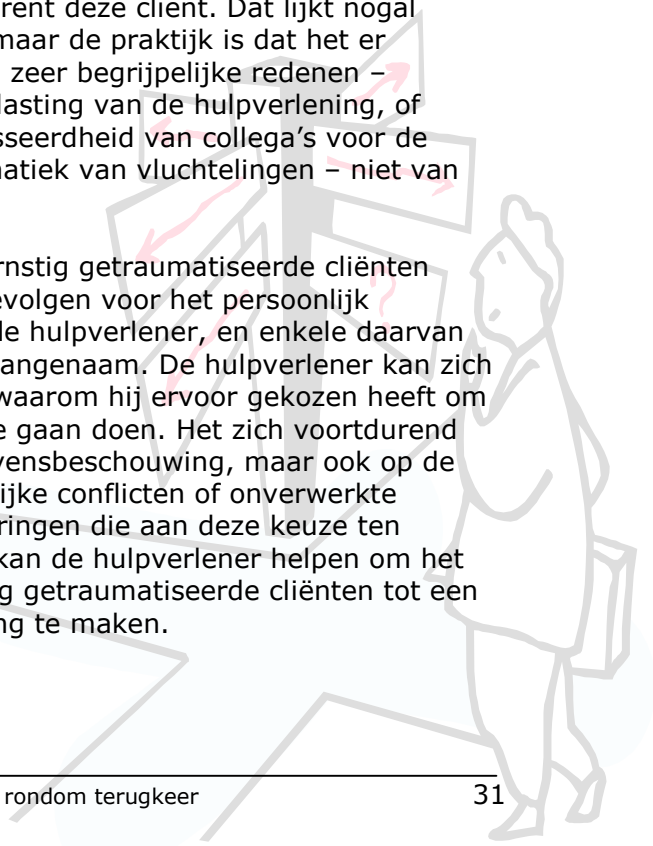
Na sommige gesprekken met een ernstig getraumatiseerde cliënt heeft de hulpverlener wat extra tijd nodig om op adem te komen. Zijn agenda en caseload moet daarop worden afgestemd.



Het is dikwijls nuttig, en soms noodzakelijk, om van tijd tot tijd enkele van de in verband met het werk opgeroepen emoties met teamgenoten te bespreken. Soms gaat het daarbij om intimiteiten die beter met een collega van buiten het team gedeeld kunnen worden. Dergelijke vormen van collegiaal contact moeten van tevoren worden ingecalculeerd, en door de werkgever mogelijk gemaakt worden.

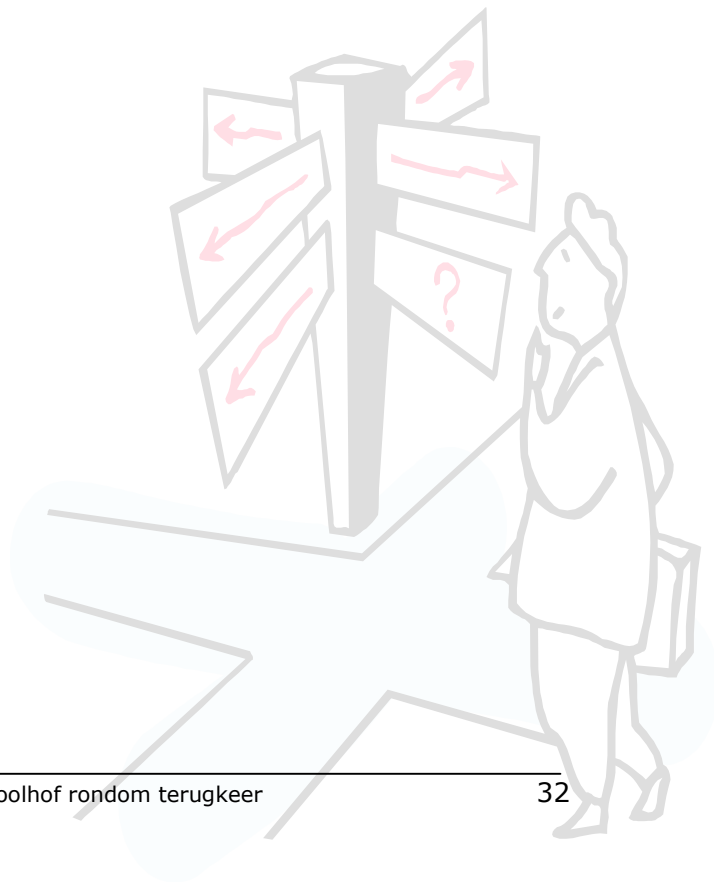
Om vervaging van professionele normen te voorkomen, kan het nuttig zijn deze regelmatig expliciet ter discussie te stellen, bijvoorbeeld door samen met een of meer collega's stil te staan bij het verloop van de hulpverlening aan elke afzonderlijke cliënt en de diagnostiek, indicatiestelling en verslaggeving omtrent deze cliënt. Dat lijkt nogal vanzelfsprekend, maar de praktijk is dat het er dikwijls om allerlei zeer begrijpelijke redenen – waaronder overbelasting van de hulpverlening, of beperkte geïnteresseerdheid van collega's voor de specifieke problematiek van vluchtelingen – niet van komt.

Het werken met ernstig getraumatiseerde cliënten heeft nogal wat gevolgen voor het persoonlijk functioneren van de hulpverlener, en enkele daarvan zijn niet bepaald aangenaam. De hulpverlener kan zich daarom afvragen waarom hij ervoor gekozen heeft om nu juist dit werk te gaan doen. Het zich voortdurend bezinnen op de levensbeschouwing, maar ook op de onopgeloste innerlijke conflicten of onverwerkte traumatische ervaringen die aan deze keuze ten grondslag liggen, kan de hulpverlener helpen om het werken met ernstig getraumatiseerde cliënten tot een verrijkende ervaring te maken.



Zorg voor een sociale kaart van hulpverleningsinstanties die bereid zijn mensen zonder ziektekostenverzekering te helpen. Informatie kan het beste zowel mondeling als schriftelijk worden verstrekt.

Zorg voor schriftelijke informatie, bijvoorbeeld een adressenlijst en folders en brochures van andere organisaties.



Mogelijkheden na een negatieve beslissing

De verschillende VluchtelingenWerkgroepen begeleiden asielzoekers bij het maken van keuzes rond het onderwerp terugkeer. Hierbij staat keuzevrijheid van de asielzoeker centraal. De basisvraag bij de begeleiding is: "Welke mogelijkheden en welke belemmeringen zijn er?"

De VluchtelingenWerkgroepen hebben ten aanzien van terugkeer vier verantwoordelijkheden:

- De asielzoeker op verschillende momenten tijdens de asielprocedure wijzen op de mogelijkheid dat de overheid geen (permanent) verblijf in Nederland zal toestaan;
- Voorlichting geven over de mogelijkheden die men nog heeft en de consequenties als men uitgeprocedeerd raakt;
- Gesprekspartner zijn en luisterend oor bieden;
- (Door)verwijzen als de asielzoeker meer wil weten over doormigratie of terugkeer, of als de asielzoeker besloten heeft om terug te keren.

Voorlichting over de mogelijke uitkomsten van een asielverzoek

In het verleden werd aan veel asielzoekers pas als men uitgeprocedeerd was, medegedeeld dat men Nederland moest verlaten en dat medewerking bij vertrek werd verlangd. Sinds 1 januari 2000 is het beleid, hieromtrent, ingrijpend gewijzigd. De asielzoeker zal vanaf het moment van asielaanvraag, gedurende de gehele procedure, door de overheid worden gewezen op het feit dat ook terugkeer een uitkomst van de asielprocedure kan zijn.

Ook zal de asielzoeker er door de overheid zelf op worden gewezen dat hij in dat geval zelf verantwoordelijk is voor zijn vertrek en dat hij, 28 dagen nadat hij rechtmatig verwijderbaar is geworden, de opvang dient te verlaten.

Ook van de medewerkers van de verschillende VluchtelingenWerkgroepen mag, in het kader van de begeleiding in de asielprocedure, worden verwacht dat zij asielzoekers al tijdens de asielprocedure wijzen op de mogelijke uitkomsten en de relatie tussen de asielprocedure en de opvangvoorzieningen.

Goede momenten daarvoor zijn:

- De algemene voorlichting over de asielprocedure;
- De bespreking van een negatieve beschikking;
- Gesprek bij de advocaat over het bezwaar/ beroepsschrift;
- Voorbereiding voorlopige voorziening;
- Het verliezen van de voorlopige voorziening.

Afhankelijk van de vraag hoe de rechtshulpverlener en de VluchtelingenWerkgroep zelf de kansen op verblijf inschatten, zal een gesprek over alternatieven voor verblijf in Nederland meer of minder noodzakelijk zijn. Voor het gesprek met de asielzoeker is een constructieve, coöperatieve houding van de kant van de begeleider belangrijk.

Welke inzet een asielzoeker van VluchtelingenWerk mag verwachten tijdens het traject wordt mede bepaald door de uitkomst van een vluchtverhaalanalyse (een overzicht van sterke en zwakke punten in een asielrelaas).

Als VluchtelingenWerk na zorgvuldig onderzoek van mening is dat de asielzoeker geen gegronde vrees voor vervolging heeft in het land van herkomst of dat het asielrelaas buiten de toelatingscriteria van de overheid valt en er ook op anderen gronden geen mogelijkheden zijn om verblijf in Nederland te krijgen, dan richt de begeleiding van de stichting VluchtelingenWerk zich op alternatieven, gericht op verblijf buiten Nederland.

Het is van belang dat de rechtshulpverlener en VluchtelingenWerk hetzelfde traject volgen. Afstemming tussen de VluchtelingenWerkgroep en de rechtshulpverlener is dan ook noodzakelijk.

Voorlichting over de mogelijkheden en consequenties die er zijn als men uitgeprocedeerd is

Voor iemand die geen toestemming krijgt om in Nederland te blijven zijn er nog drie mogelijkheden:

- a. Doormigratie;
- b. Terugkeer;
- c. Illegaliteit.

Doormigratie

Er is een kans om door te migreren. De meest traditionele emigratielanden, zoals de Verenigde Staten en Canada, hebben strenge toelatingscriteria waaraan veel asielzoekers niet kunnen voldoen. Het starten van een emigratieprocedure als iemand al uitgeprocedeerd is, is weinig zinvol. De overheid schort uitzetting alleen op als duidelijk is dat iemand op korte termijn in een ander land zal worden toegelaten. Een emigratieperiode duurt al snel een jaar en zo lang zal de Nederlandse overheid niet wachten met uitzetting.

De IND heeft aan VluchtelingenWerk laten weten dat een kansrijk emigratieverzoek geen reden is om af te wijken van het beleid, dat voorzieningen worden beëindigd als de uiteindelijke vertrektermijn is verstreken. Een aantal emigratielanden laat iemand niet meer toe als elders een verblijfsstatus is verleend. Als een asielzoeker tijdens de asielprocedure bezig is met het onderzoeken van de mogelijkheden van doormigratie, moet de advocaat daarvan op de hoogte worden gesteld. Daarmee kan worden voorkomen dat de advocaat alles op alles stelt om snel een status te krijgen, terwijl de asielzoeker misschien een reële mogelijkheid heeft om te emigreren naar een land dat zijn voorkeur heeft boven Nederland. Als de asielzoeker eenmaal een status in Nederland heeft gekregen is het meestal niet meer mogelijk voor doormigratie in aanmerking te komen.

Terugkeer

Of terugkeer door de asielzoeker wordt beschouwd als reële optie zal uit een gesprek moeten blijken.

Verskillende terugkeerorganisaties zijn:

- De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM);
- Cordaid
- Maatwerk bij terugkeer

Illegaliteit

De derde optie die iemand heeft, is om Nederland niet te verlaten. Onder het oude terugkeerbeleid werden de opvangvoorzieningen pas beëindigd als iemand wel zou kunnen vertrekken maar niet meewerkt. Onder het nieuwe beleid geldt dat bijna in alle gevallen, 28 dagen nadat de asielzoeker rechtmatig verwijderbaar is, van de kant van de Nederlandse overheid stappen worden ondernomen om de opvang te beëindigen.

Het verblijf in Nederland is daarna illegaal, met alle consequenties van dien. Sinds de invoering van de Koppelingswet in juli 1998, zijn illegalen in Nederland uitgesloten van bijna alle voorzieningen, uitzonderingen zijn medisch noodzakelijke zorg, onderwijs tot 18 jaar en rechtshulp. Het bestaan als illegaal is sindsdien nog veel moeilijker geworden dan het voor die datum al was.

Gesprekspartner zijn

Een asielzoeker die te horen krijgt dat aan hem (misschien) geen verblijf in Nederland zal worden toegestaan, kan behoefte hebben aan een gesprek met een onafhankelijke persoon die hem kan helpen de verschillende mogelijkheden op een rij te zetten en de consequenties door te spreken. VluchtelingenWerk kan die gesprekspartner zijn.

VluchtelingenWerk adviseert niet over de keuze, maar verstrekt informatie die een asielzoeker kan helpen een keuze te maken. Ook het bieden van een luisterend oor is belangrijk in de situatie waarin de asielzoeker zich bevindt.

Bij de voorlichting over terugkeer moet men zich realiseren dat sinds januari 2000 ook het COA terugkeergesprekken met de asielzoeker voert. Deze gesprekken gaan uit van het feit dat de asielzoeker een negatieve beschikking heeft gekregen. Het doel is onder meer om de asielzoeker te laten zien dat zijn toekomst mogelijk niet in Nederland ligt. Wanneer dit zo is, is het belangrijk dat hij zijn handelen hierop afstemt. Ligt en zijn handelen daarop te richten.

Aangezien het COA geen inzicht heeft in de kansen die de asielzoeker heeft op verblijf in Nederland, kan dit betekenen dat het traject dat VluchtelingenWerk aanhoudt in de begeleiding afwijkt van het traject van het COA. Dit kan aanleiding geven tot verwarring bij de asielzoeker.

Doorverwijzen

VluchtelingenWerk is geen terugkeerorganisatie. Als een asielzoeker meer wil weten over de mogelijkheden voor doormigratie, terugkeermogelijkheden en faciliteiten wordt hij verwezen naar een organisatie die daarvoor deskundigheid bezit.

Organisaties die zich bezighouden met doorverwijzen kunt u terugvinden in de bijlage 'instanties'.

Aanbevelingen

Informeer asielzoekers tijdens de voorlichting over de stappen die genomen kunnen worden door de verschillende instanties na een negatieve beschikking.

Bespreek met de asielzoeker welke mogelijkheden deze heeft om zonder gevaar voor zichzelf of voor familie aan identiteits- en/of reisdocumenten te komen. Bedenk daarbij dat het kunnen overleggen van (authentieke) identiteitsdocumenten altijd een positief element in de asielprocedure is.

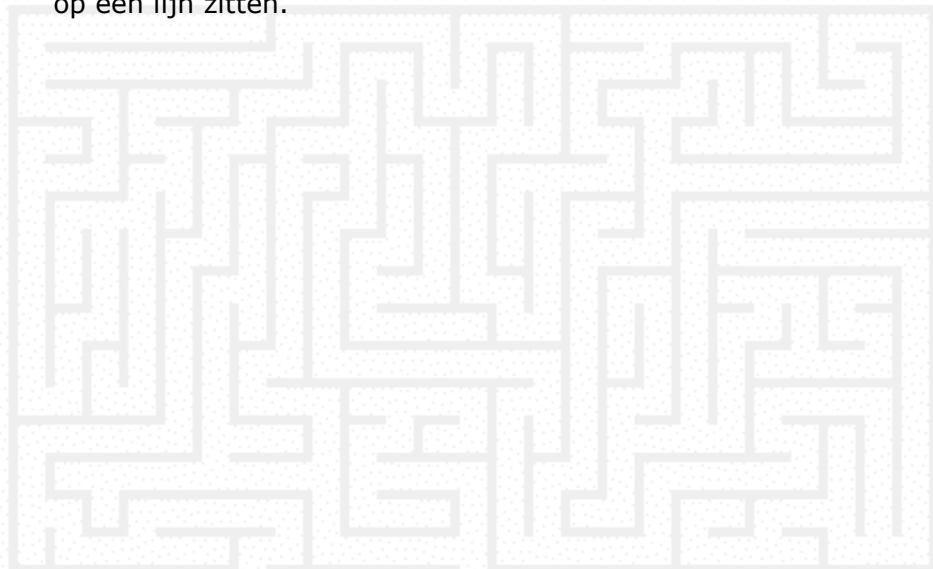
Informeer de asielzoeker dat hij zich niet tot zijn eigen ambassade hoeft te wenden totdat de rechter definitief een uitspraak heeft gedaan over het asielverzoek. Wijs de asielzoeker wel op de gevolgen voor de opvangvoorzieningen als hij rechtmatig verwijderbaar is en niet tijdig beschikt over reisdocumenten.

Als de betrokkene ervoor kiest om in contact te treden met zijn ambassade of consulaat dient hij er zich van bewust te zijn dat hij hiermee voor de IND te kennen geeft dat hij geen vervolging te vrezen heeft van zijn eigen autoriteiten.

Informeer de asielzoeker na een negatieve beschikking dat van het gesprek met het COA aantekeningen worden gemaakt die ook toegankelijk zijn voor de IND.

Adviseer de asielzoeker om in het gesprek met het COA terughoudend te zijn met het geven van informatie over het individuele asielrelaas. Dit omdat het COA informatie verstrekt aan de IND. Deze informatie kan, niet gecontroleerd door een rechtshulpverlener, onderdeel worden van het procesvertrekdoossier en tenslotte tegen de asielzoeker worden gebruikt.

Zorg dat de rechtshulpverlening en VluchtelingenWerk op één lijn zitten.



Samenwerking

Elke VluchtelingenWerkgroep werkt met verschillende organisaties/instellingen samen. Om met verschillende organisaties/instellingen te kunnen samenwerken is het van belang om een zorgnetwerk op te bouwen. Dit zorgnetwerk kan gebaseerd zijn op de samenwerking tussen de verschillende VluchtelingenWerkgroepen. Ook kan het gebaseerd zijn op de samenwerking tussen de VluchtelingenWerkgroepen en andere organisaties.

Het is ons opgevallen dat de verschillende VluchtelingenWerkgroepen weinig samenwerken en weinig bij elkaar komen. Hierdoor heeft ieder een eigen manier ontwikkeld om uitgeprocedeerde asielzoekers te begeleiden. Een aantal VluchtelingenWerkgroepen heeft wel een aanbod/beleid voor het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers ontwikkeld en anderen hebben dat niet gedaan. Er ontstaat daardoor een ongelijkheid in ervaring en deskundigheid bestaat tussen de verschillende VluchtelingenWerkgroepen in het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers.

Ook kunnen er belemmeringen zijn bij het samenwerken tussen de VluchtelingenWerkgroepen en andere organisaties/instellingen. Als er geen goede samenwerking of relatie is kan het de uitgeprocedeerde asielzoeker schaden, in die zin dat zij eventueel verwezen worden naar een instantie, terwijl die niets voor hen kunnen doen. Ook bestaat er een kans dat de uitgeprocedeerde asielzoeker de informatie niet tot zich neemt. Hieronder zullen wij aangeven welke aspecten volgens ons belangrijk zijn bij het samenwerken in zorgnetwerken.

De complexe problematiek van vluchtelingen maakt samenwerken van het grootste belang: informatie uitwisselen, soepele verwijzing, onderlinge afstemming van de hulpverlening en het optimaal benutten en vergroten van de aanwezige deskundigheid. In veel plaatsen en regio's functioneren zorgnetwerken rondom de hulpverlening aan en begeleiding van vluchtelingen. Ze zijn opgezet om problemen in de betreffende regio bij de verwijzing van vluchtelingen aan te pakken, te voorzien in een leemte in het bestaande hulp- en begeleidingsaanbod, vooruit te lopen op een grotere toeloop van vluchtelingen, en/of de deskundigheidsbevordering op dit terrein te stimuleren.

Het zorgnetwerk heeft uiteindelijk verbetering van de praktijk van de hulpverlening op het oog. Daarom is het belangrijk dat de initiatiefnemers ervoor zorgen behalve beleidsmakers ook hulpverleners bij hun activiteiten te betrekken. Deze kunnen er, ondersteund door het management, in de eigen instelling bijvoorbeeld voor zorgen dat er contactpersonen komen die toezien op goede verwijzing, onderling overleg, consultatie en deskundigheidsbevordering. Zijn deze bekend, dan kunnen hun namen, functies en aandachtsgebieden aan de andere instellingen worden doorgegeven. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een lokale of regionale 'sociale kaart'.

In elk zorgnetwerk zijn instellingen met uiteenlopende taken en verantwoordelijkheden. Wil de deskundigheidsbevordering in die situatie een kans hebben, dan dienen de deelnemende instellingen respect te hebben voor elkaars inbreng en expertise. Ook dienen de deelnemende instellingen duidelijk te zijn over de wederzijdse verwachtingen.

Het werkt efficiënt om aan de slag te gaan met een plan van aanpak. Dit plan kan worden opgesteld aan de hand van de knelpunten in de zorgverlening die gesignaleerd en geïnventariseerd zijn. Omdat niet alle geïnventariseerde knelpunten op het terrein van het zorgnetwerk liggen of tegelijkertijd kunnen worden aangepakt, is het zaak prioriteiten aan te brengen. In het plan van aanpak kunnen de faseringen en de volgorde van de te ondernemen acties beschreven worden. Spreek daarbij ook af welke instellingen voor welke punten verantwoordelijk zijn en wie welke stappen moet zetten. In het plan kan ook onderscheid gemaakt worden tussen werkdoelen op de korte en de lange(re) termijn kunnen meer structurele veranderingen in de hulpverlening gerealiseerd worden. Bijvoorbeeld door vaste samenwerkingsafspraken te maken, deskundigheidsbevordering te organiseren en in het beleid van de eigen instelling meer aandacht besteden aan uitgeprocedeerde als doelgroep.

Vrijwel alle vluchtelingen in Nederland hebben de eerste periode een medewerker van een VluchtelingenWerkgroep als contactpersoon. Deze biedt gewoonlijk maatschappelijke begeleiding en juridische ondersteuning, geeft de nodige voorlichting en doet aan algemene belangenbehartiging. Al doende komen de medewerkers van VluchtelingenWerk soms op het terrein van het Algemeen Maatschappelijk Werk. Dat is niet verwonderlijk: de werkzaamheden van beide instellingen hebben veel raakvlakken en overlappen elkaar soms. Vluchtelingen doen bovendien regelmatig gelijktijdig een beroep op de hulp van beide instellingen, in sommige gevallen voor hetzelfde probleem. Hierdoor kunnen wederzijdse irritaties, competentiestrijd en misverstanden ontstaan.

De zorg aan de vluchtelingen wordt er dan niet beter op, terwijl dat toch het doel was van het zorgnetwerk. Beide instellingen doen er daarom goed aan onduidelijkheden in taakafbakening met elkaar te bespreken en hierover afspraken te maken.

Veel zorgnetwerken ontstaan door verwijzingsproblemen. De volgende vicieuze cirkel speelt daarbij een rol: naar een instelling zonder ervaring wordt niet snel verwezen, waardoor de instelling geen ervaring opdoet en dus ontoegankelijk blijft voor de doelgroep. Dit heeft leemten in het regionale hulpverleningsnetwerk tot gevolg. In sommige gevallen resulteert deze situatie bij vluchtelingen in crisisinterventies die het gevolg zijn van te lang wachten met verwijzen. Andere keren zijn vluchtelingenbegeleiders geneigd bij de eerste tekenen van stress- of rouwreacties de cliënt te verwijzen naar een instelling voor geestelijke of psychosociale hulpverlening. Vaak zal de cliënt pas na een wachttijd aan de beurt zijn en kan blijken dat er (nog) niet veel hulp geboden kan worden. Mogelijk moet er eerst meer rust in de leefomstandigheden gebracht of meer draagkracht gevormd worden. De instelling wordt dan door de verwijzer soms te snel als kil en ontoegankelijk beleefd. De behandelaar kan op den duur juist de indruk krijgen dat de verwijzer overbetrokken of onkundig is. Dit is een tweede vicieuze cirkel die bij verwijzingen en rol kan spelen. Tot slot gaan hulpverleners er soms standaard toe over te verwijzen naar een categorie instellingen, zoals Pharos. Geen van deze oplossingen vormt een bevredigend antwoord op het verwijzingsprobleem.



In de zorgnetwerken worden de deelnemers geconfronteerd met de noodzaak de eigen instelling toegankelijker te maken voor de doelgroep vluchtelingen. De medewerkers leren elkaar bovendien beter kennen: bij elke instelling hoort nu een naam en gezicht. Dat bevordert contact en consultatie, ook buiten de vergaderingen om. Ook verwijzingen komen zo gemakkelijker tot stand. Die kunnen terecht zijn, als een medewerker concludeert dat het gepresenteerde probleem de grenzen van de eigen taken en deskundigheid te buiten gaat. Maar soms zijn ze ook onterecht, als al te snel en te gemakkelijk besloten wordt dat deze hulpvraag niet op het bord van de eigen instelling thuishoort.

Aanbevelingen

Aanbevelingen voor de samenwerking tussen de verschillende VluchtelingenWerkgroepen:

Om de samenwerking tussen de verschillende Vluchtelingenwerkgroepen te bevorderen stellen wij voor om maandelijks bij elkaar te komen, bijvoorbeeld de eerste maandag van elke maand van 10.00 – 12.00 uur. Van elke VluchtelingenWerkgroep komt er één vertegenwoordiger. De problemen die zich voordoen in de begeleiding aan uitgeprocedeerde asielzoekers kunnen bij deze maandelijksse bijeenkomsten besproken worden. De voordelen hiervan zijn:

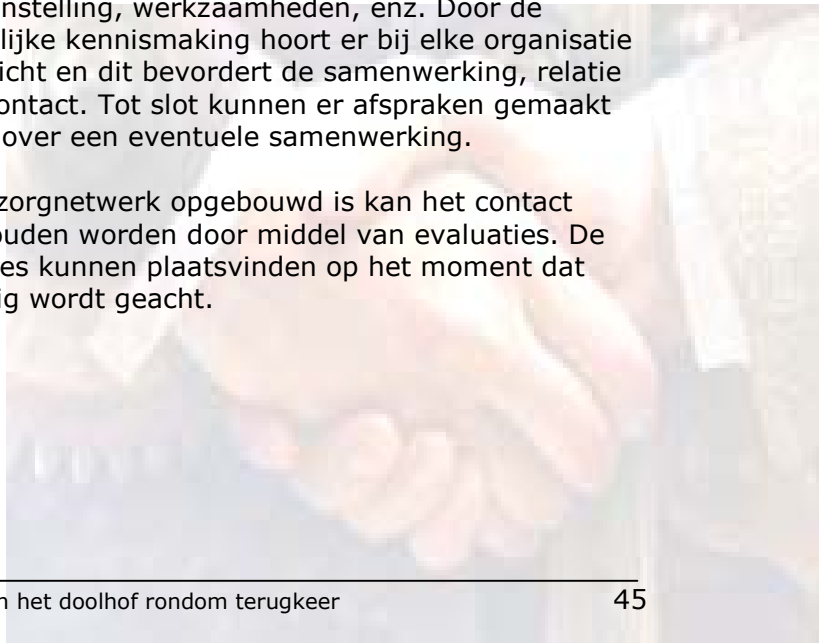
- De ervaringen en deskundigheid worden overgedragen aan de verschillende VluchtelingenWerkgroepen onderling.
- De VluchtelingenWerkgroepen kunnen elkaar steunen in de problematieken en samen brainstormen over de verschillende begeleidingsmogelijkheden.

Aanbevelingen voor de samenwerking tussen de VluchtelingenWerkgroepen en organisaties/instellingen:

Om een goed contact of goede relatie op te kunnen bouwen met andere organisaties/instellingen kunnen wij het volgende aanbevelen. Tijdens de hulpverlening zou een maatschappelijk werker samen met de cliënten naar gesprekken kunnen gaan bij verschillende organisaties/instellingen. Het voordeel hiervan is dat een maatschappelijk werker voor de uitgeprocedeerde asielzoeker kan bemiddelen en eventueel iets extra's kan bereiken. Bijvoorbeeld uitstel van uitzetting, zodat de uitgeprocedeerde asielzoeker zijn terugkeer zelf in Nederland kan regelen.

Een ander voordeel is dat een maatschappelijk werker de gelegenheid krijgt om persoonlijk kennis te maken met de instelling. Hier kunnen beide instanties informatie uitwisselen, zoals informeren over het doel van de instelling, werkzaamheden, enz. Door de persoonlijke kennismaking hoort er bij elke organisatie een gezicht en dit bevordert de samenwerking, relatie of het contact. Tot slot kunnen er afspraken gemaakt worden over een eventuele samenwerking.

Als het zorgnetwerk opgebouwd is kan het contact onderhouden worden door middel van evaluaties. De evaluaties kunnen plaatsvinden op het moment dat het nodig wordt geacht.



Als een maatschappelijk werker een uitgeprocedeerde asielzoeker naar een bepaalde organisatie/instelling heeft verwezen kan het van belang zijn om deze verwijzing te checken. Het voordeel hiervan is dat de maatschappelijk werker weet dat de verwijzing succesvol is geweest. Ook kan er eventuele samenwerking ontstaan met de organisatie/instelling

Er zijn nog een aantal aanbevelingen die vanzelfsprekend zijn, maar die toch een aandachtspunt vormen voor de samenwerking:

- Duidelijke afspraken maken.
- Duidelijk de verwachtingen benoemen.
- In de eigen instelling goed onderling overleg.
- Respect hebben voor elkaars inbreng en deskundigheid.
- Duidelijke afspraken maken wie welke verantwoordelijkheid heeft binnen de hulpverlening.



Bijlage: Instellingen/Instanties

De VluchtelingenWerkgroepen werken met verschillende instanties samen. Uit ons onderzoek blijkt, dat de ene VluchtelingenWerkgroep wel contact heeft met bepaalde fondsen en een andere niet. Het gevolg hiervan is dat bijvoorbeeld Vluchtelingenwerk Den Haag en Delft wel aan geld van fondsen kunnen komen en de andere VluchtelingenWerkgroepen niet. Als alle VluchtelingenWerkgroepen binnen Haaglanden op de hoogte zouden zijn van de instantie waar ze een fonds kunnen vragen, wordt het makkelijker voor hen om er een beroep op te kunnen doen. Tot op heden is dit niet het geval. Vandaar dat wij alle belangrijke organisaties/instellingen hier willen vermelden. De organisaties/instellingen zijn verdeeld in de volgende categorieën: overheidsinstanties, opvang, terugkeer, maatschappelijke instellingen, advocaten en fondsen.

Overheidsinstanties

Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND)

De IND is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vreemdelingenbeleid in Nederland. Dat houdt in dat de IND alle aanvragen beoordeelt van vreemdelingen die in Nederland willen verblijven of Nederlander willen worden. Het kan gaan om vluchtelingen die zich niet veilig voelen in eigen land, maar bijvoorbeeld ook om au pairs, die tijdelijk in Nederland willen werken en wonen. Of om mensen die al zo lang in Nederland wonen dat zij zich Nederlander voelen en daarom willen naturaliseren. De IND is een uitvoeringsorganisatie. De IND is dus niet verantwoordelijk voor de inhoud van het beleid of de voorwaarden die gelden. Het vreemdelingenbeleid wordt vastgesteld door de regering en de Eerste en Tweede Kamer.

Contact:

De informatielijn van de IND is telefonisch bereikbaar op maandag t/m vrijdag van

9.00 tot 17.00 uur op: **0900-1234561** € 0,10 p/m

Website: www.ind.nl

Immigratie- en Naturalisatiedienst

Afdeling Communicatie

Postbus 5800

2280 HV Rijswijk

Vreemdelingendienst (VD)

De VD is de uitvoerende dienst van het beleid van de overheid. De VD heeft te maken met zowel internationale afspraken als nationale regelgeving, maakt onderdeel uit van de politie en is samen met de Koninklijke Marechaussee verantwoordelijk voor het toezicht op vreemdelingen. Daarnaast houdt de VD toezicht op het verblijf van asielzoekers in Nederland, door uitvoering van de meldplicht. Bij een positief besluit op de asielaanvraag zijn medewerkers van de VD verantwoordelijk voor de overhandiging van het verblijfsdocument. Ook speelt de VD een rol bij het uitzetten van vreemdelingen van wie het verzoek definitief is afgewezen.

Contact:

Stadhoudersplantsoen 24

2517 JC Den Haag

Telefoon: 070 4241000

Neherkade 3012

2521 VX Den Haag

Postbus 84475

2508 AC Den Haag

Telefoon: 070 424 1401

Fax: 070 424 1405

Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)

Het COA is een zelfstandig bestuursorgaan. Een zelfstandig bestuursorgaan is een organisatie die zelfstandig een bepaalde overheidstaak uitvoert. Het COA neemt de uitvoering van de opvang van asielzoekers op zich, de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie is politiek verantwoordelijk. Dit is vastgelegd in de Wet COA. Het COA biedt in opdracht van het ministerie van Justitie opvang aan asielzoekers die naar Nederland komen. Het COA is verantwoordelijk voor plaatsing en opvang van asielzoekers in opvanglocaties verspreid over heel Nederland, totdat over hun asielaanvraag is beslist door de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND), en de rechter deze beslissing heeft getoetst. Het COA zorgt voor de eerste levensbehoeften zoals huisvesting en uitbetaling van het weekgeld.

Contact:

COA Centraal Orgaan Asielzoekers
Postbus 3002
2280 ME Rijswijk
telefoon: 070 372 7000
Helpdesk: 070 372 7688
Website: www.coa.nl

Opvang

SHAM

Asielzoekers die in een stad komen wonen, komen in een Aanvullende Opvang (AVO), in een KCO, Kleinschalige Centrale Opvang, of met een ZelfZorgArrangement bij familie of vrienden (ZZA). De SHAM is de organisatie die de huisvesting verzorgt van asielzoekers en mensen met een VVTV. De SHAM beheert de gebouwen van de AVO en woningen van de KCO. Als een asielzoeker in een AVO woning woont en vragen heeft over de woning, kan hij/zij elke maandag telefonisch contact opnemen met de SHAM.

Indien een asielzoeker in een KCO woning woont en vragen heeft over de woning, kan hij/zij de vragen stellen bij het SHAM-spreekuur.

Contact:

SHAM

Spreekuur COW woningen:

Verlengde 2^e braamstraat 9

Maandag, woensdag en vrijdag 8.30 – 10.00 uur.

Telefonisch spreekuur op werkdagen 8.30 – 10.00 uur

Telefoon: 070 – 365 3833

*Interkerkelijk Kommissie Woonruimtebemiddeling
(IKW)*

De IKW adviseert en ondersteunt u bij woonproblemen en bij het zoeken naar woonruimte in de regio Haaglanden.

Contact:

Interkerkelijk Kommissie Woonruimtebemiddeling

Juffrouw Idastraat 10

2513 BG Den Haag

Telefoon: 070 356 2741

Telefonisch spreekuur: 070 346 8338 (di, wo, vrij van 09.00 tot 10.00 uur en woensdagmiddag van 14.30 tot 16.00 uur)

E-mail: info@ikwnet.nl

Website: www.ikwnet.nl

STEK

STEK, voor stad en kerk, is een dienstverlenende organisatie van en voor protestantse kerken in Den Haag. STEK richt zich op kwetsbare mensen in de stad. Ook ontwikkelt STEK activiteiten en diensten op basis van de behoeften in de stad. STEK kan een aanmelder zijn van noodopvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

Contact:

Stek - voor stad en kerk
Parkstraat 32
Postbus 371
2501 CJ Den Haag
Telefoon: 070 318 1616
Fax: 070 318 1600
E-mail: info@steknet.nl
Website: www.steknet.nl

Terugkeer

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

De IOM is bereikbaar voor asielzoekers en illegalen die informatie over en ondersteuning bij terugkeer naar het land van herkomst of hervestiging in een ander land wensen. Aanvragen voor hulp bij vertrek of hervestiging worden in de regiokantoren behandeld. Als de aanvrager een positieve beoordeling heeft gekregen en in het bezit is van geldige reisdocumenten, dan regelt de IOM de reis. Het contact tussen de aanvrager en de IOM loopt altijd via een IOM-district medewerker. Naast de uitvoering van de activiteiten onderhoudt de IOM contacten met de Nederlandse overheid, particuliere organisaties, internationale organisaties en IOM-vestigingen elders in de wereld.

Contact:

IOM Nederland
Postbus 10796
2501 HT Den Haag
Telefoon: 070-318 1500
Fax: 070-318 1501
E-mail: missionthe Hague@iom.int
Website: www.iom-nederland.nl

Bezoekadres:

*Badhuisweg 11
Den Haag*

*Ook wordt er door het IOM op maandag spreekuur gehouden bij
Vluchtelingenwerk Den Haag.*

Maatwerk bij terugkeer

Maatwerk bij terugkeer bemiddelt voor asielzoekers die al dan niet zijn uitgeprocedeerd, die zelf terug willen naar hun eigen land maar belemmeringen voorzien die ze niet zelf of met hulp van mensen in hun eigen omgeving kunnen oplossen. Maatwerk bij terugkeer biedt concrete hulp bij concrete problemen. Met andere woorden: er moet een plan zijn en waar de uitvoering van het plan spaak loopt door praktische problemen, komt Maatwerk bij terugkeer in beeld.

Contact:

Bureau Maatwerk bij terugkeer
Badhuisweg 11
Postbus 10796
2501 HT Den Haag
Telefoon 070 318 1522 of 06 5318 7605
E-mail: maatwerk@cordaid.nl

Cordaid

Cordaid is één van de grootste internationale ontwikkelingsorganisaties. Samen met meer dan 1.000 lokale organisaties werkt Cordaid aan duurzame armoedebestrijding in ruim veertig landen in Afrika, Azië, Latijns-Amerika, het Midden- Oosten en Midden- en Oost-Europa, en in Nederland. Cordaid is in 1999 ontstaan door een fusie van de katholieke ontwikkelingsorganisaties Memisa, Mensen in Nood en Bilance (Vastenactie en Cebemo). Geïnspireerd door het katholieke sociale denken vinden ze dat iedereen recht heeft op een menswaardig bestaan, ongeacht inkomen, leeftijd, sekse, geaardheid, afkomst, geloof of politieke overtuiging. Daarnaast geloven ze in de eigen kracht van mensen: wat de lokale bevolking zelf kan doen, moet Cordaid niet voor hen willen doen.

Contact:

Cordaid

Postadres:

Postbus 16440

2500 BK Den Haag

Bezoekadres:

Lutherse Burgwal 10

2512 CB Den Haag

Telefoon 070 313 6300

Fax 070 313 6301

E-mail: cordaid@cordaid.nl

Website: www.cordaid.nl

Maatschappelijke instellingen

Pharos

Pharos is het landelijke kenniscentrum voor vluchtelingen en gezondheid. Als kenniscentrum bevorderen ze de gezondheid van vluchtelingen door de kwaliteit van de zorg aan hen te verbeteren. Dit doen ze samen met vluchtelingen en organisaties in de zorg. Ze dragen specialistische, praktijkgerichte kennis over, zowel nationaal als internationaal.

Contact:

Pharos

Herenstraat 35

Postbus 13318

3507 LH Utrecht

Telefoon 030 234 9800

Fax 030 236 4560

E-mail: pharos@pharos.nl

Website: www.pharos.nl

Parnassia

Parnassia wil een bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven van haar patiënten en aan de kwaliteit van de samenleving. Parnassia wil dat bereiken door onder het motto 'Uw vraag is onze zorg' op menselijke maat psycho-medische zorg te leveren. Zij doen dat op een open, respectvolle en deskundige wijze.



De instelling wil flexibel en met maatschappelijk verantwoord ondernemerschap inspelen op de snel veranderende vragen en wensen van patiënten, verwijzers, financiers en onze omgeving. Parnassia organiseert haar zorgprogramma's zoveel mogelijk op basis van bewezen effectiviteit. Die moet blijken uit zowel wetenschappelijk onderzoek als uit goede ervaringen in de praktijk. Deze programma's zijn bijzonder geavanceerd. Om deze hoge kwaliteit te handhaven, staan ze in voortdurend contact met het werkveld en de wetenschappelijke wereld. Deskundige experts beoordelen de ontwikkelingen op beide gebieden.

Contact:

Parnassia, psycho-medisch centrum
Algemeen telefoonnummer: 070 391 6391
Patiëntenvertrouwenspersoon:
PVP locatie Albardasstraat: 070 391 7392
PVP locatie Monsterseweg: 070 391 6416
PVP locatie Zoetermeer: 079 330 1200
Website: www.parnassia.nl

Centrum '45 "De Vonk"

De doelstelling van Centrum '45 "De Vonk" is het behandelen van mensen die lijden onder de psychische gevolgen van georganiseerd geweld en vervolging. Centrum '45 "De Vonk" staat tevens open voor hun partners en kinderen. Centrum '45 "De Vonk" verricht wetenschappelijk onderzoek geeft onderwijs op het gebied van de psychotraumatologie. Ook werken ze samen met instellingen op het gebied van de psychotraumatologie en psychotraumagerelateerd onderzoek.

Contact:

Centrum '45 "De Vonk"
Rijnzichtweg 35
2342 AX Oegstgeest
Telefoon: 071 519 1500
Fax: 071 515 7232
E-mail: mail@centrum45.nl
Website: www.centrum45.nl

Helpdesk van VluchtelingenWerk Nederland

De helpdesk van VluchtelingenWerk Nederland biedt telefonische ondersteuning aan medewerkers van alle VluchtelingenWerkgroepen.

Contact:

Helpdesk van VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon: 020 346 2700
Email: webmaster@vluchtelingenwerk.nl
Website: www.vluchtelingenwerk.nl

Advocaten

Rechtsbijstandasiel

Elk asielzoeker heeft recht op rechtsbijstand en krijgt een rechtsbijstandverlener toegewezen. Er wordt een rechtsbijstandverlener toegewezen wanneer een asielzoeker in het aanmeldcentrum in de AC-procedure beland is, als de asielzoeker na het aanmeldcentrum in de asielprocedure beland is, als het een second-opinion betreft of voor een nabespreking van het rapport nader gehoor (op het rechtsbijstandkantoor).

Contact:

Landelijke adres van rechtsbijstandasiel
SRA Landelijk centraal punt
Telefoon: 023 691 1888
Fax: 023 691 1881
Website: www.rechtsbijstandasiel.nl

Bureau van Rechtshulp

Iedereen die het bureau rechtshulp belt, schrijft of bezoekt, kan informatie krijgen. Deze informatie kan bijvoorbeeld bestaan uit een kort advies, een afspraak voor het spreekuur van een jurist of advocaat, en ook uit het meegeven van een gratis folder over een bepaald rechtsterrein. En als u voor het rechtsterrein waar uw probleem betrekking op heeft bij het Bureau Rechtshulp niet terechtkunt, dan kunnen zij u gericht doorverwijzen naar een andere advocaat of advocatenkantoor.

Contact:

Bureau rechtshulp Den Haag

Postadres:

Postbus 154

2501 CD Den Haag

Bezoekadres:

Torenstraat 172

2513 BW Den Haag

Telefoon 070 356 0014

Website: www.bureaurechtshulp.nl

Organisatie Orde van Advocaten

Een uitgediende asielzoeker kan bij deze organisatie een advocaat vinden die voor hem/haar eventueel bij de asielprocedure wil bijstaan.

Contact:

Organisatie Orde van Advocaten

Postadres:

Postbus 30851

2500 GW Den Haag

Bezoekadres:

Neuhuyskade 94

2596 XM Den Haag

Telefoon: 070 335 3535

Fax : 070 335 3531

E-mail: info@advocatenorde.nl

Website: www.advocatenorde.nl

Fondsen

Stichting Samenwerking Sociale Fondsen (SSSF)

De SSSF stelt zich ten doel het verlenen van hulp aan Haagse ingezetenen die door omstandigheden in een bijzondere noodsituatie zijn geraakt en waarin niet op een andere wijze kan worden voorzien. Deze hulp wordt slechts verleend, als deze een bijdrage kan leveren aan een beter zelfstandig handhaven in de maatschappij. Ook probeert men een verder afglijden op het maatschappelijke vlak te voorkomen.

Contact:

Stichting Samenwerking Sociale Fondsen

Postadres:

Korte Lombardstraat 3

2512 VR Den Haag

Telefoon: 070 384 7240

Fax: 070 384 7241

E-mail: info@sssf.nl

Website: www.sssf.nl

Als een beroep op andere fondsen niet haalbaar is of de financiering door andere fondsen wordt gestopt kan door VluchtelingenWerk een aanvraag worden ingediend bij Humanitaire Dienstverlening (HuDi) van het Landelijk Bureau.

Nu we wat belangrijke organisaties/instellingen hebben vermeld, zullen we nog een aantal organisaties/instellingen benoemen die een bijdrage kunnen leveren aan het begeleiden van uitgeprocedeerde asielzoekers, namelijk:

- De allochtone verenigingen;
- De kerken, de scholen;
- Het AMW;
- *Het sociale netwerk van uitgeprocedeerde asielzoekers.*

Bronnenlijst

Boeken

Titel: Hulpverlening aan Vluchtelingen
Schrijver: Veer van der, Guus
Uitgever: Intro
Datum: 1998

Titel: Terugkeren: een levenslang dilemma
Schrijver: Schell, P. en Muller, P.
Uitgever: Pharos
Datum: 2000

Titel: Methodiek Maatschappelijk Werk en
Dienstverlening
Schrijver: o.a. Eggen, Bert
Uitgever: Bohn Stafleu Van Loghum
Datum: 1995

Titel: In gesprek met migranten
Schrijver: Banning, Han
Uitgever: Baarn: Nelissen
Datum: 1992

Titel: Achtergrondinformatie
Schrijver: Meer van der, Arianne, Maas, Yvonne,
Parreira Cavaco, Patricia en Helden
van, Bianca
Datum: Mei 2004

Werkdocumenten

Titel: Informatiepakket VluchtelingenWerk
Nederland, uitgeprocedeerden/illegalen

Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland

Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland

Datum: November 2003

Titel: Werkdocument Handleiding afgewezen
asielzoekers, beëindiging opvang en
terugkeer

Schrijver: VluchtelingenWerk Nederland

Uitgever: VluchtelingenWerk Nederland

Datum: Januari 2001

Titel: Protocol uitgeprocedeerden /
beëindiging opvang

Schrijver: Jacqueline Louwersheimer

Uitgever: VluchtelingenWerk Leidschendam-
Voorburg

Titel: Terug naar de toekomst, een onderzoek
naar de psychosociale aspecten van
terugkeer van vluchtelingen en
asielzoekers.

Schrijver: S. Mateman

Uitgever: Pharos

Datum: 1999

Folders

Titel: Maatwerk bij terugkeer
Schrijver: Cordaid
Uitgever: Cordaid

Titel: Samen werkt het beter
Schrijver: Pharos
Datum: 1996-2001, gewijzigde herdruk

Internet

www.vluchtelingenwerk.nl
www.pharos.nl
www.vluchtweb.nl
www.ind.nl
www.coa.nl
www.steknet.nl
www.iom-nederland.nl
www.cordaid.nl
www.parnassia.nl
www.centrum45.nl
www.rechtsbijstandasiel.nl
www.bureaurechtshulp.nl
www.advocatenorde.nl
www.sssf.nl
www.svlv.org